

K.III 353

P O E Z I I

DE

MIHAIL EMINESCU

ediție critică

de

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Editura „Universul“

1937

422

2R-1

19
2012-1

MIHAIL EMINESCU

Na se împru-
mută acasă.

POEZII

EDIȚIA INSTITUTULUI DE LITERATURĂ

de sub direcția d-lui

MIHAIL DRAGOMIRESCU

*Vezi foaie albă de la sfârșit
cu însemnarea asupra acestei cărți
G. T. K.*

*422.
~~1645~~*

Editura „Universul”

1937

MINUTE BOOK

20-0000 20 10
2000-2000

POST

K. III. 353

20-0000 20 10
2000-2000

20-0000 20 10
2000-2000

20-0000 20 10
2000-2000

20-0000 20 10
2000-2000

20-0000 20 10
2000-2000

PREFAȚĂ

Toate edițiile lui *Eminescu*, apărute până acum, sunt defectoase. Unele amestecă poeziile de valoare cu poezii fără valoare. Altele pun, printre poezii întregi, fragmente care, deși au frumuseți parțiale, nu merită să figureze în rând cu capodoperele poetului. Altele adoptă sistemul cronologic și publică, pe lângă poeziile, ce se datoresc maturității poetice a poetului, poeziile de tinerețe din «Familia», și mutiliază impresia pe care trebuie să ne-o lase poeziile definitive. Altele adoptă o ortoepie greșită din lipsa simțului limbii, moldovenizează sau muntenifică rău textul poetului. Altele adaogă de prin manuscrise strofe și versuri, care strică impresia ce-ți lasă totalitatea poeziei. Altora, în fine, le lipsește o ordine rațională în acest admirabil material sau, dacă o au, nu dau nicio explicație, care să lămurească cititorul. În orice caz niciuna nu cuprinde, lămurite, toate producțiile frumoase ale poetului.

În ediția de față, ne propunem să înlăturăm toate aceste neajunsuri, iar mijloacele ce întrebuițăm pentru aceasta sunt următoarele :

Mai întâi, în ce privește poeziile de tinerețe, le vom publica la sfârșitul ediției, însoțite de critica lor negativă. Ele sunt așa de slabe, că personalitatea poetului nu poate să nu sufere din cunoașterea lor. Singurul mijloc, care ne dă puțința să nu pierdem bunul din ele și, în acelaș timp, să nu stricăm impresia, ce trebuie să ne facă celelalte poezii, este să le publicăm, dar la sfârșit și să strângem într'un mănunchiu toate scânteile de talent (nu de genialitate,) ce vom putea găsi în acele bucăți.

În al doilea rând, vom scoate fără milă unele poezii trecute printre capodoperele poetului și vom arăta în mod critic, pentru ce credem că ele nu trebuie să figureze printre producțiile lui de prima ordine.

Fragmentele de poezii, în al treilea rând, le vom primi tot la sfârșit însoțindu-le cu note explicative și tipărindu-le cu alte litere decât acelea cu care vom tipări capodoperele.

În al patrulea rând, vom înlătura cu hotărâre sistemul cronologic, care e cu desăvârșire fals. *Eminescu* n'a făcut, ca unii scriitori, care dau la tipar manuscrisul, până nu i se usucă cerneala. Genialitatea lui *Eminescu* îl făcea să țină multă vreme în conștiință un fond poetic, iar, când îl exprima, nu-l scria nici când dintr'odată. Ii da diferite forme, pe care, cu vremea le modifica, iar, după ce ajungea la forma definitivă, trebuia să aștepte tiparul încă multă vreme. Într'o asemenea stare de lucruri, chiar când o poezie poartă o anume dată, nu este sigur că a fost scrisă cu adevărat atunci.

Un exemplu că cronologia e totdeauna nesigură este datarea poeziei «Mortua est» și a fragmentului «Stelele 'n cer», pe care unii editori le dau ca fiind compuse la 1866, cu mult înainte de deșteptarea geniului poetic al lui *Eminescu*. «Mortua est» a putut fi concepută atunci, când poate i se va fi întâmplat să simtă durerea pentru moartea vreunei copile, pe care el o credea împodobită cu toate darurile. Dar execuția n'a putut, în niciun caz, să dateze din acel timp. Limba, stilul, factura, imaginile, maturitatea gândirii, vădită prin cele patru concepțiuni, la care aleargă, ca să explice nedreptatea ursitei, arată evident că forma definitivă a acestei poezii datează din vremea «Venerei și Madona», adică de prin preajma anului 1870.

În al cincilea rând, fragmentele luate de prin manuscrise și introduse în poeziile publicate de *Maioreescu*, le vom examina după ce le vom confrunta, după metoda estetică, cu întregul poeziei. În «Singurătate», în «Luceafărul» și alte poezii, se găsesc în manuscris oarecare adaosuri, oarecare forme schimbate, care nu pot fi admise, deoarece strică impresia poeziei luate în totalitatea ei.

În al șaselea rând, trebuie regulată chestia ortoepiei. Cum trebuie pronunțate poeziile lui *Eminescu*? Cu accentul moldovenesc? Cu formele arhaice? Cu particularitățile dialectale?

În această privință, trebuie să urmărim evoluția pronunțării poetului. Dacă, cu vremea, poetul și-a schimbat pronunțarea moldovenească, această particularitate trebuie întinsă asupra tuturor poeziilor, chiar dacă, la început, sunt indicațiuni că au fost scrise cu particularități dialectale moldovenești¹⁾. Firește că lucrul acesta trebuie făcut, fără să strici formele esențiale cerute de stil și de vers. Ortoepia nu e numai o caracteristică accidentală, dar, adoptată în forma prea particularistă, izbește conștiința literară în mod neplăcut, și acest defect trebuie înlăturat.

În al șaptelea rând, vom introduce o ordine precisă în orânduirea diferitelor poezii, fără să apăsăm prea mult asupra notelor lor distinctive, dar având în vedere amplitudinea sufletului lui *Eminescu*.

În fine, în al optulea rând, vom întregi totalul capodoperelor cu poeziile «Mitologice» și «Sonetul ceardacului», descoperite de d-na dr. *Constanța Marinescu* în «Postumele lui *Eminescu*», teza sa de doctorat.

Acestea sunt principiile, de care am fost călăuziți în alcătuirea acestei ediții.

«Institutul de literatură» a avut de multă vreme pregătită o asemenea ediție; dar n'a căutat s'o publice decât după ce au eșit de sub tipar toate edițiile care făgăduiau ceva nou și definitiv. El își face o datorie să publice această ediție, după ce toate speranțele au fost înșelate.

Nu pot să sfârșesc această prefață fără să aduc la cunoștința publicului că această edițiune a eșit din conlucrarea d-nei dr. *Constanța Marinescu*, care, ca șef de lucrări al Seminarului de literatură, a adunat materialul de studiat, precum și din conlucrarea membrilor Institutului de literatură, care au verificat acest material din punctul de vedere al clasificării și al variantelor. Acești membri sînt: d-nii *N. I. Russu*, dr. *Raul Teodorescu*, d-na dr. *Cora Valescu-Hurmuz*, *George Dumitrescu*, *N. N. Crețu*, *Valeriu Grecu*, *Radu Gyr*, și a doamnelor: *Angela Solomonescu*, *Elena Ionescu*, precum și a d-relor *Florica Georgescu* și *Hermina Cabadian*.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

1) Această generalizare nu trebuie făcută fără să ținem seama de nuanțele limbii poetice. *Ibrăileanu* îndreaptă «popoare», «izvoare» în loc de formele poporane «popoară», «izvoară», fără să-și dea seama de izul poetic ce au aceste forme.

CARACTERIZAREA LUI EMINESCU (1850—1889) ¹⁾

În caracterizările literare curente, întemeiate de cele mai multe ori pe impresii nereflectate, necum raționalizate, *Eminescu* e înfățișat ca un romantic și un pesimist, în mare parte datorit influenței germane. Apropierea cu *Lenau* din punctul de vedere al formei și dispozițiunii sufletești, și cu *Schopenhauer* din punctul de vedere al concepției — este curentă, și, ceea ce e mai rău, primită ca o lămurire adevărată a personalității poetice a marelui nostru poet.

Dacă i-ai întreba însă pe acești critici, de unde a luat *Eminescu* seninătatea dumnezeiască din «*Lu-ceafărul*»; humorul idilic și pasionat din «*Călin*»; voluptatea pătrunzător-platonice din «*Noapte*»; admirația și indignarea etică din «*Scrisoarea III*»; surâsul grandios și mucalit din «*Mitologicele*»; nespusul farmec al naturii din toate capodoperele lui erotice; frământarea plină de cutremur sufletească din «*Mortua est*»; sinceritatea dureroasă și analiza nemiloasă a sufletelor sceptice din «*Epigonii*»; precum și adîncimea și energia accentelor unice în literatură ale suferinței sociale ce aspiră la îndreptare din «*Împărat și proletar*», — cu greu ar putea găsi vreun raport între aceste realizări poetice și între ceea ce i-a putut sluji de model în literatura germană.

Vezi că *Eminescu* e, în concepția lui, mult mai complex, mai sincer și mai adînc decât *Schopenhauer*, iar melancolia-i dulce și învăluitoare, ce caracterizează dispozițiile lui sufletești, dar mai cu seamă strălucitoarea lui formă poetică, nu pot fi comparate, fără o voită înjosire pentru poetul nostru, cu ale lui *Lenau*. Ceea ce caracterizează în adîncul său personalitatea poetică a lui *Eminescu* este o antiteză, pe care am putea-o numi divină, fiindcă conține într'însa întreaga esență a existenței, atît cît o putem cunoaște prin prisma marilor cugetători ai omenirii. Această antiteză, realizată ca o unitate concretă sufletească, este compusă, pe de o parte, din simțimentul nemecniciei vieții, iar, pe de alta, în farmecul cuceritor și infinit al ei. Aliate în deosebite doze — aci mai din adîncul sufletului, aci mai de la suprafața

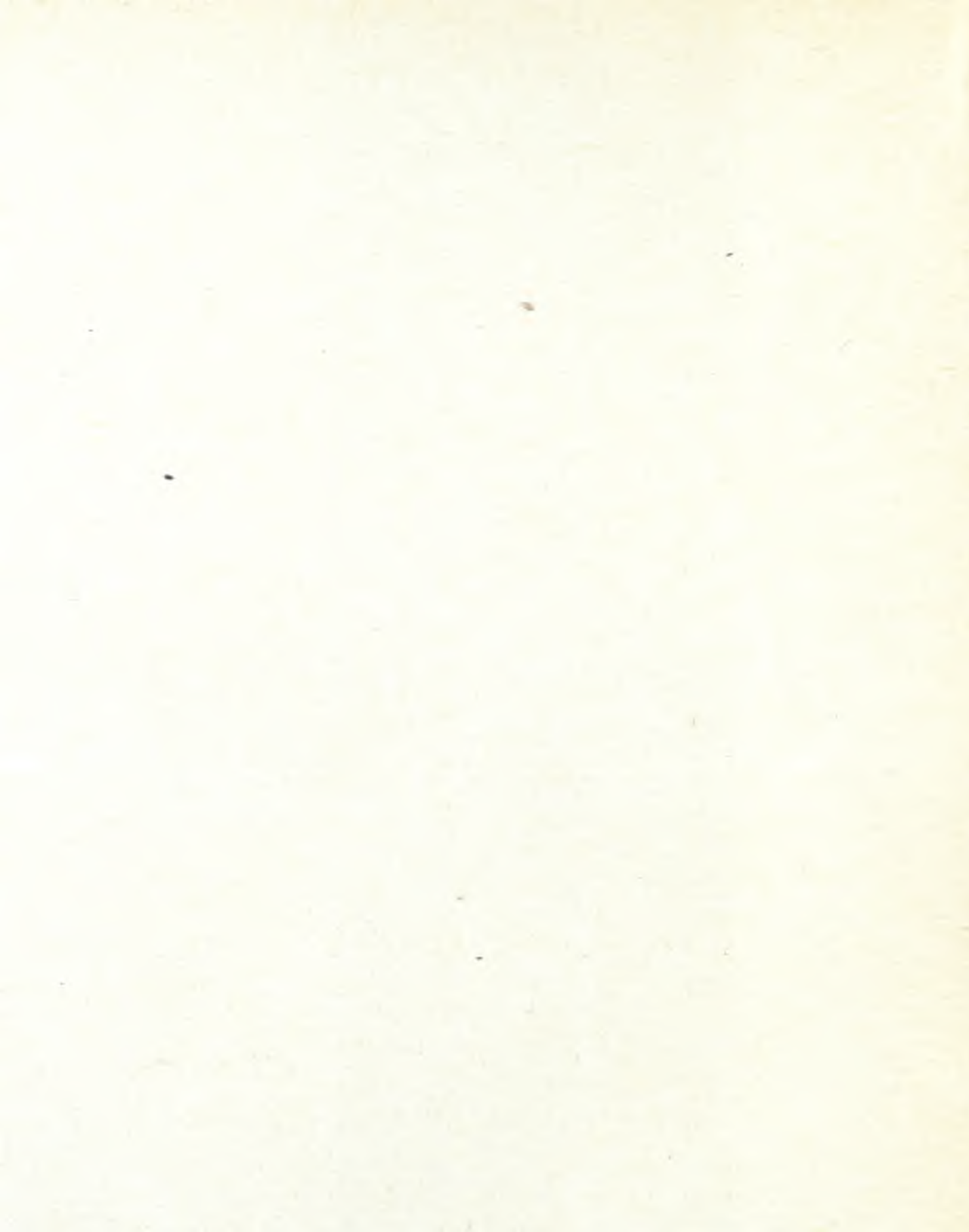
1) Ne mărginim la această caracterizare, singura care interesează din viața artistică a unui poet. Părerile asupra vieții omenești nu fac decît să scadă poezia sau să falsifice adevărul.

lui, ireductibil vrășmaș, dau mărturie, tocmai prin reunirea lor nesilită, prin geniul poetic al lui *Eminescu*, de marea însemnătate a acestui poet în literatura universală. Iar streinii, care vor să guste această superioară esență a poeziei, pe care zadarnic ar căuta-o la marii poeți lirici ai literaturii universale, — nu vor putea avea această fericire, până ce mai întâi nu vor face sacrificiul de a învăța limba română.

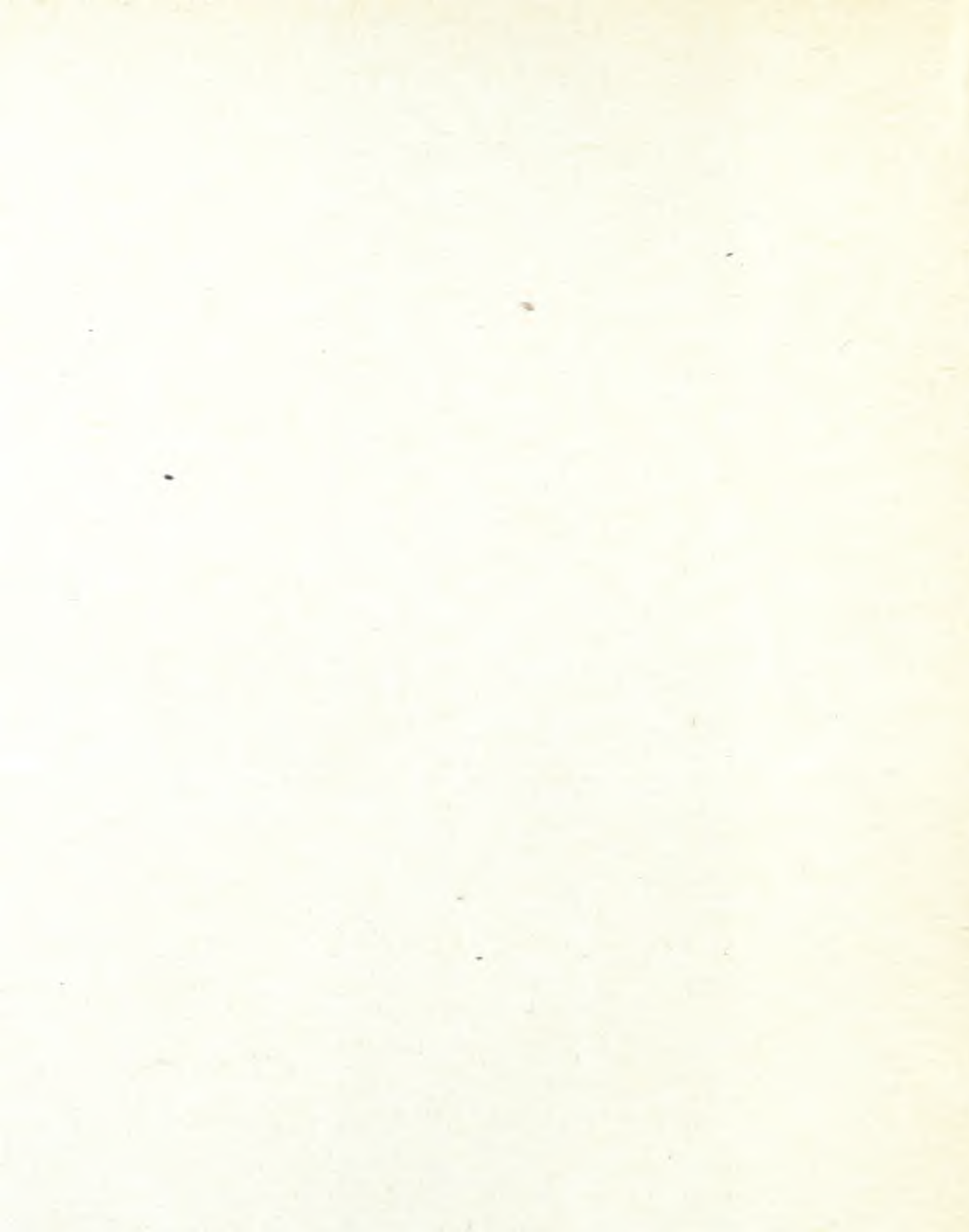
Căci limba poetică a lui *Eminescu* este și ea un fel de *unicum* în literatura lumii, și cu atât mai mult trebuie cunoscută în înfățișarea ei originală, cu cât în acelaș timp, îmbracă un fond atât de superior.

1919.

CAPODOPERE

POEZII INTIME

SINGURĂTATE

Cu perdelele lăsate,
Şed la masa mea de brad ;
Focul pâlpâe în sobă,
Iară eu pe gânduri cad.

Stoluri, stoluri, trec prin minte
Dulci iluzii. Amintiri
Țârâesc încet ca greeri
Printre negre, vechi zidiri ;

Sau cad grele, mângâioase,
Și se sfarmă 'n suflet trist,
Cum în picuri cade ceara
La picioarele lui Hrist.

In odae, prin unghere,
S'a țesut păinjeniș, ¹
Și, prin cărțile în vrafuri,
Umblă șoarecii furiș.

In această dulce pace,
Imi ridic privirea 'n pod
Și ascult cum învelișul
Cărților încet mi-l rod.²

Ah! de câte ori voit-am
Ca să spânzur lira 'n cuiu,
Și un capăt poeziei
Și pustiului să pui;

Dar atuncea, greeri,-șoareci,
Cu ușor mărunțul mers,
Readuc melancolia-mi,
Iară ea se face vers.³

Câteodată... prea arare...
A târziu când arde lampa,
Inima din loc îmi sare,
Când aud că sună cleampa.

Este Ea. Deșarta casă
Dintr'odată-mi pare plină;
In privazul⁴ negru-al vieții-mi,
E icoană de lumină.⁵

Și mi-i ciudă cum de vremea
Să mai treacă se îndură,
Când eu stau șoptind cu draga,
Mână 'n mână, gură 'n gură.

MELANCOLIE

Părea că printre ¹ nouri s'a fost deschis o poartă,
Prin care trece, albă, regina nopții moartă —
O! dormi, o! dormi în pace, printre făclii o mie,
Și în mormânt albastru și 'n pânză argintie ²
In mausoleu-ți mândru, al cerurilor arc,
Tu adorat și dulce al nopților monarc. —
Bogată în întinderi stă lumea 'n promoroacă
Ce sate și câmpie ³ c'un luciul văl îmbracă.
Văzduhul scânteiază și, ca unse cu var,
Lucesc zidiri, ruine pe câmpul solitar.
Și țintirimul singur cu strâmbe cruci veghează;
O cucu-vae sură pe una se așază;
Clopotnița troznește, în stâlpi izbește toaca ⁴,
Și străveziul demon, prin aer când să treacă,
Atinge 'ncet arama cu zimții-aripei sale,
De-auzi din ea un vaer, un aiurit de jale.

Biserica ⁵ 'n ruină

Stă cuvioasa, tristă, pustie și bătrână.
Și prin ferestre sparte, prin uși țiuie vântul —
Se pare că vrăjește și că-i auzi cuvântul.

'Năuntru ei, pe stâlpii-i, păreți, iconostas,
Abia conture triste și umbre au rămas :
Drept preot toarce-un greer un gând fin și obscur ;
Drept dascăl toacă cariul sub învechitul mur.

.

Credința zugrăvește icoanele 'n biserici —
Și 'n sufletu-mi pusese poveștile-i feerici ;
Dar de-ale vieții valuri, de al furtunii pas,
Abia conture triste și umbre au rămas.
In van mai caut lumea-mi în obositul creer
Căci răgușit, tomnatic, ⁶ vrăjește trist un greer ;
Pe inima-mi pustie, zadarnic mâna-mi țiu :
Ea bate ca și cariul încet într'un sicriu.
Și, când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură
Incet, repovestită de o streină gură,
Ca și când n'ar fi viața-mi, ca și când n'aș fi fost —

Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost,
De-mi țin la el urechea și râd de câte-ascult,
Ca de dureri streine ? Parc 'am murit de mult.

TRECUT-AU ANII...

Trecut-au anii ca nouri lungi pe șesuri
Și niciodată n'or să vie iară,
Căci nu mă 'ncântă azi, cum mă mișcară
Povești și doine, ghicitori, eresuri,

Ce fruntea-mi de copil o 'nseninară,
Abia 'nțelese, pline de 'nțelesuri.
Cu-a tale umbre azi în van mă 'mpresuri,
O! ceas al tainei, asfințit de seară...

Să smulg un sunet din trecutul vieții?
Să fac, o! suflet, ca din nou să tremuri?
Cu mâna mea în van pe liră lunec:

Pierdut e totu 'n zarea tinereții,
Și mută-i gura dulce-a altor vremuri,
Iar timpul crește 'n urma mea... mă 'ntunec.

O RĂMÂI...

«O, rămâi, rămâi la mine,
Te iubesc atât de mult !
Ale tale doruri toate,
Numai eu știu să le-ascult.

În al umbrei întuneric,
Te aseamăn¹ cu un prinț,
Ce se uită - adânc în ape,
Cu ochi negri și cuminți.

Și, prin vuetul de valuri,
Prin mișcarea 'naltei erbi,
Eu te fac s'auzi în taină
Mersul cârdului de cerbi. —

Eu te văd, răpit de farmec,
Cum îngâni cu glas domol,
În a apei strălucire
Intinzând piciorul gol.

Și, privind în luna plină,
La văpaia de pe lacuri,
Anii tăi se par ca clipe,
Clipe dulci se par ca veacuri ».

Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupra-mi clătinând —
Șueram l'a ei chemare,
Și-am eșit în câmp râzând.

Astăzi, chiar de m'aș întoarce,
A 'nțelege n'o mai pot...
Unde ești, copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?

SE BATE MIEZUL NOPTII...

Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă
Și somnul, vameș vieții, nu vrea să-mi iee vamă.
Pe căi bătute-adesea vrea moartea să mă poarte,
S'asemăn între-olaltă vieață și cu moarte ;
Ci cumpăna gândirii-mi și azi nu se mai schimbă,
Căci între amândouă stă neclintita limbă.

MAI AM UN SINGUR DOR...

Mai am un singur dor:

In liniştea serii, ¹

Să mă lăsaţi să mor

La marginea mării;

Să-mi fie somnul lin

Şi codrul aproape ;

Pe'tinsele ape,

Să am un cer senin.

Nu-mi trebue flamuri,

Nu voiu sicriu bogat,

Ci-mi împletiţi un pat

Din tinere ramuri.

Şi nime, 'n urma mea,

Nu-mi plângă la creştet ;

Doar toamna glas să dea

Frunzişului veşted.

Pe când cu sgomot cad

Izvoarele 'ntr'una,

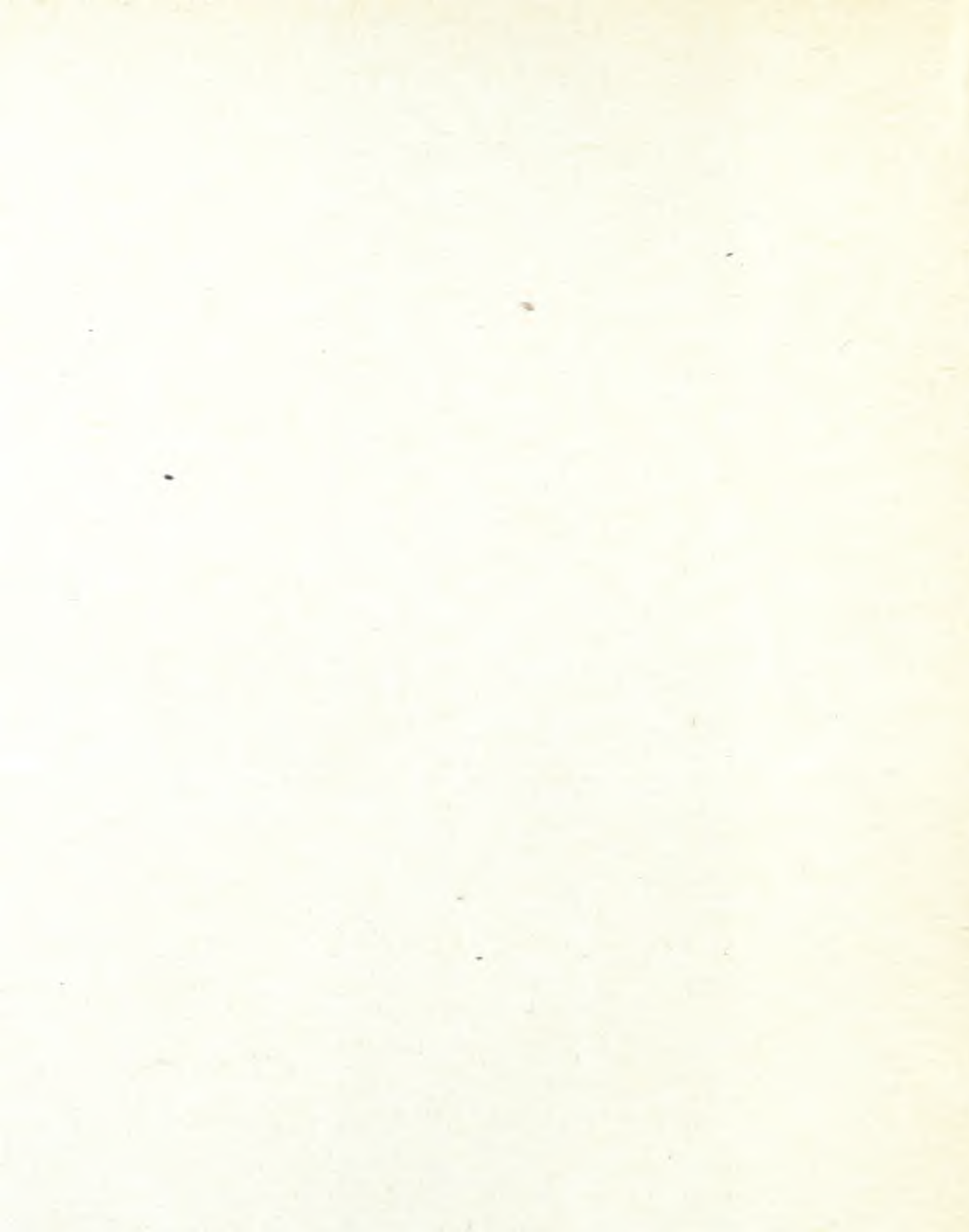
Alunece luna

Pe vârfuri lungi de brad.

Pătrunză talanga
Al serii rece vânt ;
De-asupra-mi, teiul sfânt
Să-și scuture creanga.

Cum n'oiu mai fi pribeag —
De-atunci înainte,
M'or troeni cu drag
Aduceri aminte ;
Luceferi, ce răsar
Din umbră de cetini,
Fiindu-mi prietini,
O să-mi zâmbească iar.
Va geme de patimi
Al mării aspru cânt...
Ci eu voi fi pământ
In singurătate-mi.

POEZII DE DRAGOSTE

ODĂ
(în metrul antic)

Nu credeam să 'nvăţ a muri vrodată ;
Pururi tânăr, înfăşurat în manta-mi,
Ochii mei 'nălţam visători la steaua
Singurătaţii.

Când deodată tu răsărişi în cale-mi,
Suferinţă tu, dureros de dulce...
Până 'n fund băui voluptatea morţii
Ne 'ndurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,
Ori ca Hercul înveninat de haina-i ;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis, mistuit, mă vaet ;
Pe-al meu propriu rug mă topesc în flacări...
Pot să mai re' nviiu luminos din el, ca
Pasărea Fenix ?

Piară-mi ochii turburători din cale !
Vino, iar în sân, nepăsare tristă :
Ca să pot muri liniştit, — pe mine,
Mie, redă-mă.

CE TE LEGENI, CODRULE ?

Ce te legeni, codrule,
Fără ploae, fără vânt,
Cu crengile la pământ ?

— De ce nu m'aş legăna,
Dacă trece vremea mea ?
Ziua scade, noaptea creşte
Şi frunzişul mi-l răreşte ¹ ;
Bate vântul frunza 'n dungă,
Cântăreţii mi-i alungă ;
Bate vântul dintr'o parte,
Iarna-i ici, vara-i departe.
Şi de ce să nu mă plec,
Dacă pasărilor trec ?
Peste vârf de rămurele
Trec în stoluri rândunele,
Ducând gândurile mele
Şi norocul meu cu ele ;
Se tot duc pe rând, pe rând
Zarea lumii 'ntunecând ;

Și se duc ca clipele,
Scuturând aripile,
Și mă lasă pustiit
Veștejit și amorțit,
Și cu doru-mi singurel,
De mă 'ngân numai cu el.

DORINȚĂ

Vino, 'n cōdru la izvorul,
Care tremură pe prund,
Unde, prispa cea de brazde,
Crengi plecate o ascund.

Și în brațele-mi întinse,¹
Să alergi, pe piept² să-mi cazi,
Să-ți desprind din creștet vâlul,
Să-l ridic de pe obraz.

Pe genuchii mei ședea-vei,
Vom fi singuri-singurei,
Iar în păr, înfiorate,
Or să-ți cază flori de tei³.

Fruntea albă, 'n părul galben,
Pe-al meu braț încet s'o culci,
Lăsând pradă gurii mele
Ale tale buze dulci...

Vom visa un vis ferice,
Ingâna-ne-vor c'un cânt
Singuratice³ izvoare,
Blânda batere de vânt.

Adormind de armonia
Codrului bătut de gânduri,
Flori de tei de-asupra noastră
Or să cadă rânduri-rânduri.

ÎNGER DE PAZĂ

Când sufletu-mi noaptea veghea în extază,¹
Vedeam, ca în vis, pe-al meu înger de pază,
Incins cu o haină de umbră și rază,
C'asupră-mi c'un zâmbet aripile-a² 'ntins ;
Dar, cum te văzui,³ într'o palidă haină,
Fugi acel înger, de ochiu-ți învins.

Ești demon, copilă, că numai c'o zare
Din genele-ți lunge⁴, din ochiul tău mare,
Făcuși pe-al meu înger cu spaimă să sboare,
El, veghea mea sfântă, amicul fidel.
Ori, poate ! O 'nchide lungi genele tale,
Să pot recunoaște trăsurile-ți pale : —
Căci tu... tu ești *el*.

NOAPTEA

Noaptea, potolit și vânăt, arde focul în cămin ;
Dintr'un colț, ¹ pe-o sofă roșă, eu în fața lui privesc,
Pân' ce mintea îmi adoarme, pân' ce genele-mi clipesc.
Lumânarea-i stinsă 'n casă ; somnu-i cald, molatic, ² lin.

Atunci tu, prin întuneric, te apropii surâzândă,
Albă ca zăpada ernei, dulce ca o zi de vară ;
Pe genunchi te-așezi ³, iubito, brațele-ți îmi înconjoară
Gâtul... iar tu cu iubire privești fața mea pălindă.

Cu-ale tale brațe albe, moi, rotunde, parfumate,
Tu grumazul mi-l înlănțui, pe-al meu piept capul ți-l culci ;
Și-apoi, ca din vis trezită, cu mânuțe albe, dulci,
De pe fruntea mea cea ⁴ tristă, tu dai vițele 'ntr'o parte.

Netezești, încet și leneș, fruntea mea cea liniștită,
Și, gândind că dorm, șireato, apeși gura ta de foc
Pe-ai mei ochi închiși, ca somnul, și pe frunte, în mijloc ⁵,
Și surâzi, cum râde visul într'o inimă 'ndrăgită. ⁶

O ! desmiardă, până fruntea-mi este netedă și lină !
O ! desmiardă, pân' ești jună ca lumina cea de soare,
Pân' ești clară ca o rouă, ⁷ pân' ești dulce ca o floare,
Până nu-i fruntea sbârcită, pân' nu-i inima ⁸ bătrână !

FLOARE-ALBASTRĂ

« Iar te-ai cufundat în stele
Și în nori și 'n ceruri 'nalte ?
De nu m'ai uita încalte,
Sufletul vieții mele.

În zadar râuri în soare,
Grămădești 'n a ta gândire,
Și câmpiile Asire,
Și întunecata mare.

Piramidele 'nvechite
Urcă 'n cer vârful lor mare —
Nu căta în depărtare
Fericirea ta, iubite ».

Astfel zise mititica,
Dulce netezindu-mi părul.
Ah ! ea spuse adevărul —
Eu am râs, n'am zis nimica.

« Hai, în codrul cu verdeață ;
Und' izvoare plâng în vale,
Stânca stă să se prăvale
În prăpastia măreață.

Acolo, 'n ochiu de pădure,
Lângă bolta cea senină
Și sub trestia cea lină,
Vom ședea în foi de mure.

Și mi-i spune-atunci povești
Și minciuni cu-a ta guriță ;
Eu, pe-un fir de româniță,
Voiu cerca de mă iubești.

Și, de-a soarelui căldură,
Voiu fi roșie ca mărul ;
Mi-oiu desface de-aur părul,
Să-ți astup cu dânsul gura. ¹

De mi-i da o sărutare,
Nime 'n lume n'o să știe,
Căci va fi sub pălărie —
Și-apoi cine treabă are ?

Când, prin crengi, s'a fi ivit ²
Luna 'n noaptea cea de vară,
Mă 'i ținea de subțioară,
Te-oiu ținea ³ de după gât.

Pe cărare 'n bolți de frunze,
Apucând spre sat în vale,
Ne-om da sărutări pe cale,
Dulci, ca florile ascunse.

Și, sosind l'al porții prag,
Vom vorbi 'n întunecime ;
Grija noastră n'aib' o nime :
Cui ce-i pasă că mi-ești drag ? »

Înc'o gură și dispare...
Ca un stâlp eu stau în lună !
Ce frumoasă, ce nebună
E albastra-mi dulce floare !

*

Și te-ai dus, dulce minune,
Și-a murit iubirea noastră —
Floarea-albastră, floarea-albastră,
Totul ⁴ este trist în lume.

LACUL

Lacul codrilor albastru,
Nuferi galbeni îl încarcă ;
Tresărind în cercuri albe,
El cutremură o barcă.

Și eu trec de-alung de maluri,
Parc' ascult și parc' aștept
Ea din trestii să răsară
Și să-mi cadă lin pe piept.

Să sărim în luntrea mică,
Ingânați de glas de ape,
Și să scap din mână cârma
Și lopețile să-mi scape.

Să plutim cuprinși de farmec
Sub lumina blândeii lune —
Vântu 'n trestii lin foșnească,
Unduioasa apă sune.

Dar nu vine. Singuratic ¹,
In zadar suspin și sufăr
Lângă lacul cel albastru,
Incărcat cu flori de nufăr.

POVESTEA CODRULUI

Impărat slăvit e codrul,
Neamuri mii îi cresc sub poale,
Toate înflorind din mila
Codrului, Măriei sale.

Lună, Soare și Luceferi,
El le poartă 'n a lui herb ;
Imprejuru-i are dame
Și curteni din neamul Cerb.

Crainici, epurii cei repezi, ¹
Purtători îi sunt de vești,
Filomele-i țin orhestrul
Și izvoare spun povești.

Peste flori ce cresc în umbră,
Lângă ape, pe potici,
Vezi bejării ² de albine,
Armii grele de furnici.

Hai, și noi, la craiul, dragă,
Și să fim din nou copii,
Ca norocul și iubirea
Să ne pară jucării.

Mi-ar părea ³ cum că natura
Toată mintea ei și-a pus,
Decât or' și ce păpușă
Să te facă mai presus.

Amândoi vom merge 'n lume
Rătăciți și singurei,
Ne-om culca lângă izvorul,
Ce răsare sub un teiu ;

Adormi-vom, troeni-va
Teiul floarea peste noi,
Și prin somn auzi-vom bucium
Dela stânele de oi.

Mai aproape, mai aproape,
Noi ne-om strânge piept la piept...
O, auzi, cum cheamă-acuma
Craiul, sfatu-i înțelept !

Peste albe'e izvoare
Luna bate printre ramuri,
Imprejuru-ne adună
Ale Curtii mândre neamuri :

Cai de mare ⁴, albi ca spuma,
Bouri 'nalți, cu steme 'n frunte,
Cerbi cu coarne rămuroase,
Ciute sprintene, de munte,

Și pe teiul nostru 'ntreabă :
Cine suntem, stau la sfaturi ;
Iară gazda noastră zice,
Dându-și ramurile 'n laturi :

« O, priviți-i cum visează
Visul codrului de fagi,
Amândoi, ca 'ntr'o poveste —
Ei își sunt așa de dragi ».

VENERE ȘI MADONĂ

Ideal pierdut în noaptea unei lumi, ce nu mai este,
Lume, ce gândea în basme și vorbea în poezii,
O, te văd, te-aud, te cuget, tânără și dulce veste,
Dintr'un cer cu alte stele, cu-alte raiuri, cu alți zei.

Venere, marmoră caldă, ochiu de piatră, ce scântece,
Braț molatic, ca gândirea unui împărat poet,
Tu ai fost divinizarea frumuseții de femeie,
A femeii, ce, și astăzi, tot frumoasă o revăd.

Rafael, pierdut în visuri, ca 'ntr'o noapte înstelată,
Sufletu 'mbătat de raze și d'eterne primăveri,
Te-a văzut... și-a visat raiul cu grădini îmbălsămate,
Te-a văzut, plutind, regină, printre îngerii din cer,

Și-a creat pe pânza goală pe Madona Dumnezeu,
Cu diademă de stele, cu surâsul blând, virgin ;
Față pală 'n raze blonde, chip de înger, dar femeie,
Căci femeia-i prototipul îngerilor din senin.

Astfel eu, pierdut în noaptea unei vieți de poezie,
Te-am văzut femee stearpă, fără suflet, fără foc,
Și-am făcut din tine-un înger blând, ca ziua de magie,
Când în viața pustii răde-o rază de noroc.

Am văzut fața ta pală de o bôlnavă beție ;
Buza ta, învinețită de-al corupției mușcat,
Și-am svârilit asupra-ți, crudo, vâlul alb de poezie,
Și, paloarei tale, raza inocenței eu i-am dat.

Ți-am dat palidele raze, ce 'nconjoară cu magie
Fruntea îngerului geniu, îngerului ideal,
Din demon făcui o sfântă, dintr'un chicot simfonie,
Din ochirile-ți murdare, ochiu-aurorei matinal.

Dar azi, vâlul cade, crudo ! Desmețit din visuri sece,
Fruntea mea este trezită de al buzei tale 'nghet,
Și privesc la tine, demon, și amoru-mi stins și rece
Mă învață cum, asupra-ți, eu să caut cu dispreț.

Tu îmi pari ca o bacantă, ce-a luat cu 'nșelăciune
De pe-o frunte de fecioară mirtul verde de martir,
O fecioară-al cărei suflet era sfânt ca rugăciunea,
Pe când inima bacantei e spasmodic, lung delir.

O, cum Rafael creat-a pe Madona Dumnezee,
Cu diadema-i de stele, cu surâsul blând, virgin ;
Eu făcut-am zeităte dintr'o palidă femee,
Cu inima stearpă, rece și cu suflet de venin.

.

Plângi copilă ? C'o privire, umedă și rugătoare,
Poți din nou sdrobi și frânge apostat' inima mea ?
La picioare-ți cad și-ți caut în ochi negri-adânci, ca marea,
Și sărut a tale mâne și te 'ntreb, de poți erta.

Șterge-ți ochii, nu mai plânge ! A fost crudă 'nvinuirea,
A fost crudă și nedreaptă, fără razim, fără fond.
Suflete, de-ai fi chiar demon, tu ești sfântă prin iubire,
Și ador pe acest demon cu-ochii mari, cu părul blond.

APARI SĂ DAI LUMINĂ

Apari, să dai lumină arcatelor ferești,
Să văz în templu-i zâna cu farmece cerești :
Prin vremea trecătoare lucește prea curat
Un chip tăiat de daltă, de-apururi adorat ;
Privi-te-voiu cu ochii în lacrimi fierbinți...
O, marmoră, ai milă de-a mele rugăminți !

Indură-te și lasă-mi privirea s'o consol
La alba strălucire a gâtului tău gol,
La dulcea rotunjire a sânilor ce cresc,
La noaptea cea adâncă din ochiul tău ceresc,
Să văd că, de privirea-mi, tăcând te înfiți...
O, marmură, aibi milă de ochii-mi rugăpri !

Aș vrea cu-a mele lacrimi picioarele să-ți scald,
In dulce-a 'nfiorare a sufletului cald
Să mor pătruns de jalea amorului meu sfânt,
Ca lebăda, ce moare de propriul ei cânt,
Să mor de 'ntâia rază din ochii tăi reci...
O, marmură, ai milă de stingerea-ni pe veci.

Ca iarna cea eternă a nordului polar,
Se 'ntinde amortirea în sufletu-mi amar,
Nimic nu luminează astei pustietăți —
Doar sloiurile par ca ruine de cetăți,
Plutind de asprul viscol al morții cei de veci...
● Tu, ramură 'nflorită... pe visul meu te pleci!

Din lumea de mizerii și fără de 'nțeles,
Cu ochii cei de gheață ai morții m'am ales ;
Și totu-mi pare veșted, căzut și uniform,
Sunt însetat de somnul pământului s'adorm,
Incât numai de nume îmi pare că exist —
Tu doar răasai c'un zâmbet în visul meu cel trist.

Cu ochii tăi de înger mă mângâi și mă minți,
Căci ei cuprind o lume de dulci făgăduinți,
De-amor fără de margini, de scumpe fericiri,
Cum nu se află 'n lumea aceasta nicăiri ;
Căci iarăși este umbra iubirii cei de veci,
Ce trece, cu întreaga-i putere, pe când treci.

Nici luna plutitoare, nici stelele din cer
N'or să pătrună 'n umbra trecutelor dureri.
N'or să pătrună-amarul pierdutei tinereți,
Măcar să am de-acuma o sută de vieți,
Căci sufletu-mi de-atuncea e-atât de 'ntunecat.
Doar ochii tăi de înger în visul meu străbat !

Ca toamna cea târzie e viața mea, și cad
Iluzii, ca și frunza pe undele de vad,
Și nicio bucurie în cale-mi nu culeg,
Nimic, de care 'n lume iubirea să mi-o leg,
Pustiul și urâtul de-apururi mă cuprind...
Doar brațele-ți de marmor în visul meu se'ntind !

Precum corăbii negre se leagănă de vânt
Cu pânzele-atârinate, departe de pământ ;
Cum, între cer și mare, trec pasările stol,
Trec gândurile mele ¹ pe-al sufletului gol
Și'ntind ale lor aripi spre negre depărtări —
Tu ești, în visu-mi negru, luceafărul pe mări ! ●

Cu aspra ² nepăsare, tu sufletu-mi aduci
Pe cele două brațe întinse-a sfintei cruci,
Și buzele 'nsetate cu fiere mi le uzi,
Când ruga mea fierbinte nu vrei să o auzi ;
Mă faci părtaș în lume durerilor lui Hrist...
O, marmură ai milă de sufletul meu trist !

Dar te cobori, divino, pătrunsă de-al meu glas,
Mai mândră, tot mai mândră la fiecare pas...
Visez, ori e aevea ? Tu ești în adevăr ?
Tu treci cu mâna albă prin vițele de păr ?
Dacă visez, te 'ndură, privește 'n ochii-mi drept..
O, marmură, ai milă să nu mă mai deștept !

DEPARTE SUNT DE TINE... ¹

Departe sunt de tine și, singur lângă foc,
Petrec în mine viața-mi lipsită de noroc.
Optzeci de ani îmi pare în lume c'am trăit,
Că sunt bătrân ca iarna, că tu vei fi murit.
Aducerile-aminte pe suflet cad în picuri,
Redeșteptând în față-mi trecutele nimicuri.
Cu degetele-i vântul lovește în ferești,
Se toarce 'n gându-mi firul duioaselor povești,
Și-atuncea dinainte-mi prin ceață par'că treci,
Cu ochii mari în lacrimi, cu mâni subțiri și reci,
Cu brațele-amândouă de gâtul meu te-anini
Și par'că-ai vrea ² a-mi spune ceva, apoi suspini.
Eu strâng la piept averea-mi de-amor, de frumuseți ³
In sărutări unim noi sărmanele vieți...
O, glasul amintirii rămâne pururi mut,
Să uit pe veci norocul ce-odată l-am avut ;
Să uit cum, dup'o clipă, din brațele-mi te-ai smult —
Voiu fi bătrân și singur, vei fi murit de mult.

CERDACUL

Stau în cerdacul tău... Noaptea-i senină,
De-asupra-mi crengi de arbori se întind,
Crengi mari, în flori de umbră, mă cuprind,
Și vântul mișcă arborii 'n grădină.

Dar, prin fereastra ta, eu stau privind
Cum tu te uiți cu ochii în lumină.
Ai obosit, cu mâna ta cea fină,
In val de aur, părul despletind.

L-ai aruncat pe umăr, de mirare,
Desfaci visând pieptarul dela sân;
Incet, te-ar'dici și sufli 'n lumânare...

De-asupra-mi stele tremură prin ramuri,
In întuneric ochii mei rămân,
Și-alături luna bate trist în geamuri.

ATÂT DE FRAGEDĂ ·

Atât de fragedă, te-asameni ¹
Cu floarea albă de cireș,
Și, ca un înger dintre oameni,
În calea vieții mele eși.

Abia atingi covorul moale,
Mătasa sună sub picior,
Și, dela creștet până 'n poale,
Plutești ca visul de ușor.

Din încrețirea lungii rochii
Răsai ca marmura în loc —
S'atârnă sufletu-mi de ochii
Cei plini de lacrimi și noroc.

O, vis ferice de iubire,
Mireasă blândă din povești,
Nu mai zâmbi! A ta zâmbire
Mi-arată cât de dulce ești;

Cât poți cu-a farmecului noapte
Să 'ntuneci ochii mei pe veci,
Cu-a gurii tale calde șoapte,
Cu 'mbrățișări de brațe reci.

De-odată trece-o cugetare,
Un vâl pe ochii tăi fierbinți :
E 'ntunecoasa renunțare,
E umbra dulcilor dorinți.

Te duci, și-am înțeles prea bine
Să nu mă țin de pasul tău,
Perduta veșnic pentru mine,
Mireasa sufletului meu.

Că te-am zărit e a mea vină
Și veșnic n'o să mi-o mai ert,
Spăși-voiu visul de lumină,
Tinzându-mi dreapta în deșert ;

Și-o să-mi rășai ca o icoană
A pururi virginei Marii,
Pe fruntea ta purtând coroană —
Unde te duci ? Când o să vii ?

FREAMĂT DE CODRU ¹

Tresărind scântee lacul
Și se leagănă sub soare ;
Eu, privindu-l din pădure,
Las aleanul să mă fure
Și ascult de la răcoare
Pitpalacul.

Din izvoare și din gârle,
Apa sună somnoroasă.
Unde soarele pătrunde,
Printre ramuri, a ei unde ; —
Ea în valuri, sperioasă ²,
Se asvârle.

Cucul cântă, mierle, presuri,
Cine știe să le-asculte ?
Ale pasărilor neamuri
Ciripesc, pitite 'n ramuri,
Și vorbesc cu-atât de multe
Înțelesuri.

Cucu 'ntreabă : « Unde-i sora
Viselor noastre de vară ?
Mlădioasă și iubită,
Cu privirea ostenită,
Ca o zână să răsară
Tuturora ?

Teiul vechiu un ram întins-a,
Ea să poată să-l îndoe,
Ramul tânăr vânt să-și dee
Și de brațe 'n sus s'o iee,
Iară florile să ploae
Peste dânsa ? »

Se întreabă trist izvorul :
« Unde mi-i crăiasa oare ?
Părul moale despletindu-și,
Fața 'n apa lui privindu-și
Să m'atingă visătoare
Cu piciorul ? »

Am răspuns : « Pădure dragă,
Ea nu vine, nu mai vine,
Singuri voi, stejari, rămâneți
De visați la ochii vineți,
Ce luciră pentru mine
Vara 'ntreagă ».

Ce frumos era în crânguri,
Când cu ea m'am prins tovarăș !
O poveste încântată,
Care azi e 'ntunecată...
De-unde ești, revino iarăș,
Să fim singuri !

LASĂ-ȚI LUMEA TA UITATĂ

Lasă-ți lumea ta uitată,
Mi te dă cu totul mie;
De ți-ai da viața toată,
Nime 'n lume nu ne știe.

Vin' cu mine, rătăcește,
Pe cărări cu cotituri,
Unde noaptea se trezește ¹
Glasul vechilor păduri.

Printre crengi scântee stele,
Farmec dând cărării strâmte,
Și, afară doar de ele,
Nime 'n lume nu ne simte.

Părul tău ți se desprinde
Și frumos ți se mai șede;
Nu zi ba, de te-oiu cuprinde,
Nime 'n lume nu ne vede.

Tînguiosul bucium sună,
L-ascultăm cu-atâta drag,
Pe când ese dulcea lună
Dintr'o rariște de fag.

Ii răspunde codrul ver de, ²
Fermecat și dureros,
Iară sufletu-mi se pierde
După chipul tău frumos.

Te desfaci cu-o dulce silă,
Mai nu vrei și mai te lași,
Ochii tăi sunt plini de milă,
Chip de înger drăgălaș.

Iată lacul. Luna plină
Poleindu-l îl străbate;
El, pătruns de-a ei lumină, ³
Simte-a lui singurătate.

Tremurând cu unde 'n spume,
Intre trestie le farmă ;
Și, visând o 'ntreagă lume,
Mai nu poate să adoarmă.

De-al tău chip, el se pătrunde
Ca 'n oglindă îl alege — ⁴
Ce privești zâmbind în unde ?
Ești frumoasă, se 'nțelege.

Inălțimile albastre
Pleacă zarea lor pe dealuri,
Arătând privirii noastre
Stele 'n ceruri, stele 'n valuri.

E-un miros de teiu în crânguri,
Dulce-i umbra de răchiți,
Și suntem atât de singuri
Și atât de fericiți!

Numai luna, printre ceață,⁶
Varsă apelor văpae,
Și te află strânsă 'n brață,
Dulce dragoste bălae.

ȘI DACĂ...

Și dacă ramuri bat în geam
Și se cutremur' plopii,
E ca în minte să te am
Și 'ncet să te apropii.

Și dacă stele bat în lac,
Adâncu-i luminându-l,
E ca durerea mea s'o'mpac,
Inseninându-mi gândul.

Și dacă norii deși se duc,
De ese 'n luciul luna,
E ca aminte să-mi aduc
De tine totdeauna.

PESTE VÂRFURI...

Peste vârfuri trece luna,
Codru-și bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin,
Melancolic cornul sună

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemângâet
Indulcind cu dor de moarte.

De ce taci, când, fermecată,
Inima-mi spre tine 'ntorn ?
Mai suna-vei, dulce corn,
Pentru mine vre odată ? ¹

SARA PE DEAL

Sara, pe deal, buciul sună cu jale ;
Turmele-l urc, stele le scapără 'n cale, ¹
Apele plâng, clar izvorând în fântâne ;
Sub un salcâm, dragă, m'aștepți tu pe mine.

Luna, pe cer, trece-așa sfântă și clară ;
Ochii tăi mari caută 'n frunza cea rară,
Stelele nasc umezi pe bolta senină,
Capul de dor, fruntea de gânduri ți-e plină.

Nourii curg, raze-a lor șiruri despică,
Streșine vechi casele 'n lună ridică,
Scântee 'n vânt cumpăna dela fântână,
Valea e 'n fum, fluere murmură'n stână.

Și, osteniți, oameni, cu coasa 'n spinare,
Vin de la câmp ; toaca răsună mai tare,
Clopotul vechiu umple cu glasul lui sara ;
Sufletul meu arde 'n iubire ca para.

Ah ! în curând, satul în vale-amuțește
Ah ! în curând, pasu-mi spre tine grăbește,
Lângă salcâm sta-vom noi noaptea întreagă ;
Ore întregi spuneți-voiu cât mi-ești de dragă.

Ne-om rezema capetele unul de altul ³,
Și, surâzând, vom adormi sub înaltul
Vechiul salcâm. Astfel de noapte bogată
Cine pe ea n'ar da vieța lui toată ?

PE ACEEAȘI ULICIOARĂ

Pe aceeași ulicioară
Bate luna în ferești,
Numai tu, de după gratii,
Veșnic nu te mai ivești.

Și aceiași pomi în floare
Crengi întind peste zaplaz,
Numai zilele trecute
Nu le fac să fie azi.

Altul este al tău suflet,
Alții, ochii tăi acum ;
Numai eu, rămas acelaș,
Bat mereu acelaș drum.

Ah ! subțire și gingașă,
Tu pășeai încet, încet,
Dulce îmi veneai în umbra
Tăinuitorului boschet ;

Și, lăsându-te pe pieptu-mi,
Nu știam ce-i pe pământ :
Ne spuneam atât de multe
Făr' a zice un cuvânt.

Sărutări erau răspunsul
La 'ntrebări în deosebi,
Și de alte cele 'n lume
N'aveai vreme să întrebi.

Și, în farmecul vieții-mi,
Nu știam de-i tot aceea,
De te razimi de o umbră,
Sau de crezi ce-a zis femeia.

Vântul tremură 'n perdele
Astăzi, ca și alte dăți,
Numai tu, de după ele,
Veșnic nu te mai arăți.

DE CÂTE ORI IUBITO...

De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte,
Oceanul cel de gheață năzare¹ înainte ;
Pe bolta alburie o stea nu se arată,
Departe, doară luna cea galbenă — o pată.
Iar, peste mii de sloiuri de valuri repezite,
O pasăre plutește cu aripi ostenite
Pe când a ei pereche 'nainte tot s'a dus,
Cu 'n pâlc întreg de pasări, pierzându-se 'n apus...
Aruncă pe-a ei urmă priviri suferitoare,
Nici rău nu-i pare-acuma, nici bine, nu — ea moare,
Văzându-se 'ntr'o clipă cu anii înapoi...
Suntem tot mai departe deolaltă amândoi...
Din ce în ce mai singur mă 'ntunec și îngheț,
Când tu te pierzi în zarea eternei dimineți.

DESPĂRȚIRE

Să cer un semn, iubito, spre-a nu te mai uita ?¹
Te-aș cere doar pe tine, dar nu mai ești a ta.
Nu floarea veștejită din părul tău bălaiu,
Căci singura mea rugă-i uitării să mă dai.

La ce simțirea crudă a stinsului noroc
Să nu se stingă-asemeni, ci 'n veci să stea pe loc ?
Tot alte unde-i sună aceluiaș pârâu ;
La ce statornicia părerilor de rău,
Când printr' această lume să trecem ne e scris,
Ca visul unei umbre și umbra unui vis ?
La ce de-acu 'nainte tu grija mea s'o porți ?
La ce să măsurî anii, ce sboară peste morți ?
Tot una-i dacă astăzi sau mâne o să mor,
Când voiui să-mi piară urma în mintea tuturor,
Când voiui să uiți norocul visat de amândoi.
Trezindu-te, iubito, cu anii înapoi,
Să fie neagă umbra, în care-oiu fi perit,
Ca și când niciodată noi nu ne-am fi găsit²,
Ca și când anii mândri de dor ar fi deșerți —
Că te-am iubit atâta, putea-vei tu să erți ?

Cu fața spre părete mă lasă prin străini,
Să 'nghețe sub pleoape a ochilor lumini,
Și, când se va întoarce pământul în pământ,
Au cine o să știe, de unde-s, cine sunt?
Cântări tânguitoare prin zidurile reci
Cerși-vor pentru mine repaosul de veci³.
Ci eu aș vrea ca unul, venind de mine-aproape,
Să-mi spue al tău nume pe 'nchisele-mi pleoape,
Apoi — de vor — m'arunce în margine de drum...
Tot îmi va fi mai bine ca 'n ceasul de acum.
Din zarea depărtată răsar' un stol de corbi,
Să 'ntunece tot cerul pe ochii mei cei orbi,
Răsar'o vijelie din margini de pământ,
Dând pulberea-mi țărânii și inima-mi la vânt...

Ci tu rămâi în floare, ca luna lui April,
Cu ochii mari și umezi, cu zâmbet de copil.
Din cât ești de copilă, să 'ntinerești mereu,
Să nu mai știi de mine, cum nu m'oiu ști nici eu⁴).

DIN VALURILE VREMII

Din valurile vremii, iubita mea, răsai
Cu brațele de marmur, cu părul lung bălaiu,
Și fața străvezie, ca fața albei ceri —
Slăbită e de umbra duioaselor dureri.
Cu zâmbetul tău dulce, tu mângâi ochii mei,
Femei între stele și stea între femei,
Și, întorcându-ți fața pe umărul tău stâng,
In ochii fericirii mă uit pierdut și plâng.

Cum oare din noianul de neguri să te rump,
Să te ridic la pieptu-mi, iubite înger scump,
Și fața mea în lacrimi pe fața ta s'o plec,
Cu sărutări aprinse suflarea să ți-o 'nnec,
Și mâna friguroasă s'o încălzesc la sân,
Aproape, mai aproape, pe inima-mi s'o țin.

Dar, vai, un chip aveau nu ești, astfel de treci,
Și umbra ta se pierde în negurile reci,
De mă găsesc iar singur cu brațele în jos,
In trista amintire a visului frumos.
Zadarnic după umbra ta dulce le întind —
Din valurile vremii nu pot să te cuprind.

S'A DUS AMORUL

S'a dus amorul, un amic
Supus amândorora,
Deci cânturilor mele zic
Adio — tuturor.

Uitarea le închide 'n scrin
Cu mâna ei cea rece,
Și nici pe buze nu-mi mai vin,
Și nici prin gând mi-or trece.

Atâta murmur de izvor,
Atât senin de stele
Și un atât de trist amor
Am îngropat în ele.

Din ce noian îndepărtat
Au răsărit în mine —
Cu câte lacrimi le-am udat,
Iubito, pentru tine.

Cum străbăteau atât de greu
Din jalea mea adâncă,
Și cât de mult îmi pare rău,
Că nu mai sufăr încă ;

Că nu mai vrei să te arați
Lumină de 'ndeparte,
Cu ochii tăi întunecați,
Renăscători de moarte.

Și, cu acel smerit surâs,
Cu acea blândă față, ¹
Să faci din viața mea un vis,
Din visul meu o viață ;

Să mi se pară cum că crești,
De cum răsare luna,
In umbra dulcilor povești
Din nopți, o mie una.

Era un vis misterios
Și blând din cale-afară
Și prea era de tot frumos,
De-a trebuit să piară. ²

Prea mult un înger mi-ai părut
Și prea puțin femeie,
Ca fericirea ce-am avut
Să fi putut să stee.

Prea ne pierdurăm, tu și eu,²
In al ei farmec poate,
Prea am uitat de Dumnezeu
Precum uitarăm toate.

Și poate că nici este loc
Pe-o lume de mizerii,
Pentr' un atât de sfânt noroc
Străbătător durerii.

PE LÂNGĂ PLOPII FĂRĂ SOȚ

Pe lângă plopii fără soț
Adesea am trecut,
Mă cunoșteau vecinii toți, —
Tu nu m'ai cunoscut.

La geamul tău, ce strălucea,
Privii atât de des :
O lume 'ntreagă 'nțelegea —
Tu nu m'ai înțeles.

De câte ori am așteptat
O șoaptă de răspuns !
O zi, din viață, să-mi fi dat —
O zi, — mi-era de-ajuns.

O oară să fi fost amici,¹
Să ne iubim cu dor,
S'ascult de glasul gurii mici —
O oară, și să mor.

Dându-mi, din ochiul tău senin,
O rază din adins,
In calea timpilor, ce vin,
O stea s'ar fi aprins.

Ai fi trăit în veci de veci
Și rânduri de vieți ;
Cu ale tale brațe reci,
Inmărmureai măreț,

Un chip, de-apururi adorat,
Cum nu mai au perechi ²
Acele zâne ce străbat
Din timpurile vechi.

Căci te iubeam cu ochi păgâni
Și plini de suferinți,
Ce mi-i lăsară din bătrâni,
Părinții din părinți.

Azi nici măcar nu-mi pare rău
Că treci cu mult mai rar,
Că, cu tristețe, capul tău
Se 'ntoarce în zadar ;

Căci azi le semeni tututor
La umblet și la port,
Și te privesc nepăsător
C'un rece ochiu de mort. ³

Tu trebuia să te cuprinzi
De acel farmec sfânt
Și noaptea candelă s'aprinzi ⁴
Iubirii pe pământ.

ADIO

De-acuma nu te-oiu mai vedea,
Rămâi, rămâi cu bine,
Mă voiu feri în calea mea
De tine.

De astăzi, dar, tu fă ce vrei,
De astăzi nu-mi mai pasă,
Că cea mai dulce 'ntre femei
Mă lasă ;

Căci nu mai am de obicei,
Ca 'n zilele acele,
Să mă îmbăt și de scânteii
Din stele ;

Când, degerând atâtea dăți,
Eu mă uitam prin ramuri,
Și așteptam să te arăți
La geamuri.

O, cât eram de fericit
Să mergem, împreună,
Sub acel farmec liniștit
De lună.

Și, când în taină mă rugam,
Ca noaptea 'n loc să stee,
In veci alături să te am,
Femeie.

Din al lor treacăt să apuc
Acele dulci cuvinte,
De care azi abia mi-aduc
Aminte.

Că astăzi, dacă mai ascult
Nimicurile-aceste,
Imi pare-o veche de demult
Poveste.

Și dacă luna bate 'n lunci
Și tremură pe lacuri,
Totuși îmi pare că de-atunci
Sunt veacuri.

Cu ochii serii cei d'întâi
Eu n'o voi mai privi-o
De-accea 'n urma mea rămâi —
Adio.

TE DUCI...

Te duci, și ani de suferință
N'or să te vadă ochii-mi triști,
Inamorați de-a ta ființă,
De cum zâmbești, de cum te miști.

Și nu e blând, ca o poveste,
Amorul meu cel dureros :
Un demon sufletul tău este
Cu chip de marmură frumos ¹

În față farmecul palorii
Și ochi ce scânteie de vii —
Sunt umezi, înfiorătorii,
De lingușiri, de viclenii ;

Când mă atingi, eu mă cutremur,
Tresar la pasul tău când treci,
De-al genei tale gingaș tremur
Atârnă viața mea pe veci. ²

Te duci, și rău n'o să-mi mai pară,
De-acum, de ziua cea de eri,
Că nu am fost victimă iară
Neînduratelor dureri ;

C'auzul n'o să-l mai întuneci
Cu-a gurii dulci suflări fierbinți,
Pe frunte-mi mâna n'o s'o luneci,
Ca să mă faci să-mi es din minți.

Puteam numiri defăimătoare
În gândul meu să-ți iscodesc,
Și te uram cu 'nverșunare,
Te blestemam, căci te iubesc.

De-acum nici asta nu-mi rămâne
Și n'o să am ce blestema ;
Ca azi va fi ziua de mâne,
Ca mâni, toți anii s'or urma.

O toamnă, care întârzie
Pe-un istovit și trist izvor —
De-asupra frunzele pustie :
A mele visuri, care mor.

Vieața-mi pare-o nebunie,
Sfârșită, făr' a fi 'nceput,
În toată neagra veșnicie,
O clipă 'n brațe te-am ținut.

De-atunci, pornind a lui aripe,
S'a dus pe veci norocul meu ;
Redă-mi comoara unei clipe
Cu ani de părere de rău.

CÂND AMINTIRILE...

Când amintirile 'n trecut
Incearcă să mă cheme,
Pe drumul lung și cunoscut
Mai trec din vreme 'n vreme.

De-asupra casei tale es,
Și azi, aceleași stele,
Ce-au luminat atât de des
Induioșării mele.

Și, peste arborii 'nșirați,¹
Răsare mândra lună,
Ce ne găsea îmbrățișați²
Șoptindu-ne 'mpreună,

A noastre inimi își jurau
Credință pe toți vecii,
Când pe cărări se scuturau
De floare liliicii.

Putut-a oare-atâta dor
In noapte să se stingă,³
Când valurile de izvor
N'au încetat să plângă?

Când luna trece prin stejari,
Urmând mereu în cale-și,
Când ochii tăi, tot încă mari,
Se uită dulci și galeși ?

DECE NU-MI VII?... -

Vezi, rândunelele se duc,
Se scutur' frunzele de nuc,
S'așază bruma peste vii —
De ce nu-mi vii? de ce nu-mi vii?

O vino, iar, în al meu braț ,
Să te privesc cu mult nesăț,¹
Să razim dulce capul meu
De sânul tău, de sânul tău!

Ți-aduci aminte, cum, pe-atunci,
Când ne plimbam prin văi și lunci,²
Te ridicam de subsuori
De-atâtea ori, de-atâtea ori?

În lumea asta sunt femei
Cu ochi ce izvorăsc scânteii;
Dar or' câte ele sunt de sus,
Ca tine nu-s, ca tine nu-s.

Căci tu înseninezi mereu
Vieța sufletului meu,
Mai mândră decât orice stea
Iubita mea, iubita mea.

Târzie toamna e acum,
Se scutur' frunzele pe drum
Și lanurile sunt pustii,
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?

AFARĂ-I TOAMNĂ...

Afară-i toamnă, frunza 'mprăștiată,¹
Iar vântul svârle 'n geamuri grele picuri;
Ci tu citești scrisori din roase plicuri,
Și, într'un ceas, gândești la viață toată.

Pierzându-ți timpul tău cu dulci nimicuri,
N'ai vrea ca nime 'n ușa ta să bată.
Dar, și mai bine-i, când afară-i sloată,
Să stai visând la foc, de somn să picuri.

Și eu astfel mă uit din jeț pe gânduri,
Visez la basmul vechiu al zânei Dochii,
In juru-mi ceața crește, rânduri-rânduri —

De-odat' aud foșnirea unei rochii,
Un moale pas abia atins de scânduri...
Iar mâni subțiri și reci mi-acopăr ochii.

SUNT ANI LA MIJLOC...

Sunt ani la mijloc și 'ncă mulți vor trece
Din ceasul sfânt în care ne 'ntâlnirăm ;
Dar tot mereu gândesc, cum ne iubirăm,
Minune cu ochi mari și mână rece.

O vino iar ! Cuvinte dulci inspiră-mi,
Privirea ta asupra-mi să se plece, ¹
Sub raza ei, mă lasă a petrece
Și cânturi nouă smulge tu din liră-mi.

Tu nici nu știi a ta apropiere
Cum inima-mi de-adânc o liniștește, ²
Ca răsărirea stelei în tăcere ;

Iar, când te văd zâmbind copilărește,
Se stinge-atunci o viață de durere,
Privirea-mi arde, sufletul îmi crește.

CÂND ÎNSUȘI GLASUL...

Când însuși glasul gândurilor tace,
Mă 'ngână cântul unei dulci evlavii —
Atunci te chem ; chemarea asculta-vei ?
Din neguri reci — plutind, te vei desface ?

Puterea nopții blând însenina-vei
Cu ochii mari și purtători de pace ?
Răsați din umbra vremilor încoace,
Ca să te văd venind ca 'n vis — așa vii !

Cobori încet, aproape, mai aproape,
Te pleacă iar, zâmbind peste-a mea față,
A ta iubire c'un suspin arat'o.

Cu geana ta m'atinge pe pleoape,
Să simt fiorii străngerii în brațe,
Pe veci pierduto, veșnic adorato !

IUBIND ÎN TAINĂ

Iubind în taină, am păstrat tăcere,
Gândind că astfel o să-ți placă ție,
Căci în priviri citeam o veșnicie
De-ucigătoare visuri de plăcere.

Dar nu mai pot! — A dorului tărie,
Cuvinte dă duioaselor mistere,
Vreau să mă 'nnec de dulcea 'nvăpăere
A celui suflet, ce pe al meu știe.

Nu vezi că gura-mi arsă e de sete,
Și 'n ochii mei se vede 'n friguri chinu-mi,
Copila mea cu lungi și blonde plete?

Cu o suflare răcorești suspinu-mi,
C'un zâmbet faci gândirea-mi să se 'mbete!
Fă un sfârșit durerii-mi... vin la sânu-mi!

DE-OR TRECE ANII...

De-or trece anii cum trecură,
Ea tot mai mult îmi va plăcè,
Pentrucă, 'n toată-a ei făptură,
E-un nu ştiu cum şi-un nu ştiu ce.

M'a fermecat cu vreo scântee
Din clipa 'n care ne văzum?
Deşi nu e decât femeie,
E totuşi altfel, nu ştiu cum.

De-aceea una mi-este mie,
De ar vorbi, de ar tăcè ;
Dac' al ei glas e armonie,
E şi 'n tăcere nu ştiu ce.

Astfel robit de-aceeaşi jale
Petrec mereu acelaş drum...
In taina farmecelor sale
E-un «nu ştiu ce» şi un «nu ştiu cum».

LA MIJLOC DE CODRU DES

La mijloc de codru des,
Toate pasările es
Din hugeag de aluniș
La voiosul luminiș,

Luminiș de lângă baltă,
Care, 'n trestia înaltă,
Legănându-se din unde,
In adâncu-i se pătrunde ¹,
Și de lună, și de soare,

Și de pasări călătoare ;
Și de lună, și de stele,
Și de sbor de rândunele,
Și de chipul dragii mele ².

SOMNOROASE PĂSĂRELE

Somnoroase păsărele,
Pela cuiburi se adună,
Se ascund în rămurele —
Noapte bună !

Doar izvoarele suspină,
Pe când codrul negru tace,
Dorm și florile 'n grădină —
Dormi în pace !

Trece lebăda pe ape, ¹
Intre trestii să se culce,
Fie-ți îngerii aproape,
Somnul dulce.

Peste-a nopții feerie
Se ridică mândra lună,
Totu-i vis și armonie —
Noapte bună !

CE E AMORUL...

Ce e amorul ? E un lung
Prilej pentru durere,
Căci mii de lacrimi nu-i ajung,
Și tot mai multe cere.

De-un semn, în treacăt, de la ea,
El sufletul ți-l leagă,
Încât să n'o mai poți uita
Vieța ta întreagă.¹

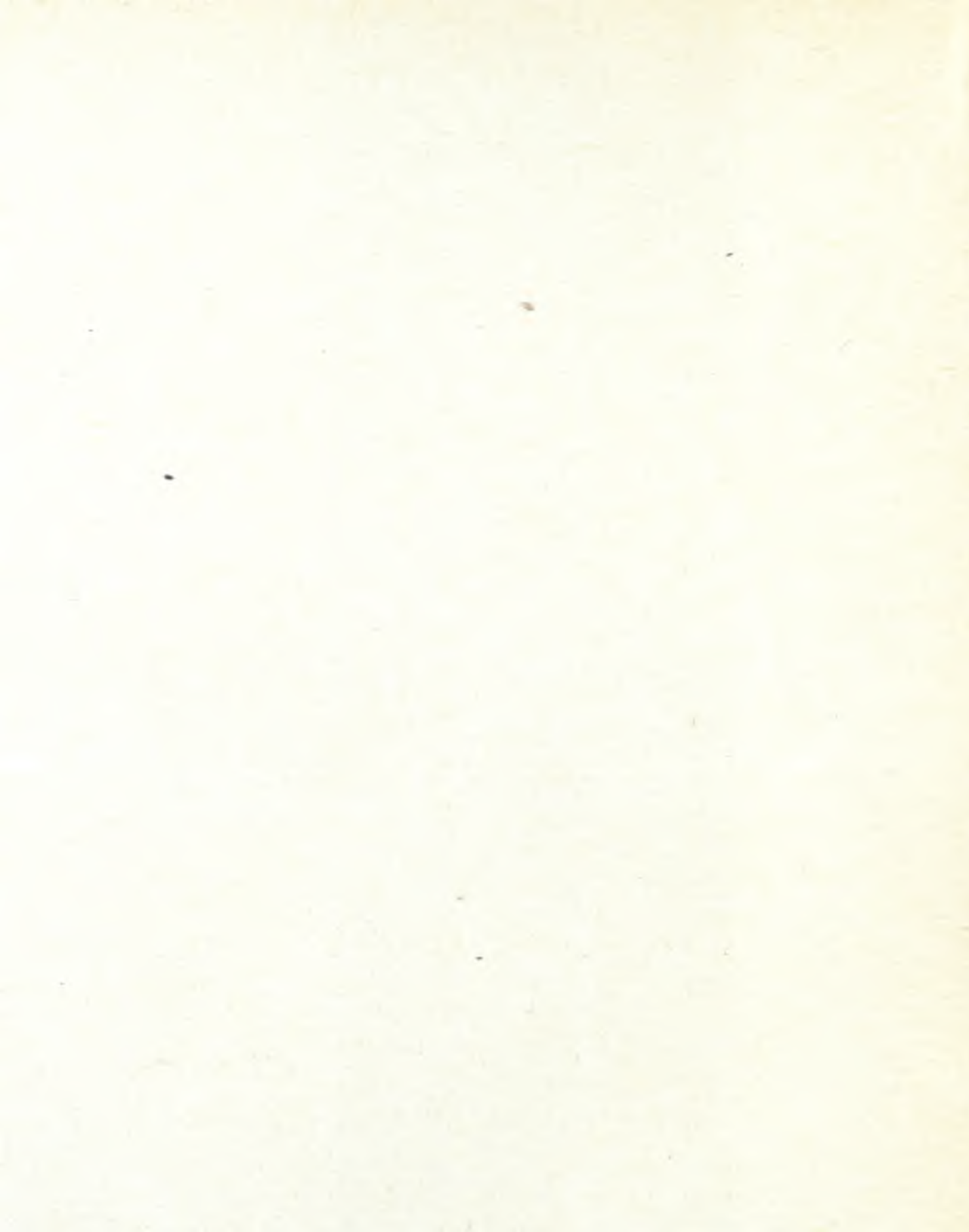
Dar încă de te-așteaptă 'n prag,
În umbră de unghere,²
De se 'ntâlnește drag cu drag,
Cum inima ta cere,

Dispar și ceruri și pământ
Și pieptul tău se bate,
Și totu-atârnă de-un cuvânt
Șoptit pe jumătate.

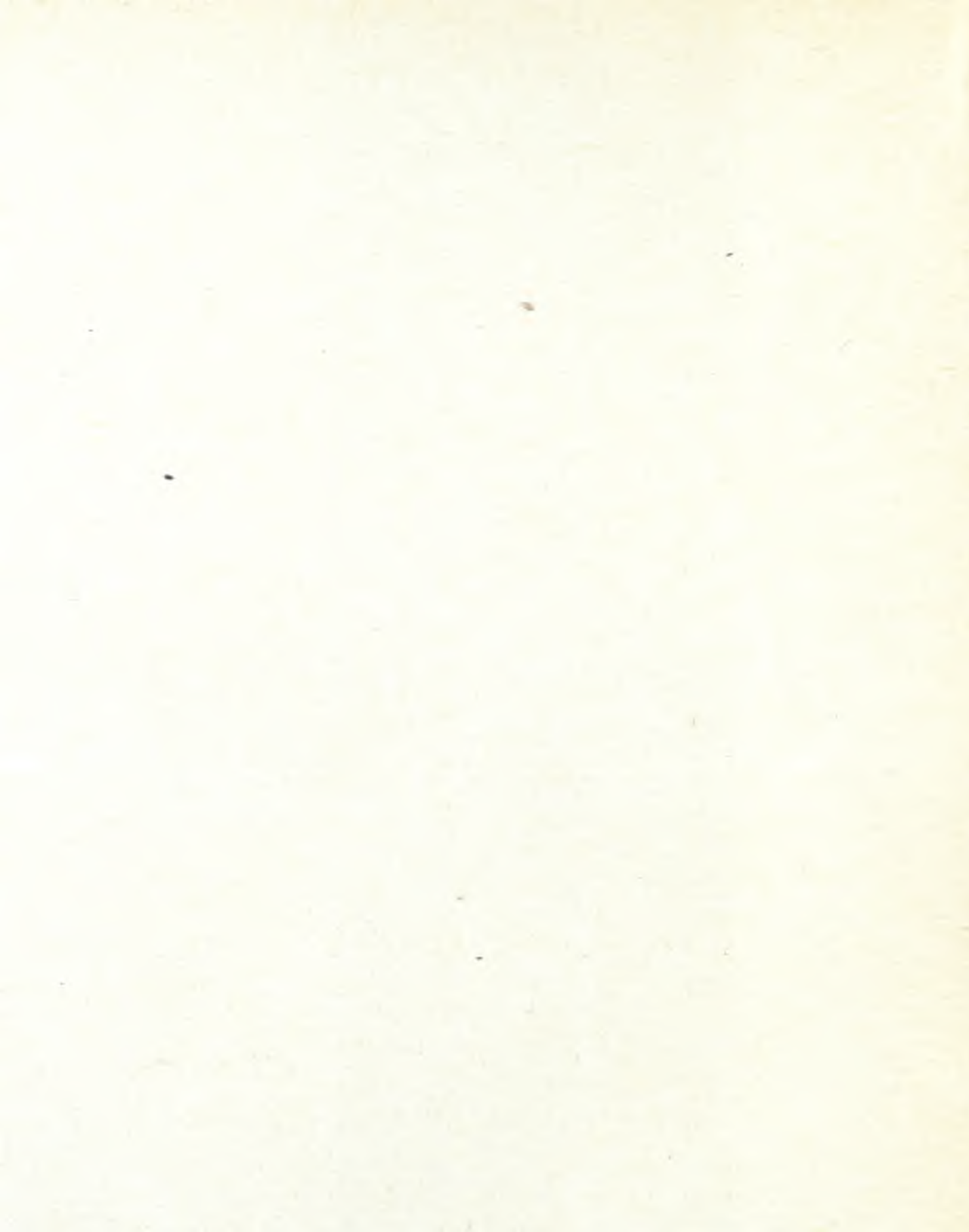
Te urmărește săptămâni
Un pas făcut alene,
O dulce strângere de mâni,
Un tremurat de gene ;

Te urmăresc luminători,
Ca soarele și luna,
Și peste zi de-atâtea ori,
Și noaptea totdeauna ;

Căci scris a fost ca viața ta
De doru-i să nu 'ncapă,
Căci te-a cuprins asemenea
Lianelor din apă.

POEZII SOCIALE

SCRISOAREA II

De ce pana mea rămâne în cerneală, mă întrebi ?
De ce ritmul nu m'abate cu ispita-i dela trebi ?
De ce dorm, îngrămădite între galbenele file,
Iambii suitori, troheii, săltărețele dactile ?
Dacă tu știai problema astei vieți cu care lupt,
Ai vedea că am cuvinte pana chiar să o fi rupt.
Căci întreb, la ce-aș începe să încerc, în luptă dreaptă,
A turna în forme nouă limba veche și 'nțeleaptă ?
Acea tainică simțire, care doarme 'n a ta harfă ¹,
In cuplete de teatru s'o desfaci ca pe o marfă ? ²
Sau cu sete să cați forma, ce să poată să le 'ncapă — ³
Să le scrii, cum cere lumea, vreo istorie pe apă ? ⁴

Insă tu îmi vei răspunde că e bine ca în lume,
Prin frumoasă stihuire, să pătrunză al meu nume,
Să-mi atrag luare-aminte a bărbaților din țară,
Să-mi dedic a mele versuri — la cucoane, bunioară,
Și desgustul meu din suflet să-l împac prin a mea minte ;—
Dragul meu, cărarea asta s'a bătut de mai 'nainte.

Noi avem în veacul nostru acel soi de ciudat de barzi,
Care 'ncearcă prin poeme să devie cumularzi,

Inchinând ale lor versuri la puternici, la cucoane,
Sunt cântați în cafenele și fac sgomot în saloane ;
Iar cărările vieții, fiind grele și înguste,
Ei încearcă să le treacă prin protecție de fuste,
Dedicând broșuri la dame, ai căror bărbați, ei speră,
C' ajungând cândva miniștri, le-or deschide carieră ⁵).

De ce nu voiu pentru nume, pentru glorie să scriu ?
Oare glorie să fie a vorbi într'un pustiu ?
Azi, când patimilor proprii, muritorii toți sunt robi,
Gloria-i închipuirea, ce o mie de neghiobi
Idolului lor închină, numind mare pe-un pitic,
Ce-o beșică e, de spumă, într'un secol de nimic.

Incorda-voiu a mea liră să cânt dragostea ? Un lanț
Ce se'mparte cu frăție între doi și trei amanți !
Ce ? să'ngâni pe coarda dulce că de voe te-ai adaos ⁶
La cel cor, ce 'n operetă e condus de Menelaos ?
Azi adeseori femeia, ca și lumea, e o școală,
Unde 'nveți numai durere, înjosire și spoială.
La aceste academii de științe-a sfintei Vineri,
Tot mai des se perindează, și din tineri, în mai tineri,
Tu le vezi primind elevii cei imberbi în al lor clas,
Până când din școala toată o ruină a rămas.

Vai ! tot mai gândești la anii, când visam în academii,
Ascultând pe vechii dascăli, cârpocind la haina vremii,
Ale clipelor cadavre din volume, stând s'adune,
Și 'n a lucrurilor petici căutând înțelepciune ?
Cu murmurele lor blânde un izvor de *horum-harum*
Câștigând cu clipeala *nervum rerum gerendarum*,
Cu evlavie adâncă, ne 'nvârteau al minții scriptet, ⁷
Legănând când o planetă, când pe-un rege din Egiptet.

Par' că-l văd pe astronomul, cu al negurii repaos,
Cum ușor, ca din cutie, scoate lumile din haos,
Și cum neagra veșnicie ne-o întinde și ne 'nvață,
Că epocile se 'nșiră, ca mărgelile pe ață.
Atunci lumea 'n căpățână se 'nvârtea, ca o morișcă,
De simțeam, ca Galilei, că comedia se mișcă.

Amețiți de limbe moarte, de planeti, de colbul școlii,
Confundam pe bietul dascăl cu un craiu mâncat de molii,
Și, privind păinjișul din tavan, de pe pilaștri,
Ascultam pe craiul Ramses și visam la ochi albaștri.
Și, pe margini de caete, scriam versuri dulci, de pildă,
Către vreo trandafirie și sălbatică Clotildă.
Imi pluteau pe dinainte, cu al vremilor amestec,⁸
Ba un soare, ba un rege, ba alt animal domestic.
Scârțâirea din condee dădea farmec astei liniști,
Vedeam valuri verzi de grâne, undoierea unei iniști
Capul greu cădea pe bancă, păreau toate 'n infinit...
Când suna, știam că Ramses trebuia să fi murit.

Atunci lumea cea gândită pentru noi avea ființă,
Și, din contră, cea a avea ne părea cu neputință.
Azi abea vedem ce stearpă și ce aspră cale este
Cea ce poate să convie unei inime oneste.
Iar în lumea cea comună a visa e un pericol,
Și, de ai cumva iluzii, ești pierdut și ești ridicul⁹.

Și de-aceea de-azi 'nainte, poți să nu mă mai întrebi
Dece ritmul nu m'abate cu ispita-i de la trebi,
De ce dorm îngrămădite, între galbenele file,
Iambii suitori, troheii, săltărețele dactile...
De-oiu urma să scriu în versuri, teamă mi-e ca nu cumva
Famenii din ziua de-astăzi să mă 'nceapă-a lăuda :¹⁰
Dacă port cu ușurință și cu zâmbet a lor ură,
Laudele lor desigur m'ar scârbi peste măsură¹¹.

SCRISOAREA III

Un Sultan dintre aceia, ce domnesc peste vreo limbă,
Ce, cu-a turmelor pășune, a lor patrie și-o schimbă,
La pământ dormea, ținându-și căpătâiu mâna cea dreaptă.
Dară ochiu, 'nchis afară, înlăuntru se deșteaptă.
Vede cum din ceruri luna lunecă și se coboară,
Și s'apropie de dânsul preschimbată în fecioară.
Infloreă cărarea, ca de pasul blândeii primăveri ;
Ochii ei sunt plini de umbra tănuitelor dureri,
Codrii se înfiorează de atâta frumusețe,
Apele 'ncrețesc în tremur străveziile lor fețe ;
Pulbere de diamante cade fină, ca o bură.
Scânteind plutea prin aer și pe toate din natură ;
Și, prin mândra fermecare sun' o muzică de șoapte,
Iar pe ceruri se înalță curcubeiele de noapte...

Ea, șezând de el alături, mâna fină i-o întinde,
Părul ei cel negru 'n valuri de mătase se desprinde :
— « Las' să leg a mea vicață de a ta... În brațu-mi, vino ¹,
Și durerea mea cea dulce cu durerea ta alin-o ;
Scriș în cartea vieții este, și de veacuri, și de stele :
Eu să fiu a ta stăpână, tu stăpân vieții mele ».

Și, cum o privea Sultanul, ea se 'ntunecă... dispăre ;
 Iar, din inima lui, simte un copac cum că ră sare,
 Care crește, într'o clipă, ca în veacuri, mereu crește,
 Cu-a lui ramuri peste lume, peste mare se lățește.
 Umbra lui cea uriașă orizontul îl cuprinde ²,
 Și, sub dânsul, universul într'o umbră se întinde ;
 Iar în patru părți a lumii vede șiruri munții mari :
 Atlasul, Caucazul, Taurul și Balcanii seculari ;
 Vede Eufratul și Tigris, Nilul, Dunărea bătrână —
 Umbra arborelui falnic peste toate e stăpână ³.
 Astfel Asia, Europa, Africa și-a ei pustiuri,
 Și corăbiile negre, legănându-se pe râuri,
 Valurile verzi de grâne legănându-se pe lanuri ⁴,
 Mările țărnuitoare și cetăți lângă limanuri,
 Toate se întind 'nainte-i... Ca pe-un uriaș covor,
 Vede țară, lângă țară și popor lângă popor,
 Ce, prin negura-alburie, se strevăd și se prefac
 În întinsa 'mpărăție, sub o umbră de copac.

Vulturii porniți la ceruri, pân' la ramuri nu ajung ;
 Dar un vânt de biruință se pornește îndelung
 Și lovește rânduri-rânduri în frunzișul sunător ;
 Strigăte de Alah, Alah, se aud pe sus prin nori ;
 Sgomotul creștea, ca marea turburată și înaltă,
 Urlete de bătălie s'alungau după olaltă ;
 Însă frunzele-ascuțite se îndoaie după vânt
 Și de-asupra Romei nouă se înclină la pământ.

Se cutremură Sultanul... se deșteaptă... și pe cer
 Vede luna că plutește peste plaiul Eschișer. —
 Și privește trist la casa Șeicului Edebalî.
 După gratii la fereastră o copilă el zări,

Ce-i zâmbește, mlădioasă ca o creangă de alun :
E-a șeicului copilă, e frumoasă Malcatun.
Atunci el pricepe, visul că-i trimis dela Profet,
Că pe-o clipă se 'nălțase chiar în raiu la Mahomet,
Că, din dragostea-i lumească, un imperiu se va naște,
Ai căruia ani și margini numai cerul le cunoaște.

Visul său se 'nfiripează și se 'ntinde vulturește ;
An cu an împărăția tot mai largă se sporește ;
Iară flamura cea verde se înalță an cu an,
Neam cu neam urmându-i sborul, și Sultan, după Sultan.
Astfel țară, după țară, drum de glorie-i deschid...
Până 'n Dunăre ajunge furtunosul Baiazid.

La un semn, un țărm de altul, legând vas de vas, se leagă
Și, în sunet de fanfare, trece oastea lui întreagă :
Eniceri, copii de suflet ai lui Allah, și Spahii
Vin de 'ntunecă pământul la Rovine în câmpii ;
Răspândindu-se în roiuri, întind corturile mari...
Numa 'n zarea depărtată sună codrul de ștejari.

Iată vine-un sol de pace c'o năframă 'n vârf de băț.
Baiazid, privind la dânsul, îl întreabă cu dispreț :
— Ce vrei, tu ?

— Noi, bună pace ! Și, de n'o fi cu bănat,
Domnul nostru-ar vrea să vază pe măritul Împărat.

La un semn deschisă-i calea, și s'apropie de cort
Un bătrân atât de simplu după vorbă, după port.
— Tu ești Mircea ?

— Da, 'Mpărate !

— Ai venit să mi te 'nchini,
Să nu schimb a ta coroană într'o ramură de spini » ?

— Or'ce gând ai, Impărate, și, or' cum vei fi sosit,
 Cât suntem încă pe pace, eu îți zic : « Bine-ai venit ».
 Despre partea închinării, însă, Doamne, să ne erți ;
 Dar acu vei vrea cu oaste și războiu ca să ne cerți,
 Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale
 Să ne dai un semn și nouă de mila Măriei Tale... —
 De-o fi una, de-o fi alta, ce e scris și pentru noi,
 Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i războiu ».
 — Cum, când lumea mi-e deschisă, a privi gândești că pot
 Ca întreg Aliotmanul să se 'mpiedice de-un ciot ?
 O, tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s'au pus :
 Toată floarea cea vestită a întregului Apus,
 Toți, ce stau în umbra Crucii, împărați și regi s'adună,
 Să dea piept cu uraganul ridicat de Semilună.
 S'a 'mbrăcat în zale lucii cavalerii dela Malta,
 Papa cu-a lui trei coroane puse una peste alta,
 Fulgerele adunat-au contra fulgerului, care,
 În turbarea-i furtunoasă, a cuprins pământ și mare.
 N'a avut decât cu ochiul ori cu mâna semn a face,
 Și Apusul își împinse toate neamurile 'ncoace.
 Pentru-a Crucii biruință se mișcară râuri-râuri,
 Ori din codri răscolite ori stârnite din pustiuri,
 Sguduind din pacea-adâncă ale lumii începuturi,
 Innegrind tot orizontul cu-a lor zeci de mii de scuturi :⁵
 Se mișcau îngrozitoare, ca păduri de lănci și săbii,
 Tremura înspăimântată marea de-ale lor corăbii !
 La Nicopole văzut-ai câte tabere s'au strâns,
 Ca să-mi stee înainte, ca și zidul neînvins.
 Când văzui a lor mulțime, câtă frunză, câtă iarbă,
 Cu o ură ne 'mpăcată mi-am șoptit atunci în barbă :
 Am jurat ca peste dânșii să trec falnic, fără păs,
 Din pistolul dela Roma să dau calului ovăz...
 Și, de crunta-mi vijelie, tu te aperi c'un toiag ?
 Și, purtat de biruință, să mă 'mpiedic de-un moșneag ?

— De-un moșneag, da, Impărate ! Căci moșneagul, ce privești,
 Nu e om de rând, el este Domnul Țării-românești !
 Eu nu ți-aș dori vreodată să ajungi să ne cunoști,
 Nici ca Dunărea să 'nnece spumegând a tale oști.
 După vremuri, mulți veniră, începând cu acel oaspe,
 Ce din vechi se pomenește, cu Darius al lui Istaspe.
 Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vreun pod,
 De-au trecut, cu spaima lumii, și mulțime de norod ;
 Impărați, pe care lumea nu putea să-i mai încapă,
 Au venit și 'n țara noastră de-au cerut pământ și apă ;—
 Și, nu voiu ca să mă laud, nici că voiu să te 'nspăimânt :
 Cum veniră se făcură toți o apă și-un pământ.
 Te fălești că înainte-ți răsturnat-ai val-vârtej
 Oștile leite 'n zale de 'mpărați și de viteji ?
 Tu te lauzi că Apusul înainte ți s'a pus ?
 Ce-i mână pe ei în luptă, ce-a voit acel Apus ?
 Laurii voiau să-i smulgă de pe fruntea ta de fier,
 A credinței biruință căta orice cavaler.
 Eu ? Imi apăr sărăcia și nevoile și neamul !
 Și, de-aceea, tot ce mișcă în țara-asta, râul, ramul,
 Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este —
 Dușmănit vei fi de toate fără' a prinde chiar de veste.
 N'avem oști, dară iubirea de moșie e un zid,
 Care nu se 'nfiorează de-a ta faimă, Baiazid. ⁶

Și abia plecă bătrânul... Ce mai freamăt, ce mai sbucium !
 Codrul clocoti de sgomot, și de arme, și de bucium,
 Și la poala lui cea verde mii de capete plectoasă,
 Mii de coifuri lucitoare es din umbra 'ntunecoasă.
 Călăreții umplu câmpul și roesc după un semn
 Și, în caii lor sălbatici, bat cu scările de lemn,
 Pe copite iau în fugă fața negrului pământ,
 Lânci scântee lungi în soare, arcuri se întind în vânt ;

Și, ca nouri de aramă și ca ropotul de grindeni,
 Orizontu 'ntunecându-l, vin săgeți de pretutindeni,
 Vâjâind ca vijelia și ca pleznetul de ploae...
 Urlă câmpul, și de tropot, și de strigăt de bătae.
 În zadar striga 'Mpăratul, ca și leul în turbare :
 Umbra morții se întinde tot mai mare, și mai mare ;
 În zadar flamura verde o ridică în spre oaste ;
 Căci cuprinsă-i de peire, și în față, și în coaste,
 Căci se clatină, rărite, șiruri lungi de bătălie :
 Cad Arabii, cad în pâlcuri risipite pe câmpie, ⁷
 În genunchi cădeau predeștrii, colo caii se răstoarnă ;
 Cad săgețile în valuri, care șueră, se toarnă,
 Și lovind în față, 'n spate, ca și crivățul și gerul,
 Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul...
 Mircea însuși mână 'n luptă vijelia 'ngrozitoare,
 Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare,
 Durduind soseau călării, ca un zid înalt de suliți,
 Printre cetele păgâne trec, rupându-și large uliți ;
 Risipite se 'mprăstie a dușmanilor șireaguri, ⁸
 Și, gonind biruitoare, tot veneau a țării steaguri,
 Ca potop ce prăpădește, ca o mare turburată...
 Peste-un ceas păgânătatea e ca pleava vânturată :
 Acea grindină-oțelită în spre Dunăre o mână,
 Și în urma lor se 'ntinde falnic armia română.

Pe când oastea se așează, iată, soarele apune,
 Voind creștetele 'nalte ale țării să 'ncunune,
 Ca un nimb de biruință : fulger lung, încremenit,
 Mărginește munții negri în întregul asfințit ;
 Pân' ce izvorăsc din veacuri stele una câte una
 Și, din neguri, dintre codri, tremurând s'arată luna ;
 Doamna mărilor și-a nopții varsă liniște și somn.
 Lângă cortu-i, unul dintre fiii falnicului Domn

Stă, zâmbind de-o amintire, pe genunchi scriind o carte,
S'o trimită dragei sale dela Argeş mai departe :

« De din vale de Rovine,
Grăim, Doamnă, către tine,
Nu din gură, ci din carte,
Că ne eşti așa departe.
Te-am ruga, mări, ruga
Să-mi trimiți prin cineva
Ce-i mai mândru 'n valea ta :
Codrul cu poenele,
Ochii cu sprâncenele ;
Că şi eu trimite-voi
Ce-i mai mândru pe la noi :
Oastea mea cu flamurile,
Codrul şi cu ramurile,
Coiful 'nalt cu penele
Ochii cu sprâncenele.
Şi să ştii că-s sănătos
Că, mulţumind lui Hristos,
Te sărut, Doamnă, frumos ».

.

De-aşa vremi se 'nvredniciră cronicarii şi rapsozii...
Veacul nostru ni-l umplură saltimbancii şi irozii.
In izvoadele bătrâne pe eroi mai pot să caut —
Au cu lira visătoare ori cu sunete de flaut
Poţi să 'ntâmpini patrioţii, ce-au venit de-atunci încolo ?⁹
Inaintea acestora tu ascunde-te, Apolo !

O eroi, care 'n trecutul de măririi vă adumbriseţi,
Aţi ajuns acum de modă, de vă scot din letopiseţi,
Şi, cu voi, drapându-şi nula, vă citează toţi nerozii,
Mestecând veacul de aur în noroiul greu al prozii.

Rămâneți în umbră sfântă, Basarabi, și voi, Mușatini,
Descălicători de țară, dătători de legi și datini,
Ce, cu plugul și cu spada, ați întins moșia voastră
De la munte pân' la Mare și la Dunărea albastră.

Au prezentul nu ni-i mare? N'o să-mi dee ce-o să-i cer?
N'o să aflu printr' ai noștri vre un falnic giuvaer?
Au la Sibaris nu suntem lângă capiștea spoelii?
Nu se nasc glorii pe stradă și la ușa cafenelei?
N'avem oameni ce se luptă cu retoricele suliți,
In aplauzele grele a canaliei de uliți,
Panglicari în ale țării, care joacă, ca pe funii,
Măști cu toate de renume din comedia minciunii?
Au de *patrie*, *virtute*, nu vorbește liberalul,
De ai crede că vieța-i e curată ca cristalul?
Nici visezi că înaintea-ți stă un stâlp de cafenele,
Ce își râde de-aste vorbe, îngânându-le pe ele!
Vezi colo pe urâciunea, fără suflet, fără cuget
Cu privirea 'npăroșată și la fălci umflat și buget,
Negru, cocoșat și lacom, un izvor de șiretlicuri,
La tovarășii săi spune veninoasele-i nimicuri.
Toți, pe buze, au virtute, iar, în ei, monetă calpă,
Cvintezență de mizerii dela creștet pân' la talpă!
Și de-asupra tuturor, oastea să și-o recunoască,
Își aruncă pocitura bulbucății ochi de broască...
Dintr' aceștia țara noastră își alege astăzi solii!
Oameni vrednici ca să șază în zidirea sfintei Golii,
In cămăși cu mâneci lunge și pe capete scufie,
Ne fac legi și ne pun biruri, ne vorbesc filosofie.
Patrioții, virtușii, ctitori de așezăminte,
Unde spumegă desfrâul în mișcări și în cuvinte,
Cu evlavie de vulpe, ca în strane, șed pe locuri
Și aplaudă frenetic schime, cântece și jocuri...

Și apoi în Sfatul țării se adun', să se admire,
Bulgăroi cu ceafa groasă, Grecotei cu nas subțire ; —
Toate mutrele acestea sunt pretinse de Roman,
Toată greco-bulgărima e nepoata lui Traian !
Spuma asta 'nveninată, astă plebe, ăst gunoiu,
Să ajungă-a fi stăpână, și pe țară, și pe noi ?
• Tot ce 'n țările vecine e smintit și stârpitură,
Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii din natură,
Tot ce e perfid și lacom, tot Fanarul, toți iloții
Toți se scurseră aicea și formează patrioții,
Incât fonfii și flecarii, găgăuții și gușații,
Bâlbâiți cu gura strâmbă sunt stăpânii astei nații.

Voi sunteți urmașii Romei ? Niște răi și niște fameni !
I-e rușine omenirii să vă zică vouă oameni !
Și această ciumă 'n lume și aceste creaturi
Nici rușine n'au să iee în smintitele lor guri
Gloria neamului nostru, spre-a o face de ocară,
Indrăznesc ca să rostească pân' și numele tău... țară !

La Paris, în lupanare de cinisme și de lene,
Cu femeile-i pierdute și 'n orgiile-obscene,
Acolo v'ați pus averea, tinerețile la stos —
Ce a scos din voi Apusul, când nimic nu e de scos ?
Ne-ați venit apoi, drept minte, o sticlură de pomadă,
Cu monoclu 'n ochi, drept armă, bețișor de promenadă,
Vestejiți fără de vreme, dar cu creier de copil,
Drept științ' având în minte vre un vals de Bal-Mabil,
Și, în schimb cu-averea toată, vr'un papuc de curtezană...
O, te-admir progenitură de origine romană !

Și acum priviți cu spaimă fața noastră sceptic-rece,
Vă mirați, cum de minciuna astăzi nu vi se mai trece ?

Când vedem că toți aceia, care vorbe mari aruncă,
Numai banul îl vânează și câștigul fără muncă,
Azi, când fraza lustruită nu ne poate înșela,
Astăzi alții sunt de vină, domnii mei, nu este-așa ?
Prea v'ați arătat arama, sfâșiind această țară,
Prea făcurăți neamul nostru de rușine și ocară,
Prea v'ați bătut joc de limbă, de străbuni și obicei
• Ca să nu s'arate-odată ce sunteți : niște mișei !
Da, câștigul fără muncă este singura pornire ;
Virtutea e-o nerozie, geniul, — o nefericire.
Dar lăsați măcar strămoșii ca să doarmă 'n colb de cronici :
Din trecutul de mărire v'ar privi cel mult ironici.

Cum nu vii tu, Țepeș-Doamne, ca, punând mâna pe ei,
Să-i împarți în două cete : în smintiți și în mișei,
Și, în două temniți large, cu dea-sila să-i aduni,
Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni.

SCRISOAREA IV

Stă castelul singuratic, oglindindu-se în lacuri,
Iar în fundul apei clare doarme umbra lui de veacuri ;
Se înalță în tăcere dintre rariștea de brazi,
Dând atâta întuneric rotitorului talaz.
Prin ferestrele arcate, după geamuri, tremur numa ¹
Lungi perdele încrețite, care scânteie ca bruma.

Luna tremură pe codri, se aprinde, se mărește,
Muchi de stâncă, vârf de arbor, ea pe ceruri zugrăvește ;
Iar stejarii par o strajă de giganți, ce-o înconjoară,
Răsăritul ei păzindu-l, ca pe-o tainică comoară.

Numai lebedele albe, când plutesc încet din trestii,
Domnitoare peste apă, oaspeți liniștii acestii,
Cu aripile întinse se mai scutură și-o tae,
Când în cercuri tremurânde, când în brazde de văpae ².
Papura se mișcă 'n freamăt de al undelor cutreer,
Iar, în iarba înflorită, somnoros suspin' un greer —
E atâta vară 'n aer, e atât de dulce svonul..
Singur numai cavalerul, suspinând, privea balconul,

Ce 'ncărcat era cu frunze, de îi spânzur prin ostrețe
Roze roșie de Șiras și liane 'n fel de fețe.
Respirarea cea de ape îl îmbată, ca și sara ;
Peste farmecul naturii dulce-i picură ghitara.

« O, arată-mi-te iară 'n haina lungă de mătăasă,
Care pare încărcată de o pulbere-argintoasă.
Te-aș privi o viață 'ntreagă, în cununa ta de rază,
Pe când mâna ta cea albă părul galben îl netează.
Vino, joacă-te cu mine... cu norocul meu... mi-aruncă,
Dela sânul tău cel dulce, floarea veștedă de luncă,
Ca, pe coardele chitarei, răsunând, încet să cadă...
Ah! e-atât de albă noaptea, par'c'ar fi căzut zăpadă.
Ori în umbra parfumată a budoarului să vin ³,
Să mă 'mbete al tău miros de la pânzele de in ?
Cupidon, un paj șagalnic, va ascunde cu-a lui mână ⁴
Vioriul glob al lampei, mlădioasa mea stăpână » !

Și uscat foșni mătasea pe podele, între glastre,
Între rozele de Șiras și lianele albastre.
Dintre flori copila râde și se 'nchină peste gratii ;
Ca un chip ușor de înger e-arătarea adoratei,
Din balcon i-aruncă-o roză, și, cu mâinile la gură,
Pare că îl dojenește, când șoptește cu căldură ;
Apoi iar dispare 'n luntru.. auzi pasuri, ce coboară...
Și, eșind pe ușă, iute ei s'au prins de subsuoară.
Braț de braț pășesc alături... le stă bine la o laltă
Ea frumoasă, și el tânăr ; el, înalt, și ea, înaltă.
Iar, din umbra dela maluri, se desface-acum la larg
Luntrea cu-ale ei vintrele spânzurate de catarg ;
Și încet înaintează în lovire de lopeți,
Legănând atâta farmec și atâtea frumuseți.
Luna, luna iese 'ntreagă, se înalț'ășa bălae
Și, din țarm în țarm, durează o cărare de vâpae —

Ce, pe-o repede 'n miire de mici unde, o așterne,
 Ea, copila cea de aur, visul negurii eterne ;
 Și cu cât lumina dulce tot mai mult se lămurește,
 Cu-atât valurile apei, cu-atât țărml par'că crește ;
 Codrul pare tot mai mare, par'că vine mai aproape,
 Dimpreună cu al lunei disc, stăpânitor de ape. ⁵
 Iară tei, cu frunza lată și cu flori până 'n pământ,
 In spre apa 'ntunecată, lin se scutură de vânt. ⁶
 Peste capul blond al fetei sboară florile și-o plouă... ⁷
 Ea se prinde de grumazu-i cu mânuțele-amândouă
 Și pe spate-și lasă capul : « Mă uimești, dacă nu mântui ;
 Ah ! ce fioros de dulce de pe buza ta cuvântu-i !
 Cât de sus ridici acumă în gândirea ta pe-o roabă,
 Când durerea ta din suflet este singura-mi podoabă.
 Și, cu focul blând din glasu-ți, tu mă dori și mă cutremuri,
 De îmi pare o poveste de amor din alte vremuri ;
 Visurile tale toate, ochiul tău atât de tristu-i ;
 Cu-a lui umedă-adâncime toată mintea mea o mistui.
 Dă-mi-i mie ochii negri, nu privi cu ei în laturi,
 Căci, de noaptea lor cea dulce, veșnic n'o să mă mai sature,
 Aș orbi, privind într' înșii... O, ascultă numa 'ncoace,
 Cum, la vorbă, mii de valuri stau cu stelele prooroace ;
 Codrii negri aiurează și izvoarele albastre ⁸
 Povestesc, ele 'n de ele, numai dragostele noastre ;
 Și luceferii, ce tremur așa reci pe negre cetini,
 Tot pământul, locul, cerul, toate, toate ni-s prieteni...
 Ai putea să lepezi cârma și lopețile să lepezi,
 După propria lor voe să ne ducă unde repezi,
 Căci, ori unde, numai ele ar dori ca să ne poarte,
 Pretutindeni fericire-i, de e viață, de e moarte » .

Fantazie, fantazie... când suntem numai noi singuri
 Ce ades mă porți pe lacuri, și pe mare, și prin crânguri !

Unde ai văzut vreodată aste țări necunoscute ?

Când se petrecur' aceste ? La o mie patru sute.

Azi n'ai chip, în toată voia, în privirea-i să te pierzi,
Cum îți vine, cum îți place, pe copilă s'o desmierzi,
După gât să-i așezi brațul, gură 'n gură, piept la piept,
S'o întrebi numai cu ochii : « Mă iubești tu, spune drept » !
Aș ! Abia ți-ai întins mâna, sare ivorul la ușă,
E-un congres de rubedenii, vre un unchiu, vre o mătușă...
Iute, capul într'o parte, și te uiți în jos smerit...
Oare nu-i în lumea asta vreun ungher pentru iubit ?
Și ca mumii egiptene stau cu toții 'n scaun țepeni.
Tu, cu mâinile 'ncleștate, mai cu degetele depeni,
Mai sucești vre o țigare, numeri fire de musteți,
Și 'n probleme culinare te încerci a fi isteț.

Sunt sătul de așa viață... nu, sorbind a ei pahară,
Dar mizeria aceasta, proza asta e amară.
Să sfințești cu mii de lacrimi un instinct atât de van,
Ce le-abate și la pasări de vreo două ori pe an ?...
Nu trăiți voi, ci un altul vă inspiră, — *el* trăește,
El cu gura voastră râde, *el* se 'ncântă, *el* șoptește,
Căci a voastre vieți cu toate sunt ca undele ce curg,
Veșnic este numai râul : râul este Demiurg.
Nu simțiți că-amorul vostru e-un amor strein ? Nebuni !
Nu simțiți că 'n proaste lucruri voi vedeți numai minuni ?
Nu vedeți c'acea iubire serv'o cauză din natură,
Că e leagăn unor viețe, ce semințe sunt de ură ?
Nu vedeți că râsul vostru e în fiii voștri plâns,
Că-i de vină cum că neamul Cain încă nu s'a stins ?
O, teatru de păpușe, svon de vorbe omenești :
Povestesc ca papagalii mii de glume și povești
Fără ca să le priceapă... După ele, un actor
Stă de vorbă cu el însuși, spune zeci de mii de ori

Ce-a spus veacuri dup' olaltă, ce vor spune veacuri încă,
Pân' ce soarele s'o stinge în genunea cea adâncă.
Ce? Când luna se strecoară printre nouri, prin pustii,
Tu, cu lumea ta de gânduri, după ea să te ații?
Să aluneci pe poleiul de pe ulițele ninse,
Să privești, prin lucii geamuri, la luminile aprinse,
Și s'o vezi înconjurată de un roi de pierde-vară,
Cum zâmbește tuturora cu gândirea ei ușoară;
S'auzi zornetul de pinteni și foșnirile de rochii,
Pe când ei sucesc mustața, iară ele fac cu ochii?
Când închee cu-o privire amoroasele 'nțelegeri,
Cu ridicula-ți simțire, tu la poarta ei să degeri?
Pătimăș și îndărătnic s'o iubești, ca un copil,
Când ea-i rece și cu toane, ca și luna lui April?
Încleștând a tale brațe, toată mintea să ți-o pierzi,
De la creștet la picioare s'o admiri și s'o desmierzi,
Ca pe-o marmoră de Paros sau o pânză de Correggio,
Când ea-i rece și cochetă? Ești ridicul, înțelege-o.

Da, visam odinioară, pe-aceea ce m'ar iubi;
Când aş sta pierdut pe gânduri, peste umăr m'ar privi;
Aş simți-o că-i aproape și ar ști că o 'nțeleg⁹,
Din sărmana noastră viață, am dura roman întreg...
N'o mai caut... Ce să caut? E acelaș cântec vechiu,
Setea liniștei eterne care-mi sună în urechi¹⁰;
Dar organele-s sfăr'mate și 'n strigări irregulare
Vechiul cântec mai pătrunde, cum în nopți izvorul sare.
Pe-ici, pe colo, mai străbate câte-o rază mai curată¹¹
Dintr'un *Carmen saeculare*, ce-l visai și eu odată.
Altfel, șueră și strigă, scapără și rupt răsună¹²,
Se împing tumultuoase și sălbatice pe strună,
Și, în gându-mi, trece vântul, capul arde pustiit...
Aspru, rece, sună cântul cel etern neisprăvit.

Unde-s șirurile clare din vieață-mi să le spun...
Ah! organele-s sfăr'mate și maestrul e nebun¹³.

SCRISOAREA V

Biblia ne povestește de Samson, cum că muerea,
Când dormea, tăindu-i părul, i-a luat toată puterea,
De l-au prins apoi dușmanii, l-au legat și i-au scos ochii,
Ca dovadă de ce suflet stă în piepții unei rochii...
Tinere, ce, plin de visuri, urmărești vre o femeie,
Pe când luna, scut de aur, strălucește prin alee
Și pătează umbra verde cu misterioase dungi,
Nu uita că doamna are minte scurtă, poale lungi.
Te înșeli de feeria unui mândru vis de vară,
Care 'n tine se petrece. Ia întreab'o, bunăoară,
O să-ți spună de panglice, de volane și de mode,
Pe când inima ta bate 'n ritmul sfânt al unei ode...
Când, cochetă, de-al tău umăr ți se reazimă copila,
Dacă-ai inimă și minte, te gândește la Dalila.

E frumoasă, se 'nțelege... Ca copiii are haz,
Și, când râde, face încă și gropițe în obraz,
Și gropițe face 'n unghiul ucigașei sale guri,
Și la degetele mâinii, și la orice 'ncheeturi.

Nu e mică, nu e mare, nu-i subțire, ci *mplinită
Incât ai ce strânge 'n brațe — numai bună de iubită.
Tot ce-ar zice i se cade, tot ce face-i șade bine,
Și o prinde orice lucru, căci așa se și cuvine ;
Dacă vorba-i e plăcută, și tăcerea-i încă place,
Vorba zice « fugi încolo », râsul zice : « vino 'n coace ! »
Umblă par' că amintindu-și vre un cântec, — alintată
Par 'că i-ar fi tot alene și s'ar cere sărutată ;
Și se 'nalță din călcâe să-ți ajungă pân' la gură,
Dăruind c'o sărutare acea tainică căldură,
Ce n'o are decât numai sufletul unei femei...

Câtă fericire crezi tu c'ai găsi în brațul ei !
Te-ai însenina văzându-i rumenirea din obraji...
Ea, cu toane, o crăiasă, iar tu tânăr, ca un paj ;
Și, adânc privind în ochii-i, ți-ar părea cum că înveți
Cum vieața preț să aibă și cum moartea s'aibă preț,
Și, înveninat de-o dulce și fermecătoare jale,²
Ai vedea în ea crăiasa lumii gândurile tale,
Așa că, închipuindu-ți lăcrămoasele ei gene³
Ți-ar părea mai mândră decât Venus Anadiomene,
Și, în haosul uitării, or' cum orele alerge,
Ea, din ce în ce mai dragă, ți-ar cădea pe zi ce merge.

Ce iluzii ! Nu 'nțelegi tu din a ei căutătură,
Că deprindere, grimasă este zâmbetul pe gură ;
Că întreaga-i frumusețe e în lume de prisos
Și că sufletul ți-l pierde fără de niciun folos ?
In zadar boltita liră, ce din șapte coarde sună,
Tânguirea ta de moarte în cadențele-i adună ;
In zadar, în ochi, avea-vei umbre mândre din povești,
Precum eara se așează flori de ghiață pe ferești,

Când în inimă e vară. În zadar o rogi : « Consacră-mi
Creștetul cu-ale lui gânduri, să-l sfințesc cu-a mele lacrimi ! »
Ea nici poate să 'nțeleagă, că nu *tu* o vrei ; că 'n tine ⁴
E un demon ce 'nsetează după dulcile-i lumine ;
C'acel demon plânge, râde, neputând s'audă plânsu-și,
Că o vrea spre-a se 'nțelege în sfârșit pe sine însuși,
Că se sbate, ca un sculptor fără brațe, și că geme, ⁵
Ca un maestru ce-asurzește în momentele supreme,
Pân' a nu ajunge 'n culmea dulcii muzice de sfere,
Ce-o aude cum se naște din rotire și cădere, ^{6, 7}
Și că nu-i cere drept jertfă pe-un altar înalt să moară, ⁸
Precum în vechimea sfântă se jungheau odinioară
Virginile, ce stătură sculptorilor de modele,
Când tăiau în marmor chipul unei zâne după ele ;
S'ar pricepe pe el însuși acel demon... s'ar renaște,
Mistuit de focul propriu, el atunci s'ar recunoaște,
Descifrând a sale patimi și amoru-i cu nesațiu, ⁹
El ar frânge 'n vers adonic limba lui ca și Horațiu ;
Ar atrage 'n visu-i mândru a izvoarelor murmururi,
Umbra umedă din codri, stelele, ce ard de-apururi ;
Și 'n acel moment de taină, când s'ar crede că-i ferice,
Poate-or învia, în ochiu-i, ochiul lumii cei antice,
Și, cu patimă adâncă, ar privi-o, s'o adore,
Dela ochii ei cei tineri mântuirea s'o implore ;
Ar voi în a lui brațe să o țină 'n veci de veci,
Desghețând cu sărutarea-i raza ochilor ei reci :
Căci, de piatră de-ar fi, încă s'a 'ncălzi de-atât amor,
Când, căzându-i în genunche, i-ar vorbi tânguitor,
Fericirea înnebunându-l, el ar sta să 'nnebunească,
Ca, 'n furtuna lui de patimi, și mai mult să o iubească. ¹⁰

Cu zâmbiri de curtezană și cu ochi bisericoși,
S'ar preface că pricepe. Măgulite toate sunt,
De-a fi umbra frumuseții cei eterne pe pământ.

O femeie între flori zi-i și o floare 'ntre femei...
Ș'o să-i placă. Dar o pune să aleagă între trei,
Ce-o 'nconjoară, toți zicând că o iubesc — cât de naivă,
Vei vedea că deodată ea devine pozitivă.¹¹
Și, când dama cochetează cu privirile-i galante,
Impărțind ale ei vorbe între un bătrân și un fante,
Nu-i minune ca simțirea-i să se poată înșela,
Să cufunde-un craiu de pică cu un craiu de mahala...
Căci cu dorul tău demonic va vorbi călugărește,
Pe când craiul cel de pică, de s'arată, pieptu-i crește,
Ochiul înghețat i-l umplu gânduri negre de amor
Și de-odată e vioae, stă picior peste picior,
Și-acel sec, în judecata-i, e cu duh și e frumos...
A visa că adevărul sau alt lucru de prisos
E în stare ca să schimbe în natur' un fir de păr,
Este piedica eternă ce-o punem la adevăr.

Așa dar, când, plin de visuri, urmărești vre o femeie,
Pe când luna, scut de aur, strălucește prin alee
Și pătează iarba verde cu fantasticele-i dungi,
Nu uita că doamna are minte scurtă, haine lungi.
Te îmbeți de feeria unui mândru vis de vară
Care 'n tine se petrece... Ia întreab'o, bunăoară,¹²
Și-o să-ți spună de panglice, de volane și de mode,
Pe când inima ta bate 'n ritmul sfânt al unei ode...
Când vezi piatra, ce nu simte, nici durerea și nici mila —
De ai inimă și minte, feri în lături : e Dalila !

DOINĂ

Dela Nistru pân' la Tisa,
Tot Românul plânsu-mi-s'a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.
Din Hotin și pân' la Mare
Vin Muscalii dea-călare ;
Dela Mare la Hotin
Mereu calea ne-o așin.
Din Boian la Vatra Dornii
Au umplut omida cornii,
Și străinul te tot paște,
De nu te mai poți cunoaște.
Sus la munte, jos pe vale,
Și-au făcut dușmanii cale ;
Din Satmar până 'n Săcèle
Numai vaduri ca acèle.

Vai de biet român, săracul !
Indărăt tot dă, ca racul,
Nici îi merge, nici se 'ndeamnă,
Nici îi este toamna, toamnă

Nici e vara, vara lui
Și-i strein în țara lui.
Dela Turnu 'n Dorohoi
Curg dușmanii în puhoi
Și s'așază pe la noi ;
Și, cum vin cu drum de fier,
Toate cântecele pier ;
Sboară pasărele toate
De neagra streinătate :
Numai umbra spinului,
La ușa creștinului.

Iși desbracă țara sânul :
Codrul — frate cu Românul —
De secure se tot pleacă
Și izvoarele îi seacă,
Sărac în țară săracă.

Cine-au îndrăgit streinii
Mânca-i-ar inima câinii ;
Mânca-i-ar casa pustia
Și neamul nemernicia !

Ștefane, Măria ta,
Tu la Putna nu mai sta,
Las' Arhimandritului
Toată grija schitului,
Lasă grija Sfinților
În seama părinților,
Clopotele să le tragă
Ziua 'ntreagă, noaptea 'ntreagă
Doar s'o 'ndura Dumnezeu
Ca să-ți mântui neamul tău.

Tu te 'nalță din mormânt,
Să te-aud din corn sunând
Și Moldova adunând :
De-i suna din corn o dată,
Ai s'aduni Moldova toată ;
De-i suna de două ori,
Îți vin codrii 'n ajutor ;
De-i suna a treia oară,
Toți dușmanii or să piară
Din hotară în hotară —
Indrăgi-i-ar ciorile
Și spânzurătorile !

CRITICILOR MEI

Multe flori sunt, dar puține
Rod în lume o să poarte ;
Toate bat la poarta vieții,
Dar se scutur multe moarte.

E ușor a scrie versuri,
Când nimic nu ai a spune,
Înșirând cuvinte goale,
Ce din coadă au să sune.

Dar când inima-ți frământă
Doruri vîi și patimi multe,
Și-a lor glasuri, a ta minte
Stă pe toate să le-asculte,

Ca și flori, în poarta vieții,
Bat la porțile gândirii,
Toate cer intrare 'n lume,
Cer vestmintele vorbirii. ¹

Pentru-a tale proprii patimi,
Pentru propria-ți viață
Unde ai judecătorii, ²
Ne 'ndurații ochi de gheață ?

Ah ! atuncea ți se pare
Că pe cap îți cade cerul :
Unde vei găsi cuvântul,
Ce exprimă adevărul ?

Critici, voi, cu flori deșarte,
Care roade n'ați adus,
E ușor a scrie versuri
Când nimic nu ai de spus.

IMPĂRAT ȘI PROLETAR ¹

Pe bănci de lemn, în scunda tavernă mohorâtă,
Unde pătrunde ziua printre ferești murdare,
Pe lângă mese lungе stătea posomorâtă,
Cu fețe 'ntunecoase, o ceată pribegită,
Copii săraci și sceptici ai plebei proletare.

« Ah! zise unul, spuneți că omul e-o lumină
Pe lumea asta plină de-amaruri și de chin?
Nici o scânteie 'ntr' însul nu-i candidă și plină,
Murdară este raza-i, ca globul cel de tină,
Asupra cărui dânsul domnește pe deplin.

Spuneți-mi ce-i dreptatea? — Cei tari se îngrădiră
Cu-averea și mărirea în cercul lor de legi;
Prin bunuri ce furară, în veci vezi cum conspiră
Contra celor, ce dâșii la lucru-i osândiră ²,
Și le subjugă munca vieții lor întregi.

Unii, plini de plăcere, petrec a lor vieață,
Trec zilele voioase și orele surâd :
În cupe, vin de ambră ; eara, grădini, verdeață,
Vara, petreceri, Alpii cu frunțile de gheață, —
Ei fac din noapte ziua și-a zilei ochi închid.

Virtutea pentru dâșii — ea nu există. Însă
V'o predică, căci trebui să fie brațe tari,
A statelor greoaie cară trebuie împinse
Și trebuesc luptate războaiele aprinse,
Căci voi, murind în sânge, ei pot să fie mari.

Și flotele mărețe ³ și-armatele făloase,
Coroanele ce regii le pun pe fruntea lor,
Și-acele milioane, ce, în grămezi luxoase,
Sunt strânse la bogatul, — pe cel sărac apasă
Și-s supte din sudoarea prostitului popor.

Religia ? — o frază de dâșii inventată
Ca, prin ⁴ a ei putere, să vă apese 'n jug ;
Căci, de-ar lipsi din inimi speranța de răsplată,
După ce-amar muncirăți, mișei, vieața toată,
Ați mai purta osânda ca vita dela plug ?

Cu umbre, care nu sunt, v'a 'ntunecat vederea
Și v'au făcut să credeți că veți fi răsplătiți...
Nu, moartea cu viața a stins toată plăcerea —
Cel ce în astă lume a dus numai durerea
Nimic n'are dincolo... căci morți sunt cei muriți. —

Minciuni și fraze-i totul, ce statele susține,
Nu-i ordinea firească, ce ei a fi susțin.
Averea să le aperi, mărirea și-al lor bine,
Ei brațul tău înarmă, ca să lovești în tine,
Și pe voi contra voastră la luptă ei vă mân'!

De ce să fiți voi sclavii milioanelor nefaste,
Voi, ce, din munca voastră, abia puteți trăi,
De ce boala și moartea să fie partea voastră,
Când ei în bogăția cea splendidă și vastă
Petrec, ca și în ceruri, ⁵ n'au timp nici de-a muri?

De ce uitați că 'n voi e ⁶, și număr, și putere,
Când vreți, puteți prea lesne pământul să 'mpărțiți.
Nu le mai faceți ziduri unde să 'nchid' avere,
Pe voi unde să 'nchidă, când, împinși de durere,
Veți crede că-aveți dreptul și voi ca să trăiți.

Ei, îngrădiți de lege, plăcerilor se lasă
Și sucule cel mai dulce pământului i-l sug,
Ei cheamă 'n voluptatea orgiei sgomotoase,
Ca instrumente oarbe, a voastre fici frumoase: ⁷
Frumseșile-ne tineri, bătrânii lor distrug.

Și de 'ntrebați atuncea, vouă ce vă rămâne?
Munca, din care dâșii se 'mbată în plăceri,
Robia viața toată, lacrimi pe-o neagră pâne,
Copilelor pătate, mizeria 'n rușine...
Ei, tot, și voi nimica; ei, cerul, voi dureri!

De lege n'au nevoie. Virtutea e ușoară,
Când ai ce-ți trebuiește. Iar legi sunt pentru voi.
Vouă vă pune lege, pedepse vă măsoară,
Când mâna v'o întindeți la bunuri zâmbitoare,
Căci nu-i ertat nici brațul teribilei nevoi.

Sdrobiți orânduiala cea crudă și nedreaptă,
Ce lumea o împarte în mizeri și bogați.
Atunci când, după moarte, răsplată nu v' așteaptă,
Faceți ca 'n astă lume să aibă parte dreaptă
Egală fiecare, și să trăim ca frați.

Sfărmați statuia goală a Venerei antice,
Ardeți acele pânze cu corpuri de ninsori :
Ele stârnesc în suflet ideia neferice
A perfecției umane, și ele fac să pice
In ghiarele uzurii copile din popor !

Sfărmați tot ce ațâță inima lor bolnavă,
Sfărmați palate, temple, ce crimele ascund,
Svârliți statui de tirani în foc să curgă lavă,
Să spele de pe pietre până și urma sclavă
Celor ce le urmează pân' la al lumii fund.

Sfărmați tot ce arată mândrie și avere !
O, desbrăcați vieața de haina de granit,
De purpură, de aur, de lacrimi, de urât,
Să fie un vis numai, să fie o părere,
Ce făr' de patimi trece în timpul nesfârșit.

Zidiți din dărmături gigantici piramide,
Ca un *memento mori* pe al istoriei plan ;
Aceasta este arta, ce sufletu-ți deschide
'Naintea veșniciei ; nu corpul gol, ce râde
Cu mutra de vândută, cu ochiu vil și viclean.

O ! aduceți potopul ! Destul voi așteptarăți,
Ca să vedeți ce bine prin bine o să ias', —
Nimic. Locul hienei îl luă cel vorbăreț,
Locul cruzimii veche, cel lin și pismătareț :^s
Formele se schimbă, dar răul a rămas.

Atunci vă veți întoarce la vremile-aurite,
Ce mitele albastre ni le șoptesc ades.
Plăcerile egale, egal vor fi 'mpărțite...
Chiar moartea, când va stinge lampa vieții finite,
Vi s'a părea un înger cu părul blond și des.

Atunci veți muri lesne fără de-amar și grijă,⁹
Feciorii-or trăi 'n lume, cum voi ați viețuit ;
Chiar clopotul n'a plânge cu limba lui de schijă
Pentru acel' de care norocul avu grijă :
Nimeni de-a plânge n'are : el traiul și-a trăit.

Și boale, ce mizeria și-averea nefirească
Le nasc în oameni, toate cu 'ncetul s'or topi,
Va crește tot ce 'n lume este menit să crească,
Va bea până 'n fund cupa, pân' va vrea s'o sdrobească,
Căci va muri când nu va avea la ce trăi.

.

Pe malurile Senei, în faeton de gală,
Cezarul trece palid, în gânduri adâncit ;
Al undelor greu vuet, vuirea în granit
A sute d'echipajuri, gândirea-i n'o înșală :
Poporul loc îi face, tăcut și umilit.¹⁰

Zâmbirea lui deșteaptă, adâncă și tăcută,
Privirea-i, ce citește în suflete-omenești,
Și mâna-i, care poartă destinele lumești,
Cea grupă sdrențuită, în cale-i, o salută :
Mărirea-i e în taină legată de acești.

Convins ca voi el este 'n 'nălțimea-i solitară,
Lipsită de iubire, cum că principiul rău,
Nedreptul și minciuna al lumii duce frâu ;¹¹
Istoria umană în veci se desfășoară :
Povestea e-a ciocanului ce cade pe ilău.

Și el — el vârful mândru al celor ce apasă —
Salută, 'n a lui cale, pe-apărătorul mut.
De ați lipsi din lume, voi, cauză 'ntunecoasă
De răsturnări mărețe — mărirea-i radioasă,¹²
Cezarul, chiar Cezarul, de mult ar fi căzut.

Cu ale voastre umbre 'n nimica crezătoare,
Cu zâmbetu-vă rece, de milă părăsit,
Cu mintea de dreptate și bine răsătoare,
Cu umbra voastră numai, puteri îngrozitoare,
La jugu-i el silește pe cei ce l-au urât.

* * * * *

Parisul arde 'n valuri, furtuna 'n el se scaldă,
Turnuri, ca facle negre, troznesc, arzând în vânt,
Prin limbile de flacări, ce 'n flacări se frământ',
Răcnete, vuet de-arme, pătrund marea cea caldă,
Evul e un cadavru, Parisu-al lui mormânt.¹³

Pe stradele 'ncrușite de flacări orbitoare,
Suiți pe baricade de bulgări de granit,
Se mișc' batalioane a plebei proletare
Cu cușme frigiene, cu arme lucitoare,
Și clopote de-alarmă răsună răgușit.

Ca marmora de albe, ca ea nepăsătoare,
Prin aerul cel roșu, femeii trec cu-arme 'n braț,
Cu păr bogat și negru, ce pe-umeri se coboară
Și sânii lor acoper, — e ură și turbare
În ochii lor cei negri, adânci și disperați.

O, luptă-te 'nvălită în pletele-ți bogate,
Eroic este astăzi copilul cel pierdut :
Căci flamura cea roșă, cu umbra-i de dreptate,
Sfințește-a ta vieață de tină și păcate —
Nu, nu ești tu de vină, ci cei ce te-au vândut.

.
Scântee marea lină, și placele ei sure
Se mișc' una pe alta, ca pături de cristal
Prin lunce prăvălite. Din tainica pădure,¹⁴
Apare luna mare câmpiilor azure,
Umplându-le cu ochiul ei mândru, triumfal.

Pe undele încete își mișcă, legăname,
Corăbii învechite, scheletele de lemn ;
Trecând încet, ca umbre, — țin pânzele umflate
În fața lunii, care prin ele-atunci străbate,
Și 'n roata de foc galben stă fața-i ca un semn.

Pe maluri sdrumicate de aiurirea mării, ¹⁵
Cezaru 'ncă veghează la trunchiul plecat ¹⁶
Al salciei pletoase — și 'ntinse-a apeiării,
În cercuri fulgerânde, se pleacă lin suflării,
A zefirului nopții și sună cadențat.

Îi pare că prin aer, în noaptea înstelată,
Călcând pe vârf de codri, pe-a apelor măriri,
Trecea un barbă albă — pe fruntea 'ntunecată,
Cununa cea de pae îi atârna uscată —
Moșneagul rege Lear.

Uimit privea Cezarul la umbra cea din nouri,
Prin creasta ¹⁵ cărei stele lin tremurând transpar.
I se deschide 'n minte tot sensul din tablouri
A vieții sclipitoare ; -a popoarelor ecouri
Par glasuri, ce îmbarcă o lume de amar.

În orice om, o lume își face încercarea,
Bătrânul Demiurgos se opintește 'n van ;
În orice minte lumea își pune întrebarea
Din nou : de unde vine și unde merge ? Floarea
Dorințelor obscure, sădite în noian.

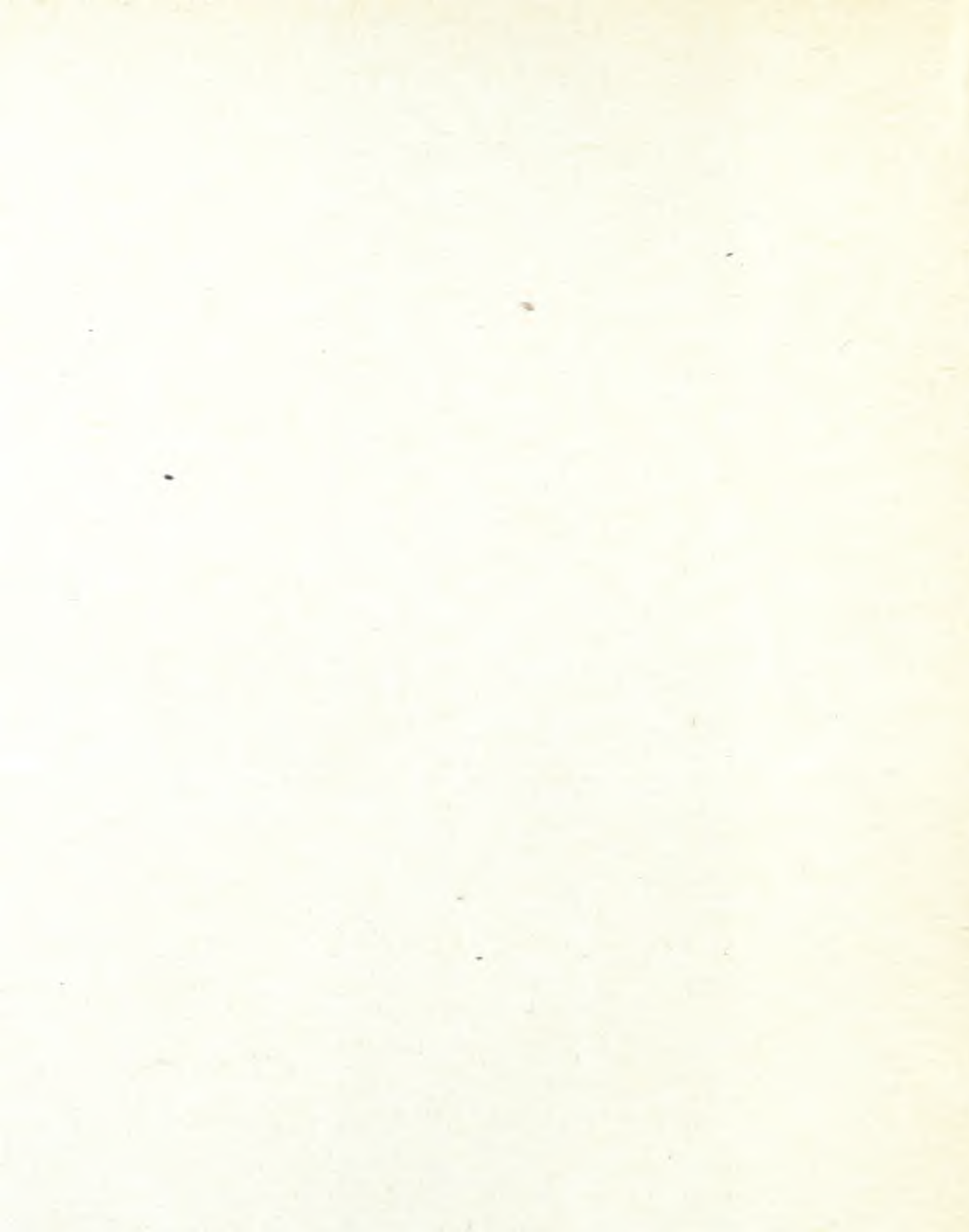
Al lumii 'ntregul sâmbur dorința-i și mărirea,
In inima oricărui i-ascuns și trăitor,
Svârlire hazardată, cum pomu 'n înflorire
In orice floare 'ncearcă întreagă a sa fire,
Ci, 'n calea de-a da roade, cele mai multe mor.

Astfel umana roadă în calea ei îngheață :
Se petrifică unul în sclav, alt 'n împărat,
Acoperind cu noime sărmana lui vieată
Și, arătând la soare-a mizeriei lui față —
Față, căci înțelesul e-acelaș la toți dat ¹⁶.

In veci aceleași doruri mascate cu-altă haină,
Și 'n toată omenirea în veci acelaș om —
In multe forme-apare a vieții crudă taină,
Pe toți ea îi înșală, la nimeni se distaină, —
Dorinți nemărginite plantând într 'un atom.

Când știi că visu-acesta cu moartea se sfârșește,
Că 'n urmă rămân toate astfel cum sunt, de dregi
Oricât ai drege 'n lume, — atunci te obosește
Eterna alergare, — și-un gând te-ademeneste :
Că vis al morții-eterne e viața lumii 'ntregi.

POEZII FILOSOFICE

EGIPETUL

Nilul mișcă valuri blonde pe câmpii cuprinși ¹ de Maur, —
Peste el cerul d'Egipt, desfăcut în foi și aur,
Pe-a lui maluri galbini ², șese, stuful crește din adânc ;
Flori, juvaeruri în aer, sclipesc tainice în soare :
Unele-albe, 'nalte, fragezi ¹, ca argintul de ninsoare,
Alte roșii, ca jeratic ³, alte-albastre, ochi ce plâng.

Și prin tufele de mături, ce cresc verzi, adânce ⁴, dese,
Pasări ⁵ îmblânzite, 'n cuiburi, destind penele alese,
Ciripind cu ciocu 'n soare, giugiulindu-se cu-amor.
Innecat de veșnici visuri, răsărit ⁶ din sfinte-izvoară ⁷
Nilul mișcă-a lui legendă și oglinda-i galben-clară
Către marea liniștită, ce înneacă al lui dor.

De-a lui maluri sunt unite câmpii verzi și țări ferice ;
Memfis, colo 'n depărtare, cu zidirile-i antice,
Mur pe mur, stâncă pe stâncă, o cetate de giganți.
Sunt zidiri arhitectonici ⁸ de-o grozavă măreție !
Au zidit munte pe munte în antica lor trufie,
Le-a 'mbrăcat cu-argint, ca 'n soare, să lucească într'un lanț

Și să pară răsărite ⁹ din visările pustiei,
Din nisipuri ¹⁰ argintoase, în mișcarea vijeliei,
Cu un gând al mării sfinte, reflectat în cerul cald
Și-aruncat în depărtare. Colo se ridic', trufașe
Și eterne, ca și moartea, piramidele-uriaeșe,
Racle, ce încap în ele epepeia unui scald.

Se 'nserează... ¹¹ Nilul doarme și es stelele din strungă ;
Luna 'n mare își aruncă chipul și prin nori le-alungă.
Cine-a deschis piramida și 'nlăuntru a intrat ?
Este Regele. In haină de-aur roș și pietre scumpe,
El intră ¹² să vadă-acolo tot trecutul. I se rumpe
Al lui suflet, când privește peste-al vremurilor vad.

In zadar guvernă regii lumea cu înțelepciune :
Se 'nmulțesc faptele rele, se 'mputin' faptele bune ;
In zadar caut al vieții înțeles nedeslegat.
Ese 'n noapte... și-a lui umbră lung, întins, se desfășoară
Pe-ale Nilului lungi valuri. Astfel pe-unde de popoară ¹³
Umbra gândurilor regii ¹³ se aruncă 'ntunecat.

Ale piramidei visuri, ale Nilului reci unde,
Ale trestiilor sunet' ¹⁴, ce sub luna, ce pătrunde,
Par a fi snopuri gigantici de lungi sulite de-argint,
Toată-a apei, a pustiei și a nopții măreție
Se unesc să 'mbrace mândru veche-acea împărăție,
Să învie în deșerturi șir de visuri ce te mint.

Râul sfânt ne povestește, cu-ale undelor lui gure,
De-a izvorului său taină, despre vremi apuse, sure ;

Sufletul se 'mbată 'n visuri, care-alunecă în sbor ;
Palmii risipiți în crânguri, auriți de-a lunii rază,
'Nalță sveltele lor trunchiuri. Noaptea-i clară, luminoasă,
Unde visează spume, cerurile 'nșiră nori.

Și, în templele mărețe, colonade 'n marmuri albe,
Noaptea zeii se preumblă în vestmintele lor dalbe,
Și al preoților ¹⁶ cântec sună 'n harfe de argint ;
Și, la vântul din pustie, la răcoarea nopții brună,
Piramidele din creștet, aiurit și jalnic sună,
Și sălbatic se plâng regii în gigantul mormânt.

În zidirea-i cea antică, sus în frunte,-i turnul maur ;
Magul priivea pe gânduri în oglinda lui de aur,
Unde-a cerului mii stele, ca 'ntr'un centru, se adun' ;
El în mic privește-acolo căile lor tănuite
Și cu varga zăgrăvește drumurile ¹⁶ lor găsite :
Au aflat sâmburul lumii tot ce-i drept, frumos și bun.

Și se pare că, spre răul unei ginți efeminate,
Regilor pătați de crime, preoțimii desfrânate,
Magul, paza răzbunării a citit semnul întors ;
Și-atunci vântul ridicat-a tot nisipul din pustiuri,
Astupând cu el orașe, ca gigantice sicriuri
Unei ginți, ce, fără viață, îngreua pământul stors.

Uraganu-acum aleargă pân 'ce caii lui îi crapă
Și în Nil numai deșertul nisipușul și-l adapă,
Așternându-l peste câmpii cei odată înfloriți.
Memfis, Teba, țara 'ntreagă coperită-i de ruine ;
Prin deșert străbat sălbatic mari familii beduine,
Sorind viața lor de basme pe câmpie risipiți.

Dar și-acum, turburând stele pe-ale Nilului lungi unde,
Noaptea flamingo cel roșu apa 'ncet, încet pătrunde ;
Și-acum luna argintește tot Egiptul antic ;
Și-atunci sufletul visează toat' istoria străveche,
Glasuri din trecut străbate l'a prezentului ureche,
Din a valurilor sfadă prorociri se aridic'.

Și-atunci Memfis se înalță, argintos gând al pustiei,
Inchegare măestrită din suflarea vijeliei...
Beduini, ce stau în lună, o minune o privesc,
Povestindu-și basme mândre, îmbrăcate 'n flori și stele,
De orașul, care ese din pustiile de jele,
Din pământ și de sub mare s'aud sunete ce cresc.

Marea 'n fund clopote are, care sună 'n orice noapte ;
Nilul 'n fund grădine ¹⁷ are, pomi cu mere de-aur coapte,
Sub nisipul din pustie cufundat e un popor,
Ce, cu-orașele-i deodată se trezește și se duce,
Sus în curțile din Memfis, unde 'n săli lumina luce,
Ei petrec în vin și 'n chiot orice noapte până 'n zori. ¹⁸

EPIGONII

Când privesc zilele de-aur a scripturilor române,
Mă cufund, ca într'o mare de visări lungi și senine ;
Și, în jur, parcă-mi colindă dulci și mândre primăveri,
Sau văd nopți, ce 'ntind de-asupra-mi oceanele de stele,
Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele,
Cu izvoare-ale gândirii și cu râuri de cântări.

Văd poeți, ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere,
Cichindeal gură de aur, *Momulean*, glas de durere' ¹
Prale, firea cea întoarsă, *Daniil* cel trist și mic,
Văcărescu, cântând dulce a iubirii primăvară,
Cantimir, ² croind la planuri din cuțite și pahară, ³
Beldiman, vestind în stihuri de ⁴ războiul inimic.

Liră de argint, *Sihleanu* ; *Donici*, cuib de 'nțelepciune,
Care, cum rar se întâmplă, ca să mediteze pune
Urechile, ce-s prea lunge ⁵ ori coarnele de la cerb ;
Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată ?
S'au dus toți, s'au dus cu toate ⁶ pe o cale ne 'nturnată,
S'a dus *Pann*, finul Pepei, cel isteț ca un proverb.

Eliad zidea din visuri și din basme seculare
Delta ⁷ biblicilor sfinte, profețiilor amare, —
Adevăr scaldat în minte, sfinx pătrunsă ⁸ de 'nțeleș,
Munte cu capul de piatră, de furtune detunată,
Stă și azi în fața lumii o enigmă n' explicată
Și veghează-o stâncă arsă dintre nouri de eres.

Boliac cânta ⁹ iobagiul ¹⁰ ș'a lui lanțuri de aramă ;
L'ale țării flamuri negre, *Cârlova* oștirea cheamă :
În prezent vrăjește umbre dintr' al secolelor plan ;
Și ca *Byron*, treaz de vântul cel sălbatec al durerii,
Palid, stinge ¹¹-*Alexandrescu* sfânta candelă-a sperării,
Descifrând eternitatea din ruina unui an.

Pe-un pat alb ca un liņoliu zace lebăda murindă,
Zace palida virgină, cu lungi gene, voce blândă, —
Viața-i fu o primăvară, moartea, o părere de rău ;
Iar poetul ei cel tânăr o privea cu îmbătare,
Și din liră curgeau note, și din ochi lacrimi amare,
Și astfel *Bolintineanu* și 'ncepu cântecul său.

Mureșan scutură lanțul cu-a lui voce ruginită,
Rumpe coarde de aramă cu o mână amorțită,
Cheamă piatra să învie, ca și miticul poet ;
Smulge munților durerea, brazilor destinul spune,
Și, bogat în sărăcia-i, ca un astru, el apune,
Preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet.

Iar *Negruzzi* șterge colbul de pe cronice bătrâne,
Căci pe mucedele pagini stau domniile române

Scrise de mână cea veche a 'nvățaților mireni ;
'Nmoae pana în culoarea unor vremi de mult trecute,
Zugrăvește din nou iarăși pânzele posomorâte,
Ce-arătau faptele crunte unor domni tirani, vicleni.

Și-acel Rege-al poeziei, veșnic tânăr și ferice,
Ce din frunze îți doinește, ce cu fluerul îți zice,
Ce cu basmul povestește — veselul *Alecsandri*,
Ce, 'nșirând mărgăritare pe a stelei blândă rază,
Acum seculii străbate, o minune luminoasă,
Acum râde printre lacrimi, când o cântă pe *Dridri*.

Sau, visând o umbră dulce cu de-argint aripe albe,
Cu doi ochi ca două basme mistice, adânce, dalbe,
Cu zâmbirea de virgină, cu glas blând, duios, încet,
El îi pune pe-a lui frunte mândru diadem de stele,
O așază 'n tron de aur să domnească lumi rebele,
Și, iubind-o fără margini, scrie « Visul de poet ».

Sau, visând, cu doina tristă a voinicului de munte,
Visul apelor adânce și a stâncilor cărunte,
Visul selbelor bătrâne de pe umerii de deal ;
El deșteaptă 'n sânul nostru dorul țării cei străbune,
El revoacă 'n dulci icoane a istoriei minune,
Vremea lui *Ștefan cel Mare*, zimbru sombru și regal...

Iară noi ? noi, epigonii ?... Simțiri reci, harfe sdrobite,
Mici de zile, mari de patimi ; inimi, bătrâne, urâte,
Măști râzânde puse bine pe-un caracter inimic ;
Dumnezeul nostru : umbră ; patria noastră : o frază.
În noi totul e spoială ; totu-i lustru fără bază :
Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic.

Și de-aceea spusa voastră era sfântă și frumoasă,
Căci de minți era gândită, căci din inimi era scoasă,
Inimi mari, tinere încă, deși voi sunteți bătrâni.
S'a întors mașina lumii, cu voi *viitorul* trece,
Noi suntem iarăși *trecutul* fără inimi, trist și rece,
Noi în noi n'avem nimica, totu-i calp, totu-i străin.

Voi, pierduți în gânduri sfinte, convorbeați cu idealuri ;
Noi cârpim cerul cu stele, noi mângîm marea cu valuri,
Căci al nostru-i sur și rece, marea noastră-i de îngheț.
Voi urmați cu repejune cugetările regine,
Când, plutind pe aripi sfinte, printre stelele senine,
Pe-a lor urme luminoase voi asemenea mergeți.

Cu-a ei candelă de aur, palida înțelepciune,
Cu zâmbirea ei regală, ca o stea ce nu apune,
Lumină a vieții voastre drum de roze semănat.
Sufletul vostru un înger, inima voastră o liră,
Ce, la vântul cald, ce-o mișcă, cânturi molcome respiră,
Ochiul nostru vedea 'n lume de icoane un palat.

Noi ? Privire scrutătoare, ce nimica nu visează,
Ce tablourile minte, ce simțirea simulează,
Privim reci la lumea asta — vă numim vizionari,
O convenție e totul, ce-i azi drept, mâne-i minciună —
Ați luptat luptă deșartă, ați vânat țintă nebună,
Ați visat zile de aur pe-astă lume de amar.

« Moartea succede vieții, viața succede la moarte ».
Alt sens n'are lumea asta, n'are alt scop, altă soartă ;

Oamenii, din toate cele, fac icoană și simbol,
Numesc sfânt, frumos și bine ce nimic nu însemnează,
Impărțesc a lor gândire pe sisteme numeroasă
Și pun haine de imagini pe cadavrul trist și gol.¹⁷

Ce e cugetarea sacră? Combinare măestrită
Unor lucruri n'existente, carte tristă și 'ncălțită,
Ce mai mult o încifrează, cel ce vrea a descifra.
Ce e poezia? Inger pâlid cu priviri curate,
Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate,
Straiu de purpură și aur peste țărâna cea grea.

Rămâneți dară cu bine, sfinte firi vizionare,
Ce făceați valul să cânte, ce puneți steaua să sboare,
Ce creați o altă lume pe-astă lume de noroiu;
Noi reducem tot la praful, azi în noi, mâine 'n ruină;
Proști și genii, mic și mare, sunet, sufletul, lumină, —
Toate-s praf... *Lumea-i cum este* — și ca dânsa suntem noi.

MORTUA EST

Făclie de veghe pe umezi morminte,
Un sunet de clopot în orele sfinte,
Un vis ce-și înmoae aripa 'n amar —
Astfel ai trecut de-al lumii hotar.

Trecut-ai când ceru-i câmpie senină,
Cu râuri de lapte și flori de lumină,
Când norii cei negri par sumbre palate
De luna regină pe rând vizitate.

Te văd ca o umbră de-argint strălucită,
Cu-aripi ridicată, la ceruri pornită,
Suind, palid suflet, a norilor schele,
Prin ploae de raze,¹ ninsoare de stele.

O rază te'nalță, un cântec te duce,
Cu brațele albe pe piept puse cruce,
Când torsul s'aude l'al vrăjilor caer,
Argint e pe ape, și aur în aer.

Văd sufletu-ți candid prin spațiu cum trece,
Privesc apoi lutul rămas... alb și rece,
Cu haina lui lungă culcată 'n sicriu,
Privesc la surâsu-ți rămas încă viu ;

Și 'ntreb al meu suflet rănit de 'ndoială :
De ce-ai murit, înger cu fața cea pală ?
Au nu ai fost jună, n' ai fost tu frumoasă ?
Te-ai dus spre a stinge o stea radioasă ?

Dar poate acolo să fie castele
Cu arcuri de aur, zidite din stele ;
Cu râuri de foc și cu poduri de-argint,
Cu țărături de smirnă, cu flori care cânt' ; —

Să treci tu prin ele, o sfântă regină,
Cu păr lung de raze, cu ochi de lumină,
In haină albastră stropită cu aur,
Pe fruntea ta mândră ², cunună de laur.

O, moartea-i un haos, o mare de stele,
Când viața e-o baltă de vise rebele ;
O, moartea-i un secol cu sori înflorit,
Când viața e-un basmu pustiu și urât.

Dar poate... o ! capu-mi pustiu, cu furtune,
Gândirile-mi rele sugrum cele bune...
Când sorii se sting și când stelele pică ³,
Imi vine a crede că toate-s nimică.

Se poate ca bolta de sus să se spargă,
Să cadă nimicul cu noaptea lui largă,
Să văd cerul negru că lumile-și cerne
Ca prăzi *trecătoare* a morții *eterne*...

Și-atunci, de-a fi astfel, atunci în vecie
Suflarea ta caldă, ea n'o să învie,
Atunci graiul dulce în veci este mut,
Atunci acel înger n'a fost decât lut.

Și totuși, țărână frumoasă și moartă,
De racla ta razim eu harfa mea spartă,
Și moartea ta n'o plâng, ci mai fericesc
O rază fugită din haos lumesc.

Ș'apoi... cine știe de este mai bine
A fi sau a nu fi..? Dar știe oricine
Că ceace nu e nu simte dureri —
Și multe dureri-s, puține plăceri.

A fi? Nebunie, și tristă, și goală;
Urechea te minte și ochiul te 'nșală;
Ce-un secol ne zice, ceilalți o deszic —
Decât un vis searbăd, mai bine nimic.

Văd vise 'ntrupate gonind după vise
Pân' dau în morminte ce-așteaptă deschise,
Și nu știu gândirea-mi în ce să o sting: ⁴
Să râd ca nebunii? Să blestem? Să plâng? ⁵

La ce? Oare totul nu e nebunie?
Au moartea ta, înger, de ce fu să fie?
Au e sens în lume? Tu chip zâmbitor,
Trăit-ai anume ca astfel să mori?

De e sens într' asta, e 'ntors și ateu —
Pe palida-ți frunte nu-i scris Dumnezeu.

ÎNGER ȘI DEMON

Noaptea, — 'n doma întristată, prin lumini îngălbenite,
A făcliilor de ceară, care ard lângă altare, —
Pe când bolta 'n fundul domei stă întunecoasă, mare,
Nepătrunsă de-ochii roșii de pe mucuri ostenite,

În biserica pustie, lângă arcul din perete,
Genunchiată stă pe trepte o copilă, ca un înger ;
Pe-a altarului icoană, în de raze roșii frângerii,
Palidă și mohorâtă, Maica Domnului se vede.

O făclie e înfiptă într'un stâlp de piatră sură.
Lucii picături de smolă la pământ cad sfârâind,
Și cununi de flori uscate fâșâesc amirosind,
Și-a copilei rugăciune tainic un șoptit murmură.

Cufundat în întuneric lâng' o cruce 'mărmurită,
Într'o umbră neagră, deasă, ca un demon, el veghează.
Coatele pe brațul crucii le destinde ¹ și le-așează,
Ochii înfundați în capu-i, fruntea tristă și 'ncrețită.

Și bărbia lui s'apasă de² al pietrei umăr rece,
Părul său negru, ca noaptea, peste-al marmurii braț alb;
Abia candela cea tristă, cu reflexul ei roz-alb,
Blând o rază mai aruncă, ce peste-a lui față trece.

Ea, un înger, ce se roagă; — *El*, un demon, ce visează;
Ea, o inimă de aur, — *El*, un suflet apostat;
El, în umbra lui fatală stă 'ndărătnic rezemat, —
La picioarele Madonei tristă, sfântă, *Ea* veghează.

Pe un mur înalt și rece de o marmură curată,
Albă, ca zăpada ernei, lucie ca apa lină,
Se răsfrânge, ca 'n oglindă, a copilei umbră plină,
Umbra ei, ce ca și dânsa stă în rugă 'ngenucheată.

Ce-ți lipsește oare ție, blond copil, cu-a ta mărire,
Cu de marmur albă față și cu mânilor de ceară:
Văl — o negură diafană mestecată 'n stele, — clară
E privirea-ți inocentă sub a genelor umbrire —

Ce-ți lipsește să fii înger? — Aripi lungi și constelate?
Dar ce văd? Pe-a umbrei tale umeri vii, ce se întinde?
Două umbre de aripe, ce se mișcă tremurânde,
Două aripi de umbră către ceruri ridicate.

O, nu-i umbra ei aceea, — este îngeru-i de pază,
Lângă marmura cea albă, văd ființa-i aeriană;
Peste viața-i inocentă, viața lui cea sfântă plană,
Lângă dânsa el se roagă, lângă ea îngenuchează.

Dar de-i umbra ei aceea, — atunci ea un înger este
Insă aripele-i albe lumea-a le vedea nu poate :
Muri, sfințiți de-a omenirii rugăciuni îndelungate,
Văd aripele-i diafane și de dânselle dau veste.

« Te iubesc ! » era să strige demonul în a lui noapte ;
Dară umbra 'naripată a lui buze le înmoae —
Nu spre-amor, — spre 'nchinăciune el genunchii-și încovoae
Și ascultă, dus din lume, a ei dulci și timizi șoapte.

.....
Ea? — O fiică e de rege, blândă 'n diadem de stele,
Trece 'n lume fericită, înger, rege³ și femee,
El? — răscală în popoare a distrugerii scântee
Și în inimi pustiite seamănă gândiri rebele.

Despărțiți de-a vieții valuri, între el și dânsa —
Veacuri sunt de cugetare, o istorie, un popor :
Uneori — deși arare — se 'ntâlnesc, și ochii lor
Se privesc — par a se soarbe în dorința lor aprinsă.

Ochii ei cei mari albaștri, de blândețe, dulci și moi,
Ce adânc pătrund în ochii lui cei negri furtunoși,
Și pe fața lui cea slabă trece-ușor un nour roș :
Se iubesc — și ce departe sunt de-olaltă amândoi.

A venit un rege palid, și coroana sa antică,
Grea de glorie și putere l'a ei poale-ar fi depus,
Pe-ale tronului covoare, ea, piciorul, de-ar fi pus,
Și în mâna-i înșeptrată, mâna ei îngustă, mică.

Dară nu — mute rămas-au buzele ei abia deschise,
Mută inima în pieptu-i, mâna ei trasă 'ndărăt..
În a sufletului taină ea iubea : clar și încet
Se ivea fața de demon fecioreștilor ei vise.

Ea-l vedea mișcând poporul cu idei reci, îndrăznețe.
Ce puternic e, gândi ea, cu-amoroasă dulce spaimă :
El prezentul îl răscăla, cu-a gândirilor lui faimă,
Contra tot ce grămădiră veacuri lungi și frunți mărețe.

El ades suit pe-o piatră cu turbare se 'nfășoară
În stindardul roș, și fruntea-i aspră - adâncă, încrețită ,
Pare ⁴ ca o noapte neagră de furtune - acoperită ;
Ochii fulgerau, și vorba-i trezea furia vulgară.

.

Pe un pat sărac asudă, într'o lungă agonie,
Tânărul. O lampă 'ntinde limba - avară și subțire,
Sfârșind în aer bolnav. Nimeni nu-i știe de știre,
Nimeni soarta-i n'o'mblânzește, nimeni fruntea nu-i mângâie.

A murì fără speranță ! Cine știe - amărăciunea,
Ce-i ascunsă 'n aste vorbe. — Să te simți neliber, mic,
Să vezi marile-aspirații că-s reduse la nimic,
Că domnesc în lume rele, căror nu te poți opune ;

Că,-opunându-te la ele, tu viața-ți risipești,
Și, când mori, să vezi că 'n lume viețuit-ai în zadar —
O, astfel de moarte-i iadul ! Alte lacrimi, alt amar
Mai crud nici e cu putință : simți că nimica nu ești.

Și acele gânduri negre mai nici a muri nu-l lasă :
Cum a intrat el în viață ! Cât amor de drept și bine,
Câtă sinceră frăție adusese el cu sine !
Și răsplata ? Amărărea, care sufletu-i apasă.

Dar prin negurile negre, care ochii îi acopăr,
Se apropie - argintoasă umbra 'naltă - a unui înger ;
Se așează lin pe patu-i ; ochii lui, orbiți de plângeri,
Ea-i sărută : de pe dâșii negurile se descopăr...

Este *Ea*. — Cu-o mulțumire adâncă, ne mai simțită,
El în ochii ei se uită. Mândră-i de înduioșere :
Ceasul ultim îi împacă toată viața-i de durere.
« Ah ! șoptește el, pe moarte, cine ești ghicesc, iubită.

Am voit viața 'ntreagă să pot răscula poporul
Cu gândirile-mi rebele contra cerului deschis ; —
El n'a vrut ca să condamne pe demôn, ci a trimis
Pe un înger, să mă 'mpace, și 'mpăcarea — e amorul ».

O, MAMĂ...

O, mamă, dulce mamă, din negura de vremi,
Pe freamătul de frunze, la tine tu mă chemi¹ ;
De-asupra criptei negre, a sfântului mormânt,
Se scutură salcâmii de toamnă și de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.

Când voiu muri, iubito, la creștet să nu-mi plângi ;
Din teiul sfânt și dulce o ramură să frângi,
La capul meu cu grijă tu ramura s'o 'ngropi,
Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi ;
Simți-o-voiu odată umbrind mormântul meu...
Mereu va crește umbra-i, eu voiu dormi mereu.

Iar dacă împreună va fi ca să murim,
Să nu ne ducă 'n triste zidiri de țințirim.
Mormântul să ni-l sape la margine de râu,
Ne pună 'n încăperea aceluiaș sicriu ;
De-apururea aproape vei fi de sânul meu...
Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.

RUGĂCIUNEA UNUI DAC

Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sâmburul luminii de viața dătător,
Nu era *azi*, nici *mâne*, niei *eri*, nici *totdeauna*,
Căci *unul* era toate și *totul* era una :
Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor, ce n'au fost niciodată ; —
Pe-atunci erai tu singur, încât mă 'ntreb în sine-mi :
Au cine-i zeul, cărui plecăm a noastre inemi ? ¹

El singur, zeu, stătut-au 'nainte de-a fi zeii ²
Și, din noian de ape, puterii-au dat scânteii,
El zeilor dă suflet și lumii fericire ;
El este-al omenirii izvor de mântuire.
Sus inimile voastre ! Cântare aduceți-i ! ³
El este moartea morții și învierea vieții:

Și el îmi dete ochii să văd lumina zilei ;
Și inima-mi umplut-au cu farmecele milei,
In vuetul de vânturi auzit-a al lui mers
Și'n glas purtat de cântec, simții duiosu-i vers.

Și tot, pe lângă-acestea, cerșesc înc' un adaos :
Să 'ngădue intrarea-mi în veșnicul repaos.

Să blesteme pe-oricine de mine-o avea milă,
Să binecuvinteze pe cel ce mă împilă ;
S'asculte orice gură, ce-ar vrea ca să mă râdă,
Puteri să pue 'n brațul ce-ar sta să mă ucidă.
Ș'acela dintre oameni devină cel întâiu,⁴
Ce mi-ar răpi chiar piatra ce-oiu pune-o căpătâiu.

Gonit de toată lumea prin anii mei să trec,
Pân' ce-oiu simți că ochiu-mi de lacrimi e sec,
Că 'n orice om din lume un dușman mi se naște,
C'ajung pe mine însumi a nu mă mai cunoaște,
Că chinul și durerea simțirea-mi a 'mpietrit-o,
Că pot să blestem mama, pe care am iubit-o ;
Când ura cea mai crudă mi s'ar părea amor...
Poate-oiu uita durerea-mi și voiu putea să mor.

Străin și făr' de lege, de voiu muri atunce,
Nevrednicu-mi cadavru în uliță l-arunce.
Ș'aceluia, Părinte, să-i dai coroana scumpă,
Ce-o să amuțe câinii ca inima-mi s'o rumpă,
Iar celui ce cu pietre mă va izbi în față,
Indură-te, Stăpâne, și dă-i pe veci vieață.
Astfel numai, Părinte, eu pot să-ți mulțumesc
Că tu mi-ai dat în lume norocul să trăesc.
Să cer a tale daruri, genunchi și frunte nu plec,
Spre ură și blestemuri aş vrea să te înduplec,
Să simt că, de suflarea-ți, suflarea mea se curmă,
Și 'n stingerea eternă dispar fără de urmă.

SCRISOAREA I

Când, cu gene ostenite, sara suflu 'n lumânare ¹
Doar ceasornicul urmează lunga timpului cărare ;
Căci, perdelelele 'ntr'o parte, când le dai, și, în odaie,
Luna varsă peste toate voluptoasa ei văpae,
Ea, din noaptea amintirii, o vecie 'ntreagă scoate
De dureri, pe care însă le simțim ca 'n vis pe toate.

Lună tu, stăpâna mării, pe a lumii boltă luneci, ²
Și, gândirilor dând viață, suferințele întuneci.
Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta fecioară,
Și câți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară !
Peste câte mii de valuri strălucirea ta străbate ,
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate !
Câte țărături înflorite, ce palate și cetăți, ³
Străbătute de-al tău farmec, ție singură ți-arăți !
Și în câte mii de case lin pătruns-ai prin ferești,
Câte frunți pline de gânduri, gânditoare le privești !
Vezi pe-un rege, ce mpânzește globu 'n planuri pe un veac, ⁴
Când la ziua cea de mâne abea cuget' un sărac —

Deși trepte osebite le-a eșit din urna sorții,
Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții,
La acelaș șir de patimi deopotrivă fiind robi,
Fie slabi, fie puternici, fie genii ori neghiobi!

Unul caută 'n oglindă, de-și buclează al său păr,
Altul caută în lume și în vreme adevăr :
De pe galbenele file, el adună mii de coji,
A lor nume trecătoare le înseamnă pe răboj,⁵
Iară altu 'mparte lumea de pe scândura tărbii,
Socotind cât aur marea poartă 'n negrele-i corăbii.

Iar colo bătrânul dascăl, cu-a lui haină roasă 'n coate,
Intr'un calcul fără capăt, tot socoate și socoate ;
Și, de frig, la piept și 'ncee tremurând halatul vechiu,
Iși înfundă gâtul 'n guler și bumbacul în urechi.
Uscățiv, așa cum este, gârbovit și de nimic,
Universul fără margini e în degetul lui mic ;
Căci, sub frunte-i, viitorul și trecutul se încheagă,
Noaptea-adâncă a veșniciei el în șiruri o desleagă.
Precum Atlas în vechime sprijinea cerul pe umăr,
Așa sprijină el lumea și vecia într'un număr.

Pe când luna strălucește peste-a tomurilor bracuri,
Intr'o clipă-l poartă gândul îndărăt cu mii de veacuri,
La 'nceput pe când ființa nu era nici neființă,
Pe când totul era lipsă de viață și voință,
Când nu s'ascundea nimica, deși tot era ascuns,
Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns,
Fu prăpastie ? genune ? Fu noian întins de apă ?⁶
N'a fost lume pricepută și nici minte s'o priceapă.

Căci era un întuneric, ca o mare făr' o rază,
Dar nici de văzut nu fuse și nici ochiu, care s'o vază.
Umbra celor nefăcute nu 'ncepuse-a se desface
Și, în sine împăcată, stăpânea eterna pace!
Dar deodat' un punct se mișcă.... cel întâiu și singur... Iată-l,⁷
Cum din haos face mumă, iară el devine Tatăl...
Punctu-acela de mișcare, mult mai slab ca boaba spumii,
E stăpânul fără margini peste marginile lumii.
De-atunci negura eternă se desface în fâșii
De atunci răsare lume, lună, soare și stihii....
De atunci și până astăzi, colonii de lumi pierdute
Vin din sure văi de haos, pe cărări necunoscute,
Și, în roiuri luminoase, izvorând din infinit,
Sunt atrase în vieața de un dor nemărginit
Iar, în lumea asta mare, noi, copii ai lumii mici,
Facem pe pământul nostru mușunoaie de furnici.
Microscopice popoare, regi, oșteni și învățați,
Ne succedem generații și ne credem minunați.
Muști de-o zi, pe-o lume mică, ce se măsură cu cotul,
În acea nemărginire, ne 'nvârtim, uitând cu totul
Cumcă lumea asta 'ntreagă e o clipă suspendată
Că 'ndărătu-i și 'nainte-i întuneric se arată.
Precum pulberea se joacă în imperiul unei raze,
Mii de fire viorie, ce cu raza încetează,
Astfel, într'a veșniciei nopțe pururea adâncă,
Avem clipa, avem raza, care tot mai ține încă...
Cum s'o stinge, totul piere, ca o umbră 'n întuneric,
Căci e vis al neființei universul cel himeric.

În prezent cugetătorul nu-și oprește a sa minte,
Ci 'ntr'o clipă gându-l duce mii de veacuri înainte.
Soarele ce azi e mândru, el îl vede trist și roș,
Cum se 'nchide ca o rană printre nori întunecoși,

Cum planeteii toți îngheață și s'arunc' rebeli în spaț',
Ei, din frânele luminii și a soarelui scăpați; ⁸
Iar catapeteasma lumii în adânc s'a înnegrit, ⁹
Ca și frunzele de toamnă toate stelele-au pierit.
Timpul mort și'ntinde trupul și devine veșnicie,
Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie,
Și, în noaptea neființei, totul, cade totul tace,
Căci în sine împăcată reîncepe-eterna pace....

.

Incepând la talpa însăși a mulțimii omenești,
Și, suind în susul scării pân'la frunțile crăești,
De-a vieții lor enigmă îi vedem pe toți munciiți,
Făr'a ști să spunem care ar fi mai nenorociți....
Unul e în toți, tot astfel precum *una* e în toate;
De asupra tuturor se ridică cine poate;
Pe când alții, stând în umbră și cu inima smerită,
Neștiuți se pierd în taină, ca și spuma nezărită:
Ce-o să-i pese soartei oarbe, ce vor *ei* sau ce gândesc?
Ca și vântu 'n valuri trece peste traiul omenesc....

Fericească-l scriitorii, toată lumea recunoască-l....
Ce-o să aibă din acestea pentru el bătrânul dascăl?
Nemurire, se va zice. Este drept că viața 'ntreagă,
Ca și edera de-un arbor, de-o idee i se leagă.
„De-oIU muri, își zice 'n sine, al meu nume o să-l poarte
Secolii din gură 'n gură și l-or duce mai departe:
De apururi, pretutindeni, în ungherul unor crieri,
Și-or găsi, cu al meu nume, adăpost a mele scrieri.

O, sărmane, ții tu minte câte 'n lume-ai auzit,
Ce-ți trecu pe dinainte, câte singur ai vorbit?

Prea puțini : de ici, de colo, de imagini o fâșie
Vreo umbră de gândire, ori un petec de hârtie. ¹⁰
Și, când propia ta viață singur n'o știi pe de rost,
O să-și bată alții capul s'o pătrunză cum a fost ?

Poate vreun pedant cu ochii cei verzui, peste un veac,
Printre tomuri brăcuite, așezat și el, un brac,
Aticismul limbii tale o să-l pue la cântar,
Colbul ridicat din carte-ți l-o sufla din ochelari,
Și te-o strânge 'n două șiruri, așezându-te la coadă,
Intr'o notă prizărită, sub o pagină neroadă.
Poți zidi o lume 'ntreagă, poți s'o sfărâmi, orice-ai spune, ¹¹
Peste toate o lopată de țărană se depune.
Mâna, care-a dorit sceptrul universului, și gânduri,
Ce-au cuprins tot universul, încap bine 'n patru scânduri...
Or să vie pe-a ta urmă un convoiu de 'nmormântare,
Splendid, ca o ironie, cu priviri nepăsătoare....
Iar de-asupra tuturor va vorbi un mititel,
Nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el,
Sub a numelui tău umbră. Iată tot ce te așteaptă.

Ba, să vezi, prosteritatea este încă și mai dreaptă.
Neputând să te ajungă, crezi c'or vrea să te admire ?
Ei vor aplauda de sigur biografia subțire,
Care s'o 'ncerca s'arate că n'ai fost vrun lucru mare,
C'ai fost om cum sunt și dâșii. Măgulit e fiecare
Că n'ai fost mai mult ca dânsul. Și prostatecele nări
Și le umflă ori și cine în savante adunări,
Când de tine se vorbește. S'a 'nțelese de mai 'nainte ¹²
C'o ironică grimază să te laude 'n cuvinte.
Astfel încăput pe mâna ori și cărui, te vor drege, ¹³

Rele-or zice că sunt toate câte nu vor înțelege...
Dar, afară de acestea, vor căta vieții tale
Să-i găsească pete multe, răutăți și mici scandale...
Astea toate te apropie de dânșii... Nu lumina,
Ce în lume-ai revărsat-o, ci păcatele și vina,
Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sânt,
Intr'un mod fatal, legate de o mână de pământ ;
Toate micile mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit.

.

Intre ziduri, printre arbori, ce se scutură de floare,
Cum revarsă luna plină liniștita ei splendoare ;
Și din noaptea amintirii mii de doruri ea ne scoate ;
Amorțită-le durerea, le simțim ca 'n vis pe toate ;
Căci în propria-ne lume ea deschide poarta 'ntrării
Și ridică mii de umbre după stinsul lumânării...
Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta fecioară,
Și câți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară !
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate,
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate,
Și, pe toți, ce 'n astă lume sunt supuși puterii sorții,
Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții.

LUCEAFĂRUL

A fost odată, ca 'n povești,
A fost, ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

Și era una la părinți,
Și mândră 'n toate cele,
Cum e fecioara între sfinți
Și luna, printre stele.

Din umbra falnicilor bolți,
Ea pasul și-l îndreaptă
Lângă fereastră, unde 'n colț
Luceafărul așteaptă.

Privea în zare cum pe mări
Răsare și străluce,
Pe mișcătoarele cărări
Corăbii negre duce.

Îl vede azi, îl vede mâni,
Astfel dorința-i gata,
El, iar, privind de săptămâni,
Li cade dragă fata.

Cum ea pe coate-și răzima,
Visând, ale ei tâmpile,
De dorul ei și inima
Și sufletu-i se împle.

Și cât de viu s' aprinde el
In orișicare sară,
Spre umbra negrului castel,
Când ea o să-i apară.

* * *

Și pas cu pas, pe urma ei,
Alunecă 'n odae
Țesând cu recele-i scântei
O mreață de văpae.

Și, când în pat se 'ntinde drept
Copila, să se culce,
I-atinge mânil pe piept
I 'nchide geana dulce ;

Și din oglindă luminiș
Pe trupu-i se revarsă
Pe ochii mari, bătând închiși,
Pe fața ei întoarsă.

Ea îl privea cu un surâs,
El tremura 'n oglindă,
Căci o urma adânc în vis
De suflet să se prindă.

Iar ea, vorbind cu el în somn,
Oftând din greu suspină :
« O dulce-al vieții mele Domn,
De ce nu vii tu ? Vină !

Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde 'n casă și în gând,
Și viața-mi luminează ! »

El asculta tremurător,
Se aprindea mai tare
Și s 'arunca fulgerător,
Se cufunda în mare ;

Și apa, unde-a fost căzut,
In cercuri se rotește,
Și, din adânc necunoscut,
Un mândru tânăr crește.

Ușor el trece, ca pe prag,
Pe marginea ferestii,
Și ține 'n mână un toiag
Incunurat cu trestii.

Fărea un tânăr voevod
Cu păr de aur moale ;
Un vânăt giulgiu se 'nchee nod
Pe umerele goale.

Iar umbra feții străvezii
E albă ca de ceară —
Un mort frumos cu ochii vii,
Ce scânteie 'n afară.

— Din sfera mea venii cu greu
Ca să-ți urmez chemarea,
Iar cerul este tatăl meu,
Și muma mea e marea.

Ca în cămara ta să vin,
Să te privesc de-aproape,
Am coborât cu-al meu senin
Și m'am născut din ape.

O vin, odorul meu nespus,
Și lumea ta o lasă,
Eu sunt luceafărul de sus,
Iar tu să-mi fii mireasă.

Colo 'n palate de mărgean
Te-oiu duce veacuri multe,
Și toată lumea 'n ocean
De tine-o să asculte ».

— O, ești frumos, cum numa 'n vis
Un înger se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N 'oiu merge niciodată ;

Străin la vorbă și la port,
Lucești fără vieță,
Căci eu sunt vie, tu ești mort,
Și ochiul tău mă 'ngheață.»

Trecu o zi, trecură trei,
Și iarăși, noaptea, vine
Luceafărul de-asupra ei
Cu razele-i senine ;

Ea trebui de el, în somn,
Amințe să-și aducă,
Și dor de-al valurilor domn
De inim 'o apucă :

« Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde 'n casă și în gând
Și viața-mi luminează ! »

Cum el din cer 'o auzi, ¹
Se stinse de durere,
Iar ceru 'ncepe a roti
În locul unde pier.

Iar aer, rumene văpăi
Se 'ntind pe lumea 'ntreagă,
Și, din a haosului văi,
Un mândru chip se 'ncheagă.

Pe vițele-i negre de păr,
Coroana-i arde pare,
Venea plutind în adevăr,
Scăldat în foc de soare.

Din negru giulgiu se desfășor
Marmoreele brață,²
El vine trist și gânditor
Și palid e la față ;

Doar ochii mari și minunați
Lucesc adânc, himeric,
Ca două patimi fără saț
Și pline de 'ntuneric.

« Din sfera mea venii cu greu
Ca să te-ascult și-acuma,
Și soarele e tatăl meu,
Și noaptea mi-este muma.

O, vin odorul meu nespus,
Și lumea ta o lasă ;
Eu sunt luceafărul de sus,
Iar tu să-mi fii mireasă.

O vin, în părul tău bălai
S 'anin cununi de stele,
Pe-a mele ceruri să răasai
Mai mândră decât ele !»

—« O, ești frumos cum numa 'n vis
Un demon se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N 'oiu merge niciodată.

« Mă dor de crudul tău amor
A pieptului meu coarde,
Și ochii mari și grei mă dor,
Privirea ta mă arde.

—« Dar cum ai vrea să mă cobor ?
Au nu 'nțelegi tu oare,
Cum că eu sunt nemuritor
Și tu ești muritoare ?»

— « Nu caut vorbe pe ales
Nici știu cum aș începe ;
Deși vorbești pe înțeleș,
Eu nu te pot pricepe ;

Dar, dacă vrei cu crezământ
Să te 'ndrăgesc pe tine,
Tu te coboară pe pământ
Fii muritor ca mine ».

— «Tu-mi ceri chiar nemurirea mea
In schimb pe-o sărutare ?
Dar voi eu să ştii asemenea
Cât te iubesc de tare.

Da, mă voi naşte din păcat,
Primind o altă lege :
Cu veşnicia sunt legat,
Ci voi eu să mă deslege».

Şi se tot duce... S'a tot dus
De dragu-unei copile,
S'a rupt din locul lui de sus,
Perind mai multe zile.

* * *

In vremea asta, Cătălin,
Viclean copil de casă,
Ce umple cupele cu vin
Mesenilor la masă,

Un paj, ce poartă pas cu pas
A 'mpărătesei rochii,
Băiat din flori şi de pripas,
Dar îndrăzneţ cu ochii ;

Cu obrăjori ca doi bujori,
De rumeni, bată-i vina,
Se furişează pânditor,
Privind la Cătălina.

— « Dar ce frumoasă se făcu,
 Și mândră, bat'o focul —
Ei, Cătălin, acu i-acu,
 Ca să-ți încerci norocul » !

Și 'n treacăt o cuprinse lin
 Intr 'un ungher de grabă :
— « Dar ce vrei, mări Cătălin
 Iar las cată-ți de treabă » .⁴

— « Ce voiu ? Aș vrea să nu mai stai
 Pe gânduri totdeauna,
Să râzi mai bine și să-mi dai
 O gură, numai una » .

— « Dar nici nu știu măcar ce-mi ceri
 Dă-mi pace fugi departe...
O, de luceafărul din cer,
 M'a prins un dor de moarte » !

— « Dacă nu știi, ți-aș arăta
 Din bob în bob amorul,
Ci numai nu te mânia,
 Ci stai cu binișorul.

Cum vânătoru 'ntinde 'n crâng
 La păsărele lațul,
Când ți-oiu întinda brațul stâng,
 Să mă cuprinzi cu brațul ;

Și ochii tăi nemișcători
Sub ochii mei rămâe ; —
De te înalț de subsuori,
Te 'nalță din călcâe ;

Când fața mea se pleacă 'n jos,
In sus rămâi cu fața,
Să ne privim nesățios
Și dulce toată viața ;

Și, ca să-ți fie pe deplin
Iubirea cunoscută,
Când, sărutându-te, mă 'nclin,
Tu iarăși mă sărută ».

Ea l-asculța pe copilaș
Uimită și distrasă,
Și rușinos, și dragălaș,
Mai 'nu vrea, mai se lasă.

Și zice 'ncet : « Incă de mic,
Te cunoșteam pe tine,
Și guraliv, și de nimic,
Te-ai potrivi cu mine.

Dar un luceafăr, răsărit
Din liniștea uitării,
Dă orizont nemărginit
Singurătății mării.

Și tainic genele le plec,
Căci mi le umple plânsul,
Când ale apei valuri trec,
Călătorind spre dânsul.

Lucește c'un amor nespus,
Durerea să-mi alunge,
Dar se înalță tot mai sus,
Ca să nu-l pot ajunge.

Pătrunde trist cu raze reci
Din lumea, ce-l desparte...
În veci îl voi iubi, și 'n veci
Va rămânea departe.

De-aceea zilele îmi sunt
Pustii ca niște stepe ;
Dar nopțile-s de-un farmec sfânt,
Ce nu-l mai pot pricepe ».

— « Tu ești copilă, asta e...
Hai, ș'om fugi în lume,
Doar ni s'or pierde urmele
Și nu ne-or ști de nume ;

Căci amândoi vom fi cuminți
Vom fi voioși și teferi,
Vei pierde dorul de părinți
Și visul de lueferi ».

* * *

Porni luceafărul. Creşteau
In cer a lui aripe,
Şi căi de mii de ani treceau
In tot atâtea clipe.

Un cer de stele dedesupt
Deasupra-i cer de stele, —
Părea un fulger ne 'ntrerupt
Rătăcitor prin ele.

Şi din a haosului văi,
Jur împrejur de sine,
Vedea, ca'n ziua cea d'intăi,
Cum izvorau lumine ;

Cum, izvorând, îl înconjur
Ca nişte mări dea 'nnotul...
El zboară, gând purtat de dor,
Pân' pierde totul-totul,

Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochiu spre a cunoaşte,
Şi vremea 'ncearcă în zadar
Din goluri a se naşte.

Nu e nimic şi totuşi e
O sete, care-l soarbe,
E un adânc asemene
Uitării celei oarbe.

— « De greul negrei veşnicii
Părinte, mă desleagă,
Şi lăudat pe veci să fii
Pe-a lumii scară 'ntreagă.

O cere-mi, Doamne, orice preţ,
Dar dă-mi o alta soartă,
Căci tu izvor eşti de viaţă
Şi dătător de moarte ;

Reia-mi al nemuririi nimb
Şi focul din privire,
Şi pentru toate dă-mi în schimb
O oară de iubire...

Din haos, Doamne,-am apărut
Şi m'aş întoarce 'n haos...
i din repaos m'am născut —
Mi-e sete de repaos ».

— « Hiperion, ce din genuni,
Rasai c'o 'ntreagă lume,
Nu cere semne şi minuni,
Care n'au chip şi nume.

Tu vrei un om să te socoţi
Cu ei să te asameni ?
Dar, piară oamenii cu toţi,
S'ar naşte iarăş oameni. ⁶

Ei doar au stele cu noroc
Și prigoniri de soarte ;
Noi nu avem nici timp, nici loc
Și nu cunoaștem moarte.

Din sânul veșnicului eri
Trăește azi ce moare ;
Un soare de s'ar stinge 'n ceriu
S'aprinde iarăși soare.

Părând pe veci a răsări
Din urmă moartea-i paște,
Căci toți se nasc spre a muri
Și mor spre a se naște.

Iar tu, Hiperion, rămâi
Oriunde ai apune...
Tu ești din forma cea dintâiu
Ești veșnica minune ⁶.

Și pentru cine vrei să mori ?
Intoarce-te, te 'ndreaptă
Spre-acel pământ rătăcitor,
Și vezi ce te așteaptă ».

În locul lui, venit din ceriu,
Hiperion se 'ntoarsă,
Și, ca și'n ziua cea de eri,
Lumina și-o revarsă.

Căci este seară 'n asfințit
Și noaptea o să 'nceapă,
Răsare luna liniștit
Și tremurând din apă.

Și umple cu-ale ei scânteii
Cărările din crânguri...
Sub șirul lung de mândri tei
Ședeau doi tineri singuri.

— « O, lasă-mi capul meu pe sân,
Iubito, să se culce,
Sub raza ochiului senin
Și negrăit de dulce ;

Cu farmecul luminii reci
Gândirile străbate-mi,
Revarsă liniște de veci
Pe noaptea mea de patemi.

Și deasupra mea rămâi
Durerea mea de-o curmă,
Căci ești iubirea mea dintâi
Și visul meu din urmă ».

Hiperion vedea de sus
Uimirea 'n a lor față :
Abea un braț pe gât i-a pus,
Și ea l-a prins în brață.

Miroase florile-argintii
Și cad, o dulce ploae,
Pe creștetele-a doi copii
Cu plete lungi bălae.

Ea, îmbătată de amor,
Ridică ochii, vede
Luceafărul și 'ncetișor,
Dorințele-i încrede :

— « Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde 'n codru și gând
Norocu-mi luminează ».

El tremură, ca alte dăți
În codri și pe dealuri,
Călăuzind singurătăți
De mișcătoare valuri ;

Dar nu mai cade ca 'n trecut
În mări din tot înaltul :
— « Ce-ți pasă ție, chip de lut,
Dăc' oiu fi eu sau altul ?

Trăind în cercul vostru strimt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece ».

GLOSA

*Vreme trece, vreme vine,¹
Toate-s vechi și nouă toate ;
Ce e rău și ce e bine,
Tu te 'ntreabă și socoate ;
Nu spera și nu ai teamă,
Ce e val, ca valul, trece ;
De te 'ndeamnă, de te cheamă
Tu rămâi la toate rece.*

Multe trec pe dinainte,
In auz ne sună multe,
Cine ține toate minte
Și ar sta să le asculte ?...
Tu aşază-te deoparte,
Regăsindu-te pe tine,
Când cu sgomote deşarte,
Vreme trece, vreme vine.

Nici încline a ei limbă
Recea cumpănă-a gândirii

In spre clipa, ce se schimbă,
Pentru masca fericirii,²
Ce din moartea ei se naște
Și o clipă ține poate ;
Pentru cine le cunoaște,
Toate-s vechi și nouă toate.

Privitor ca la teatru
Tu în lume să te 'nchipui ;
Joace unul și pe patru,
Totuși tu ghici-vei chipu-i ;
Și, de plânge, de se ceartă,
Tu în colț petreci în tine,
Și 'nțelegi, din a lui artă,³
Ce e rău și ce e bine.

Viitorul și trecutul
Sunt a filei două fețe,
Vede 'n capăt începutul,⁴
Cine știe să le 'nvețe ;
Tot ce-a fost ori o să fie,
In prezent le-avem pe toate ;
Dar de-a lor zădărnicie
Te întreabă și socoate.

Căci acelorași mijloace
Se supun câte există,
Și, de mii de ani încoace,
Lumea-i veselă și tristă.
Alte măști, aceeași piesă,
Alte guri, aceeași gamă,
Amăgit atât de-adese,
Nu spera și nu ai teamă.

Nu spera când vezi mișeii ⁶
La izbânzi făcându-și punte :
Te-or întrece nătărăii
De ai fi cu stea în frunte.
Teamă n'ai ; căta-vor iarăș
Între ei a se întrece ; ⁶
Nu te prinde lor tovarăș,
Ce e val, ca valul, trece.

Cu un cântec de sirenă
Lumea 'ntinde lucii mreje ;
Ca să schimbe-actorii 'n scenă,
Te momeste în vârteje ;
Tu pe-alături te strecoară,
Nu băga nici chiar de seamă
Din cărarea ta afară,
De te 'ndeamnă, de te cheamă.

De te-ating, să feri în lături ;
De hulesc, să taci din gură ;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă știi a lor măsură ?
Zică toți ce vor să zică,
Treacă 'n lume cine-o trece,
Ca să nu 'ndrăgești nimică,
Tu rămâi la toate rece.

Tu rămâi la toate rece,
De te 'ndeamnă, de te cheamă ;
Ce e val, ca valul, trece,
Nu spera și nu ai teamă.
Te întreabă și socoate
Ce e rău și ce e bine :
Toate-s vechi și nouă toate,
Vreme trece, vreme vine.

CU MÂNE ZILELE ȚI-ADAOGI...

Cu mâne, zilele ți-adaogi,
Cu eri, vieța ta o scazi,
Și ai cu toate astea 'n față
De-apururi ziua cea de azi ¹.

Când unul trece, altul vine
In astă lume a-l urma ;
Precum când soarele apune,
El și răsare undeva.

Se pare cum că alte valuri
Cobor mereu pe-acelaș vad,
Se pare cum că-i altă toamnă,
Ci 'nveci aceleași frunze cad ².

Naintea nopții noastre umblă
Crăiasa dulcii dimineți,
Chiar moartea însăși e-o părere
Și un vistiernic de vieți.

Din or 'ce clipă trecătoare
 Ăst adevăr îl înțeleg,
Că sprijină vecia 'ntreagă ³
 Și 'nvârte universu 'ntreg.

De-aceea sboare anu-acesta
 Și se cufunde în trecut,
Tu ai și-acum comoară 'ntreagă
 Ce 'n suflet pururi ai avut.

Cu mâne zilele ți-adaogi,
 Cu eri viața ta o scazi,
Având cu toate astea 'n față
 De-apururi ziua cea de azi.

Priveliștele sclipitoare,
 Ce 'n ⁴ repezi șiruri se diștern ⁵,
Repauză nestrămutate
 Sub raza gândului etern.

VENEȚIA

S'a stins vieța falnicei Veneții —
N 'auzi cântări, nu vezi lumini de baluri;
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri,
Pătrunde luna, înălbind păreții.

Okeanos se plânge pe canaluri,
El numa 'n veci e'n floarea tinereții,
Miresei dulci i-ar da suflarea vieții,
Izbește 'n ziduri vechi, sunând din valuri.

Ca 'n țintirim tăcere e'n cetate.
Preot, rămas din a vechimii zile,
San-Marc, sinistru, miezul nopții bate.

Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
Rostește lin, în clipe cadențate :
Nu 'nvie morții, e'n zadar, copile !¹

ORICÂTE STELE

Oricâte stele ard în înălțime,
Oricâte unde-aruncă 'n față-i marea,
Cu-a lor lumină și cu scânteierea —
Ce-o fi 'nsemnând, ce vor, nu știe nime.

Deci, cum voești, tu poți urma cărarea !
Fii bun și mare, ori pătat de crime :
Acelaș praf, aceeași adâncime,
Iar moștenirea ta și-a tot : uitarea !

Par' că mă văd murind : în umbra porții
Așteaptă cei ce vor să mă îngroape,
Aud cântări și văd lumini de torții.

O, umbră dulce, vino mai aproape, —
Să simt plutind de-asupra geniul morții,
Cu aripi negre, umede pleoape.

PE UN ALBUM

Albumul, bal mascat cu lume multă,
In care toți pe sus își poartă nasul,
Disimulându-și mutra, gândul, glasul :
Cu toți vorbesc, și nimeni nu ascultă.

Și eu intraiu, mă vezi rărindu-mi pasul,
Un vers încerc cu pana mea incultă,
Pe masa ta așez o foaie smultă,
Ce, de când e, nici n'a visat Parnasul.

Spre-a-ți aminti trecutele petreceri,
Condeiu 'n mână tu mi-l pui cu sila ¹,
De la orcine-un snop de pae seceri —

Apoi te uiți rîzînd la câte-o filă,
Viclean te bucuri de-ale noastre 'ntreceri,
Privind în vrav — prostia imobilă.

LA STEAUA....

La steaua, care a răsărit,
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani a trebuit
Luminii, să ajungă.

Poate de mult s'a stins în drum ¹,
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

Icoana stelei ce-a murit
Incet pe cer se sue :
Era, pe când nu s'a zărit,
Azi o vedem, și nu e.

Tot astfel, când al nostru dor
Peri în noaptea-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă.

FĂT FRUMOS DIN TEIU¹

(Povestea teiului)

« Blanca, știu² că, din iubire
Făr' de lege, te-ai născut ;
Am jurat de la 'nceput
Pe Hristos să-l iei de mire.

Imbrăcându-te 'n vestmântu-i,
Lepădând vieța lumii,
Vei spăși greșala mumii,
Și de-o crimă tu mă mântui ».

« Traiul lumii, dragă tată,
Cine vor, aceia lese-l,
Dară sufletul mi-e vesel,
Tineretea³ luminată.

Danțul, muzica, pădurea,
Pe acestea le 'ndrăgii ;
Nu chiliile pustii
Unde plângi, gândind aiurea ».

— « Știu mai bine ce-ți priește ;
Cum am spus, așa rămâne.
Pentru drumul cel de mîne ⁴,
De cu azi te pregătește ».

Mâna ea la ochi și-o pune ⁵
Toate mințile și-adună —
Să-și ia lumea 'n cap, nebună,
Par' că-atâta-i mai rămâne.

Calu-i alb, un bun tovarăș,
Inșeuat ⁶, așteaptă-afară ;
Ea piciorul pune 'n scară
Și la codru pleacă iarăș.

Sara ⁷ vine din ariniști,
Cu miroase o îmbată ;
Cerul stelele-și arată,
Solii dulci ai lungii liniști.

Dar prin codri, ea pătrunde
Lângă teiul vechiu și sfânt,
Ce, cu flori până 'n pământ,
Un izvor vrăjit ascunde.

Ingânat de glas de ape
Cânt' un corn cu 'nduioșare,
Tot mai tare și mai tare,
Mai aproape, mai aproape.

Iar izvorul, prins de vrajă,
Răsărea sunând din valuri ; —
Sus, în codrii de pe dealuri,
Luna blândă ține strajă.

Ca din farmec ea tresare
Și, privind uimită 'n lături,
Vede-un tânăr chiar alături,
Pe-un cal negru e călare.

Oare ochii ei o mint,
Sau aevea-i, adevăru-i ?
Flori de teiu el are 'n păru-i,
Și la șold un corn de-argint.

Ea privește ⁸-atunci în jos,
Trece mâna pe la tâmple,
Iar inima-i se împle ⁹
De un farmec dureros.

Cu o mână îl respinge,
Dar se simte prinsă 'n brață ¹⁰ ;
De-o durere, de-o dulceață,
Pieptul, inima-i se strânge.

Ar striga și nu se 'ndură ;
Capu-i cade pe-al lui umăr
Sărutări fără de număr,
El îi soarbe de pe gură.

O desmiardă și o 'ntreabă,
Iar ea fața și-o ascunde,
Și așa de 'ncet răspunde,
Cu o voce dulce, slabă.

Tot alături călăresc,
Nu au grijă nimăruia ;
Și, de dragi, unul altuia,
Ei din ochi se prăpădesc.

Se tot duc, se duc mereu,
Trec în umbră, pier în vale,
Iară cornul, plin de jale,
Sună dulce, sună greu.

Blându-i sunet se împarte,
Peste văi împrăștiat,
Mai încet, tot mai încet,
Mai departe, mai departe.

Sus, în brazii de pe dealuri,
Luna 'n urmă ține strajă ;
Iar izvorul prins în vrajă,
Răsărea sunând din valuri.

CRĂIASA DIN POVESTE

Neguri albe, strălucite
Naște luna argintie,
Ea le scoate peste ape,
Le întinde pe câmpie.

S'adun' flori în șezătoare
De painjen tort să rumpă ¹
Și anină 'n haina nopții
Boabe mari de piatră scumpă,

Lângă lac, pe care norii,
Au urzit o umbră fină,
Ruptă de mișcări de valuri,
Ca de bulgări de lumină,

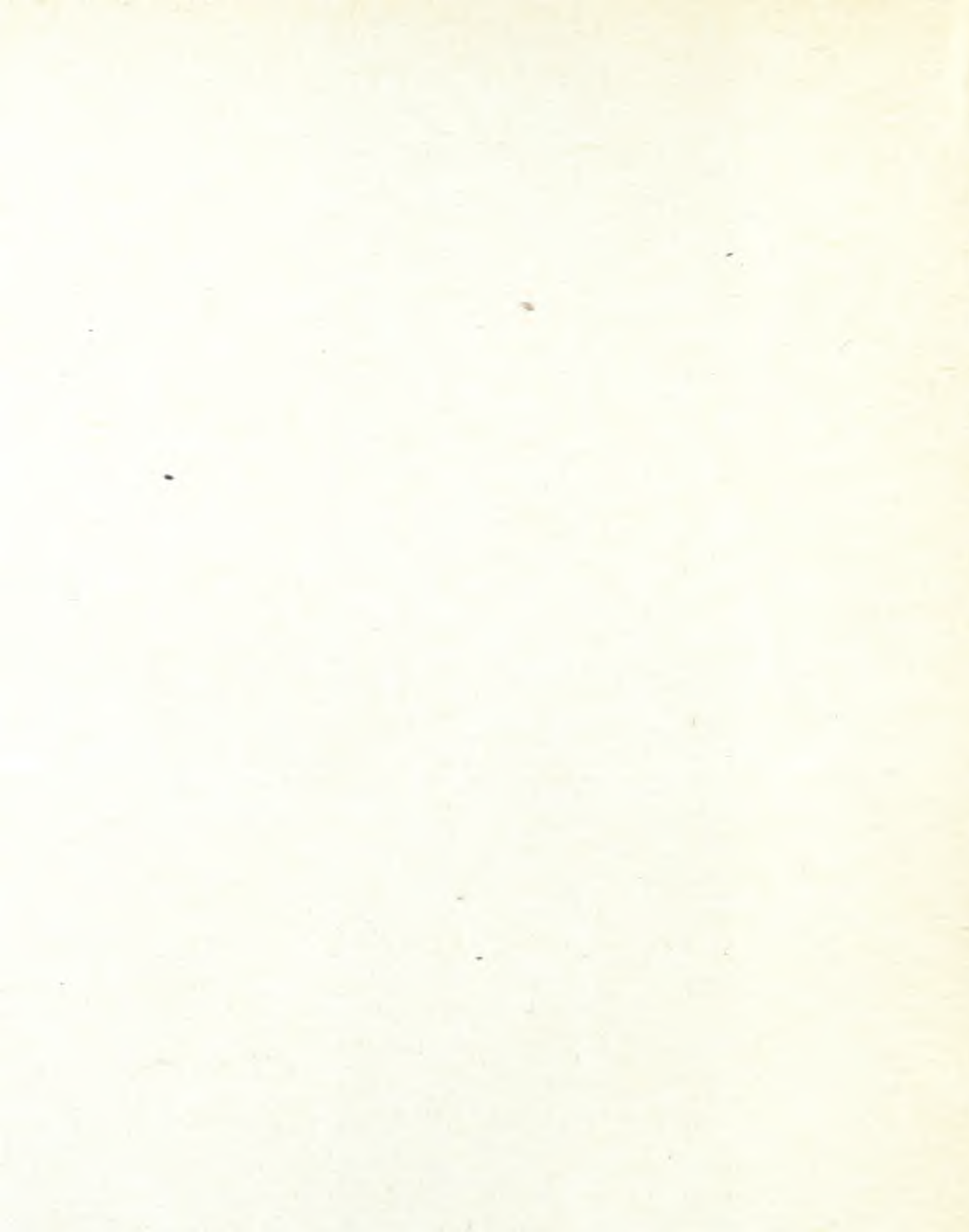
Dându-și trestia 'ntr'o parte,
Stă copila lin plecată,
Trandafiri aruncă, roșii,
Peste unda fermecată.

Ca să vad' un chip, se uită
Cum aleargă apa 'n cercuri,
Căci vrăjit de mult e lacul
De-un cuvânt al sfintei Miercuri.

Ca să iasă chipu 'n faţă,
Trandafiri aruncă, tineri,
Căci vrăjiţi sunt trandafirii *
De-un cuvânt al sfintei Vineri.

Ea se uită... Păru-i galben,
Faţa ei lucesc în lună,
Iar în ochii ei albaştri
Toate basmele s'adună. *

BALADE ȘI POEME

CĂLIN
(file din poveste)

GAZEL. — *Toamna frunzele colindă,
Sun' un greer sub o grindă ;
Vântul jalnic bate'n geamuri
Cu o mână tremurândă,
Iară tu, la gura sobei,
Stai ca somnul să te prindă.
Ce tresari din vis deodată? —
Tu auzi păşind în tindă: —
E iubitul care vine,
De mijloc să te cuprindă
Şi, în faşa ta frumoasă,
O să fie o oglindă,
Să te vezi pe tine însăşi
Visătoare, surâzândă.*

Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jeratic,
Rumenind străvechii codri şi castelul singuratic;
Şi-ale râurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot —
De departe 'n văi coboară tânguiosul glas de clopot.
Pe de-asupra de prăpastii sunt zidiri de cetăţue,
Acăţat de pietre sure, un voinic cu greu le sue;
Aşezând, genuchi şi mână, când pe-un colţ, când pe alt colţ,
Au ajuns¹ să rupă² gratii ruginite-a unei bolţi;
Şi, pe-a degetelor vârfuri, în etacul³ tănuit
Intră, — unde zidul negru într'un arc a 'ncremenit.

Ci, prin flori întreşesute, printre gratii, luna moale,
 Sfiicioasă şi smerită şi-au vărsat razele sale ;
 Unde-ajung par văruite zid, podele, ca de cridă, ⁴
 Pe-unde nu, parecă umbra cu cărbune-i zugrăvită ;
 Iar de sus până 'n podele, un painjăn, ⁵ prins de vrajă,
 A ţesut subţire pânză străvezie, ca o mreajă.
 Tremurând ea licăreşte şi se pare a se rumpe,
 Incărcată de o bură, de un colb de pietre scumpe.
 După pânza de painjăn doarme fata de 'mpărat ;
 Innecată de lumină, e întinsă pe crivat. ⁶
 Al ei chip se zugrăveşte plin şi alb : cu ochiu-l măsurî
 Prin uşoara 'nvineţire a subţirilor mătăsurî.
 Iei şi coala ⁷ a ei haină s'a desprins din sponci, şi-arată
 Trupul alb în goliciunea-i, curăţia ei de fată.
 Răsfăţatul păr de aur peste perini ⁸ se 'mprăştie ;
 Tâmpla bate liniştită, ca o umbră viorie,
 Şi spâncenele arcate fruntea albă i-o închee,
 Cu o singură trăsură, măestrit, le încondee ;
 Sub pleoapele închise, globul ochilor se bat,
 Braţul ei atârnă leneş peste marginea de pat ;
 De a vârstei ei căldură fragii sânului se coc, ⁹
 A ei gură-i descleştată de-a suflării sale foc ;
 Ea, zâmbind îşi muşcă dulce a ei buze mici, subţiri,
 Iar pe patu-i şi la capu-i presăraţi sunt trandafiri.

Iar voinicul s'apropie ¹⁰ şi, cu mâna sa, el rumpe
 Pânza cea acoperită de un colb de pietre scumpe ;
 A frumseţii ¹¹ haruri goale, ce simţirile-i adapă,
 Incăperile gândirii mai nu pot să le încapă.
 El în braţe prinde fata, peste faţă i se 'nclină, ¹²
 Pune gura lui fierbinte pe-a ei gură, ce suspină,
 Şi inelul scump i-l scoate de pe degetul cel mic,
 Şi-apoi pleacă iar în lume, năzdrăvanul cel voinic.

II

Ea a doua zi se miră cum de firile sunt rupte ;
Și 'n oglind' ale ei buze vede ¹³ vinete și supte,
Și, zâmbindu-și ¹⁴ trist, se uită și șoptește ¹⁵ blând din gură :
« Sburător cu negre plete, vin la noapte de mă fură. »

III

Fie cine, cum i-e vrerea, despe fete seamă dee-și,
Dar ea samănă ¹⁶ celora îndrăgiți de singur ei-și,
Și Narcis, văzându-și fața în oglinda sa, izvorul,
Singur fuse îndrăgitul, singur el, îndrăgitorul.
Și, de s'ar putea pe dânsa cineva ca să o prindă,
Când, cu ochii mari, sălbateci, se privește în oglindă,
Subțiindu-și gura mică și chemându-se pe nume,
Și, fiindu-și sie-și ¹⁷ dragă, cum nu-i este nime'n lume,
Atunci el cu o privire nălucirea i-ar descoasă, ¹⁸
Cum că ea — frumoasa fată — a ghicit că e frumoasă.
Idol tu ! răpirea minții cu ochi mari, cu părul des,
Pentru-o inimă fecioară mândru idol ți-ai ales !
Ce șoptește ea în taină, când privește cu mirare
Al ei chip gingaș și tânăr, dela cap pân' la picioare ?
« Vis frumos avut-am noaptea : A venit un sburător,
Și, strângându-l tare 'n brațe, era mai ca să-l omor.
Și de-aceea, când mă caut în păretele de-oglinzi,
Singurică, 'n cămăruță, brațe albe eu întinz,
Și mă 'mbrac în părul galben, ca în straiu ușor țesut,
Și, zărind rotundu-mi umăr, mai că-mi vine să-l sărut ;
Și atunci, de sfiiciune, mi-ese sângele 'n obraz —
Cum nu vine sburătorul ca la pieptul lui să caz ?
Dacă boiul mi-l îmlădiu, dacă ochii mei îmi plac,
E temeiul că acestea fericit pe el îl fac.

Și mi-s dragă mie însu-mi, pentru că-i sunt dragă lui ;
Gură tu, învață minte, nu mă spune nimănui,
Nici chiar lui, când vine noaptea lângă patul meu tiptil,
Doritor ca o femeie și viclean ca un copil ».

IV

Astfel vine 'n toată noaptea sburător la al ei pat..
Se trezi din somn deodată de sărutu-i fermecat —
Și atuncea, când spre ușă el se 'ntoarce, ca să fugă,
Ea-l oprește 'n loc cu ochii și, c'o mult smerită rugă,
„O rămâi, rămâi la mine, tu, cu glas ¹⁹ duios de foc,
Sburător cu negre plete, umbră fără de noroc,
Și nu crede că în lume, singurel și rătăcit,
Nu 'i găsi un suflet tânăr, ce de tine-i îndrăgit.
O, tu umbră peritoare cu adâncii, triștii ochi,
Dulci-s ochii umbrei tale — nu le fie de deochi!“
El s'așează lângă dânsa și o prinde de mijloc ;
Ea șoptește vorbe arse de al buzelor ei foc.
« O, șoptește-mi, zice dânsul, tu cu ochii plini d'eres
Dulci cuvinte ne 'nțelese, însă pline de 'nțeles !
Al vieții vis de aur, ca un fulger, ca o clipă-i,
Și-l visez, când, cu-a mea mână, al tău braț rotund îl pipăi :
Când pui capul tău pe pieptu-mi și bătăile îi numeri,
Când sărut cu 'mpătimire ai tăi albi și netezi umeri,
Și când sorb al tău răsuflăt în suflarea vieții mele,
Și când inima ne crește de un dor, de-o dulce jale, ²⁰
Când, pierdută, razimi ²¹ fața de-arzătorul meu obraz,
Părul tău bălaiu și moale, de mi-l legi după grumaz,
Ochii tăi pe jumătate de-i închizi, mi 'ntinzi o gură —
Fericit mă simt atuncea cu asupra de măsură..
Tu, nu vezi ?.. Nu-ți aflu nume.. limba 'n gură mi se leagă
Și nu pot să-ți spun o dată — ah ! cât mi-ești de dragă ».

Ei șoptesc, multe și-ar spune și nu știu de-und' să 'nceapă
Căci pe rând și-astupă gura, când cu gura se adapă.
Unu 'n brațele altuia²², tremurând ei să sărută ;
Numai ochiul e vorbareț,²³ iară limba lor e mută.
Ea-și acopere cu mâna fața roșă de sfială,
Ochii 'n lacrimi și-i ascunde într'un păr ca de peteală.

V

S'a făcut, ca ceara albă, fața roșă, ca un măr,
Și atâta de subțire, să o tai c'un fir de păr.
Și cosița ta bălae o aduci la ochi plângând,
Inimă fără nădejde, suflete bătut de gând.
Toată ziua la fereastră, suspinând nu spui nimică ;
Ridicând a tale gene, al tău suflet se ridică.
Urmărind pe ceruri limpezi, cum plutește-o ciocârlie —
Tu ai vrea să-i spui să ducă către dânsul o solie...
Dar ea sboară ! Tu, cu ochiul plutitor și 'ntunecos,
Stai cu buze descleștate de un tremur dureros.
Nu-ți mai scurge ochii tineri, dulcii cerului fiaștri,
Nu uita că 'n lacrimi este taina ochilor albaștri.²⁵
Stele rare, din tărie, cad ca picuri de argint,
Și seninul cer albastru mândru lacrimile-l prind ;
Dară, dac' or cădea toate,²⁶ el rămâne trist și gol —
N'ai putea să faci cu ochii înălțimilor ocol.
Noaptea stelelor, a lunei, a oglinzilor de râu,²⁷
Nu-i ca noaptea cea mocnită și pustie din sicriu ;
Și din când în când, vărsate, mândru lacrămile-ți șed,
Dar, de seci întreg izvorul, atunci cum o să te văd ?
Prin el²⁸ curge rumenirea mândră ca de trandafiri
Și zăpada viorie din obrajii tăi subțiri ; —
Apoi noaptea lor albastră, a lor dulce veșnicie,

Ce ușor se mistuește prin plânsorile pustie ! ²⁹
Cine e nerod să ardă în cărbuni smarandul rar,
Și-a lui veșnică lucire s'o strivească în zadar ?
Tu-ți arzi ochii și frumsețea, dulce noaptea lor se stinge, ³⁰
Și nici știi ce pierde lumea.. Nu mai plânge, nu mai plânge !

VI

O, tu, Craiu cu barba 'n noduri, ca și câlții, când nu-i perii,
Tu în cap nu ai grăunțe, ³¹ numai pleavă și puzderii.
Bine-ți pare să fii singur, craiu bătrân fără de minți,
Să oftezi după-a ta fată cu ciubucul între dinți ?
Să te primbli și să numeri scânduri albe în cerdac ?
Mult bogat ai fost odată, mult rămas-ai tu sărac.
Alungat-o-ai pe dânsa ca, departe de părinți,
În coliba împistrită, ea să nasc' un puiu de prinț.
În zadar, ca s'o mai cate, tu trimiți în lume crainic —
Nimeni n'a afla ³² locașul, unde ea s'ascunde tainic.

VII

Sură-i sara cea de toamnă. De pe lacuri, apa sură
Infundă ³³ mișcarea-i creață între stuf la ezătură.
Iar pădurea lin suspină și, prin frunzele uscate,
Rânduri-rânduri trece-un freamăt, ce le scutură pe toate ;
Pe când codrul, dragul codru, troenindu-și frunza toată,
Își deschide-a lui adâncuri, fața lunei să le bată.
Tristă-i firea ; iară vântul, sperios, o creangă farmă —
Singuratece izvoare fac cu valurile larmă.
Pe poteca din spre codri, cine oare se coboară ?
Uu voinic cu ochi de vultur, lungă cale o măsoară.

Şapte ani de când plecat-ai, sburător cu negre plete,
Şi-ai uitat de soarta mândrei, iubitoarei tale fete.
Şi, pe câmpul gol, el vede un copil, umblând desculţ
Şi cercând ca să adune într'un cârd bobocii mulţi.
« Bună vreme, măi băete ! » — « Mulţumim, voinic strein ! »
« Cum te cheamă, măi copile ! » — « Ca pe tată-meu, Călin ;
Mama-mi spune câteodată de o 'ntreb : « A cui-s, mamă, »
« Sburătoru-ţi este tată şi pe el Călin îl cheamă. »
Când l-aude, numai dânsul îşi ştia inima lui,
Căci copilul cu bobocii era chiar copilul lui.
Atunci intră în colibă, şi pe capătu-unei laiţi ³⁴
Lumina cu mukul negru într'un hârb un roş opaiţ ;
Se coceau în vatra sură două turte în cenuşă,
Un papuc e sub o grindă, iară altul după uşă ;
Hârăită, noduroasă, stă în colb râşniţa veche,
In cotlon torcea motanul, pieptănându-şi o ureche.
Sub icoana afumată unui sfânt ³⁵ cu comănac,
Arde 'n candelă-o lumină cât un sâmbure de mac ;
Pe-a icoanei policioară, busuioc şi mintă-uscată
Umplu casa 'ntunecată de-o mireasmă pipărată ;
Pe cuptorul uns cu humă şi pe coşcovii ³⁶ păreţi,
Zugrăvit-au c'un cărbune copilaşul cel isteţ
Purceluş cu coada sfredel şi cu beţe 'n loc de labă,
Cum mai bine i se şede unui purceluş ³⁷ de treabă.
O beşică, 'n loc de sticlă, e întinsă 'n ferestrue
Printre care trece-o dungă mohorâtă şi gălbue.

Pe un pat de scânduri goale doarme tânăra nevastă,
In mocnitul întuneric şi cu faţa spre fereastră.
El s'aşază lângă dânsa, fruntea ei o netezeşte,
O desmiardă cu durere, suspinând o drăgosteşte,
Pleacă gura la ureche-i, blând pe nume el o cheamă.
Ea ridică somnoroasă dulce-a genelor maramă.

Speriat la el se uită... i se pare că visează,
Ar zâmbi și nu se 'ncrede, ar răcni și nu cutează.
El din patu-i o ridică și pe pieptul lui și-o pune ;
Râde doar cu ochii 'n lacrimi, speriată de-o minune,
Și-apoi își sucește părul pe-al ei deget alb subțire,
Își ascunde fața roșă l-al lui piept duios de mire.
El ștergarul îi desprinde și-l împinge lin la vale,
Drept în creștet o sărută pe-al ei păr de aur moale,
Și bărbia i-o ridică, s' uită 'n ochii-i plin de apă,
Și pe rând și-astupă gura, când cu gura se adapă.

VII

De treci codrii de aramă, de departe vezi albind
Și-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lângă izvoare, iarba pare de omăt,³⁸
Flori albastre tremur' ude în văzduhul tămâet.
Pare că și trunchii veșnici poartă suflete sub coajă,
Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă !
Iar, prin mândrul întuneric al pădurii de argint,
Vezi izvoare sdrumicate peste pietre licurind,
Ele trec cu harnici unde și suspină 'n flori molatec,
Când coboară 'n ropot dulce, din tăpșanul prăvălatic.
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
In cuiabar rotund de ape, peste care luna zace.
Mii de fluturi mici albaștri, mii de roiuri de albine
Curg în râuri sclipitoare peste flori de miere pline,
Umplu aurul văratic de mireasmă și răcoare
A popoarelor de muște sărbători murmuitoare.

Lângă lacul care 'n tremur somnoros și lin se bate
Vezi o masă mare 'ntinsă cu făclii prea luminate ;

Căci, din patru părți a lumii, împărați și 'mpărătese
 Au venit, ca să serbeze nunta gingașei mirese !
 Feți frumoși cu păr de aur, smei cu solzii de oțele,
 Cititorii ³⁹ cei din zodii și șăgalnicul Pepele.
 Iată craiul, socru mare, rezemat în jeț cu spată ;
 El pe capu-i poartă mitră și-i cu barba-pieptănată.
 Țeapăn, drept, cu schiptru ⁴⁰ 'n mână șede ⁴¹ 'n perine de puf
 Și cu crengi îl apăr pajii de muscuțe și zăduf...
 Acum iată că, din codru, și Călin mirele ese,
 Care ține, 'n a lui mână, mâna gingașei mirese.
 Ii foșnea uscat pe frunze poala lung' a albei rochii,
 Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii.
 La pământ par' că-i ajunge al ei păr de aur moale,
 Care-i cade peste brațe, peste umerele-i goale —
 Astfel vine mlădioasă, trupul ei frumos îl poartă,
 Flori albastre are 'n păru-i și o stea în frunte poartă.
 Socrul roagă 'n capul mesei să poftească să se pună
 Nunul mare, mândrul soare, și pe nuna, mândra lună.
 Și s'așează toți la masă cum li-s anii, cum li-i rangul
 Lin vioarele răsună, iară cobza ține hangul. —

Dar ce sgomot se aude ? Bâzâit ca de albine ?
 Toți se uită cu mirare, și nu știu de unde vine,
 Până văd păinjinișul între tufe, ca un pod,
 Peste care trece 'n sgomot o mulțime de norod.
 Trec furnici ducând în gură de făină marii saci,
 Ca să coacă pentru nuntă și plăcintă și colaci,
 Și albinele-aduc miere, aduc colb mărunt de aur,
 Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur.
 Iată vine nunta 'ntreagă, vornicel e un greerel,
 Ii sar purici înainte cu potcoave de oțel ;
 In vestmânt de catifele un bondar rotund în pântec
 Somnoros pe nas, ca popii, glăsuește 'ncet un cântec.
 O cojiță de alună trag lăcuste, podu-l scutur ;
 Cu mustașa ⁴² răsucită șade 'n ea un mire flutur.

Fluturi mulți, de multe neamuri, vin 'n urma lui un lanț,
Toți cu inime ușoare, toți, șagalnici și berbanți ;
Vin țăntarii, lăutarii, gândăceii, cărăbușii,
Iar mireasa, viorica, i-aștepta 'ndărătul ușii.
Și pe masa 'mpărătească sare-un greer, crainic sprinten ;
Ridicat în două labe, s'a 'nchinat bătând din pinten,
El tușește, își închee haina plină de șireturi :
Să ertați, boeri, ca nunta s'o pornim și noi alături.

PAJUL CUPIDON

Pajul Cupidon, vicleanul,
Mult e rău și alintat,
Cu copii se hârjonește,
Iar la dame doarme 'n pat.

De lumină, ca tâlharii,
Se ferește binișor,
Pe ferești se sue noaptea,
Dibuind încetișor.

Cordeluțe și nimicuri,
Iată toate-a lui averi...
Darnic, când nu vrei niciuna,
Și, sgârcit, dacă le ceri.

În volumul ros de molii
Cauți noaptea adevăr,
Și 'ntâlnești, lipită 'n file,
Vița-i galbenă de păr.

El dă gânduri ne 'nțelese
Vârstei crude și necoapte,
Cu icoane luminoase,
O îngână 'ntreaga noapte.

Când de-o sete sufletească
E cuprinsă fata mică —
A dormit cu ea alături,
Ca doi pui de turturică.

E sfios, ca și copii,
Dar zâmbirea-i e vicleană,
Dară galeși îi sânt ochii,¹
Ca și ochii de vădană.

Gât și umere frumoase,
Sânuri albe și rotunde,²
El le ține 'mbrățișate
Și cu mânele le-ascunde.

De te rogi frumos de dânsul,
In destul e de hain,
Valul alb de peste toate,
Să-l înlătore puțin.

MITOLOGICALE

Da, din porțile mândre de munte, din stânci arcuite
Ese-uraganul bătrân, mânând, pe lungi umeri de nouri,
Caii fulgerători și carul ce 'n fuga lui tună ;
Barba lui flutură 'n vânturi, ca negura cea argintie ;
Părul umflat e de vânt și, prin el, colțuroasa coroană
Impletită-i de fulgerul roș și din vinete stele.
Hohot' adânc bătrânul, când vede că munții își clatin
Și-și prăvălesc căciule de stânci, când vor să-l salute...
Codrii bătrâni râd și ei din adânc și vuind îl salută,
Paltenii 'nalți și bătrânii stejari și brazii cei veșnici ;
Numai marea albastră murmură 'n contra urgiei,
Care bătrânul rege făcea 'n beția lui oarbă.
El mân' oștiri de nori contra mării... și armia-i neagră,
Ruptă, pe ici și colea, de-a soarelui roșă lumină,
Șiruri lungi fug repede greu pe cerul cel verde,
Și, netezindu-și barba, trece prin ei uraganul
Dus de fulgerătorii cai în bătrâna căruță,
Care scârțâe hodorogind de-ai crede că lumea
Stă să-și easă din vechile-i veșnice încheeture.
« Groaznic s'a îmbătat bătrânul » — soarele zice —
Nu-i minune!-a băut jumătate d' Oceanul Pacific,

Rău îi umblă prin pânțec-acum băutura amară.
 Însă-s eu de vină... c'umplut-am de nouri pahare
 Cu apele mării adânci, boite cu roșă lumină.
 Cine dracu' știa acum că de cap o să-și facă!
 Ah! moșneagul bețiv e 'n stare într'o zi să ruine
 Toate societățile de-asigurare din țară».
 Soarele-și bagă capul prin nouri și limba și-o scoate
 Și c'o rază gădilă barba bătrânului rege.
 «He he»! zice bătrânul râzând — «ce faci tu, Pepeleo?
 Tânăr hai? De mii de ani tot tânăr te văd eu,
 Pare-mi că dai pe obraz cu roș, după moda de astăzi,
 Altfel nu'nțeleg cum tânăr de-o mie de ori ești».
 «Taci, moșnege făr' de obraz, te du, te trezește...
 Vezi, în ce stare te afli: coroana îți stă pe-o ureche
 Și, 'n veselie ta proastă, lumea ruini tu».
 Însă-a popoarelor blonde de stele guverne 'ndărătnici,
 Vai, nu făcuse șosea cum se cade pe câmpii albaștri,
 Și se răstoarnă carul și rău se 'nglodează bătrânul...
 Mai că era să-i rămâe ciobotele 'n glodul de nouri.
 Hei, ce-i pasă! El norii frământă, jucând mocăneasca,
 Și pe-un vânt l-apucă de cap, făcându-i morișcă;
 Se tăvălea peste cap și, pișcat de-un purec de fulger,
 Se scărpină de-un șir de păduri, ca de-un gard de răchită...
 Norii roșesc de rușine și fug, iar vântul se culcă
 Între codrii și munți. Uraganul mahmur poticnește
 Spre castelul de stânci ce-și deschide uriașa lui poartă
 Spre a-l primi pe bolnavul bătrân în surele hale.
 El își ia coroana din cap și 'n cui o atârnă
 De sclipește în noapte frumoasă și roșă — un fulger
 Încremenit în nouri. Cojocul l-anină
 El, de cuptor. Ciubote desculță, și negrele-obiile,
 Cât două lanuri arată, le 'ntinde la focul Gheenei,
 Să se usuce... Chimirul descinge și varsă dintr' însul
 Galbeni aprinși într' un vechiu căuș afumat de pe vatră

Mare cât o pivniță... 'n patu-i de pâclă 'nfoiată,
Regele întinde bătrânele-i membre și horăește,
Până 'n fundul pământului urlă peștere negre,
Și rădăcinile munților mari se cutremură falnic
De horăitul bătrânului craiu. Iar afară
Vezi un ger bătrân și arar, cu fața mâhnită,
Cărăbăbind al zorilor aur în saci de 'ntunerec,
Ca să-l usuce'n rubine. Cu 'ncetul, cu 'ncetu 'nserează...
Soarele, ca să împace marea, la ea se apleacă,
Lin netezește-a ei față albastră și-adânc se arată
In luminoasele valuri a ei și sânu-i desmiardă
Cu tot aurul razelor lui. La pământ se mai uită...
Florile toate la el ridică cochetele capuri
Copilăroase, și ochii lor plini de zadarnice lacrimi...
Pe grădini se mai uită, pe-alee de vișini în floare
Și de cireși încărcăți, de salcâmi cu mirosul dulce :
Pe-acolo se plimbă o fată'n albastru 'mbrăcată,
Părul cel blond împletit într'o coadă îi cade pe spate.
Ca Margareta din Faust ea ia o floare în mână
Și șoptea : « mă iubește... nu mă iubește... mă iubește ».
Ah ! boboc... amabilă ești... frumoasă și — proastă
Când aștepți pe amant, scriitor la subprefectură,
Tânăr plin de speranță, venind cu luleaua în gură...
Soarele-a apus, iar luna, o cloșcă rotundă și grasă,
Merge pe-a cerului aer moale și-albastru și lasă
Urme de aur a labelor ei strălucinde ca stele.
Iar de-a doua zi se scoală bătrânul și urcă Rarăul
Numai în cameșoi, desculț și fără căciulă
Și se scarpină'n cap — somnoros uitându-se în soare.

REVEDERE

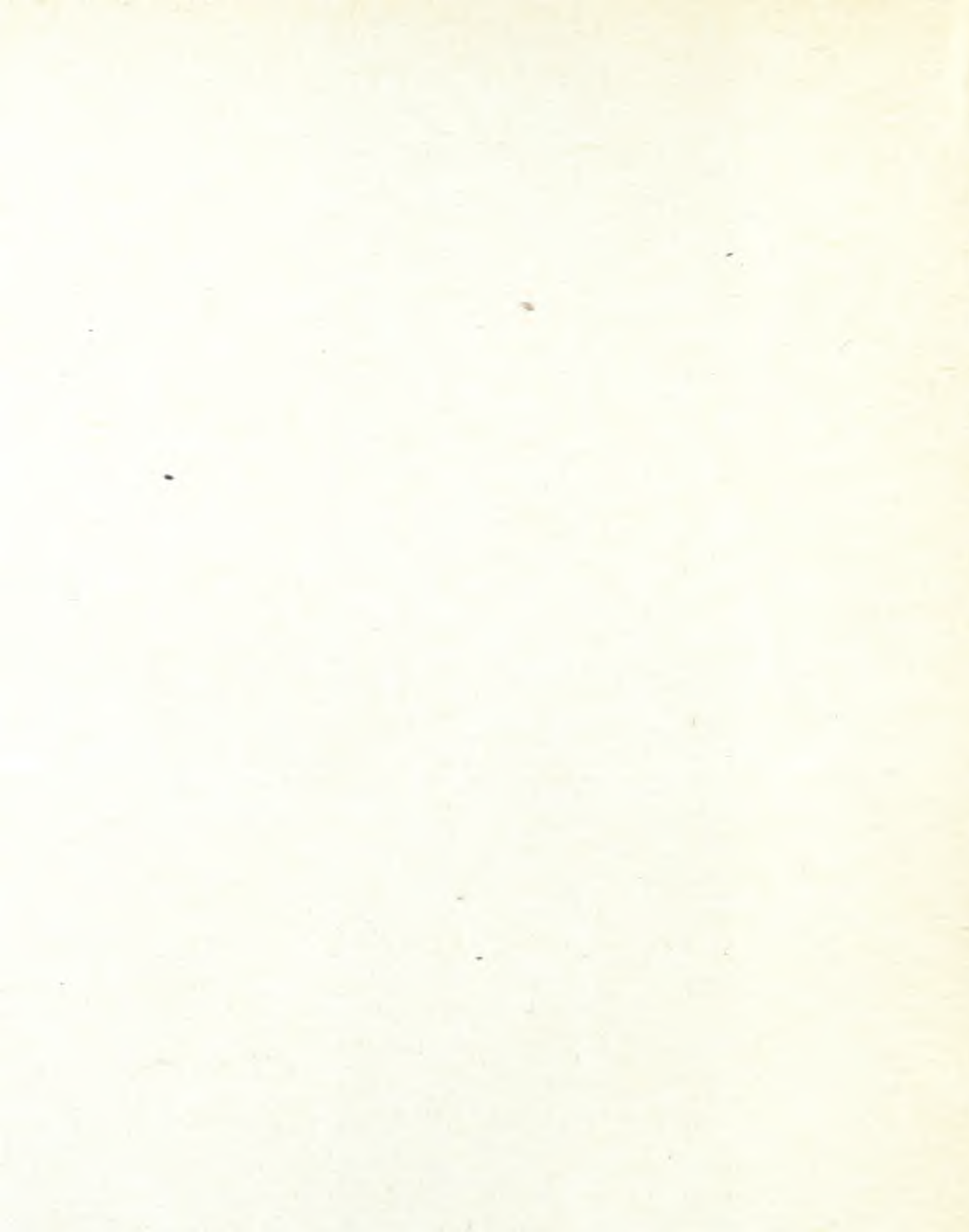
— Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că, de când nu ne-am văzut,
Multă vreme a trecut,
Și, de când m'am depărtat,
Multă lume am umblat.

— Ia, eu fac ce fac de mult,
Earna viscolul l-ascult,
Crengile-mi rupându-le,
Apele-astupându-le,
Troenind cărările
Și gonind cântările.

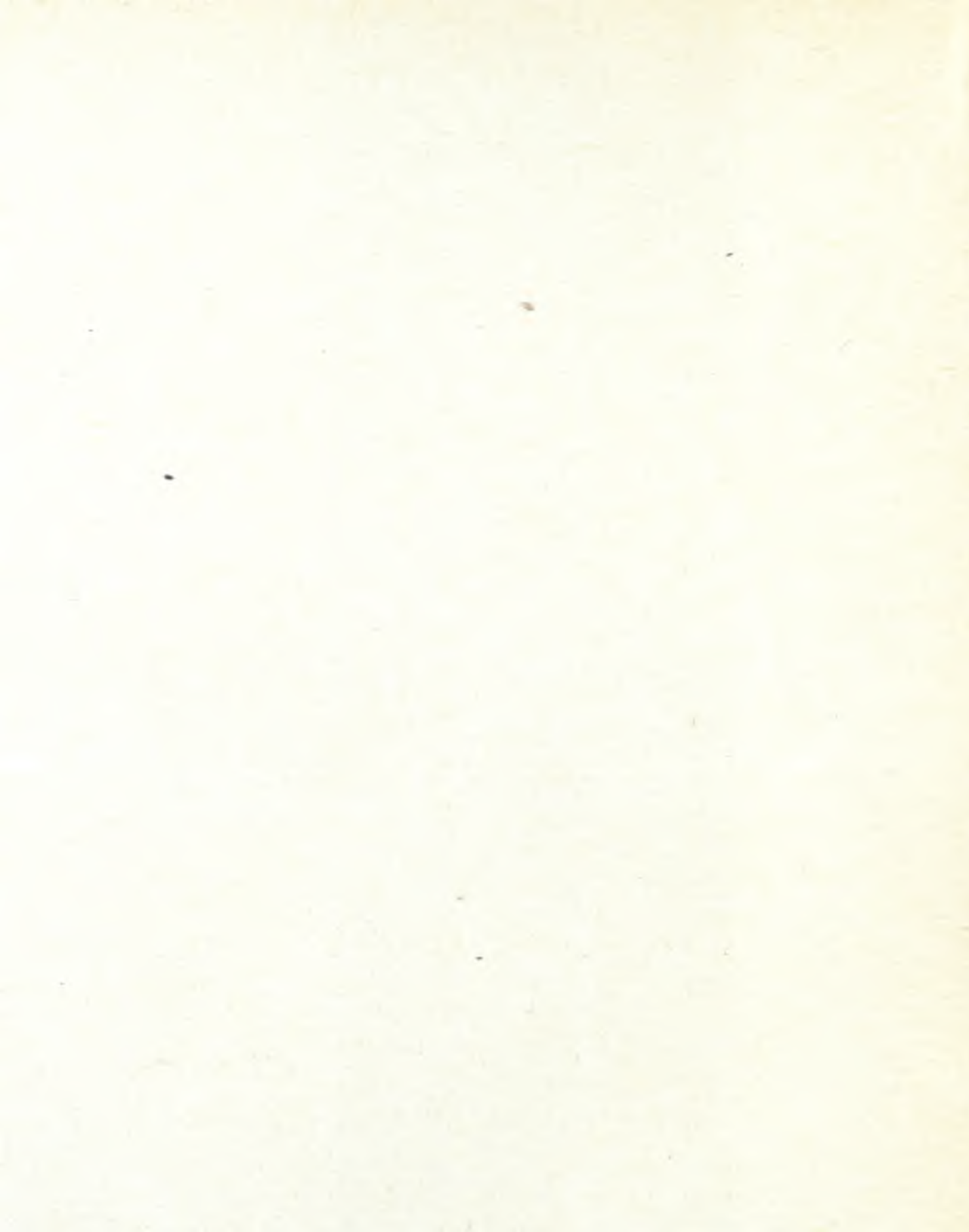
Și mai fac ce fac de mult :
Vara doina mi-o ascult
Pe cărarea de izvor,
Ce le-am dat-o tuturor,
Umplându-și cofeile
Mi-or cânta femeile.

— Codrule cu râuri line,
Vremea trece, vremea vine,
Tu, din tânăr precum ești,
Tot mereu întinerești.

— Ce mi-e vremea, când de veacuri
Stele-mi scânteie pe lacuri ;
Că, de vremea-i rea sau bună,
Vântu-mi bate, frunza-mi sună ;
Și, de-i vremea bună, rea,
Mie-mi curge Dunărea.
Numai omu-i schimbător,
Pe pământ rătăcitor,
Iar noi locului ne ținem,
Cum am fost așa rămânem :
Marea și cu râurile,
Lumea cu pustiurile,
Luna și cu soarele,
Codru cu izvoarele.

NOTE CRITICE

SINGURĂTATE

1. Forma „painjiniș“ („*Conv. l.*“) e mai puțin corectă decât „păinjeniș“. Ori se zice „păenjiniș“ ori „painjeniș“. Prefacerea lui e în i peste tot dă vulgaritate expresiunii.

2. Varianta din „*Convorbiri literare*“ „Dela cărți ei mi le rod“ este necorectă. Cea corectă cere pronumele la singular.

3. Pe-un volum mâncat de molii,
Prin unghere părăsite,
Voi veniți și sunteți solii
Intristării liniștite.

Intre degete țigara,
Eu mă uit atunci la foc
Și găsesc că 'n sărăcia-mi
E un du'ce trist noroc.

Aceste două strofe, ce urmează după strofa „Dar atuncea greeri, șcareci“, — sunt înstrunate în tr'un alt ton, mult mai vulgar decât restul poeziei. E o greșeală a lui *Scurtu* de a le fi introdus în edițiunea sa.

4. Varianta „In privazul negru-al nopții“ (Ed. Sc.) este defectuoasă pentru că înlocuește elementul metaforic cu cel intuitiv. „Privazul negru“ este tristețea poetului descrisă până acum. Și deci trebuie pus : „In privazul negru-al vieții“. Icoana de lumină „trebuie luată“ dar, ca ceva luminos și vesel în viața lui, iar nu ca icoană intuitivă de lumină.

Am lăsat „privaz“ în loc de „pervaz“ ; una, fiindcă e mai poetic de cât „pervaz“, care sună prea mult a tâmplărie ; și a doua, pentru că *Eminescu* a putut să-l introducă în limba literară.

5. Varianta „E-o icoană de lumină“ („*Conv. lit.*“) materializează prea mult ceea ce trebuie să numim mai mult ideal.

MELANCOLIE

1. Forma „pintre“ („*Conv. lit.*“) în loc de „printre“ e necorectă.
2. Mai corect decât „pânze“.
3. Versiunea „Ce satele și câmpii“ (Ed. *Scurtu*) e mai prozaică.
4. Rima „toaca — treacă“ este asonantică și intră în libertățile pe care și le ia *Eminescu*. Forma „toacă“ agravează rima cu o improprietate gramaticală.
5. În „*Convorbiri literare*“ găsim două greșeli de tipar. „Biserică“ în loc de „biserica“ și „spâlpi“, în loc de „stâlpi“, care trebuie înlăturate.
6. „Tomnatic“ în loc de „tomnatec“, care are o nuanță de manierism provincial.

O RĂMÂI

1. Am adoptat forma literară „aseamăn“ în loc de „asaman“, care e aci un moldovenism, fără alt rost.

MAI AM UN SINGUR DOR

1. Am adoptat forma „serii“ în loc de „sării“ pentru că e mai literară și se găsește în Ms 2261.

CE TE LEGENI, CODRULE ?

1. Varianta „Și frunzișu-mi se rărește“ e mai puțin caldă de cât „Și frunzișul mi-l rărește“.

DORINȚA

1. Am admis varianta „în brațele-mi întinse“ („*Convorbiri lit.*“, *Maiorescu*) în loc de „cu brațele întinse“ (Ed. *Scurtu*) pentru că e mai discretă iubirea femeii cu această variantă.
2. Varianta „la piept să-mi cazi“ (Ed. *Scurtu*) e mai sensuală decât „pe piept să-mi cazi“ (*Conv. lit.*). Expresia „pe piept“ o mai întrebuințează *Eminescu* și în „Lacul“.

3. Varianta „or să cază flori de tei“ e mai puțin precisă de cât varianta „or să-ți cază flori de tei“.

4. Am adoptat forma „singuratică“, în loc de „singuratece“ pentru că e mai puțin manierată, și deci mai literară.

ÎNGER DE PAZĂ

1. Admitem forma „extază“ în loc de „extaze“, pentru că pluralul „extaze“ e o incorectitudine evidentă.

2. Admitem forma „aripile“ în loc de „aripele“, pentru că îi susține mai bine accentul pe *i* anterior.

3. Unele ediții au „văzû“ în loc de „văzui“. E o greșală evidentă. Ingerul n'a perit când a văzut el pe iubită; ci când poetul a văzut-o pe ea în locul îngerului presupus.

4. Formă eminesciană pentru „lungi“.

NOAPTEA

1. Am adoptat forma „dintr'un colț“ în loc de „într'un colț“ pentru că e vorba nu numai de loc dar și de direcțiune : privesc dintr'un colț, iar nu privesc într'un colț ?

2. Admitem forma „molatic“ pentru „molatec“ pentru că e formă literară și *Eminescu* în evoluția lui a părăsit formele provinciale (afară de câteva, care au și intrat în limbă) și a adoptat formele literare.

3. Forma „îmi șezi“ (*Ibr.*) e mai puțin eufonică de cât „te-așezi“, deși poate, într'un sens, e mai sugestivă. Poetul le întrebuințează în variantele lui pe amândouă și noi am ales eufonia.

4. Forma „ce“, pe care o găsim în „*Convorbiri literare*“ în loc de „cea“ este o particularitate neliterară, și nu trebuie primită.

5. Nu admitem nici forma „pe-a mea frunte la mijloc“ întrucât e prea materială.

6. Versiunea „peste inima 'ndrăgită“ (*Editura Scurtu*) în loc de „într'o inimă 'ndrăgită“ este evident o greșală, pe care *Eminescu* însuși a îndreptat-o în varianta din „*Convorbiri literare*“.

7. Versiunea „roză“ în loc de „rouă“ este evident o greșală de tipar.

8. Am înlăturat forma „până nu-i“ ca inutilă și mai puțin eufonică ca formă fără *ă*.

FLOARE ALBASTRĂ

1. Am preferat asonanța „gura“ în loc de rima „gură“, pentru că neplăcerea gramaticală din forma „gură“ este mai mare decât plăcerea ce dă rima exactă.

2. Am adoptat forma „s'a fi ivit“ decât „s'o fi ivit“, pentru că, deși provincială, e mai puțin vulgară.

Am înlăturat forma „mi-i ține“ („Conv. lit.“) pentru că e și incorectă și provincială și nu adaogă nimic la farmecul poeziei.

3. Tot așa am preferat „ținea“ în loc de „ține“.

4. Am adoptat varianta „Totul este trist în lume“ în loc de „Totuși este...“ („Conv. liter.“, *Scurtu*) pentru că aceasta din urmă este o evidentă greșală de tipar, care s'a strecurat și în ediția *Maiorescu*.

LACUL

1. „Singuratic“ în loc de „singuratec“ e mai literar.

POVESTEA CODRULUI

1. Am adoptat forma literară „repezi“ în loc de provincialul „răpezi“, pentru că *Eminescu* însuși a adoptat-o în evoluția lui ulterioară.

2. Forma „bejării“ e mai puțin vulgară decât muntenescul „băjării“ și deci mai literară.

3. Forma „mi-ar părea“ e literară ; forma „mi-ar părè“ este provincială și deci ne literară. Schimbarea nu strică poeziei.

4. În enumerația ce face poetul, versiunea „cai mării“ în loc de „cai de mare“, este necorectă, pentru că e articulată, când toate membrele enumerației sunt nearticulate.

VENERE ȘI MADONĂ

1. Varianta „suflet îmbătar“, deși e mai corect de cât „sufletu 'mbătar“, („Conv. lit.“) totuși am preferat pe această din urmă pentru că conține și pe cea d' întâi și, subînțelegând prepoziția „cu“ („cu sufletu 'mbătar“) înlătură enumerația greșită : „pierdut“... „suflet“ cu membre, care nu sânt de aceeași ordine.

2. Varianta „dintr'un chicot“ are autoritatea „*Conv. literare*“ și a unui manuscris.
3. „Sece“, formă eminesciană în loc de „seci“.
4. Nu e nicio rațiune să primim forma provincială „stâns“.
5. Am îndreptat greșala provincializantă (din Ed. *Maiorescu* și *Scurtu*) „O fecioară-a cărei suflet“ în loc de „O fecioară-al cărei suflet“.
6. Am adoptat varianta „sfânt ca rugăciunea“ („*Conv. lit.*“, *Maiorescu*) în loc de „sfânt, o rugăciune“ (*Sc.*), pentru că neplăcerea asonanței, care e de aceeași ordine ca și altele ce-și permite *Eminescu* în această poezie, e mai mică decât constrângerea gramaticală admisă de *Sc.* după un manuscris.
7. Varianta „e-un spasmotic“ (*Ibr.*) în loc de „e spasmotic“ are aerul unei expresiuni mai vulgare și deci mai materializantă : Am adoptat : „e spasmotic“ după „*Conv. lit.*“ și Ms. 2259.
8. Varianta „și caut“ în loc de „și-ți caut“ e mai energică.
9. „Și-i întreb“ (*Ibr.*) e mai slabă decât „Și te 'ntreb“. Cea d'întâi variantă se adresează numai la „ochi“.
10. Am adoptat cuvântul „razim“, în loc de „reazăm“ sau provincialul „razem“, pentru că *Eminescu* a isbutit să-l facă literar și e mai curat decât celelalte.
11. „Cu ochi mari“ nearticulat (*Ibr.*) e o incorectitudine din motivul că, în aceeași situațiune, urmează forma articulată „cu părul blond“.

APARI, SĂ DAI LUMINĂ

1. Versiunea din Ed. *Scurtu* : „Trec a mele gânduri“ e defectuoasă.
2. Ms. 2260 și Ed. *Sc.* dă varianta „cu recea“ care e mai puțin eufonică.

DEPARTE SUNT DE TINE

1. „*Convorbirile literare*“ au publicat această poezie sub titlul * * * (trei stelute). Preferim repetarea primelor cuvinte ale poeziei.
2. Forma „vrë“ a „*Conv. literare*“ e provincială. In locu-i, punem hotărât, „vrea“.

3. Preferim varianta *Scurtu* „de-amor, de frumuseți“ ca fiind mai sintetică decât „de-amor și frumuseți“ a „*Convorbirilor literare*“.

4. Forma „rămâe“ în loc de „rămâne“ („*Conv. lit.*“) este dictată de forma „Să uit“ a versului următor.

ATÂT DE FRAGEDĂ...

1. „Te-asameni“, formă provincială e păstrată, fiindcă rimează cu „oamen i“.

FREAMĂT DE CODRU

1. În „*Convorbiri literare*“ are titlul „Freamăt“.

2. Am adoptat varianta „sperioasă“ („apă sperioasă“) în loc de „valuri sperioase“ („*Conv. lit.*“) pentru că metafora e mai potrivită și rimează bine cu „somnoroasă“.

LASĂ-ȚI LUMEA TA UITATĂ

1. Varianta *Maiorescu* „Unde noaptea ne trezește“ este neîndemânată construită. Ar trebui „Unde noaptea ne-o trezi“. Am păstrat varianta impersonală : „noaptea se trezește“ fiind mai potrivită . De-altminteri ea se găsește în „*Conv. literare*“ și în Ms. 2260, 2276.

2. În loc de „Și-i răspunde“ în care „și“ e de prisos. Varianta „Ii răspunde“ se găsește în Ms. 2276.

3. În loc de „El, *aprins* de-a ei lumină“, am pus „El, *pătruns* de-a ei lumină“. „Aprins“ pe lângă lumină e un pleonasm. Forma „pătruns“ e dată de manuscrisul 2262.

4. Am pus „Ca 'n oglindă îl alege“ în loc „Ca oglindă îl alege“ sprijinit pe Ms. 2276.

5. Forma „printre ceața“ e mai expresivă decât „dintre ceața“ (Ms. 2262) și nu e provincială ca „pintre“ (*Conv. literare*).

PESTE VÂRFURI

1. „Vre odată“ trebuie pronunțat despărțit.

SARA, PE DEAL

1. Varianta „stele li scapără 'n cale“ (Sc.) e disgrațioasă.

2. Varianta (Sc.) „spune-ți-oiu“ în loc de „spune-ți-voiu“ e lipsită de poezie.

3. Strofele adăogate de *Scurtu*, după Manuscrisul 2289, sunt o repetiție mai puțin suavă ba chiar prea sensuală a strofii finale. Iată acele strofe :

Te-ai rezema, dulce copil, de-a! meu umăr
Și fir cu fir păru-ți aurit am să-l număr,
Ap' am să beau din a ta gură, frumsețe,
Și sărutări pe-ai tăi ochi de blândețe.

Imbrățișați noi vom ședea la tulpină.
Fruntea-mi în foc pe-ai tăi săni se înclină,
Ce-alături cresc, dulci și rotunzi ca și rodii;
Stelele 'n cer mișc' auritele zodii.

E păcat că de aceste strofe se leagă ultimul vers, care e de o mare frumusețe.

DE CÂTE ORI IUBITO

1. Varianta *Maiorescu* și „Conv. literare“ „Oceanul cel de gheață mi-apare înaintea“ este impropriu. „Năzare“ din Ms. 2279 este adevăratul cuvânt ce trebuie întrebuințat.

DESPĂRȚIRE

1. Varianta „Să-ți cer...“ (Sc.) e mai greoaie. Varianta „Să cer“ se găsește în „Conv. lit.“, *Maiorescu* și Ms. 2260.

2. Varianta „noi nu ne-am fi zărit“ în loc de „găsit“ e improprie.

3. Varianta „Cerși-va pentru mine“ e mult mai simplă decât „Porni-va să-mi cerșească“ (Sc.).

4. În „Conv. liter.“ și Ms. 2260, 2308 se găsește varianta mai corectă „Să nu mai știi de mine“, în loc de varianta Sc. „Să nu mă știi pe mine“.

S'A DUS AMORUL

1. Varianta „Cu cea mai blondă față“ (Sc.) în loc de „Cu acea blondă față“ suprimă repetiția, care e de efect.
2. Varianta din „*Conv. literare*“, „De-au trebuit“ e o formă arhaică și provincială.
3. Forma „Prea ne pierdusem“ în loc de „Prea ne pierdurăm“ arată o acțiune prea depărtată.

PE LÂNGĂ PLOPII FĂRĂ SOȚ

1. Cuvântul „oară“ e mai poetic decât „oră“.
2. „Perechi“ e mai literar decât „părechi“ („*Conv. liter.*“)
3. Varianta Sc. „C'un ochiu rece de mort“ e necorectă din punctul de vedere al ritmului. E mai corectă varianta („*Conv. liter.*“) : „C'un rece ochiu de mort“.
4. Varianta „candela“ („*Conv. liter.*“) în loc de „candelă“ e pretențioasă.

CÂND AMINTIRILE

1. Varianta „înșirați“ (vers Sc. Ms. 2262) e mai puțin manierată decât „resfirați“ („*Conv. lit.*“ și *Maiorescu*), cu atât mai mult cu cât în Ms. 2261, cuvântul „resfirați“ e tăiat.
2. „Imbrățișați“ e mai literar decât „îmbrătoșați“ (Sc.).
3. Deși forma „stângă“, în loc de „stingă“ rimează mai bine cu „plângă“, forma din urmă e mai literară și e de preferat.

DECE NU-MI VII

1. Varianta *Maiorescu* „iar cu nesaț“ în loc de „cu mult nesaț“ e inelegantă.
2. Varianta *Scurtu* „când ne primblam“ e provincială, fără să aibă alt rost în vers.

AFARĂ-I TOAMNĂ

1. „Frunză 'mprăștiată“, în loc de „frunza 'mprăștiată“ e mai puțin expresivă.

SUNT ANI LA MIJLOC

1. Varianta Sc. „Privirea mea asupra mea se plece“ e defectuoasă, în mod evident.
2. Am adoptat dela Sc. varianta cu „cum“ în loc de „când“ („Conv. lit.“), iar dela *Maiorescu*, „inima-mi“ în loc de „sufletu-mi“ ca dând o armonie mai energică.

LA MIJLOC DE CODRU DES

1. Varianta (Sc.).

Ca prin trestia înaltă,
Lin se leagănă din unde
Și 'n adâncu-i se pătrunde

e mai analitică.

2. „Mândrei mele“, varianta Sc. este mai puțin armonioasă decât „dragii mele“.

SOMNOROASE PĂSĂRELE

1. În loc de forma din „Conv. lit.“ „apă“, deoarece „ape“ rimează bine cu „aproape“.

CE E AMORUL

1. Vieață“, iar nu „viață“ (var. Sc.) este forma corectă cerută de măsura versului.
2. Varianta Sc. „In umbra de unghere“ e o greșeală de tipar.

POEZII SOCIALE

SCRISOAREA II

- 1, 2, 3, 4, Construcția cu persoana II în loc de persoana I (Ed. *Scurtu*) e mai impersonală.
5. „Le-a deschide carieră“ („*Conv. liter.*“) este un provincialism fără semnificație.
6. „Pe coarda dulce“ are un sens mai general decât „pe-o coardă dulce“ (*Sc.*).
7. „Se 'nvârteau“ e mai expresiv decât „ne 'nvățau“ („*Conv.*“ și *Maiorescu*) și mai e și impropriu.
8. Varianta „cu-al vremilor amestec“ din Ms. 2261 e cea mai poetică.
9. „Căci“ în loc de „Și“ în versul „Și de ai cumva iluzii“ e prea discursiv.
10. „Cu ispita“ (*Maiorescu*) „cu ispită“ („*Conv.*“) sunt mai puțin determinate decât „ispita-i“ (*Sc.*)
11. „Famenii“ în loc de „oamenii“ este forma originală (Vezi „Două note“ *Caragiale*).
12. Tot așa „scârbi“ în loc de „mâhni“, care e mai slab.

SCRISOAREA III

1. Varianta *Scurtu* : „în brațe-mi“ e mai prozaică.
2. „Orizonul“ („*Conv. literare*“) este manierat în genul lui *Alecsandri*. Preferăm forma latină „orizont“.
3. Varianta „arborul“ („*Conv. lit.*“) în loc de „arborele“ (*Maiorescu*) e defectuoasă.
4. Varianta „grâe“ („*Conv. lit.*“) este provincială față de „grâne“ (*Sc.*).
5. Vezi nota 2 de mai sus.
6. „Spaimă“ („*Conv. lit.*“) e impropriu față de „faimă“ (*Maiorescu*, *Sc.*).
7. Varianta „șiraguri“ („*Conv.*“, Ms. 2262) este forma provincializantă față de „șireaguri“, care e mai corectă și din punctul de vedere al rimei.
8. Varianta „pot să 'ntâmpini“ e prea personală.
9. Varianta „având virtute“ este neîndemânatică.

SCRISOAREA IV

1. Varianta „tremur“ („Conv. lit.“, Ms. 2282) este mai expresivă decât „se vād“ care, ritmic e incorectă.
2. Varianta „unduiioase“ (*Maiorescu*), în loc de „tremurânde“ (Sc.) este mai slabă.
3. Forma „buduoar“ e mai puțin estetică decât „budoar“.
4. „Cupidon“ iar nu „Cupido“ e forma clasică a lui *Eminescu* („Pajul Cupidon“).
5. „Dimpreună“ (2262) e mai literar decât manieratul „de'mpreună“.
6. După „vânt“ e bine punct, iar nu virgulă.
7. Tot așa semnele suspensiunii după „plouă“.
8. Varianta „izvoarele-i“ e greșită, căci „codrii“ e o formă de plural.
9. Varianta „ar ști“ (Ms. 2282) în loc de „aș ști“ este evidentă.
10. „In urechi“ („Conv. lit.“ *Maiorescu*) e evident mai estetic și mai just de cât „la urechi“ (Sc.).
11. Tot așa „străbate“ (Ms. 2282, „Conv. lit.“) decât „pătrunde“ (Sc.).
12. Varianta „Astfel“ în loc de „Altfel“ (Sc. Ms. 2282) e necorectă.
13. Tot așa „maestru“ în loc de „maestrul“ (Sc.).

SCRISOAREA V

1. „Dac' un demon ai în suflet“ e o variantă pretențioasă.
2. „Și pătruns de-o bucurie“ (Sc.) este mai puțin eminesciană decât „Și înveninat de-o dulce...“
3. „Lăcrămoasele“ (Ms. 2282) dela „lacrămi“ e mai corectă decât „lăcrimoasele“ (Conv. lit.).
4. „Vrei“ (Ms. 2282) este mai literar decât „vrai“ (Sc.).
5. „și că geme“ (Ms. 2282) se leagă cu versul următor. E forma corectă în loc de „care geme“ (*Maiorescu* și „Conv. lit.“).

6. Aci *Scurtu* intercalează două versuri, care se găsesc în Ms. 2282 și care sunt puerile :

Ea nu știe c'acel demon vrea să aibă de model
Marmura-i cu ochii negrii și cu glas de porumbel

7. Varianta „cum“ (Sc.) e mai estetică decât „că“ („Conv. lit.“).

8. „Și că nu-i“ (Ms. 2282) leagă mai bine fraza ce urmează, cu restul. „Că el“ (*Maior.*) e dar, defectuoasă.

9. Este o expresie mai eminesciană (Ms. 2282) decât „Și pătruns de-ale lui patimi“.

10. Aci *Scurtu* adaogă, din Ms. 2282, trei versuri. Cu toată frumusețea ultimului vers, aceste versuri slăbesc impresia în loc s'o întărească. Aceste versuri sunt următoarele :

Știe oare ea că poate ca să-ți dea o lume 'ntreagă,
C'aruncându-se în valuri (?) și cercând să te 'nțeleagă
Ar umplea-a ta adâncime cu luceferi luminoși.

11. Aci *Scurtu* iar adaogă un pasagiu ce cuprinde vulgarisme și care nu se găsește în „Conv. literare“. Iată-l :

Tu cu inima și mintea poate ești un paravan
După care ea atrage vre un tânăr curtezan *)
Care intră ca actorii cu păscioru-i mărunțel,
Lăsând val de mirosenii și de vorbe după el,

O chiorăște cu lorgnionul, butonat cu o garofă,
Coperă croitorească, și în spirit, și în ștofă.
Poate că-i convin tuspătru craii cărților de joc
Și 'n cămăra inimioarei se-aranjază la un loc.

12. Varianta cu „ian“, în loc de „ia“, este un moldovenism, care nu are un rost special.

CRITICILOR MEI

1. Versiunea (Ms. 2283 și Sc.) „Și vesmintele vorbirii“ e un pleonasm. „Cer vesmintele vorbirii“ („Conv. lit.“, *Maiorescu*) e o repetiție energică.

2. „De-unde iei judecători“ (Ms. 2283) e o variantă inarmonioasă. Versiunea „Conv. lit.“ și *Maiorescu* „Unde ai judecătorii“ e mai armonioasă.

*. In Ms. 2282 în loc de „un tânăr curtezan“ e pus „un nemernic pehlivan“.

IMPĂRAT ȘI PROLETAR

1. *Eminescu* a mai încercat două titluri : „Proletarul“ (Ms. 2219) și „Umbre pe pânza vremii“ (Ms. 2285).
2. Virgulă după „celor“, care accentuiază o cezură.
3. În loc de „puternici“, formă incorectă și mai puțin sugestivă.
4. Mai bine „prin“ decât „cu“ (Ms. 2259, 2285).
5. S'a preferat virgulă în locul punctelor de suspensiune, care n'au rost.
6. Varianta *Scurtu* : „De ce uitați că'n voi e număr și putere“ are o silabă mai puțin decât trebuie.
7. Versiunea *Scurtu* : „Locul cruzimii vechi, acel fin pismătareț“ e defectuoasă. Mai fină e versiunea *Maiorescu*, adoptată și de noi.
8. Versiunea „fără amor și grijă“ — cu „amor“ în loc de „amar“ este evident defectuoasă, deși e primită de *Maiorescu*, *Scurtu* și Ms. 2285.
9. Versiunile *Scurtu*, *Maiorescu*, „Conv. lit.“ : „Poporul lui“ și „Poporul lor“ sunt greșeli de tipar.
9. bis. Punctele de suspensiune n'au sens. Se găsesc totuși în *Scurtu*.
10. Am menținut liniuța în locul semnului punct și virgulă.
11. Varianta *Scurtu* „Parisu-al lui mormânt“ în loc de „Paris, al lui mormânt“ (*Maiorescu*) e mai corectă.
12. Versiunea „Prin luncle prăvălite“ (Ms. 2285), deși mai necorectă ca formă, e mai aproape de înțeles.
13. „Pe maluri sdrumicate“ (Ms. 2285) e mai expresiv decât „sdruncinate“ (*Maiorescu*).
14. Tot așa „la trunchiul cel plecat“ (Ms. 2285) este mai corect decât diereza stângace „trunchiul plecat“ (*Maiorescu*, *Scurtu*).
15. Versiunea „prin creața-i“ („Convorbiri literare“, *Maiorescu*) e evident o greșeală de tipar.
16. S'au suprimat punctele de suspensiune ale editurii *Scurtu* : „Față.... Căci“, ca fiind manierate.
17. Versiunea *Scurtu* „Un vis...“ în loc de „Că vis“ („Convorbiri lit.“, *Maiorescu* și Ms. 2285) e abruptă fără cădere.

EGIPETUL

1. Greșala „câmpii cuprinși“ în loc de „câmpii cuprinse“ nu poate fi îndreptată. Tot așa „fragezi“ în loc de „fragede“.

2. Forma „gălbii“ (Ms. 2257, 2259) în loc de „galbini“ este defectuoasă din punctul de vedere al ritmului. Forma „galbini“ în loc de „galbene“ e particulară dicțiunii eminesciane.

3. Am adoptat forma „jeratic“ în loc de „jeratec“, fiindcă aceasta are o nuanță provincială.

4. „Adânce“ în loc de „adânci“, formă particulară lui *Eminescu*.

5. Tot așa „pasări“ (*Conv. lit.* Ms. 225) în loc de „paseri“. Dar „destind“ (*Sc.*) în loc de „distind“, care e mai puțin literar.

6. Varianta „răsărind“ (*Sc.*) arată prezentul, când e vorba de trecut.

7. Forma „izvoară“ în loc de „izvoare“ e un arhaism care convine, prin poezia lui, mai bine stilului lui *Eminescu*, din „Egipt“.

8. „Arhitectonici“ în loc de „arhitectonice“, formă poetică, particulară lui *Eminescu*.

9. Forma „răsărită“ (Ms. 2257, 2259) în loc de „răsărite“ este greșită. E vorba de un plural : „gândirile arhitectonice“.

10. Forma „năsipuri“ („*Conv. lit.*“) în loc de „nisipuri“ e provincială.

11. Varianta „Și 'nserează“ („*Conv. lit.*“) este prea intimă față de solemnitatea tonului.

12. Am adoptat pentru accentuarea perfectului simplu accentul circumflex. În povestire adeseori, din pricina că formele de indicativ nu sunt deosebite de cele de perfect, trebuie să citim de două ori textul până nimerim adevărata formă.

13. Forma „popoară“ ca și „izvoară“ (Vezi nota 7 de mai sus).

14. În expresia „gândurilor regii“, regii este adjectiv : regiu, regii.

15. „Ale trestiiilor sunet“ în loc de „al trestiiilor sunet“, e o greșală evidentă, pe care a pus pecetia geniul lui *Eminescu* — și nu se poate îndrepta.

15. În „*Conv. lit.*“ în Ed. *Maioreescu* (Ed. VI) și în câteva manuscrise se găsește greșala „ale preoților cântec“ în loc de „al preoților cântec, cum s'a corectat foarte bine, fără să strice ritmul în ediția *Scurtu*.

16. Varianta „cărăușile“ (Sc.) în loc „de drumurilor lor“ („Conv. lit.“, M.) scoboară tonul solemn, măcar că se găsește în Ms. 2257, 2259.

17. Forma „grădine“ în loc de „grădini“ e particulară lui *Eminescu*.

18. Forma „zor“ (Ed. VI, M. și Sc.) e desigur o greșală de tipar, în loc de „zori“.

EPIGONII

1. Glas cu durere („Conv. lit.“ Ms. 2257) e mai poetic și mai eufonic decât „glas de durere“ (Ms. Sc.)

2. Forma „Cantimir“ (*Ibrăileanu*) are ceva vulgar deși e arhaică.

3. *Ibrăileanu* corectează greșit „pahare“.

4. Forma „vestind pe războiul“ (*Ibrăileanu*) e o greșală grosolană de limbă.

5. „Lunge“, formă eminesciană pentru „lungi“.

6. Varianta „s'au dus toți și s'au dus toate“ (Sc.) are aerul de pleonasm. „S'au dus toți, s'au dus cu toate“ e o figură.

7. *Ibr.* corectează greșit „pătruns“. *Eminescu* considera Sfinxul de gen feminin, cum și e în realitate.

8. Forma „minte“ în loc de „mite“ („mituri“) e o greșeală de tipar.

9. Formele „cânta“ („Conv. lit.“) și „cântă“ (Sc. M.) sunt defectuoase : Adevărata formă nu e imperfectul ci indicativul. „Cântă“ se potrivește cu verbele următoare „cheamă“, „vrăjește“ „stinge“.

10. *Ibr.* modernizează punând „iobagul“.

11. Nu e niciun motiv să se păstreze provincialismul „stânge“.

12. Preferim versiunea „blondă“ („Conv. lit.“) în loc de „blândă“ (*Maiorescu*. Sc.) pentru că acest din urmă cuvânt revine prea repede mai jos.

13. Am adoptat versiunea nearticulată : „zimbru sombru“ în loc de „zimbrul sombru“, pentru că e o apozitie.

14. Versiunea „tot e lustru“ (*Maiorescu* Sc.) este echivocă. E preferabilă : „totu-i lustru“ („Conv. lit.“ 2257).

15. „Mergêți“, cu accentul schimbat pe *e*, e preferabilă oricărei alte forme.

16. Versiunea „ce e azi, mâine-i minciună“ (*M. Conv. lit. Sc.*) este defectuoasă, fiindcă minciuna nu însemnează inexistență. In versiunea admisă de noi după Ms. 2257 opozițiunea dintre „drept“ și „minciună“, e evidentă.

7. Varianta (*Sc. Ms. 2257*) „Și pun haine de imagini peste adevărul gol“ (*Ibr., Sc.*) n'are înțeles, luând contextul întreg. Impresia este însă completă în varianta („*Conv. lit. M.*“) pentrucă e vorba de „cadavrul trist și gol“ al sistemului.

18. Am adoptat versiunea „cel ce-o vrea a descifra“, fiind mai precisă.

19. Tot așa am adoptat varianta „azi în noi, mâni în ruină“ fiind mai eminesciană de cât „azi în noi, mâne 'n ruină“ (*Sc.*).

POEZII FILOSOFICE

MORTUA EST

1. „Prin ploaia de raze“ e o greșală de tipar. Gramatica cere „prin *ploae* de raze, *ninsoare* de stele“.

2. „Pe fruntea ta mândră“ (*M., Sc.*) e o variantă preferabilă, variantei „Pe fruntea ta pală“ (*Conv.*) pentrucă cuvântul „pală“ s'ar repeta prea aproape. Varianta „pe fruntea ta albă“ (*Ms. 2259*) nu adaugă imaginei, cu atât mai mult cu cât cuvântul „alb“ ar fi o repetiție.

3. Varianta „Când sorii se sting și stelele pică“ (*Sc., M.*) e defectuoasă la măsură. Forma corectă e „Când sorii se sting și *când* stelele pică“ („*Conv. lit.*“ și *Ms. 2259*).

4. „Stâng“ în loc de „sting“ formă eminesciană.

Varianta „să-i blestem, să-i plâng“ („*Conv. lit.*“ *M.*) n'are sens. Nu e vorba de a blestema și a plânge pe nebuni, ci de blestem și plâns în general.

INGER ȘI DEMON

1. „destinde“, formă literară în loc de „distinde“ („*Conv. lit.*“).

2. „de“ în loc de „pe“ („pe al pietrei umăr rece“, *Sc.*) e mai puțin brutal.

3. Varianta „înger, rece, și femee“ n'are niciun sens. Varianta „înger, rege și femee“, în care „rege“ are sens adjectival, arată cele trei însușiri exterioare, care înalță pe copila eroină.

4. După strofa :

El ades, suit pe-o piatră, cu turbare se 'nfășoară
In stindardul roș, și fruntea-i aspră, adâncă, încreșită,
Părea ca o noapte neagră, de furtune-acoperită :
Ochi-i fulgerau și vorba-i trezea furia-i vulgară.

În ediția *Scurtu* urmează patru strofe, care deturneză atenția dela ideia principală și trebuie numai decât suprimate. Aceste strofe sunt o variantă a câtorva strofe din „Împărat și Proletar“, unde își au mai bine locul lor.

Dumnezeu, zicea, o umbră-i, cu-a cărui nume s'apasă,
Orb ar trebui să fie, surd ori rău *dacă* ar fi ;
Dacă stă 'n a lui putere rău 'n lume-a nimici,
Atunci el de ce n'o face ? Dacă-i însuși rău, vă pasă

De-a lui ordine ? Dar nu e. — Ce-i dreptatea omenească ?
E-o 'ngrădire 'n contra noastră — legile nu-s pentru ei.
E ușor traiul în lege pentru dâșii — pentru cei
Cari au făcut-o inșii — pot cum vor s'o tălmăcescă.

Binele ? Când ai pământul, e ușor ca să fii bun.
Patria ? Lor dă mărirea și-a puterii aspră vargă,
Pe ei aur și cu glorii, pe noi cu greul ne 'ncarcă,
Ah, ei sunt înșelătorii ; noi — înșelații nebuni.

Ne tâmpesc spre-a crede 'n orice, dar ei nu cred în nimică.
Pentru pacea și mărirea lor, noi sângele-l vărsăm,
Pe ei gloanțele îi cată, iară noi le căutăm,
Și la urmă ? Noi gunoiul — și ei aurul ce ne strică.

5. Versiunea „părea“ în loc de „pare“ e o greșală de tipar.

O, MAMĂ

1. Varianta Sc. „Pe freamătul pe frunze...“ e o greșală de tipar.

RUGĂCIUNEA UNUI DAC

1. Forma „inemi“ rimează mai bine cu „sine-mi“ fără să aibă aerul provincial.
2. Forma „stătut-au“ (Sc., Ms. 2282) e mai sugestivă decât „stătut-a“, var. *Maiorescu*.
3. „Sus inimile“ în loc de „sus inimele“ e mai literar, deși n'are izul moldovenesc.

4. Forma Sc. „cel d'întâiu“ în loc de „cel întâiu“ (*Maior.*, „*Conv. lit.*“) cere o comparație, care nu e în text.

5. „Amuțe“ („*Conv. lit.*“ și *Maior.*) e mai poetic și mai delicat decât „asmute“ (Sc.).

SCRISOAREA I

1. Varianta „luminare“ a („*Conv. lit.*“) este de natură ortografică.
2. „Stăpâna mării“ e o expresie mai sintetică decât „stăpân'a mării“ cum e în „*Conv. literare*“.
3. Varianta „ce cetăți“ (*Maior.*), în loc de „și cetăți“, e cacofonică.
4. „Vezi pe-un rege“, în loc de „vezi un rege“ e mai energică.
5. „Rêboj“ din („*Conv. literare*“) e o chestie ortografică
6. „Genune“ e mai poetic decât „genună“.
8. „s'au înnegrit“ e un manierism.
9. „Vreun petic de hârtie“ în loc de „ori un petec de hârtie“ e o repetiție ne semnificativă. „Ori“ arată opoziția.
10. Varianta „sfarâmi“ („*Conv. lit.*“) în loc de „sfară-mi“ e defectuoasă din punctul de vedere al ritmului.
11. „Cel întâiu“ e mai propriu de cât „cel d'întâiu“. Vezi nota 4 dela bucata „Rugăciunea unui dac“.
12. „Când de bine se vorbește“ este o variantă defectuoasă.
13. Varianta „te va drege“ e mai puțin expresivă decât „te vor drege“.

LUCEAFĂRUL

1. „Cu“ din Ms. 2261, din Ed. IV *Maior.* și din „*Convorbiri literare*“, e o greșeală de scris și de tipar.
2. Forma corectă „marmoreele brațe“ (*Conv. lit.*) e mai puțin poetică decât forma ce rimează bine „marmoreele brață“.

3. Varianta „*Conv. lit.*“ și *Maior.* cu „dar“ în loc de „doar“ e defectuoasă.

4. Formele „Ia du-t' de-ți vezi de treabă („*Conv. lit.*“) și „Ia du-te și mă lasă (Ms. 2261) sunt mai inarmonice și neestetice. *Maior.* și *Scurtu* au adoptat forma din textul nostru.

5. In Manuscrisul 2261 se află o strofă, ștersă de *Eminescu*, dar pe care a menținut-o *Scurtu*, deși e defectuoasă în construcțiune.

Iat'o :

Ei numai doar durează 'n vânt
Deșerte idealuri,
Când valuri află un mormânt,
Răsar în urmă valuri.

6. In *Conv. lit.*, Ms. 2261 și *Sc.* se găsesc aci trei strofe, care, cu drept cuvânt, lui „*Maiorescu*“ i s'au părut inutile. Iată-le :

Vrei să dau glas acelei guri
Ca dup' a ei cântare
Să se ia munții cu păduri
Și insulele 'n mare ?

Vrei poate 'n faptă să arăți
Dreptate și tărie ;
Ți-aș da pamântul în bucăți,
Să-l faci împărăție.

Iți dau, catarg lângă catarg,
Oștiri spre a străbate
Pământu 'n lung și marea 'n larg,
Dar moartea nu se poate.

GLOSA

1. In *Conv. lit.* Ms. 2282, *Scurtu* se găsește „vreme“ în loc de „vremea“ ca la *Maior.* O menționem și noi.

2. Varianta *Sc.* „Purtând masca fericirii“ e neclară.

3. Varianta „*Conv. lit.*“ „Și 'nțelegi din a lor artă“ este gramaticalicește incorectă.

4. Varianta „vede“ se găsește în „*Conv. lit.*“, *Maior.*, Ms. 2262 și 2282. O preferăm variantei „are“, care se găsește în Ms. 2281 concomitent cu „vede“.

5. Varianta cu „mișei” în loc de „mizerii” este cea adevărată. E neaoșă, energică și se găsește în Ms. 2282.

6. „Intre ei a se întrece” (Ms. 2282) e mai clară decât „Intre dânșii să se plece” (*Conv. lit.*, *Maior*).

CU MÂNE ZILELE ȚI-ADAOGI

1. Varianta „deapurure ziua de azi” (*Conv. lit.*) e defectuoasă față de „De-apururi ziua cea de azi” (*Maior*, Ms. 2260).

2. Varianta „Și 'n veci” (*Sc.*) în loc de „Ci 'n veci” (*Conv. lit.*) e evident defectuoasă.

3. Forma corectă este „sprijină” (*Conv. lit.*).

4. „Răpezii” (*Conv. lit.*) în loc de „repezii” e un provincialism.

5. Menținem forma din *Conv. lit.* „diștern” ca fiind mai energică decât „deștern” (*Maior*).

VENEȚIA

1. Am preferat forma „zadar” în loc de „zădar” ca fiind mai literară.

PE UN ALBUM

1. „Tu mi-l pui cu silă” (varianta *Sc.*) are cu totul alt înțeles, care e nepotrivit aci, decât „Tu mi-l pui cu silă”, care e adevăratul sens.

BALADE ȘI POEME

LA STEAUA....

1. Forma „s'au stins” în loc de „s'a stins” e un moldovenism.

FĂT FRUMOS DIN TEIU

1. Am adoptat, ca și *Maiorescu*, titlul „Făt frumos din teiu” în loc de „Povestea teiului” pentru că e mai poetic. Poetul nu l-a mai întrebuințat, pentru că apucase să-l dea unei variante anterioare absolut slabă. Pentru că să arătăm de ce formă e vorba, am pus titlul dat de poet în parantesă.

2. Forma „știi“ (*Scurtu*) în loc de „știu“ este defectuoasă. Copila nu putuse fi pusă în secretele de alcov ale tatălui.

3. Forma „tinereța“ în loc de „tinerețea“ e defectuoasă, fiind o pronunțare provincială.

4. „Mâne“ la rimă e aci o formă mai bună de cât „mîine“.

5. Am adoptat forma „și-o pune“ pentru că e mai proprie în acest caz decât „și-o ține“ ; și a doilea, disimulează mai bine asonanța.

6. Forma „înșelat“ (Ed. Sc.) este echivocă și necorectă.

7. Am lăsat forma „sară“, pe care *Eminescu* a introdus-o în limba literară.

8. Am adoptat forma „privește“ în loc de „privi“, una, pentru că corespunde cu forma „trece“ din al doilea vers ; și al doilea pentru că evită hiatul.

9. Forma „împle“ a intrat în limba literară poetică și se potrivește mai bine la rimă.

10. Am adoptat forma „brață“ care rimează bine cu „dulceață“ nu atât pentru că rimează bine cât pentru că forma „brață“ are o armonică mai mult decât forma „brațe“, mai prozaică.

CRĂIASA DIN POVEȘTI

1. Am admis formele provinciale „pajjen“ și „să rumpă“, pentru că au intrat în limba literară

2. Am adoptat varianta „căci vrăjiți sunt trandafirii“ în loc de „căci vrăjit de mult e lacul“, pentru că e o repetiție inutilă și pentru că vraja crăesei din povești provine nu numai din pricina lacului vrăjit dar și a trandafirilor pe care-i aruncă în lac — obraji ei.

În privința punctuației, divergențele între diferitele manuscrise și tipărituri, ne-au făcut să adoptăm regulele de punctuație curentă, și anume pe cea franceză.

CĂLIN

1. „Au ajuns“, „au vărsat“ forme de plural arhaic-poetice particulare poezilor moldoveni.

2. „Au ajuns să rupă“ (*M.*) în loc de „au ajuns să rumpă“ tolerat numai la rimă.

3. „Etac“ e o formă mai poetică decât prozaicul și familiarul „iatac“.

4. „Cridă“ e o formă împământenită în limba literară poetică de *Eminescu*.
5. „Painjăn“ în loc de „paenjen“, care e o formă manierată.
6. „crivat“ (*Maior.*, *Sc.*) preferabil formei provinciale „crevat“ („*Conv. lit.*“).
7. „Ici și coalea“ (*M.*, *Sc.*) e o expresie mai dulce decât „ici și colo“. („*Conv. lit.*“).
8. „Perini“ formă poetică particulară lui *Eminescu*, în loc de „perne“, mai prozaic.
9. Cuvintele „a ei gură descleștată“ depind de „se coc“ la care se rapoartă mai întâi „fragii sânelui“.
10. Citește „s'apropie“ în loc de s'apropie. E o formă pentru ritm.
11. „Frumseții“ e un arhaism poetic.
12. „Peste față i se 'nclină“ (*Conv.*) e o variantă mai corectă decât „peste față-i se închină“ (*Sc.*).
13. „Vede“ mai corect și din punct de vedere ritmic decât „se văd“.
14. „Și zimbindu-și“ (*Ms.* 2262) este mai corect decât repetiția „Ea zimbindu-și“ („*Conv. lit.*“).
15. „Șoptește“ (*Ed. M.* și *Ms.* 2262, 2263) mai literar de cât provincialul „șopotește“ (*Conv. l.*“).
16. Am preferat forma „samănă“ deși are forma provincială, una pentru că *Eminescu* a introdu-o în limba literară ; și al doilea pentru că se potrivește mai bine cu formele învecinate (celora) în loc de celora.
17. N'am acceptat nici „sie“ (*Sc.*) nici șie (*Conv.*). Forma corectă e „sie-și“.
18. Forma „descoasă“ e incorectă. *Eminescu* n'o impune la rimă.
19. Am preferat cuvântul „glas“ (*Ms.* 2262) în loc de „viers“, fiindcă e mai propriu și mai eufonic.
20. „Jele“ forma introdusă de *Eminescu* în limba poetică.
21. „Razimi“ în loc de reazămi, acelaș lucru.
22. „Altuia“, cu accentul pe ù, formă particulară lui *Eminescu*.
23. „Vorbareț“ forma arhaică, mult mai poetic decât „vorbăreț“.
24. „Nemică“, moldovenism poetic.
25. „Albaștri“ în loc de „albaștri“ formă proprie lui *Eminescu*.

26. Versiunea „Dar, dacă ar cădea toate“ distruge ritmul într'un mod disgrațios. Forma eminesciană „dar dac' or cădea toate“ înlătură disgrația.

27. Varianta „a oglinzilor din râu“ (Sc.) este mai prozaică decât „a oglinzilor de râu“ („Conv. lit.“ Ms. 2283).

28. „Prin ei“ este o greșeală de tipar, în loc de „prin el“ (isvorul).

29. „Pustie“ în loc de pustii — greșeală eminesciană permisă.

30. „Stânge“ provincialism introdus cu succes de *Eminescu* în poezie.

31. Forma „grăunțe“ („Conv. lit.“) este prozaică și nu se metaforizează așa de lesne ca „grăunte“.

32. „N'o afla“ moldovenism poetic în loc de „nu va afla“.

33. Forma „înfundă“ (M.) este mai defectuoasă de cât „înfunda“ (Sc. Ms. 2283).

34. „Laiți“, moldovenism poetic în loc de „lavițe“.

35. Varianta „afumată-a unui sfânt“ (Sc., Ms. 2263, M.) e mai corectă gramaticalicește, dar e disgrațioasă ritmic și mai puțin poetică.

36. Varianta „roșcovii“ (Sc.) în loc de „coșcovii“, care are un sens precis, — este defectuoasă.

37. Forma „purceluși“ la plural (Sc.) este defectuoasă; trebuie singularul, cum se vede din versul următor.

38. „Omăt“, „tămâet“, în loc de „ômăt“, „tămâiat“ — sunt forme particulare poetice ale lui *Eminescu*.

39. Am adoptat forma mai puțin manierată: „cititori“ în loc de „cetitorii“, moldovenism.

40. Varianta „scepttruri“ (Sc.) în loc de „schipttruri“ ia versului parfumul arhaic.

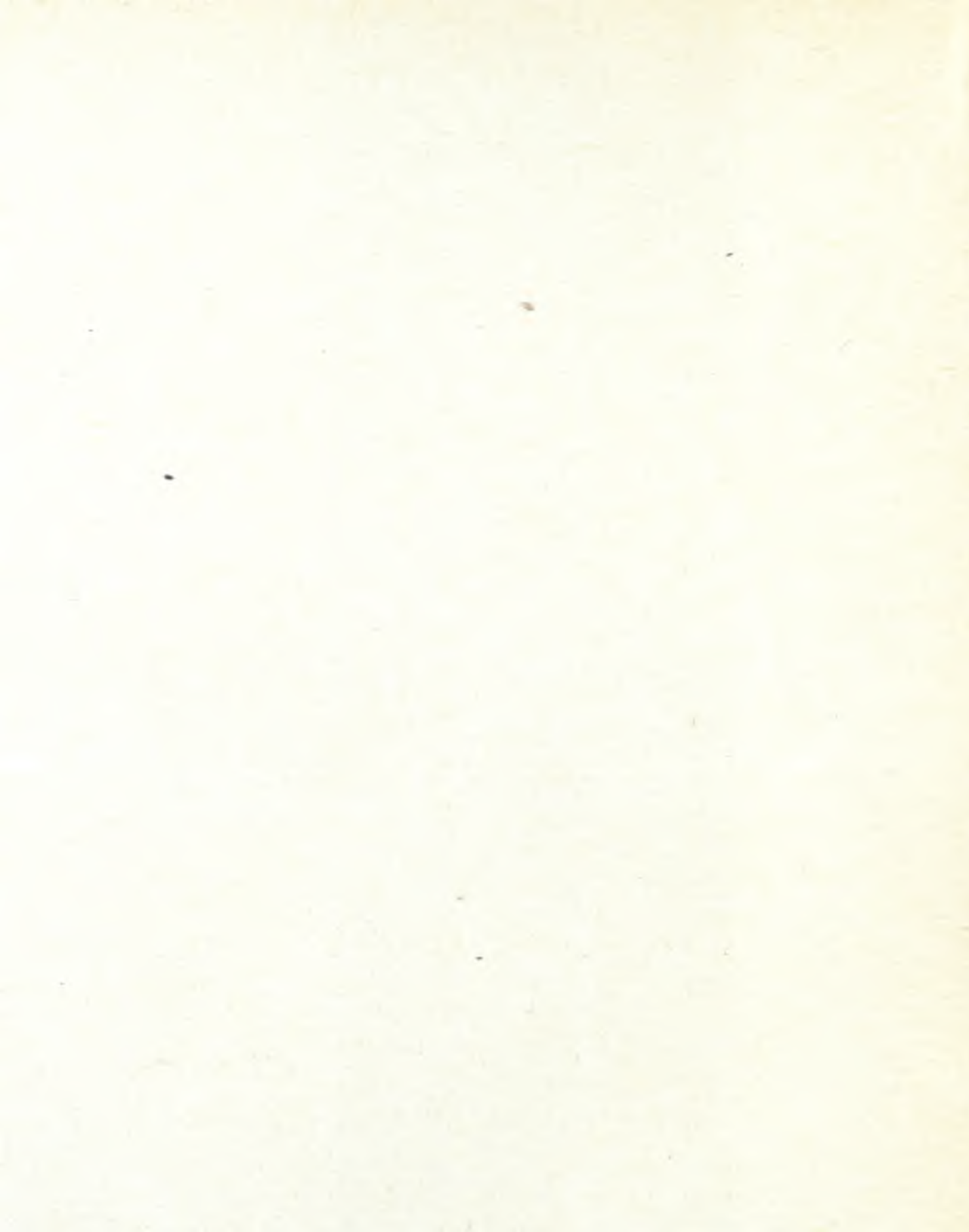
41. Forma „șede“ este particulară stilului lui *Eminescu*.

42. „Musteață“, moldovenism particular lui *Eminescu*.

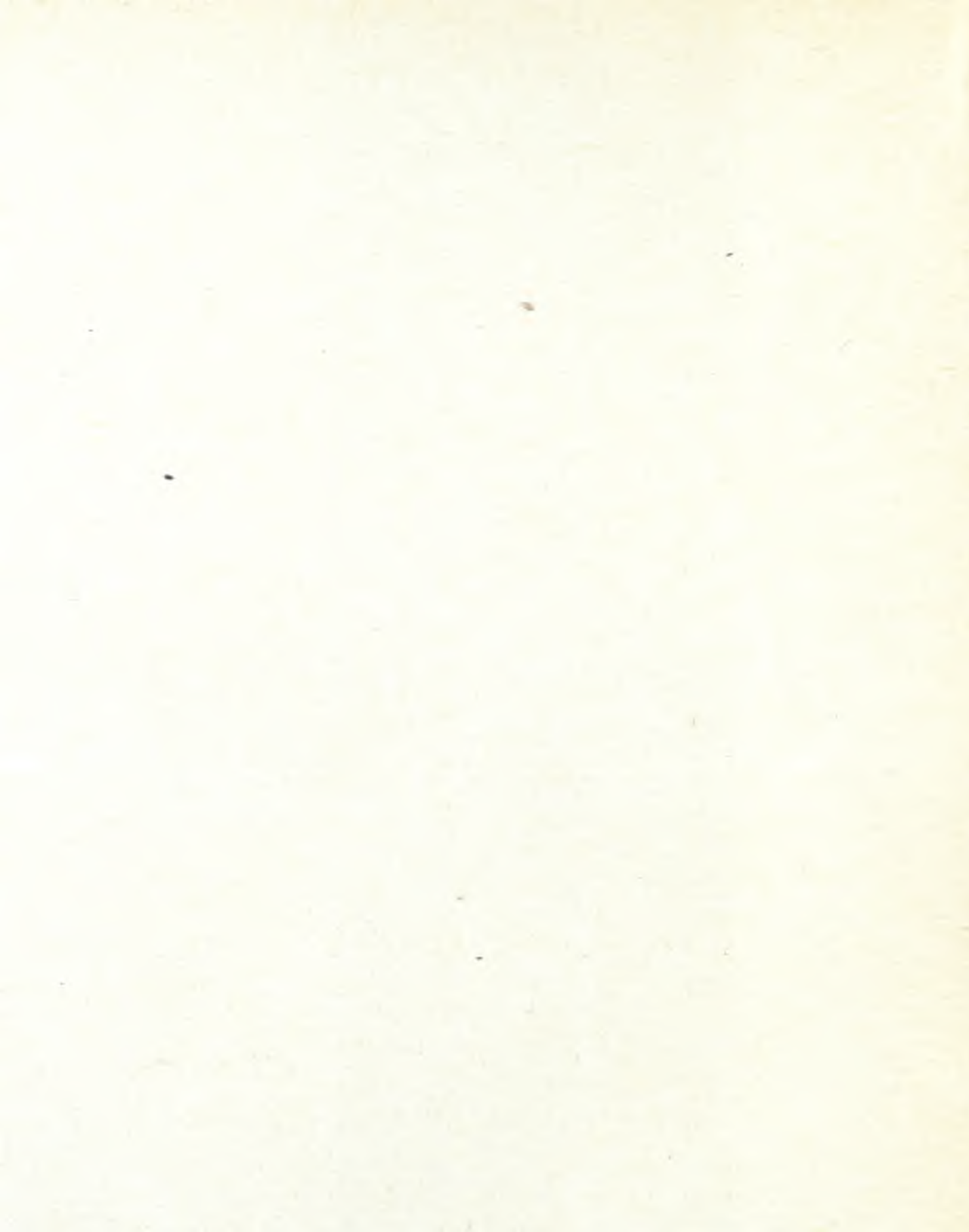
PAJUL CUPIDON

1. Varianta „galiși“ („Convorbiri lit.“) e provincială.

2. Acelaș lucru cu varianta „rătunde“, în loc de „rotunde“.

OPERE DE TALENT

ÎN ANEXĂ

FĂT FRUMOS DIN TEIU (varianta „Conv. literare“-Scurtu)

— Blanca, află că din leagăn
Domnul este al tău mire,
Căci născută ești, copilă,
Din nevrednică iubire.

Mâni, în schit la Sfânta Ana
Vei găsi la Cel din stele
Mângâerea vieții tale,
Mântuirea feții mele.

— Nu voi, tată, să usuce
Al meu suflet tânăr, vesel ;
Eu iubesc vântul și jocul,
Traiul lumii, alții lese-l ¹ ².

1. „Ms. 2283“ strofa e-așa :

Traiul lumii, dragă tată
Cine vrea, acela lese-l
Dară sufletul meu vesel
Nici visa de schit vreodată.

2. „Conv. lit.“ : „Alții lese traiul lumii“.

Nu voiul părul să mi-l tae,
Ce-mi ajunge la călcâe,
Să orbesc cetind pe carte
In fum vânăt de tămâe.

— Știu mai bine ce-ți priește,
Las' de-a lumii or'ce gând ¹,
Mâini în zori de zi pleca-vom
Către schitul vechiu și sfânt.

Ea aude. Plânge. Par'că
Ii venea să plece 'n lume,
Dusă de pustie gânduri
Și de-un dor fără de nume.

Și plângând, înfrână calul,
Calul ei cel alb ca neaua ;
Ii netează mândra coamă
Și plângând îi ² pune șaua.

S'avântă pe el și pleacă,
Păru'n vânturi, capu 'n piept,
Nu se uită înainte-i,
Nu se uită îndărăpt.

Pe cărări pierdute 'n vale
Merge 'n codru ³ fără capăt
Când a serii raze roșii
Asfințind, din ceruri scapăt.

1. In „Ms. 2283“: „Cum am spus, așa rămâne“. Sc.: „Lasă lumii or'ce gând“.

2. „Conv. lit.“: „iși“.

3. „Conv. lit.“: „codri“.

Umbra 'n codri, ici șicolo,
Fulgerează de lumine,
Ei treceau ¹ prin frunze 'n ² freamăt
Și prin murmur de albine.

În mijloc de codru ³ ajunse
Lângă teiul 'nalt și vechiu
Unde-izvorul ⁴ cel în vrajă
Sună dulce în urechi.

De murmur duios de ape
Ea trezit' atunci răsare,
Vede-un tânăr, ce, alături
Pe-un cal negru stă călare.

Cu ochi mari la ea se uită,
Plini de vis, duioși, plutind,
Flori de tei în păru-i negru
Și la șold un corn de-argint.

Și 'ncepu încet să sune,
Fermecat și dureros —
Inima-i creștea de dorul
Al străinului frumos.

Părul lui i-atinge părul
Și atunci cu-obrazii roși ⁵
Ea apleacă gene lunge
Peste ochii cuvioși.

1. „Conv. lit.“: „trecea“.

2. „Conv. lit.“: „frunză 'n“.

3. „Conv. lit.“: „codru“.

4. În Sc.: „unde-i-izvorul“.

5. „Conv. lit.“: „c'obrajul roș“. Șaraga: „cu-obrazii roșii“.

Iar pe buze-i trece-un zâmbet
Inneecat, fermecător,
Care gura-abea-i deschide,
Cea uscată de amor.

Când cu totul răpită
Se 'ndoi spre el din șele,
El înceată din cântare,
Ii grăi cu graiu de jele :

Și-o cuprinde de călare,
Ea se apără c'o mână
Însă totuși lui se lasă,
Simte inima-i ¹ că-i plină.

Și pe umărul lui cade
Al ei cap cu fața 'n sus,
Pe când caii pasc alături,
Ea-l privea cu suflet dus.

Numai murmurul cel dulce
Din izvorul fermecat
Asurzește melancolic
Al lor suflet îmbătat.

Lun' atunci din codri ese,
Noaptea toată stă s'o vadă,
Zugrăvește umbre negre
Pe câmp alb ca de zăpadă.

1. „Conv. lit.“ : „inima“.

Și mereu ea le lungește
Și suind¹ pe cer le mută ;
Dar ei trec, se pierd în codri,
Cu viața lor pierdută.

La castel, în poartă, calul
Stă a doua zi, în spume ;
Dar frumoasa lui stăpână
A rămas pierdută 'n lume.

1. „Conv. lit.“: „urcând“.

STRIGOII

...că trece aceasta ca fumul
de pe pământ.

Ca floarea au înflorit, ca
iarba s'au tăiat, cu pânză se
înfășură, cu pământ se acopere.

I

Sub bolta cea înaltă a unei vechi biserici,
Între făclii de ceară, arzând în sfeșnici mari,
E 'ntinsă 'n haine albe, cu fața spre altar ¹,
Logodnica lui Arald, stăpân peste Avari.
Incet, adânc, răsună cântările de clerici.

Pe pieptul moartei luce de pietre scumpe salbă
Și părul de-aur curge din raclă pe pământ ;
Căzuți în cap sunt ochii, c'un ² zâmbet trist și sfânt
Pe buzele-i lipite, ce vinete îi sunt,
Iar fața ei frumoasă, ca varul este albă.

1. „Conv. lit.“: „altariu“; *Maiorescu*: „altari“.

2. *Scurtu*: „un zâmbet“.

Și, lângă ea, 'n genunche, e Arald, mândrul rege ;
Scântee disperarea în ochii-i crunți de sânge
Și încâlcit e părul lui negru, gura-și strânge ;
El ar răcni ca leii, dar vai ! nu poate plânge ;
De zile trei își spune povestea vieții 'ntrege :

„Eram un copilandru. Din codrii vechi de brad,
Flămânzii ochi rotindu-i, eu mistuiam pământul,
Eu răsvrăteam imperii, popoarele, cu gândul :
Visând că toată lumea îmi asculta cuvântul,
In valurile Volgăi cercam cu spada vad.

Domnind, sumeț și tânăr, pe roinicele stoluri
Căror a mea ființă un semizeu părea,
Simțeam că universul la pasu-mi tresărea,
Și nații călătore, împinse de a mea,
Umplut-au sperioase pustiul pân' la poluri.

Căci Odin părăsise de gheață 'nalta-i domă.
Pe zodii sângeroase porneau a lui popoară,
Cu creștetile albe, preoți cu pleata rară,
Trezeau din codri veșnici, din pace ¹ seculară,
Mii roiuri vorbitoare, curgând spre vechea Romă.

Pe Nistru tăbărâsem poporul tău să 'mpil ²
Cu sfetnici vechi de zile mă 'ntâmpinași în cale,
Ca marmura de albă, cu păr de aur moale ; —
In jos plecat-am ochii 'naintea feței tale,
Stătând un îndărătnic, un sfiicios copil.

1. *Scurtu* : „pacea“.

2. *După Ms. 2263*, „*Conv. lit.*“ și *Maiorescu*. — *Scurtu* : „poporu-ți să-l împil“.

„La blânda ta muștrare, simt glasul cum îmi seacă :
Eu caut a răspunde, nu știu ce să răspund ;
Mi-ar fi părut mai bine 'n pământ să mă cufund.
Cu mâinile-amândouă eu fața îmi ascund
Și, 'ntâia dată 'n viață, un plâns amar mă 'nneacă.

„Zâmbiră între dâșii bătrânii tăi prieteni
Și singuri ne lăsară... Te 'ntreb într'un târziu,
Uitându-mă la tine, privind fără să știu :
„La ce-ai venit, regină, aicea în pustiu ?
„Ce cauți la barbarul sub streșina de cetini ?

Cu glasul plin de lacrimi, de 'nduioșare, cald,
Privindu-mă cu ochii în care-aveai un cer,
Mi-ai zis : „Aștept din parte-ți, o, rege cavalier,
„Că-mi vei da prins pe-acela, ce umilit ți-l cer...
„Eu vreau să-mi dai copilul sburdalnic -- pe Arald !“

Și, întorcându-mi fața, eu spada ți-am întins :
Pe plaiuri dunărene poporu-și opri mersul ;
Arald, copilul rege uitat-a universul,
Urechea-i fu menită ca să-ți asculte versul —
De-atunci, învingătoarele, iubit-ai pe învins.

De-atunci, fecioară blondă, ca spicul cel de grâu,
Veneai la mine noaptea, ca nimeni să te vadă,
Și, 'nlănțuindu-mi gâtul cu brațe de zăpadă,
Imi întindeai o gură deschisă pentru sfadă :
„Eu viu la tine, rege, să cer pe-Arald al meu“.

De-ai fi cerut pământul cu Roma lui antică,
Coroanele, ce regii pe frunte le așază
Și stelele, ce veșnic pe ceruri colindează,
Pe ¹ toate, la picioare-ți, eu le puneam în vază ;
Dar nu-l mai vrei pe Arald, cum nu mai vrei nimică.

1. In Ms. 2262 : „cu“.

Ah ! unde-i vreme-adeea, când eu cercam un vad,
Să es la lumea largă ! Și fost-ar fi mai bine
Ca niciodată 'n viață să nu te văd pe tine —
Să fumege 'nainte-mi orașele 'n ruine,
Să se 'mplinească visu-mi din codrii cei de brad“.

Făcliile ridică, se mișcă 'n line pasuri
Ducând la groapă trupul reginei dunărene
Monahi, cunoscătorii vieții pământene,
Cu barbele lor albe, cu ochii stinși sub gene,
Preoți bătrâni ca iarna, cu gângavele glasuri.

O duc cântând, prin tainiți și pe sub negre bolți,
A misticei religii întunecoase cete.
Pe funii lungi coboară sicriul sub părete,
Pe piatra prăvălită pun crucea drept pecete,
Sub candela ce arde în umbra unui colț.

In numele sfântului,
Taci, s'auzi cum latră
Cățelul pământului
Sub crucea de piatră.

II

Arald pe un cal negru sbura, și dealuri, vale,
In juru-i fug, ca visuri ; prin nouri joacă lună ;
La pieptu-i, manta neagră în falduri o adună,
Movili de frunze 'n drumu-i, le spulberă de sună,
Iar steaua cea polară i-arată a lui cale.

Ajuns-a el la poala de codru 'n munții vechi ;
Izvoare vii murmură și saltă de sub piatră ;
Colo cenușa sură, în părăsita vatră,
In codri-adânci cățelul pământului tot latră,
Lătrat cu glas de zimbru răsună în urechi.

Pe-un jeț ¹ tăiat în stâncă, stă țeapăn, palid, drept,
Cu cârja lui în mână, preotul cel bătrân.
De-un veac el șade astfel, de moarte-uitat, bătrân ;
In plete-i crește mușchiul și mușchiu pe al lui sân,
Barba 'n pământ i-ajunge, și genele la piept.

Așa fel, zi și noapte, de veacuri, el stă orb ;
Picioarele lui veche cu piatra 'mpreunate,
El numără în gându-i zile nenumărate,
Și fâlfâie de-asupră-i, gonindu-se în roate,
Cu aripe-ostenite, un alb și-un negru corb.

Arald atunci coboară de pe-al lui cal. C'o mână
El scutură din visu-i moșneagu 'ncremenit :
„O, mag de zile veșnic, la tine am venit ;
Dă-mi înapoi pe-aceea ce moartea mi-a răpit
Și de-azi ² a mea vieață la zeii tăi se'nchină.

Bătrânul, cu-a lui cârjă, sus genele-și ridică ;
Se uită lung la dânsul, dar gura'nchisă-i tace ;
Cu greu a lui picioare din piatră le desface,
Din tronu-i se coboară, cu mâna semn îi face
Ca 'n sus să îl urmeze pe-a codrilor potică.

In poarta prăbușită, ce duce 'n fund de munte,
Cu cârja lui cea veche el bate de trei ori ;
Cu șgomot sare poarta din vechii ei ușori ;
Bătrânul se închină... pe rege-l prind fiori ;
Un stol de gânduri aspre trecu peste-a lui frunte.

1. „Conv. lit.“ : „jilț“.

2. „Conv. lit.“ : „de-astăzi“.

În dom de marmur negru ei intră neopriți¹,
Și porțile, în urmă, în vechi țâțâni s'aruncă ;
O candelă bătrânul aprinde — para lungă
Se 'nalță 'n sus, albastră — de fiecare dungă,
Lucesc în juru-i ziduri ca tuciul lustruiți.

Și în tăcerea crudă ei nu știu ce aștept,
Cu mâna 'ntinsă, magul îi face semn să vadă ;
Arald, cu moartea 'n suflet, a gândurilor pradă,
Pe jeț², tăcut se lasă, cu dreapta pe-a lui spadă,
În zid de marmur negru se uită crunt și drept.

Fantastic pare-a crește bătrânul alb și blând ;
În aer își ridică a farmecelor vargă,
Și o suflare rece prin dom atunci aleargă,
Și mii de glasuri slabe încep sub bolta largă,
Un cânt frumos și dulce, adormitor sunând.

Din³ ce în ce cântarea în valuri ea tot crește,
Se pare că furtuna ridică al ei glas ;
Că³ vântul trece 'n spaimă pe-al mărilor talaz,
Că, 'n sufletu-i, pământul se sbate cu necaz,
Că orice-i viu în lume, acum încremenește.

Se sguđue tot domul de pare-a fi de scânduri,
Și stânci, în temelie clătindu-se, vedem,
Plânsori sfâșietoare, împinse de blestem,
Se urmăresc prin bolte, se cheamă, fulger³, gem,
Și cresc tumultoase, în valuri, rânduri, rânduri...

1. „Conv. lit.“ : „liniștiți“.

2. „Conv. lit.“ : „jilț“.

3. „Conv. lit.“ : „că“.

„Din inimă-i pământul la morți să dea viață,
În ochii-i să se scurgă scânteii din raza lină,
A părului lucire s'o dea luna plină,
Iar duh dă-i tu, Zamolxe, sămânță de lumină,
Din duhul gurii tale ce arde și îngheață.

„Stihii a lumii, patru, supuse lui Arald,
Străbateți voi pământul și a lui măruntae ;
Faceți din piatră aur și din îngheț vâpae,
Să 'nghețe apa 'n sânge, din pietre foc să sae,
Dar inima-i fecioară hrăniți cu sânge ald“.

Atuncea, dinaintea lui Arald, zidul piere ;
El vede toată firea amestecat afară' :
Ninsoare, fulger, gheață, vânt arzător de vară —
Departă vede-orașul pe sub un arc de pară
Și lumea 'nebunită gemând din răsuflare.

Biserica creștină, a ei catapeteasmă¹
De-un fulger, drept în două e ruptă și tresare ;
Din tainică mormântul atuncea îi apare,
Și piatra de pe groapă, crăpând în două, sare...
Încet, plutind, se 'naltă mireasa-i, o fantasmă.

O dulce întrupare de-omăt ; pe pieptu-i, salbă
De pietre scumpe... părul i-ajunge la călcâie,
Ochii căzuți în capu-i și buza viorie ;
Cu mâinile de ceară ea tâmpla și-o mângâie ;
Dar fața ei frumoasă, ca varul este albă.

1. *Maiorescu* : „catapeteasmă“

Prin vânt, prin neguri vine, — și nourii s'aștern;
Fug fulgerele 'n lături, lăsând-o ca să treacă,
Și luna înnegrește, și ceru 'ncet se pleacă,
Și apele cu spaimă fug în pământ și seacă —
Părea că 'n somn un înger ar trece prin infern.

Priveliștea se stinge. În negrul zid s'arată,
Venind ca 'n somn lunatic, în pasuri line, ea ;
Arald nebun se uită, — cu ochii o înghițea,
Puternicele brațe spre dânsa întindea
Și 'n nesimțire cade pe-a jețului¹ său spată.

Iși simte gâtul-atuncea cuprins de brațe reci,
Pe pieptul gol el simte un lung sărut de gheață,
Pare un junghiu că-i curmă suflare și vieață ;
Din ce în ce mai vie o simte 'n a lui brață
Și știe că de-acuma a lui rămâne, 'n veci.

Și sufletul ei dulce din ce în ce-i mai cald...
Pe ea o ține-acuma ce fu a morții pradă.
Ea 'nlănțuește gâtul-i cu brațe de zăpadă,
Intinde a ei gură deschisă pentru sfadă :
„Rege, — a venit Maria și-ți cere pe Arald.

„Arald, nu vrei tu fruntea pe sânul meu s'o culci ?
Tu, zeu cu ochii negri... o! ce frumoși ochi ai!
Las, să-ți înlănțui gâtul cu părul meu bălai;
Vieața, tinerețea, mi-ai prefăcut-o 'n rai ;
Las' să mă uit în ochii-ți ucigător de dulci“.

1. „Convorbiri literare“ : „jilțului“

Și blânde, triste glasuri în vuet se desfac,
Acuma la ureche-i un cântec vechi străbate
Ca murmur de ¹ izvoare prin frunzele uscate,
Acuma o armonie de-amor și voluptate
Ca molcoma cadență a undelor pe loc.

....cum de multe ori, când mor
oamenii, mulți dintr'acei morți
zic că se scoală de se fac Stri-
goi...

„Indreptarea legii“ 1652.

III

În salele pustie, lumine roși de torții
Rănesc întunecimea cu pete de jeratic ;
Arald se plimbă singur, răsând, vorbind sălbatec,
Arald, tânărul rege, e-un rege singuratec,
Palatu-i par'c'așteaptă în veci să-i vie morții.

Pe-oglinzi de marmur negre, un negru nimizez:
A faclelor lucire, răsbind prin pânza fină,
Răsfrâng o dureroasă lumină din lumină ;
Zidirea cea pustie de jale pare plină,
Și chipul morții par'că în ori ce colț îl vezi.

De când căzu un trăsnet în dom, de-atunci în somn,
Ca plumbul, surd și rece, el doarme ziua toată ;
Pe inima-i, de-atuncea s'a pus o neagră pată ;
Dar noaptea se trezește și ține judecată,
Și'n negru 'mbracă toate al nopții palid domn.

1. Maiorescu : „din“. „Convorbiri literare“ și Ms. 2263 : „de“.

• Un obrăzar de ceară părea că poartă el,
Atât de albă fața-i și-atât de nemișcată ;
Dar ochi-i ard în friguri și buza-i sângerată ;
Pe inima sa poartă de-atunci o neagră pată,
Iară pe frunte poartă coroană de oțel.

De-atunci, în haina morții el și-a 'mbrăcat viața ;
Ii plac adânce cânturi cu glasuri de furtună ;
Ades călare pleacă în mândre nopți cu lună,
Și, când se 'ntoarce, ochii-i lucesc de voe bună,
Pân' ce-un fior de moarte-l cuprinde dimineața.

Arald, ce însemnează pe tine negrul port
Și fața ta cea albă ca ceara neschimbată ?
Ce ai, de când pe sânu-ți porți tu o neagră pată,
De-ți plac făclii de moarte, cântare¹ 'ntunecată ?
Arald, de nu mă 'nșală privirea, tu ești mort.

Și azi el se avântă pe calul său arab,
Și drumul ca săgeții îi dă peste pustie,
Care sub luna plină lucește argintie —
El vede de departe pe mândra lui Marie,
Și vântu 'n codri sună cu glas duios și slab.

În părul ei de aur, rubine 'nflăcărate,
Și 'n ochii ei s'adună lumina sfintei mări —
S'ajung curând în cale, s'alătură călări,
Și unul în spre altul s'apleacă 'n desmierdări ;
Dar buzele ei roșii păreau că-s sângerate.

Ei trec ca vijelia, cu aripi fără număr,
Căci caii lor aleargă alătura 'nspumați ;
Vorbesc¹ de-a lor iubire, iubire fără saț,
Ea se lăsase dulce și greu pe al lui braț
Și-și rezemase capul bălai de al lui umăr.

1. „Conv liter.“ : „vorbind“.

„Arald, nu vrei pe sânu-mi tu fruntea ta s'o culci ?
Tu zeu cu ochii negri... o! ce frumoși ochi ai !
Las' să-ți înlănțui gâtul cu părul meu bălaiu...
Vieața, tinerețea, mi-ai prefăcut-o 'n raiu —
Las' să mă uit în ochii ți ucigător de dulci”.

Miroase-adormitoare văzduhul îl îngreun',
Căci vântul adunat-a de flori de tei troene
Și le așterne 'n cale reginei dunărene.
Prin frunze aiurează șoptirile-i alene,
Când gurile 'nsetate în sărutări se împreun'.

Cum ei, mergând ca vântul, se ceartă și se 'ntreabă,
Nu văd, în fundul nopții, o umbră de roșeață ;
Dar simt că 'n a lor suflet trece-un fior de gheață ;
De-a morții gălbeneală pieriți sunt ei la față...
Ei simt c'a lor vorbire e slabă, tot mai slabă.

„Arald, strigă crăiasa, las' fața — să-mi ascund :
N'auzi tu de departe cocoșul răgușit ?
O zare de lumină s'arată 'n răsărit ;
Vieața trecătoare din pieptu-mi a rănit...
A zilei raze roșii în inimă'mi pătrund”.

Arald încremenise pe calu-i — un stejar.
Păenjenit e ochiu-i de-al morții glas etern,
Fug cail duși de spaimă și vântului s'aștern,
Ca umbre străvezie eșite din infern.
Ei sboară, vântul geme prin codri cu amar...

Ei sboară-o vijelie, trec ape fără vad ;
Naintea lor se 'nalță puternic vechii munți ;
Ei trec în repejune prin râuri fără punți,
Coroanele, în ¹ fugă, le fulgeră pe frunți ;
Naintea lor se mișcă ² pădurile de brad.

1. Scurtu : „de“.

Din tronul lui de piatră, bătrânul preot vede
Și 'n vânturi el ridică adâncul glas de-aramă,
Pe soare să-l oprească, el noaptea o recheamă,
Furtunelor dă sborul, pământul de-l destramă...
Târziu! căci faptul zilei în slavă se repede.

Pornește vijelia adâncu-i cânt de jale,
Când ei soseau alături, pe cai, încremeniți,
Cu genele lăsate pe ochi păinjeniți.
Frumoși erau și astfel, de moarte logodiți —
Ș'n două laturi deschide-a lui portale.

Călări ei intră 'nuntru și porțile recad.
Pe veci pieriră 'n noaptea mărețului mormânt,
In sunete din urmă, pătrunde'n fire cânt,
Jelind-o pe crăiasa cu chip frumos și Sfânt,
Pe-Arald, copilul rege, al codrilor de brad.

Bătrânu-și pleacă geana și iar rămâne orb,
Picioarele lui veche, de piatră se'mpreună,
El numără în gându-i și anii îi adună,
Ca o poveste-uitată Arald în minte-i sună,
Și peste capu-i sboară un alb și-un negru corb.

Pe jețul ¹ lui de piatră înțepenește drept,
Cu cârja lui cea veche, preotul cel păgân,
Și ² veacuri înainte el șade-uitat, bătrân,
In plete-i crește mușchiul și mușchiu pe al lui sân,
Barba 'n pământ i-ajunge și genele la ³ piept.

1. Scurtu : „jilțul“.

2. Scurtu : „cu“.

3. Scurtu : „de“.

CUGETĂRILE SĂRMANULUI DIONIS

Ah! garafă pântecoasă, doar de sfeșnic mai ești bună,
Și mucoasa lumânare, sfârâind seul și-l arde,
Și 'n această sărăcie, te inspiră — cîntă, barde,
Bani n'am mai văzut de-un secol, vin n'am mai băut de-o lună.

Un regat pentru-o țigară, s'umplu norii de zăpadă
Cu himere!... Dar de unde? Scârțâe de vînt fereasta ¹,
In pod miaună motanii, la curcani vînată-i creasta,
Și, cu pasuri melancolici, meditînd, umblă 'n ogradă.

Ah! ce frig... îmi văd suflarea — și căciula cea de oae
Pe urechi am tras-o sdravăn; iar de coate nici nu-mi pasă;
Ca țiganul, care bagă degetul prin rara casă
De năvod — cu-a mele coate eu cerc vremea să se 'nmoae.

Cum nu sunt un șoarec, Doamne; — măcar totuși are blană,
Mi-aș mânca cărțile mele — nici că mi-ar păsa de ger...
Mi-ar părea superbă, dulce, o bucată din Homer,
Un palat, borta 'n perete, și nevasta — o icoană.

1. In *Scurtu* : „fereastră“.

Pe pereți cu colb, pe podul cu lungi pânze de pănjen,
Roesc ploșnițele roșii, de ți-e drag să cați¹ la ele !
Greu li-i din mindir de pae, și apoi, din biată-mi piele,
Nici că au ce să mai sugă. — Intr'un roiu mai de un stânen,

Au eșit la promenadă — ce petrecere gentilă !
Ploșnița ceea² bătrână, cuvios în mers pășește,
Cela-i cavalier... e iute... oare știe franțuzește ?...
Cea ce'nconjură mulțimea e-o romantică copilă.

Bruh ! mi-e frig ! — Iată pe mine cum codește — un negru purec;
Să-mi moi degetul în gură — am să-l prind — ba, las, săracul !
Pripășit la vre-o femeie, știu că ar vedea pe dracul !
Dară eu — ce-mi pasă mie ? — bietul *ins* la ce să-l purec ?

Și motanul toarce 'n sobă — de blazat ce-i. — „Măi, motane,
Vino³ 'ncoă să stăm de vorbă ; unice amic și ornic.
De-ar fi 'n lume-un stat de mâte, zău că 'n el te-aș pune vornic,
Ca să știi și tu odată, boeria ce-i, sărmăne !“

Oare ce gândește hâtrul de stă ghem și toarce 'ntr'una ?
Ce idei se 'nșiră dulce în mâteasca-i fantazie ?
Vre-o cucoană cu-albă blană, cu amoru-i îl îmbie,
Rendez-vous i-a dat în șură ori în pod, în văgăună⁴.

De-ar fi 'n lume numai mâte, tot poet aș fi ? Tot una.
Mieunând în ode, 'nalte, tragic miorlăind — un Garrich
Ziua tolănit⁵ în soare, pândind cozile de șoric,
Noaptea 'n pod, cerdac și streșini, hemizând duios la lună.

1. „Conv. lit.“ : „să te-uiți“.

2. „Conv. lit.“ : „ceea-i“.

3. Sc. : „vino“ ; „Conv. lit.“ : „vină“.

4. „Conv. lit.“ : „găvăună“.

5. „Conv. lit.“ : „tologit“.

Filosof de-aş fi, simţirea-mi ar fi veşnic la aman,
In prelegeri populare idealele să apăr,
Şi junimii generoase, domnişoarelor ce scapăr
Le arăt că lumea vis e, — un vis searbăd de motan.

Sau ca popă, colo 'n templu, închinat fiinţei, care,
După chip şi asemănare a creiat mătescul neam,
Aş striga : „O, motănimie, motănimie, vai, haram
De-al tău suflet, motănimie, nepostind postul cel mare.

Ah ! sunt printre voi de-aceia, cari nu cred în tabla legii,
Firea mai presus de fire, mintea mai presus de minte
Ce destinul motănimii îl desfăşură, 'nainte!
Ah ! atei, nu temeţi iadul şi-a lui duhuri — liliicii.

Anathema sit ! — Să-l scuipe oricare motan de treabă —
Nu vedeţi ce 'nţelepciune e 'n făptura voastră chiară,
Om hain fără de suflet ? La sgâriet el v'a dat gheară
Şi la tors v'a dat musteţe — vreţi să-l pipăiţi cu laba ¹ ?...“

Ii ! ² că in clondir se stinge căpeţelul de lumină !
Moşule, mergi de te culcă ; nu vezi că s'a 'ntunecat ?
Să visăm favori şi aur, tu 'n cotlon şi eu în pat.
De-aş putea să dorm încaileă ³ ! Somn, a gândului hodină,

O, acopere-mi fiinţa cu-a ta mută armonie,
Vino somn, ori vino moarte. Pentru mine e tot una.
De-om petrece 'ncă cu mâte, şi cu pureci, şi cu luna,
Ori de nu — cui ce-i aduce ? — Poezie — sărăcie.

1. Semnele citării lipsesc din Sc.

2. Lecţia „Conv' lit.“, — Sc. : „ti !“

3. Sc. : „în caleo“.

DIANA

Ce cauți pe-unde bate luna
Pe-un alb izvor tremurător,
Și unde păsările 'ntr'una
Se 'ntrec cu glas ciripitor ?
N'auzi cum frunzele 'n poiană
Șoptesc cu sgomotul de guri
Ce se sărută, se hârjoană
In umbr'adâncă de păduri ?

In cea oglindă mișcătoare
Vrei să privești un straniu joc,
O apă veșnic călătoare
Sub ochiul tău rămas pe loc ?
S'a desprimăvărat pădurea,
E-o nouă viață 'n or'ce svon,
Și numai tu gândești aiurea
Ca tânărul Endimion.

De ce dorești singurătatea
Și glasul tainic de izvor ?
S'auzi cum codrul frunza-și bate,
S'adormi pe verdele covor ?

„ Iar prin lumina cea rărită,
Din valuri reci, din umbre moi,
S'apar' o zână liniștită,
Cu ochi mari, cu umeri goi ?

Ah ! acum crengile le 'ndoe
Mănuțe albe de omăt,
O fată¹ dulce și bălae
Un trup înalt și 'mlădîet.
Un arc de aur pe-al ei umăr,
Ea trece mândră la vînat,
Și peste frunze fără număr
Abia o urmă a lăsat.

1. Sc. : „o față“.

KAMADEVA

Cu durerile iubirii
Voind sufletul să-l vindic,
L-am chemat în somn pe Kama
Kamadeva, zeul indic.

El veni, copilul mândru,
Călărind pe-un papagal,
Având zâmbetul fărnice
Pe-a lui buze de coral.

Aripi are — iar în tolă-i
El păstrează cu săgeți
Numai flori înveninate
Dela Gangele măreț.

Puse floarea-atunci în arcu-i
Mă lovì cu ea în piept,
Și de-atunci, în or'ce noapte,
Plâng pe patul meu deștept.

Cu săgeata-i otrăvită
A sosit ca să mă certe,
Fiul cerului albastru
Și-al iluziei deșerte.

INTRE PĂSĂRI

Cum nu suntem două păsări,
Sub o streăsină de stuf,
Cioc în cioc să stăm alături
Intr'un cuib numai de puf !

Nu mi-ai scoate oare ochii
Cu-ascuțitul botișor ?
Și alătura de mine
Sta-vei oare binișor ?

Par'că mi te văd, drăguță,
Că îmi sberi și că te scap,
Stând pe gard, privind la mine,
Ai tot da cochet din cap.

Iară eu sint pe acasă
Și plouat de-atâr amor,
M'aș umfla ursuz din pene
Și aș sta într'un picior.

FRAGMENT

După ce atâta vreme
La olaltă n'am vorbit,
Mie-mi pare că uitarăm
Cât de mult ne-am fost iubit ;

Dar acum te văd 'nainte-mi
Dulce, palidă, cum ștezi —
Lasă-mă ca altă dată
Umilit să 'ngenunchez ;

Lasă-mă să-ți plâng de milă,
Să-ți sărut a tale mâni —
Mănușite, ce făcurăți
De atâtea săptămâni ?

NU MĂ 'NȚELEGI

In ochii mei acuma nimic nu are preț
Ca taina ce ascunde a tale frumuseți ;
Căci pentru care altă minune, decât tine,
Mi-ași risipi o viață de cugetări senine
Pe basme și nimicuri, cuvinte cumpănind,
Cu peritorul sunet al lor să te cuprind,
In lanțuri de imagini duiosul vis să-l ferec,
Să 'mpiedic umbra dulce de-a merge 'n întunec ?

Și azi, când a mea minte, a farmecului roabă,
Din orișice durere îți face o podoabă
Și când răsari nainte, ca marmura de clară,
Când ochiul tău cel mândru străluce în afară
Intunecând privirea-mi, de nu pot să văd încă
Ce-adânc trecut de gânduri e 'n noaptea lor adâncă, —
Azi când a mea iubire e-atâta de curată
Ca farmecul de care tu ești împresurată,
Ca setea cea eternă ce-o are după-olaltă
Lumina de întuneric și marmura de daltă,
Când dorul meu e-atâta de-adânc și atât de sfânt
Cum numai e nimica în cer și pe pământ,
Când e-o înamorare de tot ce e al tău ;
De-un zâmbet, de-un cutremur, de bine și de rău,

Când ești enigma însăși a vieții mele 'ntregi :
Azi văd, din a ta vorbă, că nu mă înțelegi.

Să treacă înflorirea de-un vânt al recii erno ?
Să 'nveți a fi icoana iubirii cei eterne ?
Cu marmura cea albă să nu te mai asameni,
Să fii, ca toată lumea, frumoasă între oameni.
Să 'ncete acel farmec, ce te-a făcut o zee
Să fii încântătoare, dar numai o femeie,
Și-atunci să-mi zici : „Privirea ce-atât' ai adorat-o,
E încă tot senină, fermecătoare.... Iat'o !

E încă tot ! Avea-vei în ochii-mi acel preț
Ce azi ți-l dă sfiala pierdutei mele vieți ?
Voiu fi supus duioasei, nemaisimțitei munci,
Din toată-a mea putere ¹ să te iubesc și-atunci.
Au nu știi tu ce suntem ? Copii nemecniciei,
Nefericiri svârlite în brazdele veciei,
Rotiri strălucitoare a undelor albastre,
Gândirea noastră, spuma zădărnicii ² noastre.
Iar visuri și iluzii pe marginea uitării
Trec și se pierd în zare ca pasările mării
Și ce rămâne 'n urmă, nu e decât obscură
Și oarbă suferință ce bântue 'n natură ?

Azi, când eu am puterea ce-o are numai Domnul,
Din haosul uitării s'alung o clipă somnul
Pe schelea lumii noastre urâte și, 'ntr'un chip,
Cu vorbe 'mpestrită, zidită din nisip,
Eu să ridic o lume mai mare, mai senină,
Precum a fost odată a raiului grădină, —
Azi când ești prea mult înger și prea puțin femeie,
Frumoasă cum nici Venus nu a putut să stee,
In loc de-a fi un soare al astei lumi întregi,
Tu îmi ucizi gândirea, căci nu mă înțelegi.

1. Ed. Sc. : „C'o oaste de imagini“ (M. 2282, varianta e ștearsă).

2. Ed. Sc. : „nemecinicii“.

DE-OIU ADORMI...

(varianta II a poeziei „Mai am un singur dor“)

De-oiu adormi curând
In noaptea uitării,
Să mă duceți tăcând
La marginea mării.

Nu vrei sicriu bogat,
Făclie și flamuri,
Ci-mi împlețiți un pat
Din tinere ramuri.

Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
Lucească-un cer senin
Pe-adâncele ape ¹,

Care 'n dureri adânci
Se 'nalță la maluri,
S'ar atârna de stânci
Cu brațe de valuri,

1. *Maiorescu* și *Ms. 2261* : „eternelor ape“ (germanism).

Se 'nalță, dar recad
Și murmură 'ntr'una
Când pe păduri de brad
Alunecă luna.

Și nime 'n urma mea
Nu plângă la creștet,
Dar moartea glas să dea
Frunzișului veșted.

Să treacă lin prin vânt
A tot știutoarea,
De-asupra-mi teiul sfânt
Să-și scuture floarea.

Cum n'oiu mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M'or troeni cu drag
Aduceri aminte.

Luceferi ce răsar
In umbra de ceteni
Or să-mi zâmbească iar,
Fiindu-mi prieteni,

Ce n'or ști că privesc
O lume de patimi,
Pe când liane cresc
Pe singurătate-mi.

NU VOIU MORMÂNT BOGAT
(A III variantă a poeziei „Mai am un singur dor“)

Nu voiu mormânt bogat
Cântare și flamuri,
Ci-mi împlețiți un pat
Din tinere ramuri ;

Și nime 'n urma mea
Nu-mi plângă la creștet ;
Frunzișului veșted
Doar vântul glas să-i dea.

În liniștea serii
Să mă 'ngropați, pe când
Trec stoluri sburând
La marginea mării.

Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape ;
Lucească cer senin
Eternelor ape,

Care din văi adânci
Se 'nalță la maluri,
Cu brațe de valuri
S'ar atârna de stânci

Și murmură 'ntr'una
Când spumegând-recad;
Iar pe păduri de brad
Alunece luna.

Reverse dulci scânteii
A tot știutoarea,
De-asupra-mi crengi de tei
Să-și scuture floarea.

Ne mai fiind pribeag
De-atunci înainte,
Aduceri aminte
M'or coperi cu drag.

Și stinsele-mi patimi
Le-or troeni căzând,
Uitarea întinzând
Pe singurătate-mi.

IAR CÂND VOIU FI PĂMÂNT
(Intâia variantă a poeziei „Mai am un singur dor“)

Iar când voiu fi pământ,
In liniştea sării,
Săpaţi-mi un mormânt
La marginea mării.

Nu voiu sicriu bogat,
Podoabe şi flamuri,
Ci-mi împleţiţi un pat
Din veştede ramuri.

Să-mi fie somnul lin
Şi codrul aproape,
Să am un cer senin
Pe-adâncele ape.

S'aud cum, blânde, cad
Izvoarele 'ntr'una,
Pe vârfuri lungi de brad
Alunece luna.

S'aud pe valuri vânt,
Din munte talanga,
De-asupra-mi, teiul sfânt
Să-și scuture creanga.

Și cum n'oiu suferi
De-atuncea 'nainte,
Cu flori m'or troeni
Aduceri aminte.

Și cum va înceta
Al inimii sbucium,
Ce dulce-mi va suna
Cântarea de bucium !

Vor arde 'n preajma mea
Luminile 'n dealuri,
Izbind s'or frământa
Eternele valuri ¹ ;

Luceferi de foc
Privi-or din ceteni
Mormânt făr' de noroc
Și fără prieteni.

1. In Ed. *Scurtu* urmează strofa :

Și nime'n urma mea
Nu-mi plângă la creștet,
Ci codrul vânt să dea
Frunzișului veșted.

DIN NOAPTEA

Din noaptea veşnicei uitări
In care toate curg,
A vieţii noastre desmierdări
Şi raze din amurg,

De unde nu mai străbătu
Nimic din ce-a apus,
Aş vrea odată 'n viaţă tu
Să te înalţi în sus.

Şi dacă ochii ce-am iubit
N'or fi de raze plini,
Tu mă priveşte liniştit
Cu stinsele lumini.

Şi dacă glasu-adevărat
N'o spune un cuvânt,
Tot înţeleg că m'ai chemat
Dincolo de mormânt.

TA TWAM SI

Fiică gîngăşă de rege, când în haina ta bogată,
Treci în faiton de gală şi te mlădii zâmbitoare,
Cum din frunzele 'nfoiate râde, proaspătă, o floare,
Toată lumea ce te vede e de tine 'nseninată.

Sbori cu şase cai, ca vîntul, şi răsai ca Aurora ;
Cu căciulele în mână şi cu gurile căscate,
Oamenii salută 'n cale omeneasca zeitate !
Tu te'nchini. Te simţi născută spre norocul tuturor.

Dar deodată în mulţime tu opreşti ochiul tău mare
Şi de-o umbră 'nfiorată ¹ e gîndirea ta cuprinsă...
O femeie din mulţime ² şi-a 'nălţat privirea stinsă
In spre tine... fără ură, făr'amor, fără pă sare.

Tu ? Unde te-approii, codrul se preface în grădină,
Intristarea 'n bucurie, bucuria 'n fericire...
Secolii coroanei tale cu regală strălucire,
Pot să scoată grâu din pietre şi palate din ruină.

1. Ed. Sc. : „de-o idee dureroasă“.

2. Ed. Sc. : „de pe stradă“.

Ea, născută 'ntr'o cēmară, în mizerie obscură,
N'auzi nici glas de mumă, nici a preoților psalme...
S'a trezit cu comedianții cum juca bătând din palme,
Pe-a pierzării căi părinții o 'ndreptară și-o vândură.

* * *

Ea de-o intra în templu, sub negre boltituri,
Al morții spirit doară îl simte în tăcere,
Căci nu 'nțelege blândul cuvânt de mângâiere
Din paginile unse a sfintelor scripturi.

Ce 'nseamnă-acele candelă ce ard în or'ce colț,
Cu chipuri mohorâte, cu-adânci și slabe fețe,
Cu muzică adâncă ¹ și plină de blândețe
Ce umple tânguioasă puternicele bolți ?

Rugăm-ne 'ndurărilor —
Luceafărului mărilor :
Din valul ce ne bântue
Înalță-ne, ne mântue,
Privirea adorată
Asupra-ne coboară
O, maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie !

Răpită de duiosul organelor avânt,
Pe cartea cea de rugă — alunec'a ta dreaptă,
Iar ochii tăi cei umezi la ceruri se îndreaptă...
Ea ?... cade în mulțime cu fața la pământ.

* * *

1. Ed. Sc. : „Ce 'nseamnă' acea cântare...”

De-ai muri, copil de rege, de-ale florilor miroasă,
Ca de marmură un înger sub boltirile înalte,
pe un catafalc depusă... un popor ar plânge 'n cale
După sufletul tău dulce, după sfânta cea frumoasă.

Ea ? Dacă va cădea moartă într'o noapte de beție
Prin ciocnire de pahare și prin danțuri desfrânate,
Vre un cioclu de pe uliți va 'ncărca-o-atunci în spate,
Dară nici în moarte însăși, liniște nu va să fie.

Nu. Nici maestatea morții nu sfințește pe sărac,
Căci scheletu-acela care a purtat ast' avuție
De amar și de durere, preparat de-anatomie,
Va face-un pedant dintr'însul... Iar în urmă, într'un sac

Va fi aruncat în groapa cea comună. O scântee
Ce-a perit fără de urmă. Și cu toate astea-i semeni
Ca și lacrima și rana. Parc' ați fi surori de gemeni :
Două vieți în două inimi, dar o singură femeie.

VIATA

Când aud vreodată un rotund egumen,
Cu foalele 'ncinse și obrazul rumen,
Povestind că viața e calea durerii
Și că pocăința urmează plăcerii, —
Mă întreb : Acesta poate ca să știe
Cum este viața, cum cată să fie ?

Noaptea scânteiază cu-a ei mii de stele,
Varsă raze slabe pasurilor mele.
Ulicioara-i strâmtă și, din ziduri vechi,
Vorbe, răs și plânset sună în urechi ;
Glasuri rătăcite trec prin geamuri sparte
Și prin uși deschise, prin ziduri deșarte.

Colo, lângă lampă, într'un mic etac,
Vezi o fată, care pune ață 'n ac ;
Fața ei e slabă de-o paloare crudă,
Ochii ei sunt turburi, pleoapele asudă,
Degetele repezi poartă acul fin ;
Ea își coase ochii într'un tort de in.
Vânătă-i e buza, lipsită de sânge,
Ochiul ei cel turbur nu mai poate plânge.

La ce oare dânsa s'a născut pe lume,
O sărmană frunză, pe oceanu 'n spume ;
O sărmană umbră, orfană și slabă,
De care 'n mulțime nimenea nu 'ntreabă ?
Din zori până 'n noaptea neagră și târzie,
O vezi printr'o albă perdea străvezie
Cum mereu lucrează.. ș'abea pâne goală
Frig și insomnie, lacrimi și boală !
Tot ce'n astă lume mai poate pricepe
E că de 'ncetează lucrul, foamea 'ncepe.

Negustoru-și pune pânzele 'nainte,
Lucrul scump și harnic unor ceasuri sfinte,
El are briliante pe degete groase
Din nopțile celor care pânză-i coase ;
Desface Ducesei, c'o galantă grabă,
Ce-i cusut în lacrimi de o mână slabă :
Pânze moi, în care se țesură zile,
Vederea și somnul sărmanei copile ;
Albe ca zăpada pe când cade 'n fulgi ;
Dar, cum sunt cusute, sunt bune de giulgiu.

Când îți trec prin minte acestea, copilă,
Te uiți în oglindă și îți plângi de milă ;
Vrei s'o vezi chiar bine, s'o ții bine minte
Pe nefericita dulce și cuminte,
Făr' de niciun razim, care nu așteaptă
Decât moartea care singură e dreaptă...

În această viață de mizerii plină
Singura-i amică este o albină.
Rătăcită — ce știi cum — în strada veche
Glasul îi pătrunse la a ei ureche ;
Deschizând fereastra, să intre o lasă
Între flori să doarmă și să-i stea în casă.
Se iubiră cele două proletare :
O insect' umană, una sburătoare.

Fata stând pe gânduri, vesela albină
Cu galanterie de buze-i s'anină,
Ca și când i-ar zice : „Au nu știi tu oare
Cum că a ta gură-i cea mai dulce floare ? —
Căci tu ești frumoasă, chiar ca și o sfântă ;
Ochiul tău cel dulce și umbrit mă 'ncântă“.

Intr'o zi, copila moare : se 'nțelege
Moartea numai, știe mâinile să lege.
In sicriu au pus-o. Fața ei cea trasă
Era adâncită însă tot frumoasă.
I-au pus flori pe frunte... Corpul ei cel fin
Ce nobil transpare din giulgiul de in !
Fereastra-i deschisă ; primăvara plină
Pătrunde printr'însa ; dar biata albină
In câmp nu mai fuge, ci 'mprejur se poartă,
Inconjură capul și gurița moartă ;
Ea sboară aproape și tot mai aproape,
Și vrea cu amica-i deodată s'o 'ngroape.

Deci când mi se 'ntâmplă s'aud vr'un egumen
Cu foalele 'ncinse și obrazul rumen,
Povestind că viața e calea durerii
Și că pocăința urmează plăcerii, —
Mă întreb : „ Acesta poate ca să știe
Cum este vieța, cum cată să fie ?“

STELELE 'N CER

Stelele 'n cer
De-asupra mărilor,
Ard depărtărilor
Până ce pier.

După un semn,
Clatin catargele,
Tremură largele
Vase de lemn,

Niște cetăți
Plutind pe marile
Și mișcătoarele
Pustietăți,

Stoli de cocori
Apucă 'ntinsele
Și necuprinsele
Drumuri de nori.

Sboară ce pot
Și-a lor întrecere,
Veșnică trecere —
Asta e tot.

Până nu mor,
Pleacă-te îngere
La trista-mi plângere
Plină de-amor.

Nu e păcat
Ca să se lepede
Clipa cea repede
Ce mi s'a dat ?

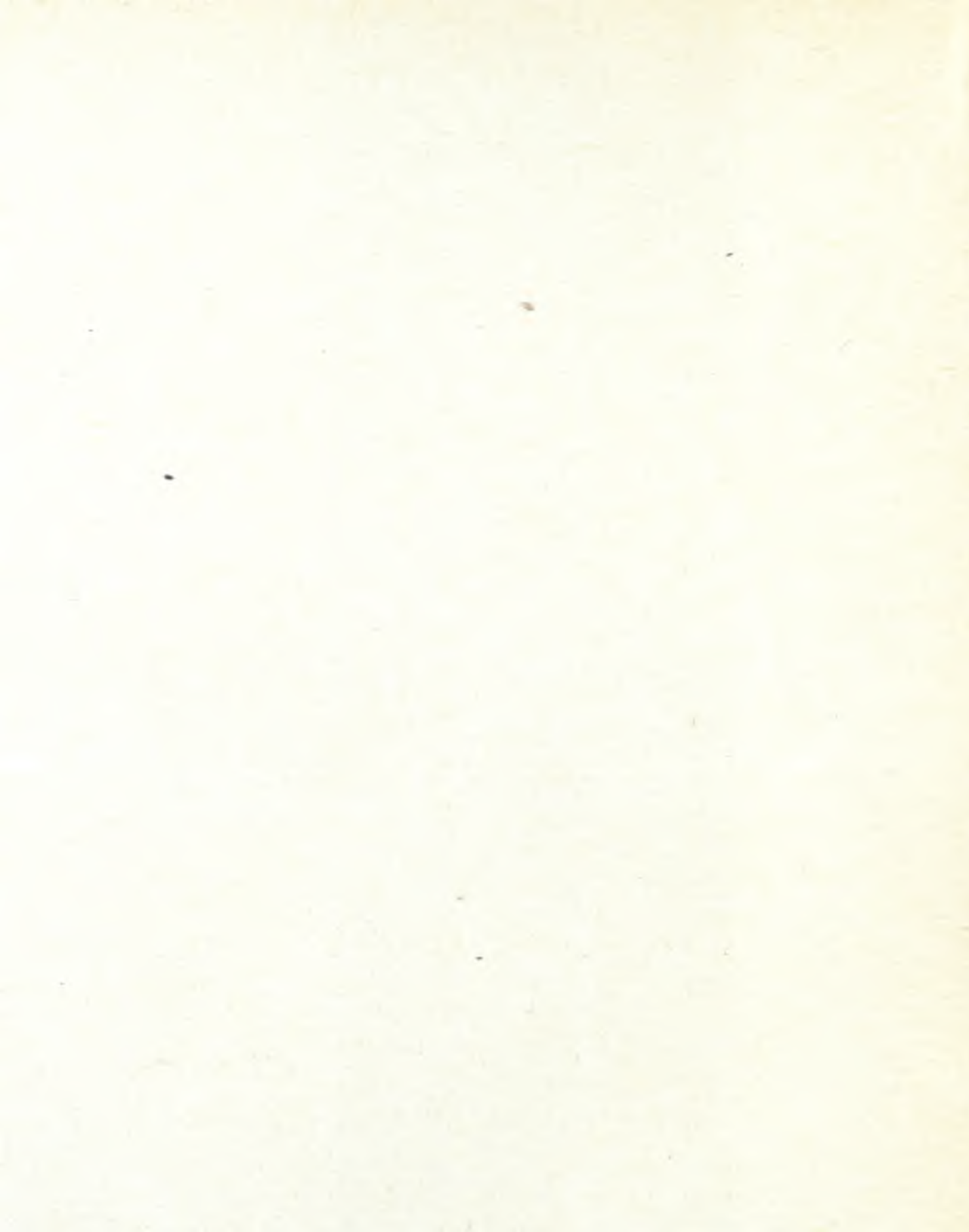
Floare de crâng,
Astfel viețile
Și tinerețile
Trec și se sting.

Orice noroc
Și'ntinde-aripele
Gonit de clipele
Stării pe loc.

CE STĂ VÂNTUL

Ce stă vântul să tot bată
Prin frunza de tei uscată
Și frângându-și ramurile
Să lovească geamurile ?
Iară tu de ce suspini
Să privești peste grădini ?
Nu mai sta de tot ofta
Și în gând nu mă muștra
Că atunci te voi uita
Când nu s'ar mai arăta
Lângă mare râurile,
Lângă drum pustiurile,
Luna și cu soarele
Și 'n codru izvoarele,
Vei avea de suspinat
Când vei ști că te-am uitat ;
Când vei sta ca să mă 'ngropi
Pe cărarea dintre ploi.
Și-atunci vântul o să bată
Prin frunza de tei uscată,
Scuturând-o, suspinând-o,
De și s'o urî privind-o.

**OBSERVĂRI CRITICE
ASUPRA CÂTORVA POEZII
ALE LUI EMINESCU**

1. FĂT FRUMOS DIN TEIU

(Ediția Scurtu)

Unele ediții caută să îndrepteze ediția *Maiorescu*, publicând ca versiune principală o poezie care, din punct de vedere estetic, nici nu trebuie primită într-o ediție a lui *Eminescu*. E vorba de „Făt frumos din teiu“, așa cum e publicată în „Convorbiri literare“. *Maiorescu*, cu gustul lui fin, a și eliminat-o din ediția sa, împrumutându-i numai titlul, pe care l-a pus în fruntea unei a doua versiuni — aceasta o capodoperă — publicată de *Eminescu* cu titlul de „Povestea Teiului“.

Ce-a făcut *Maiorescu*? A luat titlul frumos dela o poezie urâtă a lui *Eminescu* și l-a pus la altă poezie a lui, cu acelaș cuprins, una din cele mai minunate producții ale lui, și a satisfăcut criteriul estetic, adică însăși aspirațiunea poetului, care, după ce se însănătoșise relativ, n'a protestat în niciun fel împotriva acestei schimbări. Ce a făcut editorul de mai târziu, — *I. Scurtu* ? A dat ca principală, poezia urâtă și a păstrat titlul mai puțin potrivit, poeziei frumoase. O simplă analiză ne va arăta că critica istorică duce la urâciuni ce cu greu se îndreaptă.

Poezia din ediția *Scurtu* începe astfel :

Blanca, află că din leagăn
Domnul *este* al tău mire
Căci născută *ești*, copilă,
Din nevrednică iubire.

Strofa are repetiții, n'are accent și e neclară. Față de această strofă îngânată, avem în versiunea *Maiorescu* admirabila strofă concisă, plină de energie și limpezime :

Blanca, știu că din iubire
Fără de lege te-ai născut ;
Am jurat, de la 'nceput,
Pe Cristos să-l iei de mire.

În versiunea *Scurtu*, strofa a doua are două stângăcii de neertat. Pe „Dumnezeu“ poetul îl dezignează cu vorbele neîndemânatică și nefirești „Cel din stele“, iar persoana vorbitorului este deznăscută prin cuvântul „față“.

Măini, în schit la Sfânta Ana
Vei găsi la *Cel din stele*
Mângâierea vieții tale,
Mântuirea feței mele.

Această strofă, în versiunea *Maiorescu*, e înlocuită cu strofa, nelocalizată prin nume proprii și deci mai poetică și în același timp mai precisă, (căci vorbește de „greșala mumii“ fără să aibă stângăcii de expresii).

Imbrăcându-te 'n vesmântu-i,
Lepădând vicața lumii,
Vei spăși greșala mumii
Și de-o crimă tu mă mântui.

A treia strofă în versiunea *Scurtu*, ca și într-o versiune rămasă în manuscrisul 2293, e cât se poate de imperfectă. Strofa, în versiunea *Scurtu*, sună :

Nu voi, tată, să usuce (să se usuce ?)
Al meu suflet tânăr, vesel ;
Eu iubesc vânatul, jocul,
Traiul lumii, alții lese-l.

Editorul *Scurtu* nu-i nici măcar credincios textului din „*Convorbiri literare*“, care, unei stângăcii a preferit lipsa unei rime. Textul din „*Convorbiri literare*“ este :

Alții lese traiul lumii.

Iar versiunea *Scurtu* împrumută rima dela ediția *Șaraga*.

Cât pentru strofa din manuscris, cu care criticul istoric n'a știut ce să facă, ea sună :

Traiul lumii, dragă tată,
Cine vor, aceia lese-l ;
Dară sufletul meu vesel
Nici visa de schit vreodată.

Oricine poate vedea că această strofă intermediară între versiunea *Scurtu* împrumutată din „*Convorbiri literare*“ și din *Șaraga*, și între strofa minunată a versiunii *Maiorescu*, e mare distanță.

Traiul lumii, dragă tată,
Cine vor, aceia lese-l ;
Dară sufletul mi-e vesel,
Tinerețea luminată.

Aceiași inferioritate vădită găsim pretutindeni. Să comparăm strofa din versiunea *Scurtu* :

Nu voiu părul să mi-l tae,
Ce-mi ajunge la călcâe,
Să orbesc citind pe carte
In fum vânăt de tămâe.

în care numai ultimul vers e frumos, cu admirabila strofă prin relieful ei :

*Danțul, muzica, pădurea,
Pe acestea le 'ndrăgi,
Nu chiliile pustii
Unde plângi, gândind aiurea.*

Acelaș lucru se poate arăta și la celelalte strofe, deși sunt mai îngrijite. Relevăm totuși ca strofe pline de greșeli de formă și de concepție :

Și 'ncepu incet să sune
Fermecat și dureros ;
Inima-i creștea de dorul
Al străinului frumos.

în care, nu știm cine cântă din corn — el sau ea ?

In versiunea *Maiorescu*, Blanca aude cornul tânărului, de departe ;

*Ingânat de glas de ape
Cânt 'un corn cu 'nduioșare,
Tot mai tare și mai tare,
Mai aproape, mai aproape.*

Tot așa strofele cu desăvârșire urâte :

Iar pe buze-i trece-un zâmbet
Innecat, fermecător
Care gur' abia-i deschide
Cea uscată de amor;

Când cu totul răpită
Se 'ndoî spre el *din țele*,
El înceată din cântare
Și-i grăi cu glas de jele

Și mai departe :

Și pe umărul lui cade
Al ei cap cu *fața 'n sus*.

Numai murmurul.....

.....

Asurzește melancolic
Al lor suflet *îmbătat*.

Ce deosebire între aceste strofe și versuri neîndemânaticе, și între strofele și versurile din versiunea *Maiorescu* :

*Ea privi atunci în jos,
Trece mâna pe la tample,
Iară inima-i se umple
De un farmec dureros.*

*El se da tot mai aproape
Și cerșea copilărește,
Al ei suflet se răpește
De închide-a ei pleoape.*

.

*Sus, în brazii de pe dealuri,
Luna 'n urmă ține strajă
Iar izvorul plin de vrajă
Răsărea sunând din valuri !*

Farmecul versiunii *Maiorescu* mai răsare și din unele particularități de formă. Astfel, în versiunea *Scurtu*, nu găsim în patru versuri decât o rimă ; ceea-ce însemnează că strofa avea în realitate numai două versuri trohaice de șaisprezece silabe. În versiunea *Maiorescu* avem în adevăr o strofă de patru versuri, având nu o rimă, ci două. Efectul rimelor din versiunea *Scurtu* e dubios pentru că rima e încrucișată, iar versurile fără rimă, mute. În versiunea *Maiorescu*, versurile își fac tot efectul prin îmbrățișarea corectă a celor două rime.

Am insistat atât asupra acestei analize, pentru că versiunea *Scurtu* cuprinde alte defecte decât acelea ale bucăților din tinerețe. Versiunea *Scurtu* are toate însușirile scrisului eminescian. Are profunzime și perspectivă, ca și versurile lui bune. Dar defectele nu sânt de stil, ci de fundamentul sufletesc al stilului ; sânt defecte de plasticitate și de formă. Scena dintre Blanca și tânăr e stângaci redată. Efectul mistic al finalului e stricat prin revenirea calului singur acasă.

Incheerea cadrului ar fi cerut atunci să ni se spună și soarta tinerilor. Aceasta însă nu ni se spune și fuga lor rămâne fără contur și fără poezie. Aceasta în privința plasticității.

Forma păcătuște prin întrebuițarea rea a prezentului în versul „Domnul este al tău mire“ în expresia metaforică „la Cel din stele“ în loc de „Dumnezeu“, prin cuvintele stângace „să usuce al meu suflet tânăr“, întrebuițate fără subiect, prin întrebuițarea prea depărtată a relativului „ce“ raportându-se la „păr“ ; prin expresia fără sens sau necorectă : „lasă lumii or' ce gând“, „păru 'n vânturi, capu 'n piept“, „merge 'n codru fără capăt“, „inima-i creștea de dorul al streinului“, „gura uscată de amor“, „se 'ndoi spre el din șele“, „al ei cap cu fața 'n sus“, „asurzește melancolic“, „și suind pe cer le mută“, „se pierde în codrii cu viața lor pierdută“.

Publicarea formei principale din ediția *Scurtu* e deci o greșală.

2. ÎNGER DE PAZĂ

Deși primită în ediția *Ibrăileanu*, „Înger de pază“, a cărei armonie eminesciană e de o rară adâncime, era totuși destinată de acest editor să fie eliminată împreună cu „Venere și Madonă“ și capo-

dopera „Mortua est“ sub cuvânt că *Eminescu* n'ar fi fost mulțumit de ele, și, aducea în sprijin o dubioasă mărturisire a Doamnei *Mite Kremnitz*. Ca și când nemulțumirile poezilor ar fi judecări infailibile asupra operelor lor. Și ca și când mulțumirea lor cu unele din operele slabe ar fi o dovadă de frumusețea lor ! Mama nu știe cât îi sunt de frumoși copiii, și nici poezii cât le sunt de frumoase operele.

E adevărat că „Înger de pază“ are o concepțiune manierată. Schimbarea formei îngerului în figura iubitei n'are decât o motivare subiectivă. Dar ceea-ce-i dă o valoare deosebită în opera lui *Eminescu*, este faptul că „Înger de pază“ dă expresiune unei armonii unice. E o lărgime contemplativă și majoră în această bucată pe care n'o găsim nicăeri altundeva în *Eminescu*. Această armonie plină de modulații și armonice dă dovada că, deși manierată, maniera e mai mult de atitudine decât de fond. Ea e un model în felul său.

D. *Ibrăileanu* a făcut bine dar, de a primit-o în ediția sa.

3. VENERE ȘI MADONĂ

Cu toată critica lui *Maioreescu*, că comparația Venerei cu Madona și a iubitei desfrânate cu figura îngerească, pe care i-a împrumutat-o poetul, nu e bună, „Venere și Madona“ are o armonie atât de larg înaripată, că n'o întrece nici aceea dela începutul „Epigonilor“. Mai puțină dreptate are *Maioreescu* cu semnalarea „manierismului“ din întorsătura :

Plângi, copilă ?

E un manierism de atitudine, iar nu de fond. Dovadă e faptul că cele două strofe finale conțin ideea fundamentală — idee adâncă și caldă — a poeziei :

Suflete, de-ai fi chiar demon, tu ești sfântă prin iubire
Și ador pe acest demon cu ochi mari, cu părul blond.

Maniera ce *Maioreescu* o impută lui *Eminescu* este mai mult un merit decât un defect. Căci maniera strică numai când e lipsită de fond ; când se grefează asupra fondului, dă o grație mai mult operei.

4. MORTUA EST

Osândită tot de d. G. *Ibrăileanu*, „Mortua est“ este o capodoperă a literaturii. Numai cine n'are ureche și înțelegere a armoniei elementare, intime și exprese — cele trei hipostase ale armoniei — poate confunda armonia superficială și nesemnificativă a lui *Bolintineanu* din „O fată tânără pe patul morții“ cu armonia plină de modulații și rezonanțe, ce implică un fond adânc, din „Mortua est“. Mai atrag atențiunea că fondul acestei poeme nu e că *Eminescu* plânge moartea iubitei sale — cum s'ar putea deduce din „Geniu pustiu“, — sau a unei copile pline de daruri, ci că se frământă sufletește în fața soartei umane; că această frământare conține patru momente, constituite din patru concepții asupra ursitei umane: cea creștină,

cea materialistă, cea budistă și cea eminesciană. Publicul a simțit această poemă și a admirat-o înainte ca critica fără gust s'o fi condamnat. Ea e una din perlele cele mai de preț ale acestei ediții.

5. CUGETĂRILE SĂRMANULUI DIONIS

Este un fragment de poezie, pe care unele ediții îl primesc privindu-l ca pe una din capodoperele lui *Eminescu*.

E o părere falsă. Aceste „Cugetări“ au rostul lor în povestirea filosofică „Sărmanul Dionis“. Prin elementul descriptiv și prin humorul lor realist, — se desvăluie o parte din stările sufletești ale lui Dionis, care nu e însă altul decât *Eminescu*. Ele au un rost epic, deși forma lor e lirică și personală. Dar tocmai această contradicțiune, ne pune în imposibilitate s'o considerăm de sine stătătoare, s'o rupem din contextul ei și s'o publicăm singură. Va trebui dar s'o scoatem din poeziile, ce trebuie să formeze ediția estetică a poeziilor lui *Eminescu*. De-altminteri, bucata considerată singură, e lipsită cu desăvârșire de echilibru. Drept idee generatoare a întregului ar fi concepția din primele și ultima strofă : „Poezie-sărăcie“. Cu toate astea cea mai mare parte dintr'înșă se ocupă cu filozofia motanului, în care elementul descriptiv face loc elementului satiric. Legătura dintre acest episod ce covârșește întregul, este artificială. Deși din punct de vedere poetic conține în adevăr o idee generatoare — lumea e 'nchipuirea de noi înșine — această idee nu e rotunjită și poetul, la sfârșitul poeziei, revine la concepția din primele strofe. Genială totuși cât pentru potrivirea ei în povestire, pierde din valoare și se scoboară la o operă de talent, în care elementele formale predomină asupra elementelor de fond care sunt hibride. Un cuvânt mai mult ca să n'o publicăm în rând cu poeziile lui măestre.

6. DIANA

Deși publicată în „Convorbirile“ din 1884, această poezie nu e primită de *Maiorescu* în ediția lui cel puțin la început. Și cu drept cuvânt. În gândul adânc al lui *Eminescu* această poezie trebuia să cânte o fată rece ca și Diana. Aceasta se vede dintr'o variantă ce găsim în manuscrisul 2261 :

Ades când frunzele pe cracă
Șoptesc ca sgomotul de guri
Ce se sărută și se 'mpacă
In umbr'adâncă de păduri,
Eu stau unde răsare luna
Pe-un alb izvor vuind domol,
De cântă păsările 'ntr'una,
De trece cruda... Dona Sol

Și pe oglinda mișcătoare
Stau de privesc un straniu joc:
E apa pururi călătoare
Și chipu-mi ce rămâne 'n loc...

Dar urmare se îngână :

S'a desprimăvărat pădurea
(Gonesc păsările) 'n stol
Și (sui cu gândul amintirea)
Gândesc la tine, Dona Sol.

Poezia mai are, o strofă ce e sfârșită cu cuvinte și mai îngăimate.

Ori cum ar fi, acesta a fost gândul întâi al lui *Eminescu*. Pe urmă s'a gândit să-i dea o semnificație mai generală acestei prime impresii, și, de la Dona Sol a trecut la Diana. Dar, pe deoparte poetul n'a isbutit să-și ridice concepția la ideea ce șovăie între Diana și Dona Sol ; iar pe de altă parte a stricat farmecul versurilor citate mai sus, dându-le o formă retorică, în care izul primitiv al poeziei se pierde. Această bucată o scoatem dar dintre poeziile maestrite ale lui *Eminescu* și o publicăm la sfârșit ca măr-turisind mai mult o veleitate decât o întrupare de poezie.

7. LA STEAUA...

Este o poezie primită, ca și „Sara pe deal“, târziu, în edițiile lui *Eminescu*. Dar e o poezie care de icritici nătângi a fost criticată pe cuvânt că este aproape tradusă cuvânt cu cuvânt după poezia „Der Stern“ a lui *Gottfried Keller*. De fapt, poezia poetului străin are o valoare mediocră. E o pagină mai mult de virtuositate decât de talent, pentru că ea se recomandă mai mult prin conținut decât prin formă. Fondul e de o stângăcie rară. Poetul arată iubitei sale o stea care de-abia sclipește. O primă greșeală, pentru că sclipirea nedeslușită a unei stele nu arată nici decum depărtarea ei reală. După ce-i arată steaua, poetul continuă : «Dragă, lumina aceea e poate a unei stele care s'a stins în cer de mii de ani și de-abia acuma a ajuns la ochiul nostru». Și sfârșește zicând : „Când vei muri tu, așa vei rămâne în mintea mea, luminoasă ca și steaua care a perit“.

Este o afabulație interesantă, dar lipsită de delicatețe, și reală, și estetică, și din pricina aceasta, ese din sfera creațiunilor poetice. A doua greșeală a poetului german.

Ce face *Eminescu* ? O creiază din nou. Schimbă mai întâi concepția abstractă a lui *Keller* într'o idee generatoare : Ce-a ființat odată ca dragoste, va ființa totdeauna ca amintire. La *Eminescu* nu mai e vorba, ca la *Keller*, de o Gretchen oarecare, căruia poetul îi prezice nedelicat că va muri înaintea lui. La *Eminescu* e vorba de or'ce simțământ adevărat de dragoste. El generalizează, purifică, înalță concepția abstractă, și face să strălucească, în loc de o realitate meschină, o idee frumoasă. Dar nu e numai atât : *Keller*, incurcat de ideea că cu cât o stea scânteiază mai puțin, cu atât e mai depărtată, descrie raza ei zicând intelectual și rece : „Raza ce este și totuși nu este.“ *Eminescu* fără a pune temeiul pe relația dintre depărtare și sclipire, ridică la rangul de imagine abstracțiunea lui *Keller* și zice :

Icoana stelei ce-a murit
Incet pe cer se sue ;
Era pe când nu s'a zărit,
Azi o vedem și nu e.

E centrul poeziei, pe când la *Keller* nu este decât o idee secundară. În sfârșit strofa finală, lămurește comparația și dă contur poeziei :

Tot astfel când al nostru dor
Peri în noapte-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă.

Între poezia lui *Keller* și aceea a lui *Eminescu* se pune astfel un abis. „Der Stern“, e o poezie me-
-diocră ; „La steaua“ e o capodoperă.

8. KAMADEVA

Primită mai întâi în ediția *Maiorescu*, e o replică slabă a poemei „Pajul Cupidon“. În realitate trebuie să fie o variantă primitivă, pe care poetul n'a găsit de cuviință s'o scoată din hârtiile lui, și astfel a rămas o poezie postumă, în care se vede mai mult virtuozitatea decât talentul, necum genialitatea creatoare a lui *Eminescu*. Afabulația este copilărească și nemotivată.

Cu durerile iubirii
Voind sufletu-mi să-mi vindec
L-am chemat în somn pe Kama —
Kamadeva, zeul indic.

Ce însemnează vindecarea sufletului cu durerile iubirii ? Și, dacă a voit să se vindece astfel, de ce, în somn ? Și de ce a chemat tocmai pe Kama, și de ce nu pe Cupidon ?

După acest început de un realism *terre-à-terre*, poetul ne arată deodată pe Kama ca un copil care călărește pe un papagal. Copilul are zâmbetul fățarnic. De ce ? În ce scop ? Și întrucât „buzele de coral“ adaogă la caracterul lui Kama și în deosebi la fățarnicia lui ? Și apoi, cum, în loc de săgeți, el are în tolbă „numai flori înveninate de la Gangele mărețe“ ? Ce proprietate deosebită au aceste flori și cum de o au pe aceea care face pe poet să plângă deștept pe patul său, după ce Kama l-a lovit în piept cu una dintre ele ? Strofa finală este un non sens. Poetul ceruse să-și vindece sufletul cu durerile iubirii și l-a chemat pe Kama în somn, și 'n loc să-i vindece sufletul, poetul constată că a venit să-l certe :

Cu săgeata-i otrăvită
A sosit ca să mă certe,
Fiul cerului albastru
Și-al iluziei deșerte.

Pentru ce ? Poetul iar nu ne spune. Este o însăilare de versuri, printre care nu trăesc decât aceste două din urmă, care dau o admirabilă definiție amorului. Incolo : lipsa unei idei generatoare, o atmosferă sufletească slabă și o plasticitate nulă. Poezia nu poate fi publicată decât în anexă.

9. INTRE PASĂRI

N'are altă valoare decât aceea a unei alegorii humoristice, care nu e decât o glumă. Alegoria e mai mult o comparație, căci poezia începe astfel :

Cum nu suntem două pasări
Sub o strașină de puf,
Cioc în cioc să stăm alături
Intr'un cuib numai de puf,

Și continuă :

Nu mi-ai scoate oare ochii
Cu-ascuțitul botișor ?

Cetitorul are tot dreptul să se întrebe : Ce raport poate fi între cuibul «numai» de puf și scoaterea ochilor ?

Dar poetul nu rămâne la această imagine și o schimbă cu alta, care contrazice pe cea d'întâi :

Stând pe gard, privind lamine,
Ai tot da cochet din cap.

A scoate ochii cuiva și-apoi a da cochet din cap, sunt imagini ce nu se potrivesc. Dar poetul ne spune că «plouat de-atât amor», el s'ar «umfla ursuz din pene și ar sta într'un picior ?»

Scena e hazlie, dar plină de incongruențe. Fără cadru, fără idee generatoare și cu o plasticitate îndoioasă, această bucată se menține mai numai prin atitudinea umoristică și prin atmosfera sufletească ușor caracterizabilă. În orice caz, nu e o capodoperă și trebuie scoasă dintre poeziile de valoare ale lui *Eminescu*.

10. FRAGMENTUL

Este... un fragment și n'are decât un singur accent într'o scenă neisprăvită.

Mănușițe, ce făcurăți
De atâtea săptămâni ?

Dar pentru atât nu se introduce între poeziile de esență ale lui *Eminescu*. O publicăm în apendice.

11. NU MĂ 'NTELEGI

Este, ca și «Diana» una dintre poeziile târziu introduse în ediția lui *Eminescu*, dar care nu merită această cinste. Este una din cele mai confuze poezii, fără cadru și fără motivare.

În prima strofă poetul nu vede pe nimeni de preț pentru care să-și risipească cugetările senine și să-și cumpănească cuvintele ; pe nimeni decât numai pe ea. Numai ea, ființa iubită, îl preocupă, numai pe ea «umbră dulce» (?) vrea s'o împiedice «să meargă în întuneric» (?)

În a doua și a treia strofă, poetul arătându-și dragostea față de iubită și spunându-ne în același timp că ea «e enigma însăși» a vieții lui întregi, ne spune că, din vorba ei, ea nu-l înțelege.

În a patra strofă se întreabă că, probabil pentru a-l înțelege (și zicem «probabil» pentru că poetul nu ne-o spune) e nevoie să treacă înflorirea «de-un vânt al recei erne»; să 'nceteze de «a fi icoana iubirii cei eterne»; să nu se mai asemeze cu marmura și să fie ca toată lumea. Și continuă, din ce în ce mai confuz:

Să fii încântătoare, dar numai o femeie
Ș'atunci să-mi zici: «Privirea ce-atât ai adorat-o
E încă tot senină, fermecătoare... Iat-o»

Strofa a cincea începe cu o exclamație: «E încă tot!» și continuă, îndoindu-se, că în viitor iubit va mai avea același preț, ca astăzi. Îndoiala ia însă forme confuze:

Voiu fi supus duioasei, nemaisimțitei munc,
C'o oaste de imagini să te iubesc și-atunci?

Și trece îndată la considerațiile, care se leagă tot așa de confuz cu restul, că în viitor «copiii nemecniciei». că suntem «nefericiri svârlite în brazdele veciei, că gândirea noastră este spuma nemecniciei și că «visurile și iluziile sunt pe marginea uitării» (?).

Trec și se pierd în zare ca păsările mării,
Și ce rămâne'n urmă, nu e decât obscură
Și oarba suferință ce bântue 'n natură (?)

Urmează o ultimă strofă, în care poetul ne spune că totuși azi când are puterea «ce-o are numai Domnul»

Din haosul uitării s'alung pe-o clipă somnul(?);

azi, când poate «pe schelea lumii urâtă și 'ntr'un chip» (?) să ridice o lume mai mare și mai senină care nu are nici în clin nici în mănecă cu iubita ce cântă; azi când iubita e mai mult înger și prea puțin femeie, îi ucide gândirea, căci nu-l înțelege.

Confuză ca nicio altă poezie a lui *Eminescu*; cuprinzând exagerații ca atunci când poetul se laudă că are «puterea ce-o are numai Domnul» (ca să rimeze cu «somnul») sau când îi spune iubitei într-o formă contestabilă:

În loc de-a fi un soare al astei lumi întregi;

înfățișând forme greșite ca «să înceți a fi icoană», această poezie nu se menține decât prin muzicalitatea duioasă a poeziei eminesciane și prin fragmente de stil, care pun în relief atmosfera sufletească adâncă, și cu perspective a acestui — în această privință, — cel mai mare poet al lumii.

Cu toate astea, bucata aceasta este departe de a fi o capodoperă. Nu e de talent, sau de virginitate, dar este o poezie, care ar fi putut fi o capodoperă, dacă ar fi fost lucrată și clarificată. Altfel ideia generatoare e fără sens, atmosfera sufletească vătămată prin incorectitudini, plasticitatea confuză și prea aderent subiectivă la personalitatea omenească a poetului.

12. O, MAMĂ

Este una din cele mai pătrunzătoare poezii ale lui *Eminescu*. Cei mai mulți cred că în această poezie poetul își cântă pe maică-sa, și din această pricină unii din poezii noștri minori, ca de exemplu, *Vla. hușă* și *Coșbuc*, au căutat și ei să facă o poezie în care să-și cânte mama. De fapt, poezia își are ideia generatoare într'un refren filosofic, care se repetă, cu mici schimbări, de trei ori : Mai întâi poetul arată că-l cheamă mama, pe al cărei mormânt „se scutură salcâmi”; dar cu toate că-l cheamă, salcâmi, bătându-și frunza, îi vor îngâna într'una glasul și ea va dormi mereu înainte :

Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.

În a doua strofă, poetul roagă pe iubită să frângă o ramură de teiu, și să i-o sădească la mormânt. Teiul va crește și-i va umbrî mormântul ; dar el, ca și maică-sa, va dormi mereu înainte :

Mereu va crește umbra-i, eu voi dormi mereu.

În fine, în a treia strofă își închipuește împrejurarea când, împreună cu dânsul, va muri și iubita lui. Atunci se roagă ca să le sape mormântul la marginea unui râu care va plânge într'una pe când ei vor continua să doarmă în sânul veșniciei ;

Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.

Ideia generatoare a acestei poezii este statornicia somnului veșnic față de schimbările naturii, și numai puternicul accent armonic pus de poet pe cuvântul „O, mamă” și indolența, care pe mulți îi face să citească numai începutul poezii, a hotărât să se creadă că e o poezie în care *Eminescu* cânta pe maică-sa.

13. MAI AM UN SINGUR DOR

Maiorescu, fără nicio explicație, publică toate variantele acestei poezii. Tot așa face și *Scurtu*. Dar pe când *Maiorescu* pune ca primă variantă pe aceea care începe cu „Mai am un singur dor”, *Scurtu* luându-se după nu știu ce criteriu, publică, tot sub titlul „Mai am un singur dor”, ca primă variantă, pe aceea care începe cu „De-oiu adormi curând”, care, spre deosebire de a lui *Maiorescu*, începe abrupt și fără cadru. Confuziunea dintre cele patru variante trebuie să înceteze.

Cea mai bună formă din cele patru, cea care sintetizează adânc dorința ultimă a poetului este cea publicată la început de *Maiorescu*. Într'însa găsim modulații, rezonanțe și nuanțe pe care nu le găsim în celelalte decât ca indicații. În frământarea sufletească din care au eșit aceste poezii, singura floare plină de parfum, este această formă.

„Celelalte sunt imperfecte și constituie numai treptele pe care a trebuit să se sue poetul, pentru ca să ajungă la desăvârșire. Va trebui deci să primim în ediția noastră numai forma definitivă „Mai am un singur dor”, iar pe celelalte trei să le punem în anexă. Meritul acestei forme definitive stă în faptul că numai ea prezintă o creștere, o culminare și o calmare a sentimentului. Ea singură se coboară până în adâncimile mistice ale sufletului poetului, creind armonia eternă dintre fond și formă.

14. APARI SĂ DAI LUMINĂ

Publicată de mine în „Convorbiri literare“, după un manuscris cedat chiar de domnișoara căreia i-a fost dedicată poezia, deși are lungimi, deși evoluția sentimentului este îngăimată, deși motivarea e insuficientă și cadrul imperfect, are un final minunat și conține atâtea frumuseți de amănunt, cu o profunzime atât de caracteristică, cu perspective și modulații atât de eminesciane, că e cu neputință să n'o primești printre poeziile alese ale lui *Eminescu*. Poate nicăeri durerea duioasă nu are adâncimi mai expresive decât în această poezie. Locul ei nu este în anexă.

15. SONETUL OR'CÂTE STELE

A fost primit în ediția lui *Eminescu*, ulterior morții lui. Deși cam discursiv și deși ultima strofă nu decurge din celelalte, acest sonet e la nivelul celor mai multe din sonetele lui *Eminescu*, având aceeași factură, aceeași vigoare, aceeași căldură în concepțiune, aceeași dureroasă și totuși plăcută profunzime. Il primim și în ediția noastră.

16. PE UN ALBUM

Mai original este „Pe un album“, care nu are nici defectele sonetului Ori câte stele“ și e mai unitar și mai strâns decât multe din sonetele poetului. El merită să facă parte din poeziile de seamă ale lui *Eminescu*.

17. SCRISOAREA V-a SAU DALILA

Este iarăși o poemă primită ulterior între poeziile alese ale marelui poet. Deși n'are o dezvoltare evolutivă regulată și deși are unele slăbiciuni de expresii, această poemă conține frumuseți unice în poezia lui *Eminescu*. Nici când portretul satiric al femeii n'a fost făcut cu mai multe nuanțe; nici când depărtarea dintre ideal și realitate n'a fost, în dragostea femeii, mai pusă în relief, ca în această capodoperă cu genialitatea creatoare preponderantă. Trebuie dar neapărat primită în opera aleasă a poetului.

18. TA TWAM SI

Această poezie, care cuprinde admirabila rugăciune „Rugămu-ne îndurărilor“, dar fără legătură cu restul, nu e de primit în ediția noastră. Ea cuprinde un material, care, armonizat, ar fi putut deveni o capodoperă. Așa cum este, n'are unitate de ton, e deslănătă în expresie și dezordonată în compoziție. „Rugăciunea“ căreia întreaga poezie i-ar servi de cadru, n'are totuși raport cu ea. Ea nu are sfârșit; dar accentul e așa de profund, că editorii n'au făcut rău primind-o printre poeziile alese ale lui *Eminescu*.

19. VIAȚA

Are aproape aceleași defecte, și o publicăm în anexă. Este compusă de un *Eminescu* în decadență. Vădește influența socialsmului, care, pe vremea publicării ei de către însuși poetul în „Fântâna Blănduziei”, era în floare și sdruncinase echilibrul sufleteș al tineretului de pe acea vreme. E o bucată slabă și tendențioasă.

20. STELELE 'N CER

E, în părțile isbutite, o admirabilă bucată, în care se vădește adâncimea geniului de scriitor a lui *Eminescu*. De „scriitor” — nu de poet. Căci ceea ce ne încântă în această bucată nu este obiectivitatea plastică, ce ne înfățișează un obiect de sine stătător, ci subiectivitatea imaginativă a marelui scriitor care a fost *Eminescu*. În privința străveziei cu care ne arată adâncurile lui sufletești, *Eminescu* nu are rival, în literatură, decât pe *Victor Hugo*. *Victor Hugo* e însă mai amplu și mai bogat, dar mai superficial. *Eminescu* este adânc și mai cald. Dar tocmai pentru că această bucată poetică nu pune în relief talentul de poet, ci pe cel de scriitor al lui *Eminescu*, nevoiți suntem s'o punem în anexă.

21. CE STĂ VÂNTUL

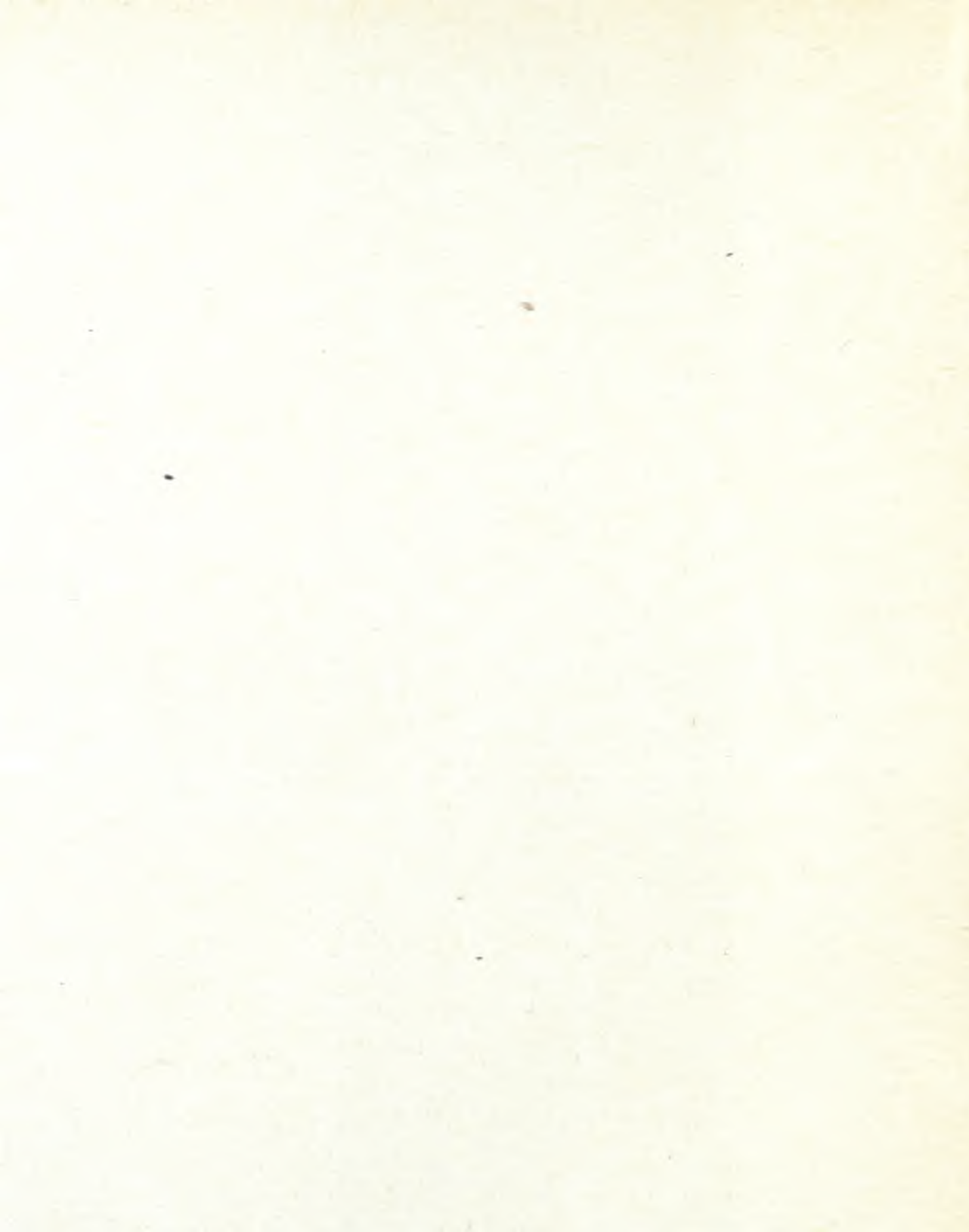
E o bucată în vers poporan care e confuză, fără să aibă mai nimic din stilul eminescian. Primită în ediția lui *Șcurtu*, noi o relegăm în apendice.

22. SONETUL CEARDACULUI

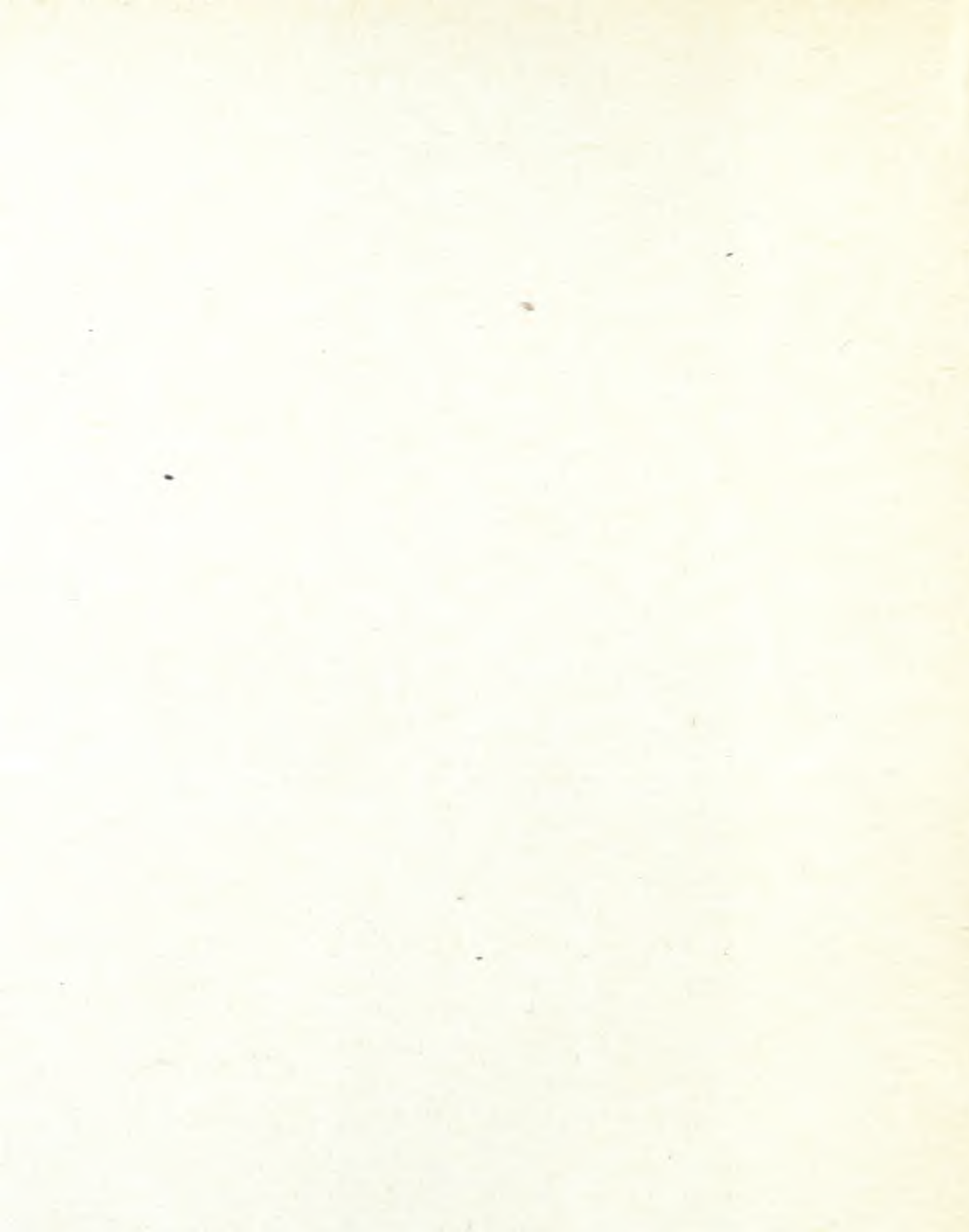
Descoperit de D-na Dr. *Constanța Marinescu*, studiind poeziile postume ale lui *Eminescu*, nu se găsește în niciuna din edițiile poetului. O primim pentru prima dată în această edițiune, din pricina suavității ei.

23. MITOLOGICALE

Poemă humoristică descoperită tot de D-na *Constanța Marinescu*, este admirabilă prin sublimitatea umorului ce întrupează. Este aproape una bucată, în care *Eminescu* se arată un humorist genial și care contrastează puternic cu pesimismul său obișnuit.

**CRITICA POEZIILOR DE TINEREȚE
ALE LUI EMINESCU**

POEZIILE DE TINEREȚE ALE LUI EMINESCU.

Poeziile de tinerețe ale lui *Eminescu* sunt lipsite de adâncime, culoare și perspectivă, cele trei mari calități ale sufletului lui de scriitor. Prin aceste calități — ale scriitorului, nu ale poetului — *Eminescu* a putut să ridice la rangul de capodopere poezii streine, care, de nu treceau prin sufletul lui, rămâneau uitate.

În poeziile de tinerețe, câteodată pare că scânteiază ceva ; par'că au un fel de colorit, de adâncime și de perspectivă, dar nu sunt ale lui *Eminescu*. De celelalte versuri nu mai vorbim. Ele sunt goale de înțeles; necum să aibă cumva armonicele versurilor eminesciene.

1. Astfel, în poezia «Misterele nopții» nu găsim decât ideațiunea superficială și forma lui *Bolintineanu*. Niciun accent personal, nicio căldură în colorit, nicio adâncime, nicio perspectivă :

Când din stele auroase
Noaptea vine 'ncetișor
Cu-ai ei umbre suspinânde,
Cu-a ei silfe șopotinde
Cu-a ei vise de amor,

Câte inimi în plăcere
Ii resaltă ușurel
Dar pe câte dureroase
Cântu-i mistic le apasă,
Cântu-i blând, încetinel,

Două umbre albicioase
Ca și fulgii de ninsori,
Razele din alba lună
Mi le torc, mi le 'mpreună,
Pentru 'ntregul viitor...

Și așa mai departe.

Ce poate să însemneze o noapte care vine cu „umbre suspinânde, cu silfe șopotinde și cu vise de amor“ ? Sub aceste imagini nu întâlnim nimic care să ne surprindă, să ne miște, să ne facă să vibrăm sufletește. Și ce semnificație poate să aibă „inimile în plăcere“ care le „resaltă ușurel“ ? Și ce e cântecul mistic, acest cânt blând care apasă încetinel inimile dureroase ? Și după această introducere fără sens, poetul ne vorbește deodată de „două umbre albicioase“, care totuși sunt albe, „ca și fulgii din ninsori și sunt toarse de razele lunii ...pentru întregul viitor“. E o bucată slabă în toată puterea cuvântului, în care nu întâlnim nici înțelepciunea virtuosului, nici abilitatea de formă a talentului, necum inspirația poetului genial.

2. În bucata «De-aș avea» nu găsim decât trei versuri care ar putea prevesti talentul, dar nu genialitatea creatoare a lui *Eminescu*.

Maniera e a lui *Aleksandri* :

De-aș avea și eu o floare
Mândră, dulce, răpitoare —
Ca și florile din Maiu —
Fiice dulci a unui plaiu,
Plai râzând cu iarba verde
Ce se leagănă, se pierde,
Șoptind șoapte de amor...

I-aș cânta doina, doinița,
I-aș cânta-o 'ncetișor
Șoptind șoapte de amor !

Se poate ceva mai superficial, mai învechit și mai puțin personal decât această bucată ? Singurul vers care oarecum vibrează este versul :

Plaiu râzând cu iarba verde

la care putem adăoga încă două. Vorbind de florica pe care ar vrea s'o aibă o caracterizează zicând :

Ca și floarea crinului
Alb, ca neaua sânului

3. În «La moartea lui Aron Pumnul», pe care ediția *Scurtu* o pune sub titlul pompos de „ode și elegii“ nu găsim decât iarăși trei versuri *quasi-eminesciene*. Poetul se adresează Bucovinei, zicându-i să se cernească, căci are penține :

Imbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,
Cu cipru verde 'ncinge antică fruntea ta ;
Acuma din pleiada-ți auroasă și senină
Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,
Se stinse-o dalbă stea.

Prin gura lui *Eminescu* vorbește *Bolintineanu* ! „Pleiada auroasă“ este a lui. Repetiția fără nicio semnificație : „un luceafăr“, „o lumină“, o „dalbă stea“ poate fi revendicată și de *Alecsandri*. Singurul vers în care întâlnim o energie proprie și o inversiune semnificativă, este versul :

Cu cipru verde 'nceinge antică fruntea ta

La acest vers se pot adăoga primele două versuri din strofa următoare :

*Metalică, vibrândă a clopotelor jale
Vuește în cadență și sună întristat.*

Energia, armonia și înțelesul acestor două versuri sunt aproape eminesciene. Dar ce folos, când strofa continuă cu versurile :

*Căci ah ! geniul mare al deșteptării tale
Păși, se duse-acuma pe-a nemuririi cale
Și'n urmă ne-ai lăsat,*

în care *Alecsandri* și *Bolintineanu* se îngână cu *Bolliac* !

4. În «La Heliade» găsim patru versuri mai bune. Bucata este o entusiasmare fără obiect :

*De mi-ar permite-Apolon s'aleg dintre cunune,
Ghirlanda n'aș alege-o de flori plăpânde, june,
Ci falnica cunună a bardului bătrân...*

Ce deosebire va fi între cununa ghirlandă de „flori, plăpânde june“ și între „falnica cunună“ a bătrânului bard, poetul nu ne spune. Destul că, în decursul poeziei, această cunună îl urmărește și ajunge să scoată un efect în versurile *quasi-eminesciene* :

*Cununa cea de aur ce sfântă se'mpletește
Pe fruntea cea umbrită de bucle de argint*

a cărei energie culminează în alte două versuri unde sintetizează impresia impunătoare ce i-o făcea *Eliad*, tânărului *Eminescu*. Dar accentul e al lui *Eliad*, nu al poetului nostru :

*Talazurile negre ce turbă, se răstoarnă
Și spumegă ca furii și urlă 'ngrozitor*

5. În «La moartea Principelui Știrbey» găsim iar patru versuri frumoase, cu deosebire cel din urmă:

*Și cu ochiul plin de lacrimi nașiunea cea română
Care are 'n mii de inimi sufletul ei tremurând
Vede cum prin nori se stinge stea cu flacără divină,
Și aude 'n ceruri tunet și un geamăt pe pământ*

Dar atât.

6. În «Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie» găsim o descripție energică, de dorinți patriotice, în care

se furișează la început câteva versuri, care, deși nu sunt eminesciene, au altă putere într' însele decât acelea a lui *Bolintineanu*, a cărui cadență o imită :

Ce-ți doresc eu ție, scumpă Românie,
Țara mea de glorie, țara mea de dor,
Brațele nervoase, arme de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor.
Fiarbă vinu'n cupe, spumege pocălul
Dacă fii-ți mândri astea le nutresc ;
Căci rămâne stânca, deși moare valul,
Dulce Românie, asta ți-o doresc !

Dar acest șirag de dorinți n'are nici-o gradăție și culminare. E monoton. Poetul putea să se mărginească la prima strofă.

7. Acelaș defect îl are și «*La Bucovina*», care însă se termină printr'o strofă de efect :

Mână doru-i tainic colo în spre tine,
Ochiul îmi sclipește, genele-mi sunt pline,
Inima mi-e grea ;
Astfel totdeauna când gândesc la tine,
Sufletul mi-apasă nouri de suspine,
Bucovina mea.

Nu e *Eminescu*, dar e un poet de talent. N'are adâncime, perspectivă, nici adâncime, dar are o harnică melancolie, în care însă energia ese prea mult în relief.

8. Mai multe versuri bunicile se găsesc în «*Din străinătate*». E o bucată, care i-ar fi putut da lui *Eminescu* prilejul să descrie frumusețile țării. Dar pentru aceste frumuseți el nu găsește în această poezie de cele mai multe ori decât vopseli fără culoare, umbre fără imagini, ritm fără muzică :

Să mai privesc odată câmpia 'nfloritoare
Ce zilele-mi copile și albe le-a țesut :
Ce auzi odată copila-mi murmurare,
Ce jocurile-mi june, sburdarea mi-a văzut.

Totuși ici și colo strălucesc palid unele versuri.

În străinătate poetul se simte nefericit :

E inima mea tristă ce n'are mângâiere
E sufletu-mi ce arde de dor nemărginit...
Aș vrea să văd acum natala mea vâlcioară
Scăldată în cristalul pârâului de-argint

Dar aceste versuri sunt urmate de următoarele :

Să văd că eu atât iubeam odinioară
A codrului tenebră, poetic labirint,
care întunecă cu desăvârșire lumina celorlalte.

Totuși poetul iar se pare că se ridică. Versul

Să mai salut odată colibele din vale

e remarcabil prin simplitatea și firescul lui.

Și lui putem să-i mai adăugăm următoarele două :

*Să tot privesc la munte, în sus cum se ridică
Pierzându-și a sa frunte în negură și nori*

Sunt versuri bune. Sunt versuri de virtuozitate, nici măcar de talent, căci nu au originalitate de formă. Dar nu sunt versuri geniale, ca cele din capodoperele lui.

9. În «La o artistă» găsim câteva versuri de talent remarcabile printr'un început de muzicalitate interioară. Poetul, nemulțumit de răceala artistei o întreabă :

*Ești tu nota-armonioasă
Ce-o gândi un serafim,
Când pe lira-i tânguioasă
Mână cântecul divin ?*

Nu sunt încă genial eminesciane, căci nu sunt rupte dintr'o idee generatoare, nu au fond ; dar au armonie interesantă.

10. Mai inspirat pare poetul în «Amorul unei marmure».
Poetul se plânge că nu are putere ca Oceanul, care

... se 'mbată de-al valurilor joc ».

Accentul devine aproape eminescian în versurile în care poetul arată că n'are în suflet decât icoana iubitei și însușirile ce-l farmecă ;

*Nimica, doar icoana, care mă învenină,
Nimic, doar suvenirea surâsului tău lin ;
Nimic, decât o rază din fața ta senină,
Din ochiul tău senin.*

* * * * *

*Din ochi de-ar soarbe geniu slăbita mea privire,
De-ar tremura la sânul-mi gingașul tău mijloc,
Ai pune pe-a mea frunte, în vise de mărire
Un diadem de foc.*

E energic, dar și mai multă retorică. Ca să o vedem, n'avem decât să comparăm aceste versuri cu cele din «Pe lângă plopii fără soț» :

*Dându-mi din ochiul tău senin
O rază din adins
În calea timpilor ce vin,
O stea s'ar fi aprins.*

*Ai fi trăit în veci de veci
Și rânduri de vieți,
Cu ale tale brațe reci
În înărmureai măreț...*

Deosebirea e ca dela cer la pământ. Versurile din «Amorul unei marmure» sunt corecte, dar fără viață estetică, fără realitate mistică ; — versurile din «Pe lângă plopii fără soț» sunt mai puțin corecte, — dar pulsează în ele o neprețuită viață adâncă și mistică !

11. În «Speranța» găsim, având umbra acestei vieți mistice, în două versuri și-apoi chiar într-o strofă întreagă :

*Cum mângâie dulce, alină ușor
Speranța pe toți muritorii*

Dar acest accent nu se menține în versurile următoare decât prin ritmul mecanic al versului :

Tristețe, durere și lacrimi, amor

zice poetul făcând pleonasme, și continuă cu o comparație fără rost :

*Azilul își află în sânul-i... de dor
Și pier cum de boare pier norii.*

12. Unele bucăți au versuri cu oarecare suavitate de simțire, dar fără energie, ca, de exemplu, în «O călătorie în zori» care dă expresiunea unei fantazii necoapte :

*De-aș fi măndro, răușorul
Care dorul
Să-l confie câmpului,
Ți-aș spăla cu-o sărutare
Murmurare....*

13. În alte bucăți accentele energice tresar fără suavitatea simțirii. Astfel în ultimile bucăți «Junii corupți» și «Visuri trecute». În «Junii corupți» avem versurile :

*Vedeți cum urna crapă, cenușa reînvie,
Cum murmură trecutul cu glas de bătălie
Poporului roman,
Cum umbrele se 'mbracă în zale ferecate
Și frunțile cărunte le 'nalță de departe
Un Cezar, un Traian.*

*Cad putredele tronuri în marea lor urgie,
Se sfărâmă odată cu lanțul de sclavie
Și sceptrele de fier...*

Dar după aceste versuri continuă :

*În două părți infernul portalele-și deshide
Spre a 'ncăpea cu mia răsuflutele hâde
Tiranilor ce pier.*

14. Energia are rezonanțe și mai adânci și mai intuitive în «Visuri trecute» ; dar muzicalitatea versurilor e streină :

*V'ați dus cu anii, ducu-vă dorul
Precum cu toamna frunzele trec,
Buza mi-e rece, sufletul sec.
Viața mea curge, uitând izvorul.*

Iar în versurile ce urmează, cade :

*Candel'a ștersei de-argint icoane
A lui Apolon, crezului meu,
Mă topesc tainic, însă mereu
De ale patimilor orcane !*

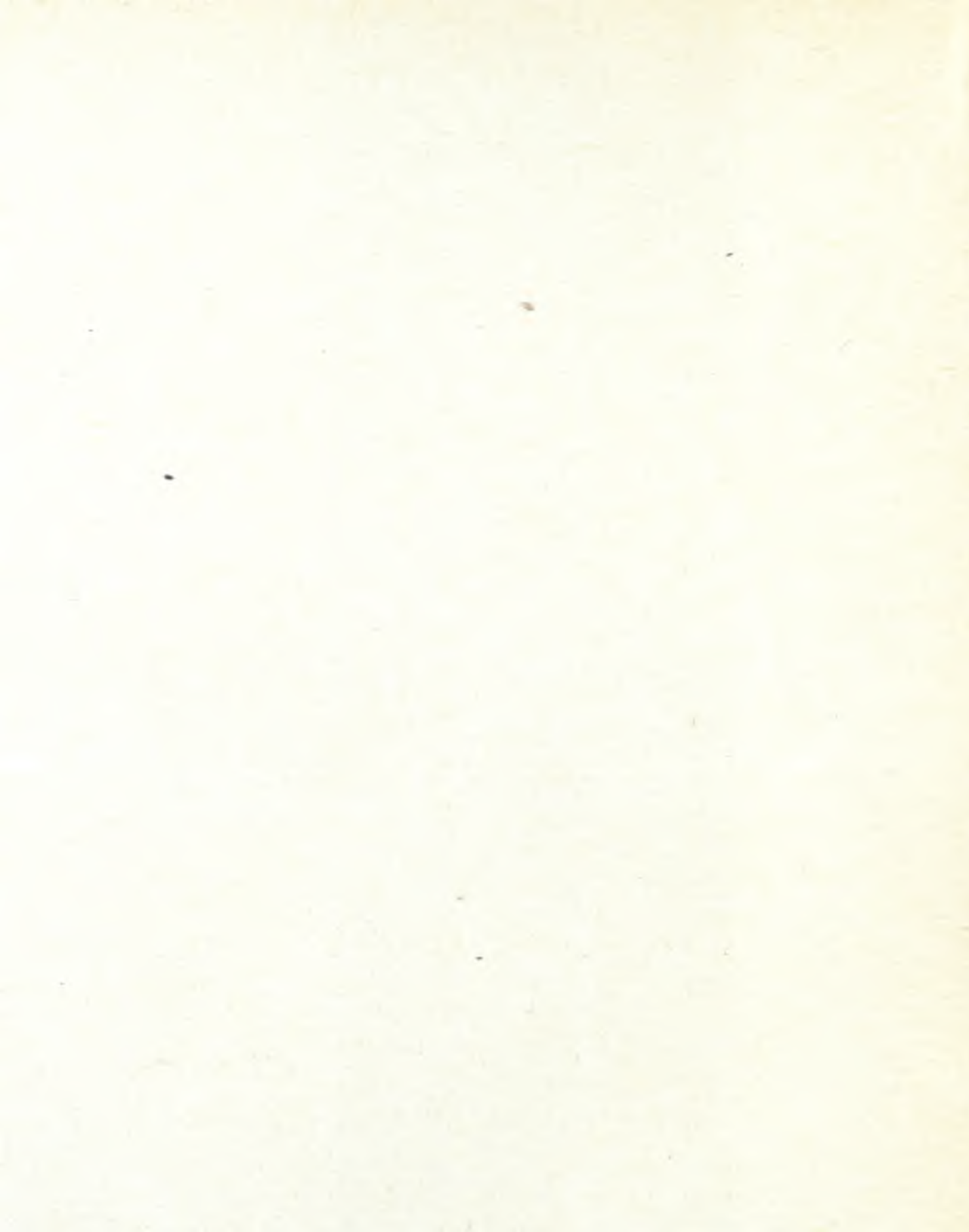
Candela la icoana de argint al lui Apolon, candela, care se topește tainic în orcanele patimilor, cu prinde incongruențe insuportabile.

Dar mai sus ca totdeauna se ridică în versurile :

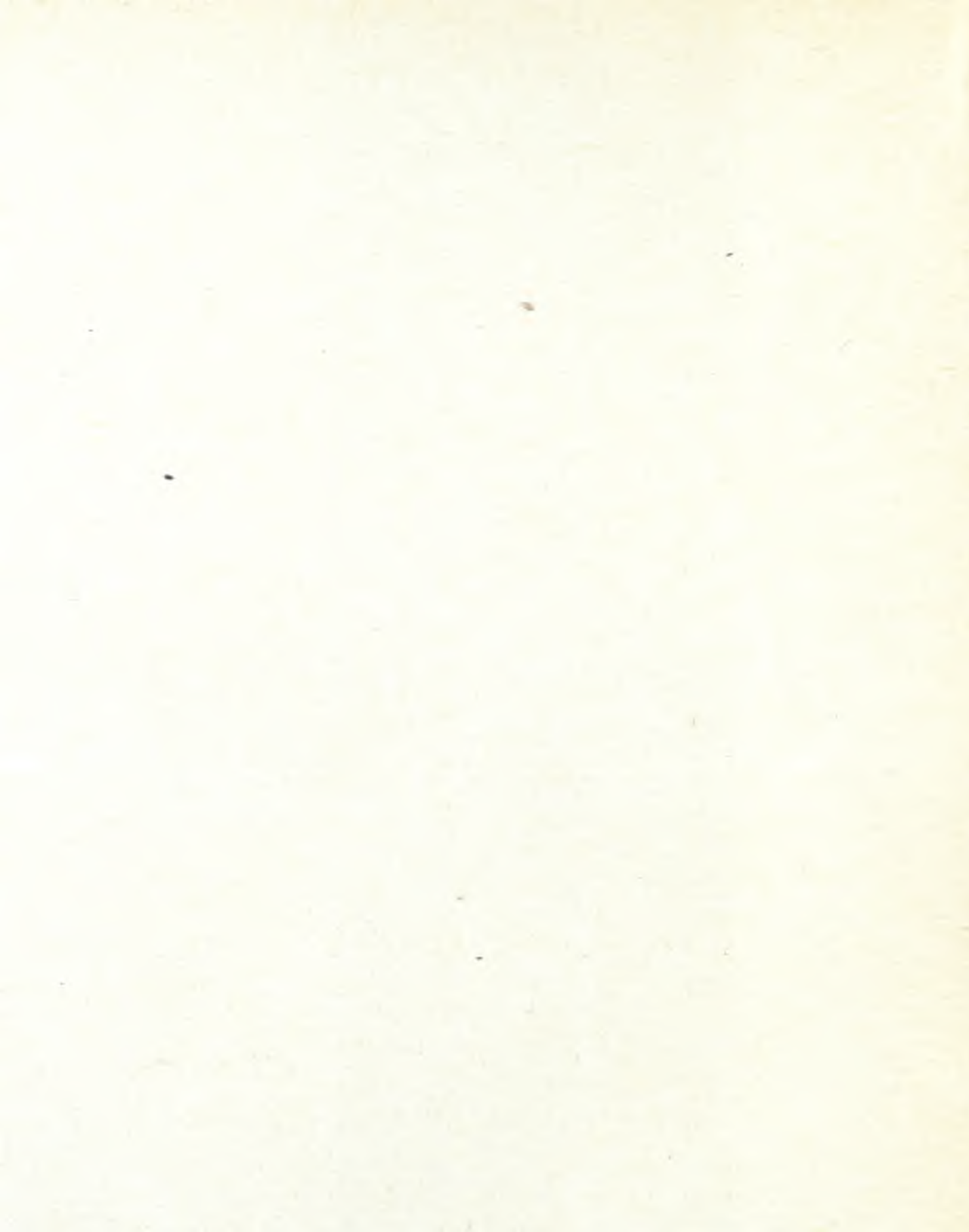
*Mă usuc ca crucea pusă în câmpii
Și de blestem îmi e neagră gura.*

.

Dar, or'cât de interesante sunt unele din aceste versuri — și le-am citat subliniindu-le pe toate — ele rămân departe, cum am zis, de versurile obișnuite eminesciene. Ele afirmă un virtuos sau un talent, dar nu anunță o genialitate creatoare ! Ele pot avea loc într'un studiu critic care să le nimicească odată pentru totdeauna dar nu într'o ediție a poeziilor geniale, ca să rățăcească gustul cititorilor.

OPERE DE VIRTUOZITATE

LA MOARTEA LUI ARON PUMNUL

Imbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,
Cu cipru verde 'ncige antică fruntea ta ;
D'acuma din pleiada-ți auroasă și senină,
Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,
Se stinse-o dalbă stea !

Metalica, vibrânda a clopotelor jale,
Vuește în cadență și sună întristat ;
Căci ah ! geniul mare al deșteptării tale,
Păși, se duse-acuma pe-a nemuririi cale,
Și 'n urmă-i ne-a lăsat !

Te-ai dus, te-ai dus din lume, o ! geniu 'nalt și mare,
Colo unde te-așteaptă toți îngerii în cor,
Ce 'ntoană tainic, dulce, a sferelor cântare
Și-ți împletesc ghirlande, cununi mirositoare,
Cununi de albe flori !

Te plânge Bucovina, te plânge 'n voce tară,
Te plânge 'n tânguire și locul tău natal ;
Căci umbra ta măreață în falnica-i sburare,
O urmă 'ncet cu ochiul în trista lăcrimare,
Ce-i simț național !

Urmează încă 'n cale-ți și lacrima duioasă,
Ce junii toți o varsă pe trist mormântul tău,
Urmeze-ți ea prin sboru-ți în cânturi tânguioase,
In cânturi răsunânde, suspine-armonioase,
Colo, în Eliseu!...

DE-AȘ AVEA...

De-aș avea și eu o floare
Mândră, dulce, răpitoare
Ca și florile din Mai,
Fiice dulci a unui plai,
Plai răsând cu iarbă verde
Ce se leagănă, se pierde,
Undoind încetișor,
Șoptind șoapte de amor ;

De-aș avea o floricică
Gingașă și tinerică,
Ca și floarea crinului,
Alb ca neaua sânului,
Amalgam de-o roz-albie
Și de una purpurie,
Cântând vesel și ușor,
Șoptind șoapte de amor ;

De-aș avea o porumbiță
Cu chip alb de copiliță,

Copiliță blândișoară,
Ca o zi de primăvară ;
Cătu-ți ține ziulița,
I-aș cânta doina, doinița,
I-aș cânta-o 'ncetișor,
Șoptind șoapte de amor.

O CĂLĂRIRE ÎN ZORI

A nopții gigantică umbră ușoară
Purtată de vânt,
Se 'ncovoie tainic, se leagănă, sboară,
Din aripi bătând.

Roz-alb' auroră, cu bucle de aur
Sclipinde 'n rubin,
Revarsă din ochii-i de lacrimi tezaur
Pe-al florilor sân ;

Răspânde suflarea narciselor albe
Balsamu-i divin,
Și Chloris din roze își pune la salbe
Pe fruntea-i de crin ;

Iar râul suspină de blânda-i durere
Poetic murmur,
Pe-oglinda-i de unde răsfrânge 'n tăcere
Fantastic purpur ;

Și pasărea cântă suspine-imitândă
Un cântec de-amor,
Ecou-i răspunde cu vocea-i viindă
La plânsu-i de dor.

Pe câmp se văd două ființe ușoare
Săltânde pe-un cal,
Pe care le 'ncinge de flutură 'n boare
Subțire voal ;

Ca Eol, ce zboară prin valuri și țipă,
Fugarul ușor
Nechează, s'aruncă de spintecă 'n pripă
Al negurii flor,

O dalbă fecioară adoarme pe sânul
De-un june frumos,
Astfel cum dormită oftarea, suspinul
In cântul duios ;

Iar talia-i 'naltă, gingașă, subțire,
Se mlădie 'n vânt,
Și negrele-i bucle ondoală 'n zefire,
Sclipesc fluturând.

I-adoarme pe sânu-i, se leagănă 'n brațe
In tandre visări,
Pe când, ca profume, pe blânda ei față
Plutesc sărutări.

Iar aeru 'n munte, în vale vibrează
De tainici oftări ;
Căci junele astfel din pieptu-i oftează
In dalbe cântări :

«Ah ! ascultă mândruliță,
Drăguliță,
Șoapta-mi blândă de amor,
Să-ți cânt dulce, dulce, tainic,
Cântul jalnic
Ce-ți cântam adeseaori.

De-ai fi, dragă, zefir dulce,
Care duce
Cu-al său murmur frunze, flori,
Aș fi frunză, aș fi floare,
Aș sburare
Pe-al tău sân, gemând de dor ;

De-ai fi noapte,-aș fi lumină
Blândă, lină,
Te-aș cuprinde c'un suspin ;
Și în nunta de iubire,
In unire,
Naște-am zorii de rubin ;

De-aș fi, mândră, râușorul,
Care dorul
Și-l confie câmpului,
Ți-aș spăla c'o sărutare,
Murmurare,
Crinii albi ai sânelui !

Ca Eol, ce zboară prin valuri și țipă,
Fugarul ușor
Nechează, s'aruncă de spintecă 'n pripă
Al negurii flor ;

Vergina îl strânge pe-amantu-i mai tare
La sânu-i de crin,
Și fața-și ascunde l'a lui sărutare
In păr ebenin.

Iar Eco își râde de blânde plângeri,
De junii amanți,
Și râul repetă ca cântul de îngeri
In repede danț :

« De-aș fi, mândră, râușorul,
Care dorul
Și-l confie câmpului,
Ți-aș spăla c'o sărutare,
Murmurare,
Crinii albi ai sânelui !

DIN STRĂINĂTATE

Când tot se 'nveselește, când toți aci se 'ncântă,
Când toți își au plăcerea și zile fără nori,
Un suflet numai plânge, în doru-i se avântă
L'a patriei dulci plaiuri, la câmpii-i răsători.

Și inima aceea, ce geme de durere,
Și sufletul acela, ce cântă amorțit,
E inima mea tristă, ce n'are mângâere,
E sufletu-mi, ce arde de dor nemărginit.

Aș vrea să văd acum natala mea vâlcioară
Scăldată în cristalul pârâului de-argint,
Să văd, ce eu atâta iubeam odinioară,
A codrului tenebră, poetic labirint ;

Să mai salut odată colibele din vale,
Domninde cu un aer de pace, liniștiri,
Ce respirau în taină plăceri mai naturale,
Visări misterioase, poetice șoptiri.

Aș vrea să am o casă, tăcută, mititică,
In valea mea natală, ce undula în flori,
Să tot privesc la munte, în sus cum se ridică,
Pierzându-și a sa frunte în negură și nori.

Să mai privesc odată câmpia 'nfloritoare,
Ce zilele-mi copile și albe le-a ȣesut,
Ce auzi odată copila-mi murmurare,
Ce jocurile-mi june, sburdarea mi-a văzut.

Melodica șoptire a râului ce geme,
Concertul, ce-l întoană al pasărilor cor,
Cântarea în cadență a frunzelor, ce freme,
Născur' acolo 'n mine șoptiri de-un gingaș dor.

Da! da! aș fi ferice, de-aș fi încă odată
In patria-mi iubită, în locul meu natal,
Să pot a binezice cu mintea 'nflăcărată
Visările juniei, visări de-un ideal.

Chiar moartea, ce răspânde teroare 'n omenire,
Prin vinele vibrânde ghețoasele-i fiori, —
Acolo m'ar adoarme în dulce liniștire,
In visuri fericite m'ar duce către nori.

LA BUCOVINA

N'oiu uita vreodată, dulce Bucovină,
Geniu-ți romantic, munții în lumină,
Văile în flori,
Râuri resăltânde printre stânce nante,
Apele lucinde 'n dalbe diamante
Peste câmpii 'n zori.

Ale sortii mele plângeri și surâse,
Îngânate 'n cânturi, îngânate 'n vise
Tainic și ușor,
Toate-mi trec prin gându-mi, trec pe dinainte,
Inima mi-o fură și cu dulci cuvinte
Imi șoptesc de dor.

Numai lângă sânu-ți, geniile rele,
Care îmi descântă firul vieții mele,
Par'că dormita ;
Mă lăsară 'n pace, ca să cânt în lume,
Să-mi visez o soartă mândră de-al meu nume
Și de steaua mea.

SPERANȚA

Cum mângâie dulce, alină ușor
Speranța pe toți muritorii !
Tristeță, durere și lacrimi, amor,
Azilul își află la sânu-i de dor
Și pier, cum de boare pier norii.

Precum călătorul prin munți rătăcind,
Prin umbra pădurii cei dese,
La slaba lumină, ce-o vede lucind,
Aleargă purtat, ca de vânt,
Din noaptea pădurii de ese :

Așa și speranța — c'un licur ușor,
Cu slaba-i lumină pâlindă,
Anină 'nc' odată tremândul picior,
De uită de sarcini, de uită de nori
Și unde o vede s'avântă.

La cel ce în carcere plânge amar
Și blestemă cerul și soartea,
La neagra-i durere îi pune hotar
Făcând să-i apară în negru talar
A lumii paranimfă — moartea.

Și maicii, ce strânge pruncuțu-i la sân,
Privirea de lacrimi plină,
Văzând cum geniile morții se 'nclin
Pe fruntea-i copilă cu spasmuri și chin,
Speranța, durerea i-alină.

Căci vede surăsu-i de grație plin
Și uită pericolul mare,
L-apleacă mai dulce la sânu-i de crin,
Și fața-i umbrește cu păr ebenin,
La pieptu-i îl strânge mai tare.

Așa marinarii pe mare umblând,
Isbiți de talazuri, furtune,
Isbiți de orcanul ghețos (și) urlând,
Speranța îi face de uită de vânt,
Și speră la timpuri mai bune ;

Așa virtușii, murind, nu desper,
Speranța-a lor frunte 'nsenină,
Speranța cea dulce de plată în cer,
Ii face de uită de-a morții dureri,
Pleoapele 'n pace le 'nchină.

Cum mângâie dulce, alină ușor
Speranța pe toți muritorii !
Tristeță, durere și lacrimi, amor,
Azilul își află la sânul-i de dor
Și pier, cum de boare pier norii.

MISTERELE NOPTII

Când din stele auroase
Noaptea vine 'ncetișor
Cu-a ei umbre suspinânde,
Cu-a ei silfe șopotinde,
Cu-a ei vise de amor ;

Câte inimi în plăcere
Ii resaltă ușurel !
Dar pe câte dureroase,
Cântu-i mistic le apasă,
Cântu-i blând, încetinel !

Două umbre albicioase
Ca și fulgii din ninsori,
Razele din alba lună
Mi le torc, mi le 'mpreună,
Pentru 'ntregul viitor ;

Iar doi îngeri cântă 'n plângeri,
Plâng în nopte dureros,
Și se sting ca două stele
Care 'n nuntă, ușurele
Se cunun' căzânde jos.

Intr'un cuib de turturele
Ca și fluturii de-ușor,
Saltă Eros nebunește,
Il desmiardă, l-încălzește
Cu un vis de tainic dor ;

Iar în norul de profume,
Două suflete de flori
Le desparte-al nopții mire
Cu fantastica-i șoptire,
Le resfiră, până mor.

Când pe stele aurie
Noaptea doarme ușurel,
Câte inime râzânde,
Dar pe câte suspinânde
Le delasă 'ncetinel !

Dar așa ne e destinul :
Vitreg prea adese ori,
Unui lumea-i acordează,
Iar pe altul îl botează
Cu-a lui rouă de plânsori.

CE-ȚI DORESC EU ȚIE, DULCE ROMÂNIE

Ce-ți doresc eu ție dulce Românie,
Țara mea de glorii, țara mea de dor ?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor !
Fiarbă vinu 'n cupe, spumege pocalul,
Dacă fiii-ți mândri aste le nutresc ;
Căci rămâne stânca, deși moare valul,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Vis de răzbunare negru ca mormântul
Spada ta de sânge dușman fumegând
Și de-asupra hidrei fluture cu vântul
Visul tău de glorii falnic triumfând.
Spună lumii large steaguri tricolore,
Spună ce-i poporul mare, românesc,
Când s'aprinde sacru candida-i vâlvoare,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Ingerul iubirii, îngerul de pace,
Pe altarul Vestei tainic surâzând,
Ce pe Marte 'n glorii să orbească-l face
Când cu lampa-i sboară lumea luminând,

El pe sânu-ți vergin încă să coboare,
Guste fericirea raiului ceresc,
Tu îl strânge 'n brațe, tu îi fă altare,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Tânără mireasă, mamă cu amor !
Fiii tăi trăiască numai în frăție
Ca a nopții stele, ca a zilei zori,
Viața în vecie, glorii, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală și mândrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

LA HELIADE

De mi-ar permite-Apolon s'aleg dintre cunune,
Ghirlanda n'aş alege-o de flori plăpânde, june,
Ci falnica cunună a bardului bătrân ;
Eu n'aş alege lira vibrândă de iubire,
Ci cea care falnic îmi cântă de mărire,
Cu focul albei Veste aprinde al meu sân.

Ghirlandă ce se 'nsoară cu silfele uşoare,
Pe fruntea inspirată, pe fruntea 'nspirătoare
De bucle 'ncunjurată, blondine, undoind ;
Plăcută-i o ghirlandă, sublimă însă este
Cununa cea de laur, ce sfântă se împleteşte
Pe fruntea cea umbrită de bucle de argint.

Ca visul e cântarea ce-o 'ntoană Eol dulce,
Când silfele vin jalnic prin lilii să se culce,
Să doarmă somn de îngeri pe sânul alb de flori ;
Sublim însă e cântul când ţipă şi ia 'n goană
Talazurile negre ce turbă, se răstoarnă,
Şi spumegă, ca furii, şi urlă 'ngrozitor.

Astfel îți e cântarea, bătrâne Heliade,
Cum curge profeția unei Ieremiade,
Cum se răsbun' un vifor sburând din nor în nor.
Ruga-m'aș la Erato, să cânt ca Tine, barde,
De nu în viața-mi toată, dar cântecu-mi de moarte
Să fie ca „Blăstămu“-Ți... să-l cânt, apoi să mor.

LA O ARTISTĂ

Ca a nopții poezie
Cu 'ntunericul talar,
Când se 'mbină, se 'mlădie
C'un glas tainic, lin, amar,
Tu cântare întrupată!
De-al aplauzelor flor,
Apărând divinizată,
Răpiși sufletu-mi în dor.

Ca zefirii, ce adie
Cânturi dulci ca un fior,
Când prin flori de iasomie
Iși sting sufletele lor :
Astfel notele murinde
Blânde, palide, încet,
Sbor sub mâna-ți tremurânde,
Ca dulci gânduri de poet.

Sau ca lira sfărâmată,
Ce răsgeme 'ngrozitor
Când o mână înghețată
Rumpe coardele 'n fior :

Astfel mâna-ți tremurândă
Bate-un cântec mort și viu,
Ca furtuna descrescândă
Care muge a pustiu.

Ești tu nota rătăcită
Din cântarea sferelor,
Ce eternă, nefinită,
Ingerii o cântă 'n cor ?
Ești ființa armonioasă,
Ce-o gândi un serafin,
Când pe lira-i tânguioasă
Mâna cântecul divin ?

Ah, ca visul ce se 'mbină
Palid, lin, încetișor,
Cu o rază de lumină
Ce-arde geana ochilor ;
Tu cântare întrupată
De-al aplauzelor flor,
Dispărând divinizată,
Răpiși sufletu-mi în dor.

AMORUL UNEI MARMURE

Oștirile-i alungă în spaimă înghețată,
Cu sufletu 'n ruină, un rege-asirian,
Cum stâncelor aruncă durerea-i înspumată
Gemândul uragan.

De ce nu sunt un rege, să sfarm cu-a mea durere,
De ce nu sunt Satana, de ce nu-s Dumnezeu ?
Să fac să rump' o lume, ce sfâșie 'n tăcere
Sdrobit sufletul meu.

Un leu pustiei rage turbarea lui fugindă,
Un ocean se 'mbată, pe-al vânturilor joc ;
Și norii-și spun în tunet durerea lor mugindă,
Gândirile de foc.

Eu singur n'am cui spune cumplita mea durere,
Eu singur n'am cui spune nebunul meu amor ;
Căci mie mi-a dat soarta amara mângâere —
O piatră să ador.

Murindului speranța, turbării răsbunarea,
Profetului blestemul, credinței Dumnezeu,
La sinucid o umbră ce-i sperie desperarea.

Nimic, nimica eu.

Nimica, doar icoana-ți, care mă învenină ;
Nimic, doar suvenirea surâsului tău lin ;
Nimic decât o rază din fața ta senină,
Din ochiul tău senin.

Și te iubesc, copilă, cum repede-a junie
Iubește 'n ochi de flacări al zilelor noroc,
Iubesc precum iubește pe-o albă vijelie
Un ocean de foc.

Din ochi de-ar soarbe geniu slăbita mea privire,
De-ar tremura la sânu-mi gingașul tău mijloc,
Ai pune pe-a mea frunte, în vise de mărire,
Un diadem de foc.

Și-aș pune soarta lumii pe buza-ți purpurie,
Aș pune lege lumii răsândul tău delir ;
Aș face al tău zâmbet un secol de urgie,
Și lacrimile-ți mir.

Căci te iubesc, copilă, ca zeul nemurirea,
Ca preotul altarul, ca spaima un azil ;
Ca sceptrul mâna blândă, ca vulturul mărirea,
Ca visul pe-un copil.

Și pasu 'n urmă-ți sboară c'o tainică mânia,
Ca un smintit, ce cată cu ochiu 'ngălbenit,
Cu fruntea 'nvinețită, cu fața cenușie —
Icoana ce-a iubit.

JUNII CORUPȚI

La voi cobor acuma, voi suflete-amăgite,
Și ca să vă ard fierea, o, spirite-amețite,
Blestemul îl invoc ;
Blestemul mizantropic cu vânăta lui ghiară
Ca să vă scriu pe frunte, ca vita ce se 'nfiară
Cu fierul ars în foc.

Deși știu c'a mea liră d'a surda o să bată —
In preajma minții voastre de patimi îmbătată,
De-al patimilor dor ;
In preajma minții voastre ucisă de orgie
Și putredă de spasmuri, și arsă de beție,
Și seacă de amor.

O, fiarbă-vă mânia în vinele stocite,
In ochii stânși de moarte, pe frunți învinețite
De sânge putrezit ;
Că 'n veci nu se va teme Profetul vre o dată
De brațele slăbite, puterea leșinată,
A junelui cănit.

Ce am de-alege oare în seaca-vă ființă?
Ce foc făr' a se stânge, ce drept fără să-mi mință,
O, oameni morți de vii!
Să vă admir curajul în vinure vărsate,
In sticle sfărâmate, hurii nerușinate
Ce chiue 'n orgii?

Vă văd lungiți pe patul juneții ce-ați spurcat-o,
Suflând din gură boala vieții ce-ați urmat-o,
Și arși pân' în rărunchi;
Sau bestiilor care pe azi îl țin în fiară,
Cum lingușiți privirea cea stearpă și amară,
Cum cădeți în genunchi?

Sculați-vă, că anii trecutului se 'nșiră,
In șiruri triumfale stindarul îl respiră,
Căci Roma a 'nviat;
Din nou pe glorii calcă, cu fața înzeită,
Cu faclele-i nestinse, puterea-i, împietrită,
Poporul împărat.

Sculați-vă!... căci tromba de moarte purtătoare,
Cu glasul ei lugubru răcnește la popoare,
Ca leul speriat;
Tot ce respiră-i liber, a tuturor e lumea,
Dreptatea, libertatea, nu sunt numai un nume,
Ci-avea s'au serbat.

Incegeți-vă spada la danțul cel de moarte,
Aci vă poartă vântul, cum știe să vă poarte
A Țopâi în joc!

Aci vă duceți valuri în mii batalioane,
Cum în păduri aprinse, mânat de uragane,
Diluviul de foc.

Vedeți cum urna crapă, cenușa reînvie,
Cum murmură trecutul cu glas deătălie
Poporul cel roman ;
Cum umbrele se 'mbracă în zale ferecate,
Și frunțile cărunte le 'nalță de departe
Un Cezar, un Traian.

Cad putredele tronuri în marea de urgie,
Se sfarmă de odată cu lanțul de sclavie
Și sceptrele de fier,
In două părți infernul portalele-și deschide,
Spre a 'ncăpea cu mia răsufletele hăde
Tiranilor ce pier !

In darn răsună vocea-mi de eco repetată,
Vă sgudue arama urechea amorțită
Și simțul leșinat ;
Virtutea despletită și patria-ne zee
Nu pot ca să aprinză o singură scântee
In sufletu 'nghețat.

Și singur stau și caut ca uliul care cată
In inima junimii, de viața-i desbrăcată,
Un stârv spre-a-l sfâșia ;
Ca pasărea de sboru-i din ceruri dismețită,
Ca muntele ce 'n frunte-i de nouri încrețită,
Un trăsnet ar purta.

Dar cel puțin nu spuneți că aveți simțiminte,
Că 'n veci nu se îmbracă în veștede vesminte
Misteriul cel sfânt ;
Căci vorba voastră sună ca plâns la cununie,
Ca cobeia ce îngână un cânt de veselie,
Ca râsul la mormânt.

Dar cel puțin nu spuneți că aveți simțăminte,
Că'n veci nu se împacă în veștede vestiminte
Misteriul cel sfânt ;
Că veștea voastră sună cu plânse la cununie,
Că coboră ce îngână un cânt de veselie,
Că răsul la mormânt.

AMICULUI F. I.

Visuri trecute, uscate flori
Ce-ați fost viața vieții mele,
Când vă urmam eu, căzânde stele,
Cum ochiul urmă un meteor ;

V'ați dus cu anii, ducu-vă dorul,
Precum cu toamna frunzele trec ;
Buza mi-e rece, sufletul sec,
Viața mea curge uitând izvorul.

Candela ștersei de-argint icoane
A lui Apolon, crezului meu,
Mă topesc tainic, însă mereu
De ale patimilor orcale.

Sau ca un nour gonit de vânt
Alerg pe calea vieții mele :
O buhă care, țipând a jale,
Bântue urma unui mormânt.

Viața-mi se scurge ca și murmură
Ce-o suflă un crivăț printre pustii,
Mă usc ca crucea pusă 'n câmpii,
Și de blesteme mi-e neagră gura.

Imi târăsc soarta ca un vultur
Ce își târăște aripa frântă ;
Viscolul iernii moarte îi cântă,
Moarte îi râde tot de 'mprejur.

Am uitat mamă, am uitat tată,
Am uitat lege, am uitat tot ;
Mintea mi-e seacă, gândul netot,
Pustiul arde 'n inima-mi beată ;

Numai prin chaos tu îmi apari,
Cum printre valuri a navei velă,
Cum printre nouri galbena stelă,
Prin neagra noapte cum un fanar.

Te văd adesea, frunte senină
Ca și gândirea lui Dumnezeu,
Sufletu-ți arde 'n sufletul meu
C'o flamă dulce, tainică, lină.

Gândind la tine nu voi să mor,
Imi blestem însuși eu mântuirea,
Orb, nebun care blesteamă firea
Ce-ar vrea din frunte-i să stâng' un nor.

Dar dacă gândul zilelor mele
Se stinse 'n mintea lui Dumnezeu,
Și dacă pentru sufletul meu
Nu-i loc aicea, ci numa 'n stele,

Voiu, când mi-or duce îngerii săi
Palida-mi umbră în albul munte,
Să-mi pue cununa pe a mea frunte
Și să-mi pui lira la căpătâi !

LA MOARTEA PRINCIPELUI ȘTIRBEY

Turnurile mișcă 'n doliu a lor inimi de aramă
Și un înger cu-aripi negre, cu diademă de spini ;
Cu cântarea plângătoare, lumea mișcă, lumea cheamă,
Precum mișcă vântu 'n cântec fața mării din senin.

Și cu ochiul plin de lacrimi națiunea cea română,
Care are 'n mii de inimi sufletul ei tremurând,
Vede cum prin nori se stinge stea cu flacără divină
Și aude 'n ceruri tunet și un gemăt pe pământ...

A 'ntristării neagr' aripă peste lume se întinde,
Totul tace, căci durerea este mută ca un gând ;
Lumea azi nimic nu vede, ochiul nimic nu cuprinde,
Decât cursu-acelui astru ce se sparge pe-un mormânt.

Cine-i acvila ce cade ? Cine stânca ce se sfarmă ?
Cine-i leul ce închide cu durere ochii săi ?
Cine-i tunetul ce moare umplând lumea de alarmă ?...
— Este Domnul României : Barbu Dimitrie Știrbey !

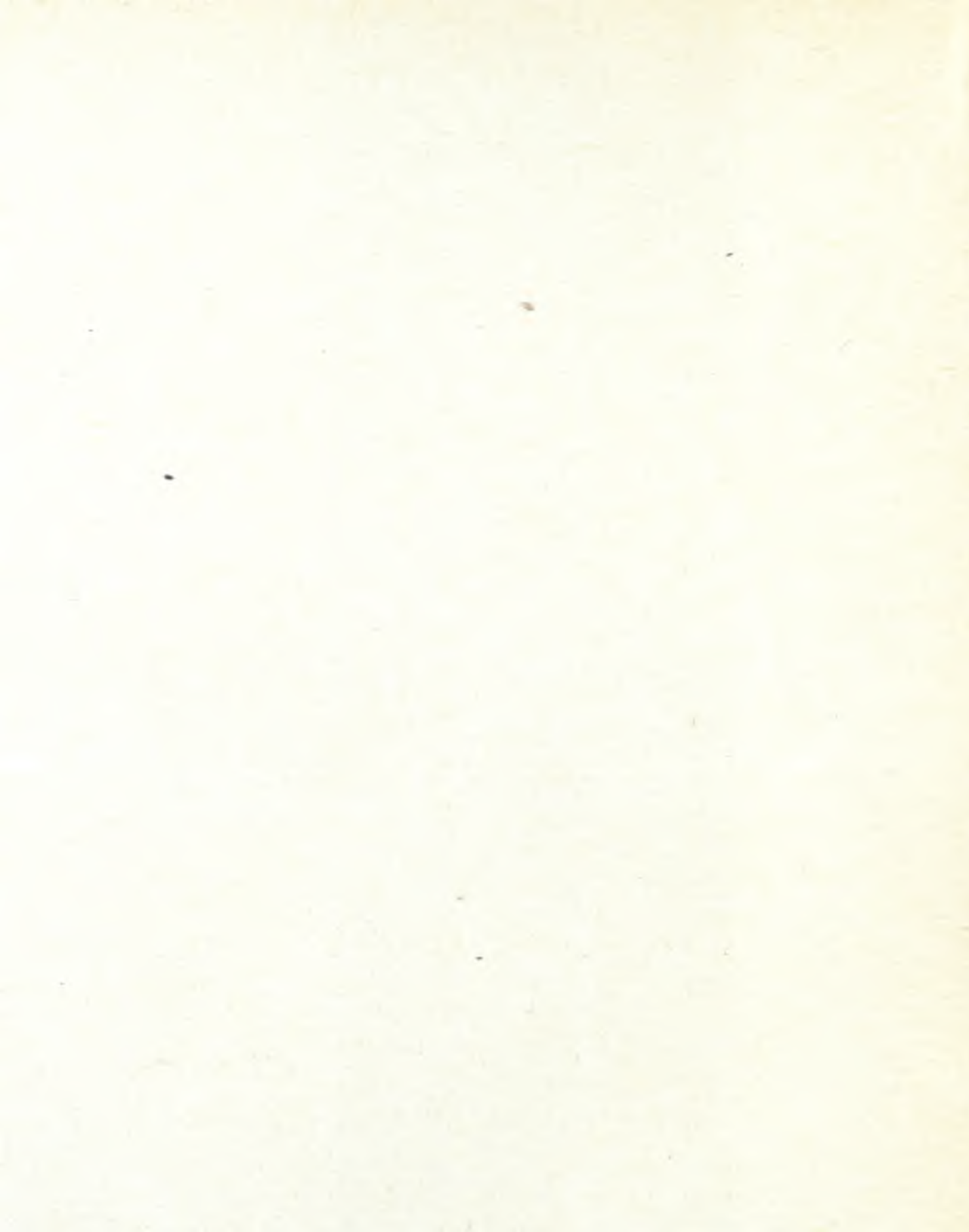
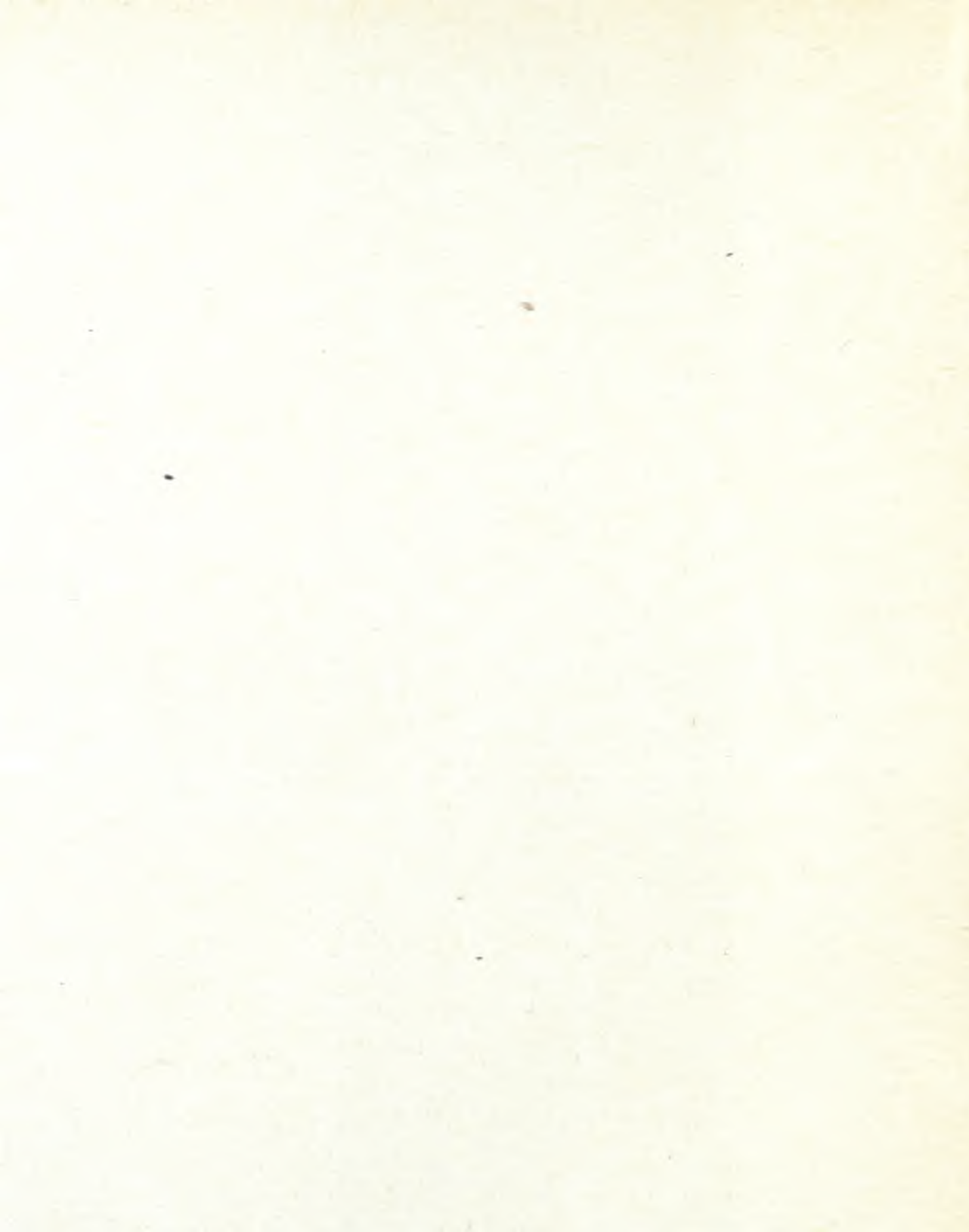

TABLA DE MATERII

POEZII DE MIHAIL EMINESCU

TABLA DE MATERII

	<u>pagina</u>
Poezii de <i>Mihail Eminescu</i> , ediția Institutului de literatură de sub direcția d-lui <i>Mihail</i> <i>Dragomirescu</i>	1
Prefața de <i>Mihail Dragomirescu</i>	3
Caracterizarea lui <i>Eminescu</i> (1850—1889) de <i>Mihail Dragomirescu</i> (1919)	5

CAPODOPERE

POEZII INTIME

1. Singurătate	11
2. Melancolie	13
3. Trecut-au anii (<i>sonet</i>)	15
4. O, rămâi	16
5. Se bate miezul nopții	18
6. Mai am un singur dor	19

POEZII DE DRAGOSTE 3

7. Odă (în metru antic)	13
8. Ce te legeni, codrule ?	24
9. Dorință	26
10. Inger de pază	28
11. Noaptea	29
12. Floare albastră	30
13. Lacul	33
14. Povestea codrului	34
15. Venere și Madonă	37

	<u>pagina</u>
16. Apari să dai lumină	40
17. Departe sunt de tine	43
18. Cerdacul (<i>sonet</i>)	44
19. Atât de fragedă	45
20. Freamăt de codru	47
21. Lasă-ți lumea ta uitată	49
22. Și dacă...	52
23. Peste vârfuri	53
24. Sara pe deal	54
25. Pe aceeași ulicioară	56
26. De câte ori iubito	58
27. Despărțire	59
28. Din valurile vremii	61
29. S'a dus amorul	62
30. Pe lângă plopul fără soț	65
31. Adio	67
32. Te duci....	69
33. Când amintirile	71
34. De ce nu-mi vii	73
35. Afară-i toamnă (<i>sonet</i>)	75
36. Sunt ani la mijloc (<i>sonet</i>)	76
37. Când însuși glasul! (<i>sonet</i>)	77
38. Iubind în taină (<i>sonet</i>)	78
39. De-or trece anii	79
40. La mijloc de codru des	80
41. Somnoroase pășărele	81
42. Ce e amorul	82

POEZII SOCIALE

	pagina
43. Scrisoarea II	87
44. Scrisoarea III	90
45. Scrisoarea IV	100
46. Scrisoarea V	105
47. Doină	109
48. Criticilor mei	112
49. Impărat și proletar	114

POEZII FILOZOFICE

50. Egiptul	125
51. Epigonii	129
52. Mortua est	134
53. Inger și demon	138
54. O, mamă	143
55. Rugăciunea unui dac	144
56. Scrisoarea I	146
57. Luceafărul	152
58. Glosa	168
59. Cu mâine zilele și-adaogi	171
60. Veneția (<i>sonet</i>)	173
61. Oricâte stele (<i>sonet</i>)	174
62. Pe un album (<i>sonet</i>)	175
63. La steaua...	176

BALADE ȘI POEME

64. Făt frumos din teiu	177
65. Crăiasa din povești	181
66. Călin	185
67. Pajul Cupidon	195
68. Mitologice	197
69. Revedere	200

NOTE CRITICE

Singurătate	205
Melancolie	206
O, rămâi	206
Mai am un singur dor	206
Ce te legeni, codrule	206
Dorință	206
Inger de pază	207
Noaptea	207
Floare albastră	208
Lacul	208
Povestea codrului	208

pagina

Venere și Madonă	208
Apari, să dai lumină	209
Departate sunt de tine	209
Atât de fragedă	210
Freemăt de codru	210
Lasă-ți lumea ta uitată	210
Peste vârfuri	210
Sara pe deal	211
De câte ori iubito	211
Despărțire	211
S'a dus amorul	212
Pe lângă plopii fără soț	212
Când amintirile	212
De ce nu-mi vii	212
Afară-i toamnă	213
Sunt ani la mijloc	213
La mijloc de codru des	213
Somnoroase păsărele	213
Ce e amorul	213
Scrisoarea II	214
Scrisoarea III	214
Scrisoarea IV	215
Scrisoarea V	215
Criticilor mei	216
Impărat și proletar	217
Egiptul	218
Epigonii	219
Mortua est	220
Inger și demon	220
O, mamă	221
Rugăciunea unui dac	221
Scrisoarea I	222
Luceafărul	222
Glosa	223
Cu mâine zilele și-adaogi	224
Veneția	224
Pe un album	224
La steaua	224
Făt frumos din teiu	224
Crăiasa din povești	225
Călin	225
Pajul Cupidon	227

OPERE DE TALENT

1. Făt frumos din teiu (varianta «Convorbiri literare» — Scurtu)	231
---	-----

	<u>pagina</u>
2. Strigoii	236
3. Cugetările sărmanului Dionis	248
4. Diana	251
5. Kamadeva	253
6. Intre pasări	255
7. Fragment	256
8. Nu mă 'nțelegi	257
9. De-oiu adormi	259
10. Nu voiu mormânt bogat	261
11. Iar când voiu fi pământ	263
12. Din noaptea	265
13. Ta twam si	266
14. Viața	269
15. Stelele 'n cer	272
16. Ce stă vântul	274

OBSERVĂRI CRITICE ASUPRA CĂTORVA POEZII ALE LUI EMINESCU

de Mihail Dragomirescu

	<u>pagina</u>
Făt frumos din teiu (Ed. <i>Scurtu</i>)	277
Inger de pază	280
Venere și Madonă	281
Mortua est	281
Cugetările sărmanului Dionis	282
Diana	282
La steaua	283
Kamadeva	284
Intre pasări	285
Fragment	285
Nu mă 'nțelegi	285
O, mamă	287
Mai am un singur dor	287
Apari să dai lumină	288
Or'câte stele (<i>sonet</i>)	288
Pe un album	288
Scrisoarea V-a <i>sau</i> Dalila	288
Ta twam si	288
Viața	289
Stelele 'n cer	289

	<u>pagina</u>
Ce stă vântul	289
Sonetul cerdacului	289
Mitologicele	289

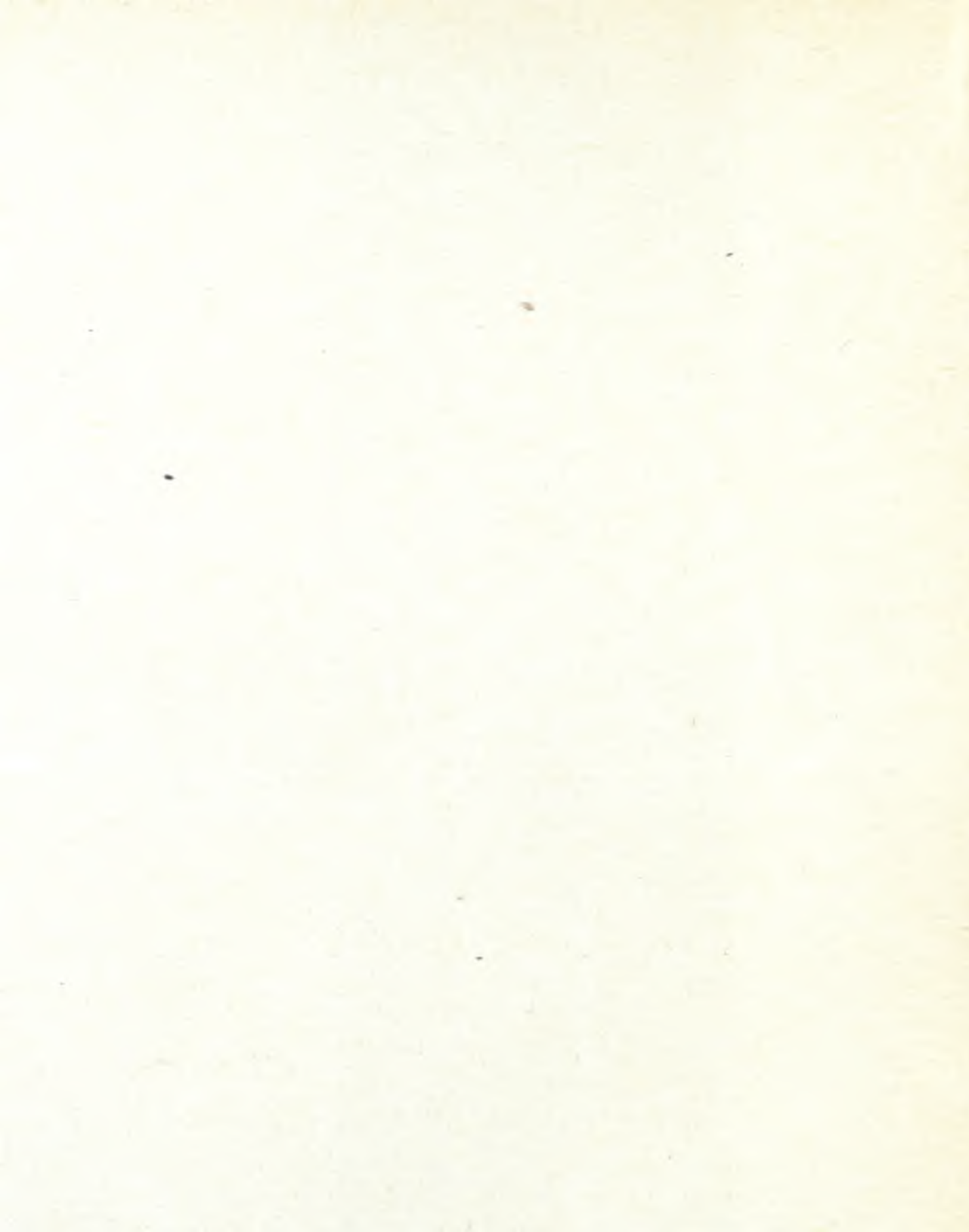
CRITICA POEZIILOR DE TINEREȚE ALE LUI EMINESCU

de Mihail Dragomirescu

Poeziile de tinerețe ale lui <i>Eminescu</i>	293
1. Misterele nopții	293
2. De-aș avea	294
3. La moartea lui Aron Pumnul	294
4. La Heliade	295
5. La moartea Principelui Știrbey	295
6. Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie	295
7. La Bucovina	296
8. În străinătate	296
9. La o artistă	297
10. Amorul unei marmure	297
11. Speranța	298
12. O călărire în zori	298
13. Junii corupți	298
14. Visuri trecute	298

OPERE DE VIRTUOZITATE

1. La moartea lui Aron Pumnul	303
2. De-aș avea	305
3. O călărire în zori	307
4. Din străinătate	311
5. La Bucovina	313
6. Speranța	315
7. Misterele nopții	318
8. Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie	320
9. La Heliade	322
10. La o artistă	324
11. Amorul unni marmure	329
12. Junii corupți	328
13. Amicului F. I.	332
14. La moartea Principelui Știrbey	335
15. Tabla de materii	339

Erninescu - poet universal

de Mihail Dragomirescu

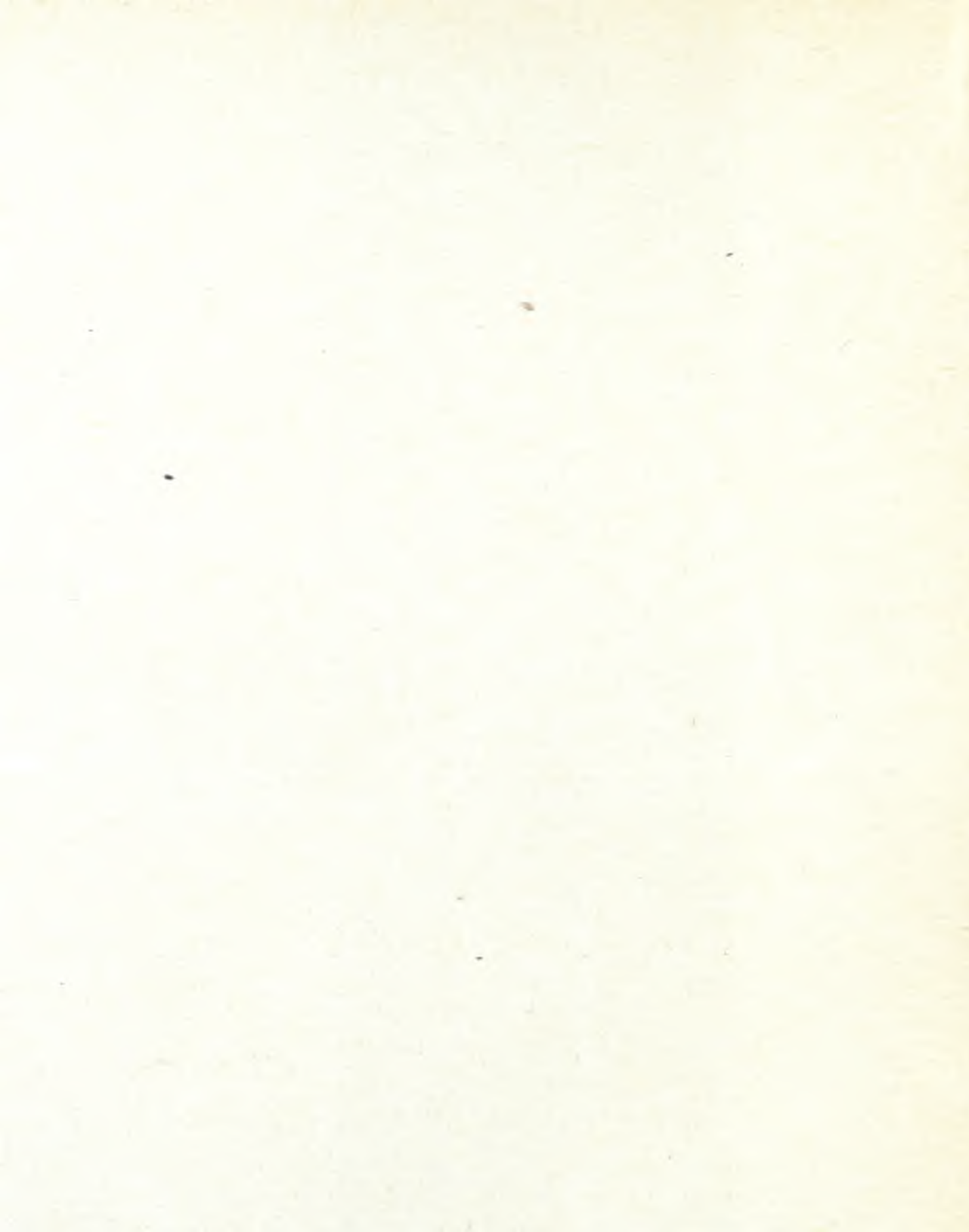
Comunicare la Academia Română

în sedința publică din 14 Mart 1941 (anexa aici)

Serban Cioculescu - O editie critica

Extras din Revista Fundatiilor Regale

nr 10 Oct. 1937 (anexa aici)

**Acceastă carte s'a tipărit
în atelierele z i a r u l u i
„Universul“, Bucureşti,
str. Erezoianu nr. 23-25**

Preţul, Lei 120